શ્રી

પાંડવાશ્વમેધ.

બનાવનાર,

વ્યાસ વલ્લભરામ સુરજરામ-અમદાવાદ.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

શા. ફકીરચંદ ઠીલાચંદ

તથા

બુકસેલર લલ્લુભાઈ અમુલખદાસ.

અમદાવાદ

આવૃત્તિ ૮ મી   પ્રત ૧૦૦૦   સને ૧૯૨૧

અમદાવાદ-શાહપુર નવીપોળમાં આવેલા શ્રી 'પ્રજાહિતાર્થ મુદ્રાલય' માં
પટેલ કાળાભાઇ દલપતરામે છાપ્યું.

કીંમત ૨-૦-૦

શ્રી.

પાંન્ડવાશ્વમેઘ.

કડવું ૧ રાગ સાખી.

ગીરજાનંદન ગણપતીને, પ્રથમ લાગુ પાય; સરસ્વતી માતાને નમું માજી વસે જીભ્યાય ॥ ૧ ॥ વઇશમપાયે તેર પરવની, સંભળાવે કથાય; પછી જનમેજયની પાસે, પોતે માગી વીદાય ॥ ૨ ॥ પુરણ કથા હું નહી સંભળાવું, એક સ્થળે હરનીશ; સાંભળજે જયમુનીના મુખથી, પાતક તું નીસ્તરીશ ॥ ૩ ॥ એકના મુખથી એક જગોયે, ભારથ પુરણ કહેવાય; કાં શ્રોતાને કાં વકતાને, વીકટ્ય વીઘન થાય, ॥ ૪ ॥ શ્રોતાયે વકતાનું ઇછવું સારૂં, વકતાએ શ્રોતા જનનું; માટે પુરણ કહેવી કે સુણવી, પરિણામ એ વિઘનનું ॥ ૫ ॥ માટે છ માસ જવા દેઇને, સાંભળજે તું કથાય; તે વારે આવશે જયમુની, ઓ જનમેજય રાય ॥૬॥ એમ કહીને વીદાય થયા, એવે વીત્યા ખટ માસ;તેવામાં જયમુની આવ્યા, જનમેજયની પાસ ॥ ૭ ॥ તવ જનમેજય ચરણ લાગ્યો; પધારો રૂશીરાય; અધુરી કથા શ્રવણ કરાવી, રૂશી વઇશમ પાય ॥ ૮ ॥ તે તો મુજને કહી ગયા છે, જયમુની આવે જ્યારે, પાંચ પરવની કથા રહી તે સાંભળી લેજે ત્યારે ॥ ૯ ॥ પરવ અષ્ટાદસ ભારથનાં; પુરણ તે સંભળાય, બ્રહ્મહત્યા મુજને લાગી છે. પાતક તે પળાય ॥ ૧૦ ॥ જયમુની શંભળાવવા બેઠા, વાળી પદમાસન; સનમુખ આસન વાળી બેઠો,શાંભળવા રાજન. ॥ ૧૧ ॥ સાંભળ રાજા છે હરી ચરચા; સાંભળ રાખીને પ્રીતિ; કથામાં બીજું કાંઇ ન જોવું; જોવું સત્યને નીતી ॥ ૧૨ ॥ બીજા વીશયમાં વ્રત્તી રાખી, જે જન સુણે કથાય; તે જનનું પુન્ય ધોવાઇ જાયે; ઉલટ્ઠ પાતક થાય ॥ ૧૩ ॥ રાગ વીશયમાં હાસ્ય વિશયમાં, વ્રત્તી ધરી સુણે જેહ; પ્રભુ તણા પદને નવ પામે, પામે બ્રમનો દેહ. ॥૧૪॥ હાસ્ય વીશય વાહલો હોયે તો, ભવાયો થઇ અવતરે;વાન્નર કેરો દેહ પામે, કામ વીશય ચીત ધરે. ॥ ૧૫ ॥ માટે ચીત હરી ચરચામાં, રાખી સાંભળજે રાય; અશ્વમેઘનુ પરવ કહું છું,પાપ તારૂ પળાય ॥ ૧૬ ॥

શુભ વદે સાંભળો શ્રોતા, ટુંકામાં સઉ શમજાવું; આ ગ્રંથ છપાઇ ગયો છે માટે, સંક્ષેપમાં હું ગાવું ॥ ૧૭ ॥ ત્રણ કવીની છે રચેલી, અશ્વમેધ કથાય; તેથી ટુંકામાં રચું છું, સંદેહ ન ધરશો કાંય ॥ ૧૮ ॥ પાન્ડવ ગાદી બેઠા ત્યાં સુધિ; સારી રીતે રચી કથા અશ્વમેધ છે બાહાર પડેલો, મેહેનત લેઉ તે વ્રથા ॥ ૧૯ ॥ વળણ ॥ વ્રથા મેહેનત લેતો નથી; ટુંકો ટુંકો કહુ સાર; ના કહુ તો અધુરો કહે; ભારત ગ્રંથ નિરધાર ॥ ૨૦ ।

કડવું ૨ રાગ સવઇયા.

જયમુનિ રૂશી એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજય રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, અશ્વમેધ મહિમાય ॥ ૧ ॥ હસ્તીનાપુરની ભોગવે ગાદી, કુન્તીના તન ધર્મ;નીતિ પુર્વક રાજ ચલાવે, નીત્યકરેસુભ કર્મ ॥ ૨ ॥ છ માસ સુધિ ભોગવી ગાદી, સમરે શ્રી અવિનાશ; એવામાં અણચીતવ્યા આવ્યા, વીષ્ણુ વેદમ વ્યાસ ॥ ૩ ॥ પાન્ડવ ઉઠીને પાયે પડીયા, પ્રેમે આપ્યું આસન;પધારો પધારો કહી બેસાડયા,અમને કર્યા પાવન ॥ ૪ ॥ એમ કહીને ધરમ રાજા. ચાંપવા બેઠા પાય; કૃપાનિધિ એક પ્રશ્ન પુછું છું, સંકલ્પ વિકલ્પ થાય ॥ ૫ ॥ કુળ નીકંદન અમે કીધું, રાજ્ય લેવાને આપ; તે મુજને મનમાં ખટકે છે, જાણું છું બેઠું પાપ ॥ ૫ ॥ એટલે વ્યાસજી એવું બોલ્યા, સુણ યુધિષ્ટિર રાય; ક્ષત્રી ધરમ તેં સાચવ્યો તારો, તેમાં શું પાપ કહેવાય ॥ ૭ ॥ પણ લોકીક અપવાદ બેઠો, કીન્ચીત એનો દોષ; દોષ તણું નામ સાંભળ્યું કે, ધરમ થયા અફસોસ ॥ ૮ ॥ ઓ મહારાજા અપવાદ બેઠો એ મુજને પસ્તાવો; તે પણ નીરવાણ થાય તેવું, કાર્ય મુને બતાવો ॥ ૯ ॥એટલે વેદમવ્યાસ બોલ્યા, સાંભળી થાજે મગ્ન;જેવો કર્યો હતો શમચંદ્રે.તેવો કરો તમે યજ્ઞ ॥ ૧૦ ॥ અશ્વમેધનો યજ્ઞ કરવો, તેથી બહુ જય થાશે, લોકીક અપવાદ જગતમાં બેઠો, તે તમારો જાશે ॥ ૧૧ ॥ એમ સુણી યુધિષ્ટિર બોલ્યા, માહારાજા પડુ પાય અશ્વમેધ એ યજ્ઞ મોહોટો; દ્રવ્ય વિના કેમ થાય ॥ ૧૨ ॥ છ માસથી રાજગાદી પામ્યા; ધન નથી સંચીત કીધું; દુરિયોધનનું મેળવેલું, તેતો લુંટાવી દિધુ ॥ ૧૩ ॥ માટે નિરધનછઇ એ હમણાં, કેમ કરીએ મહારાજ; મન મોકળું મુકીને વાવરવું

તે કેમ કરીએ કાજ ॥ ૧૪ ॥ વ્યાસજી બોલ્યા સાંભળ રાજા, બતાવું એક ઉપાય; આગળ મહોટા યજ્ઞ કરયા તા, થઇ ગયા મરચુત રાયા॥૧૫॥ તેણે વિપ્રોને દાન કરયાં ત્યાં નરદમ કનક કેરાં, હળીદીનાં દળદર કાપ્યાં, કીધાં મેરસમેર ॥ ૧૬ ॥ વીપરોએ જે કનક લીધાં, તે ડુંગરોમાં દાટયાં; ઘણાં વરસનાં અકળાયેલા, લક્ષ્મીજી ઉભરાટયાં ॥ ૭ ॥ તે ધન જઇ તમે લઇ આવો, તવ બોલ્યા ધરમ રાય; ક્રશનારપણ થયેલું ધન એ, મુજથી કેમ લેવાય ॥૧૮॥ એટલે વ્યાસજી એવું બોલ્યા, સાંભળજે સુમતી; ભુમીમાંથી ધન તું લાવે, તો તું છે ભુપતી॥૧૯॥ એ ધનનામાલીક વીપ્રો, તેમાંનું નથી કોય; ધરતીના ધન કેરો ધણી, ધરણનો ધણી હોય ॥૨૦॥ માટે તે ધન તું લઇ આવે, તેમાં નથી તને દોશ; તે લાવીને યજ્ઞ આરંભો; થાશો નહી અપશોશ ॥૨૧॥ ધરમ કહે વારૂ માહારાજા;હવે તો આવી હામ; કૃપા કરીને બતાવો તમે, શાંશાં બીજાં કામ ॥ ૨૨ ॥ એટલે વેદમ વ્યાસ બોલ્યા, સાંભળ રાજકુંવાર; વરૂણ કરવા લાવવાતેડીવીપ્ર વીસ હજાર ॥૨૩॥ તે સરવના વરૂણ કરવા, ત્રણસેંને સાઠ દન; આનંદમાં જીવ રાખવો સઉએ, દેવું ઇચ્છા ભોજન ॥૨૪॥યજ્ઞની પુરણાહુતી થાય ત્યારે; ધેનુ દેવી ઘરમાંથી; અકકેક રથ બેસવાને દેવો, અકેક દેવો હાથી ॥૨૫॥ બે બે જોડી વસ્ત્ર દેવા, વળી દેવા સણગાર; વીસમણ સુવર્ણ પરેમે દેવું, સાંભળ રાજકુંવાર ॥૨૬॥ એક એક ખોબો મોતીદેવાં; વીપરોને પરેમ ધરી, હરનિશ ઇશવર સમરણ કરવું, સત્ય શ્રદ્ધા આદરિ ॥૨૭॥ યજ્ઞ આરંભથી ધરમ રાજા, હું કહું તે આદરવું; તમારેને દ્રૂપતીને; ધારા વ્રત શુભ કરવું ॥ ૨૮ ॥ તમારે ને દ્રૂપતીને,સુવું એકસજ્યાય; ઉઘાડું ખડગ મુકવું વચમાં,મનવ્રતી સ્થીર થાય॥૨૯॥ વળીતમારે ને ધરૂપતીને, ખાવું એકજ અન; બીજો પદારથ કાંઇ ન ખાવો,વળી સાંભળ રાજન ॥ ૩૦ ॥ યજ્ઞને સારૂ અશ્વ લાવો, જોઇયે પંચ કલ્યાણિ; ખવરાવવું પીવરાવવું તેને, પુજવો દેવી જાણી ॥ ૩૧ ॥ તે અશ્વનાં ચીન બતાવું સુણ યુધીષ્ટર રાય; પુંછડુપીળું કાન કાળા, સ્વેતજ એની કાય ॥ ૩૨ ॥ લીલા રંગના ચરણ હોયે, એવો એનો રંગ; તેના જે દરસણ કરે તેને,યમ દુતનો ભય ભંગ ॥ ૩૨ ॥ તે તોખારને લાવી રાખો થોડા દીવસ ઘેર; ચઇતર સુદી પુરણમીએ, છોડવો આનંદભેર ॥ ૩૪ ॥ તેને લલાટે કનક કેરૂ, પત્રજ બાંધવું એક, તે પત્રપર લખવું

કેવું, તે સાંભળ વીવેક ॥૩૫॥ ક્ષત્રી કેરો પુત્ર હોય તે, આ ઘોડાનેબાંધે; એટલું લખીને મુકયો ફરવા, ખુશી આવે ત્યાં વાધે ॥૩૬॥તેની પુંઠે બળી બણાવી શેન્ય લઇને જાય; હરનીસ એની ચોકી કરવી, કેકબજે ન વ થાય ॥૩૭॥ પંચ કલ્યાણી ફરતાં ફરતાં લાદ કરે જે ઠામ;ધરમશાળા તે સ્થળ કરવી, કાં કરવા વિસરામ ॥૩૮॥ જે સ્થળ કરે લઘુશંકા, ત્યા કુઓ કે વાવ, ખરચમાં ખામી નવ કરવી પુરણ લેવા લાહાવ ॥૩૯॥ એ અશ્વને ક્ષતરી નંદન, બંધન કરે જેહ, તેની સાથે યુદ્ધ કરીને અશ્વ લેવો તેહ ॥૪૦॥એ રીતે ત્રણસેં સાઠ દાહાડા, ફેરવવો હામધરી; એટલે ધર્મ પુછવા લાગ્યા,વ્યાસજીને કરગરી॥૪૧॥ઓ માહારાજા ઠીકબતાવ્યુ વાત પુછુ વાતમાંથી; એવો અશ્વપંચ કલ્થાણી. કહો લાવિએ કયાંથી ॥૪૨॥ એટલે વેદમાવ્યાસ બોલ્યા, બતાવું વિવેક; ભદ્રાવતી નામનીછે નગરી, ઉંત્તમ દિશા એક ॥૪૩॥ યુમનેશ્વ નામના, રાજા તેનો, શુવેધના મનો તન; દસક્ષોણી શેન્યાનો ધણીછે, અશ્વ તેને ભાવન ॥ ૪૪ ॥ એ અશ્વની ચોકી કરે છે. દસ ક્ષોણી સેન્યાય,તેની સાથે યુદ્ધ કરિનેઅશ્વ લાવવો હાંય ॥૪૫॥ તે ઘોડોછે દેવ લોકનો, સાચવવા લીધોછે; શેવા કરવા દરસણ કરવા યમુનાશ્વે લીધો છે ॥૪૬॥ આઠે દિવસે આદીતવારે, તે ઘોડો છોડાય, ક્ષીપ્રા નામની નદીમાં તેને, નવરાવવા લઇ જાય॥૪૭॥ તે દન બહુ લોક પુજા કરે છે, શેવેછે પુરણ પ્રીતે, તે ગોડાને જઇ લઇઆવો ક્ષત્રીવટની રીતં ॥૪૭॥ લાવવો નહિ તે છાનોમાનો, ન લાવવો માગીને; લાવવો નહી રાય મર્ણ પમાડી, લાવવો હઠ ભાગીને॥૪૮॥લાવવો યુદ્ધ કરી જીતીને, ઓ કુંતીના સંતાન, એમ કહી આગના માગીને થયા અંતરધ્યાન ॥૪૯॥પછી પોતે ધરમરાયે,ભાઇ ભાંડુ તેડાવ્યાભીમસેનને વળી શેદેવજોશી. નિકુળ સહિત આવ્યા॥૫૦॥હેડંબાવનથી આવી ઓછે, ગટોરગછનો તન;વરસકેતુ સુતકરણનો રહેછે ધરમભાવના॥૫૧॥ તે સર્વ ત્યાં ભેગા થઇને, બેઠા ધરમની પાસ, તવ ધરમે કહ્યું યગનકરવા, કહી ગયા વેદમ વ્યાસ॥ ૫૨ ॥ તે કામ કરવું મન આદરવું; લેવાનો છે લાહાવો; માટે માહારા વ્રકોદર વિરા, કૃષ્ણજીને તેડી આવો ॥૫૩॥ ગદા લઇ તવ ભીમ ઊઠયો, દ્વારિકાં નગરી જાય; આવો આતો કહી ભીમને તેડયો, ઘરમાં જાદવરાય ॥૫૪॥ કહે વ્રકોદર કેમ પધારયા, ભીમ બોલ્યો સુખ ભેર; હસ્તીના પુરમાં પધારો, યજ્ઞ ધારયો આમ

ગેર ॥૫૫॥ ક્રશન પ્રભુ તત્ર તઈયાર થયા, ઉમંગ ઉપજ્યો ઊર; વ્રકોદર ની સાથે આવ્યા, પોતે હસ્તીનાપુર ॥ ૫૬ ॥ ધરમરાયે કહી સહુ બીના, રાજી થયા દીનાનાથ; પછી સહુને તેડાવીને, બેઠા સરવે સાથ॥૫૭॥ એટલે બોલ્યા ધરમ રાજા; પ્રથમ અશ્વને લાવો; આપણામાંથી સુરા પુરો, લેવાને કોણ જાઓ ॥૮॥ ભીમે કહ્યું કે હું જાઉં છું, લાવવાને મુજ હેતુ; મેઘવરણ કહે હું જાવું, તવ બોલ્યા વરસકેતુ, ॥૫૯॥ ઓરે પીતાજી હું જાવુંછુ; કરૂ જશ્ને ચડાવો; ધરમ કહે ત્રણ જણ બોલ્યા તેથી ત્રણે જાઓ ॥ ૬૦ ॥ વળણ ॥ ધરમે આપી આગના, ત્રણ જણ તતપર થાય; વદે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, ભદ્રાવતીમાં જાય.

કડવું ૩ રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા જયમુનીજી વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; દીધી ધરમે જ્યાં આગનાય; તવ તેણે પંથ પળાય ॥૧॥ જાતાં જાતાં દીવસબહુથયા એક માસે ભદરાવતી ગયા;એતો પુરણ હરખેભરીયા; જઈગીરીગફામાં ઉતરીયા ॥૨॥ રાતા દોહરાનો ॥ પછી મેઘવરણ એમ બોલ્યો; કહોતો તતપર થાવું; ભદરાવતીમાં પંચ કલ્યાણી, ઘોડાને જોઇ આવું ॥ ૩ ॥ એમ કહીને આગના લીધી; સરવ સમાચાર લાવ્યો; ઓળખ્યો રાયને અશ્વ દીઠો, પછી ગફામાં આવ્યો ॥ ૪ ॥ ઓરે દાદા અશ્વ દેખી આનંદ ઉપજ્યો મન, નવરાવવા લાવશે ક્ષીપ્રાયે, આદીતવારને દન ॥૫॥ એવામાં રવીવાર આવ્યો, તત્ર સઘળી શન્યાય; પંચ કલ્યાણી અશ્વને લેઇ, ક્ષીપ્રાનદીએ જાય ॥ ૬ ॥ તવ મેઘવરણ એવું બોલ્યો, કહોતો દાદા જાવું; અશ્વને નવરાવવા લાવ્યા છે, કહોતો જઇ લેઆવું ॥૭॥ એટલે ભીમે આગતા આપી, મેત્રનાદે ગડગડીયો; વા વટોળ વીજળી કરીને, તોખાર પાસે પડીયો ॥ ૮ ॥ વાયુથી રેણુ ઉરાડી, ગટારગ છને તન; સેન્યાના સરવે યોદ્ધાનાં; પુરી દીધાં લોચન ॥ ૯ ॥ તે સહુ આંખો ચોળવા લાગ્યા, માયાવી એવો નડીયો, અશ્વને ઉચકી ખાંધે લઇને જઇ ગુફામાં પડીયો ॥ ૧૦ ॥ તે પછી સેન્યાને વળી શાન્તી, ઉઘડીયાં લોચન જોયું અશ્વ નવ દીઠો, ઉદ્દાસ થયું મન ॥ ૧૧ ॥ અરેરે આપણો અશ્વ ક્યાં ગયો, કોઇક શત્રુ જાગ્યા, છ ક્ષોણીના શકળયોદ્ધા જ્યાં ત્યાં સોધવા લાગ્યા ॥ ૧૨॥ એવામાં એક બે સેવકે, ગફામાં દી-

ડો તોખાર; તેણે જઇ યમુનાસ્વરાજાને કહ્યાછે સમાચાર ॥ ૧૩ ॥ ઐા માહારાજા રાજાધીરાજા, ચાલો જણાવિ એ જોર; આપણા અસ્વને લેઇ ગફામાં, બેઠા છે ત્રણ ચોર ॥૧૪॥ એવું સાંભળી રાજા કોપ્યો, હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર; દસ ક્ષોણી સેન્યા લીધી, વળી લીધો કુવાર ॥ ૧૫ ॥ સુવેધ સુતને સાથે લઇને, રાજાએ કીધી ચડાઇ; ડુંગરની ગુફાએ આવ્યા, કરવિ ધારી લડાઇ ॥ ૧૬ ॥ તત્ર વ્રકોદર વરસ કેતુ, મેઘવરણ માયાવી; અશ્વને ગફામાં બાંધી નીકળીયા, યુધ્ધે ઉભાએ આવી ॥૧૭॥ યુમનાસ્વ સામો વરસકેતુ, સુવેધ સામો ભીમ; મેઘવરણ સો શેન્યના સામો, લીધો લડવાનો નીમ ॥ ૧૮ ॥ ભદ્રાવતીનો રાજા બોલ્યો; શું જુઓ સઉ સાથ; દયા ન ધારો ઠેર મારો, કહી ઊંચો કર્યો હાથ॥૧૯॥ પછી પોતે આયુદ્ધ લીધાં, ક્રોધ ઘણેરો ચડીયો; કરણ નંદન તેના સામો મન મુકી ટુટી પડીયો ॥૨૦॥ બાણ વછોડે મહા તન તોડે, સામ સામી કરે કષ્ટી; દ્વાદશ મેઘની ધારા છુટે, એવી કરે બાણ વ્રષ્ટી ॥ ૨૧ ॥ સામા સામી શરીર ભેદા વહે સોણીત ધાર; દેખીને મહા ત્રાસ પાડે, વરતે હાહાકાર ॥૨૨॥ ભીમને સુવેગ ગદા ગ્રહીને, ગદા તણુ યુદ્ધ કરતા; થાય ઝપાટા મારે સપાટા, નહી પાછા પગ ભરતા ॥૨૩॥ એવામાં મેઘવરણ માયાવી, સેન્યમાં પડીયો સાર; એક ઘડીમાં મારી નાખ્યા; યોદ્ધા ચાળી હજાર ॥ ૨૪ ॥ એટલે વરશકેતુએ ત્યાં, પ્રાક્રમ કેવું કીધું, મોહાસ્તરનો મંત્ર ભણીને મહા બળમાં બાણ લીધું ॥ ૨૫ ॥ યુમનાસ્વ રાજાને માર્યું,પ્રાણુજ ઉંચે ચડીયો સાન સુદ્ધી બુદ્ધી વીનાનો થઇને પ્રથવિ પડીયો ॥ ૨૬ ॥ તવ પોતે પસ્તાવા લાગ્યો, વીપ્રીત થયું આ ઠામ; જો રાજા મરણ પામેતો, અશ્વ ન આવે કામ ॥ ૨૭ ॥ વેદમાં વ્યાસે એમ કહ્યું છે, વરતવું તે રીત્તીને, વાજી લાવત્રો માર્યા વિના, રાજાને જીતીને ॥૨૮॥ તેમ છતાં મેં આ શું કીધું, મનમાં અતી શોક ભરીયો; યુમનાસ્વ રાજાની પાસે, જાવાને ઊતરિયો ॥ ૨૯ ॥ સૌ સેન્યે રાયને પડયો જાણ્યા, યુદ્ધ બંધ કર્યું સાર; સૌ આવ્યા યુમનાશ્વનીપાશે, કરતા હાહાકાર ॥૩૦॥ તે વારતા ગઇ ગામ વીશે, રાયનું કષ્ટ પ્રમાણ્યું, યમુનાશ્વનીજનેતા જડદંબા, તેણે વિઘન જાણ્યું ॥ ૩૧ ॥

॥ વલણ ॥ જડદંબાએ જાણીયું, રક્ત થયાં તવ ચક્ષ; કહે વલ્લભ ઊભી થઇ ચાલી પુત્રને પક્ષ.

કડવું ૪ રાગ કુખમની છાયા.

ઊઠી યુમનાશ્વની માય, જડદંબા ચાલીયાંરે, એતો દીકરાની પક્ષે જાય, જડદંબા ચાલીયાં રે ॥૧॥ એની રાક્ષસ વર્ગની કાય૦ જડ૦ દોઢ જોજન ઊંચી દેખાય૦ જડ૦ ॥૨॥ એનું દરવાજા જેવડું મુખ, જડ૦ એની સરોવર જેવડી કુખ૦ જડ૦ ॥૩॥ એનું અદગાઊ પોહોળુ કાઠુ૦ જડ૦ એનું ડુંગર જેવડુ માથું. જડ ॥૪॥ એનાં છાછર જેવડા કાન૦ જડ૦ એનાં નેત્ર ધનુશ કમાન૦ જડ૦॥૫॥ એના ગંઢાળાઝ તુલ નાસ્કો રા૦ જડ૦ આંખે પોપચાં પુરણ કઠોરા૪ જડ૦ ॥ ૬ ॥ એના સાત તાડ ઊંચા ચરણ૦ જડ૦ એના ચાલ્યાથી કરૂજે ધરણ૦ જડ૦ ॥ ૭ ॥ માથે કેશ છે વાંશના જાડ૦ એના કરણ મોહોટા વિકરાળ૦ જડ૦ ॥ ૮ ॥ એના વાંસપુર લાંબા સ્થાન૦ જડ૦ માહા ભય ભરેલું વાન૦ જડ૦ ॥ ૯ ॥ વળણ ॥ વરણન કરતાં થાકીયે, ભય ભરેલું વાન; તત્ર શેન્યમાં મુરછા થકી, ઉઠયો છે રાજાન.

કડવું ૫ રાગ ધન્યાશરી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય. વીસ્તારીતુજને સંભળાવું, અશ્વમેત્ર મહીમાય ॥ ૧ ॥ યુમનારવ રાજાની મુરછા વળી, ઉઠીને શરીર લુછે; વર્શકેતુને, ને વ્રકોદરને. ખબર પોતે પુછે ॥૨॥ કોણ છો તમેને કયાંના રેહેવાશી, કેમ આવ્યા મુજ ઠામ; ભીમ કહે અમે કુન્તી નંદન, હસ્તીનાપુર ગામ ॥૩॥ પાન્ડવમાં વ્રકોદર હું છું, યજ્ઞ અમારે ઘેર, માટે અષ્વ લેવાને આવ્યા, કહી તુજને ખરીપેર ॥૪॥ સાંભળી રાજા આનંદ પામ્યો, તમને ઓળખે જક્ત; પરબ્રહ્મ પ્રભુ કૃષ્ણના, તમો લાડીલા ભક્ત ॥ ૫ ॥ ચાલો અમો આવીએ તમ સાથે; વાજીને જોડે લઇ; દીનબંધુના દરશન થાશે, કામ કરશું તન દેઇ ॥૬॥ પુરણ યજ્ઞ થતાં સુધી, કામમાં મેહેનત કરશું; તમારે લીધે અમે પાપી, દુસ્તર સંસાર તરશું ॥૭॥ ભીમે કહ્યું ભલે ચાલો જોડે, કહીને સરવ મળીયા; પરોણાગતે સાથે લઇને, યુમનાસ્વ ગામમાં પળી યા ॥૮॥ એવે રાયની મળો જડદંબા, યુમનાસ્વ લાગ્યો પાય; કયાં જાઓછો ક્રોધ ભરેલાં. ઓરે માહારી માયા ॥૯॥ જડદંબા કહે ઓરે

બેટા, જો મ્હારાં રાતા ચક્ષ, યુદ્ધ કરતાં મેં સાંભળ્યો તુને, કરવાઆવું છું પક્ષ ॥૧૦॥ રાય કહે પાછાં વળો માતા, આપણે ભોવન જઇએ; હસ્તીનાપુરમાં કશ્ન પ્રભુછે, દરશણે ત્યાર થઇએ ॥૧૧॥ જડદંબા કહે એ શું બોલ્યો; કયાં ઉભુ કરે દુખ;ગોવાળીયાનાં દરસણ કેવાં,કાળાનું કાળુ મુખ ॥૧૨॥ એ વ્યભીચારી છળનારો નારી; મામા માસી માર નારો; કામણગાળો જાદુવાળો, ઝેરીલો ને ન નડારો ॥ ૧૩ ॥ યુમનાસ્વે મનમાં વીચાર્યું; રાક્ષસ ગુણ મુજમાય;સમજાવીને ત્યાં લેઈજઇ, લગાડુ પ્રભુને પાય ॥ ૧૪ ॥ એવું ધારીને એમ બોલ્યો, માતાજી ચાલો ઘેર; જવાની વાત જઇશું તે વારે, રહોને આનંદ ભેર ॥ ૧૫ ॥ એમ કહી માને ઘેર લીધી, સાથે કુન્તી તન; આદરભાવે પરોણાગતે, કરાવ્યાં ભોજન ॥ ૧૬ ॥ પછી નગ્રમાં સાદ પડાવ્યો, ભદરાવતીનો નાથ; દરસણની ઇચ્છા હોયે તે સહુ આવજો અમ સાથ ॥ ૧૭ ॥ તત્ર નગરીના હરીજનો તે, જાવા થયા તૈયાર; રાજા પુત્ર પરીવાર લેઇ, નીકળ્યો તેણી વાર ॥ ૧૮ ॥ પોતાની જનેતા જડદંબાને, સમજાવી અવળી પેર; ચાલો જનેતા હસ્તીનાપુરમાં, પાંડવોને ઘેર ॥ ૧૯ ॥ જડદંબા કહે હું નહી આવું, કાળીયો ત્યાં કારભારી; મુજ ભાણેજ સકટાસુર હતો, તેને એણે નાંખ્યો મારી ॥ ૨૦ ॥ યમનાશ્વ કહે જાણું છું માતા, ત્યાં જઇ કરવો કેહેર; છળ કરી હણશું પ્રભુને, લેવું છે વેહેર વેહેર ॥ ૨૧ ॥ સાંભળી જડદંબા થઇ રાજી, ચાલ તું મારી સંગ;વિચારતેં બહુ સારો કીધો, થયો મુને ઉમંગ ॥૨૨॥ અવળું સમજાવી તત્ર ઉઠી, પુત્રની જોડે જાય; વાજતે ગાજતે નીકળ્યો રાજા, સાથે સૌ સંન્યાય ॥ ૨૩ ॥ મેઘવરણ જઈ ગફામાંથી,લાવ્યો પંચ કલ્યાણી; હળીમળા હસતીના પુર, આવ્યા ઉલટ આણી ॥૨૪॥ આવો આવો કહી સનમુખ ઉભા, પોતે અસરણા સરણ, જુમનાશ્વે જબરઇથી માને,લગાડી પ્રભુનેચરણ ॥ ૨૫ ॥ પ્રભુએ મુસ્તક હાથ મુકયો; કુકરણી દુર કાહાવી; કુબુદ્ધી ટળી જડદંબાની, તરત સુબુદ્ધી આવી ॥ ૨૬ ॥ પ્રભુની પ્રદક્ષણા ફરિ, પ્રેમે લાગી પાય; માહારાજ હું કાંઇ બોલી હોઉં તો, તે કરજો ક્ષમાય ॥૨૭॥ કૃષ્ણ ચરણથી સુમતી પામી, સહુ જન રાજી થાય; ભીમે પંચકલ્યાણી આપ્યો, સૌ જન લાગ્યા પાય ॥૨૮॥ પછી એ વાજીને ચૌકીમાં રાખ્યો, ધર્મ કરે સેવાય; આવેલાં સૌ રહ્યાં હસ્તીનાપુરમાં પછી બોલ્યા જદુરાય ॥ ૨૯॥ પાન્ડવો હું દ્વારિકાં જાવું છું, આંવે ચઈતર

માસ, તવ ભીમ મુને તેડવા આવે; દ્વારિકાં સુજ વાસ ॥ ૩૦ ॥ એમ કહીને પોતે પધાર્યા, દ્વારામતી અવીનાશ; એવે થોડા દિવસગયા, આ વ્યો ચઇતર માસ ॥ ૩૧ ॥ તવ ધરમે કહ્યું ભીમ વિરા કૃષ્ણને તેડવા જાઓ; કુટુંબ કબીલા સાથે પ્રભુને હસ્તીનાપુર લાઓ ॥ ૩૧ ॥ એટલે ભીમ ગયો દ્વારિકામાં,જઇ કહ્યા સમાચાર; સઘળી નગરી સાથે લેઇ, પ્રભુથયા તૈયાર ॥૩૩॥ ઉગ્રસેનને,વાસુદેવને,દ્વારિકાં રેહેવા દીધા નગ્ર સાચવવા બે વરસ મુકી, સરવને સાથે લીધા ॥૩૪॥ હસ્તીનાપુર જાવા સહુ પ્રાણી, પ્રભુની સાથે પળીયા; મારગમાં જુમનાજી આવ્યાં, ગોપ ગોપી ત્યાં મળીયાં ॥૩૫॥ નંદ જસોદા સરવે મળીયા, મળ્યા મો· હનના મીત્ર; કશ્નને સરવે કહેવા લાગ્યા; બાળપણનાં ચરિત્ર ॥ ૩૬ ॥ પ્રભુ કહે સરવે ગોપગોપી, પંથ હમારો ઝાલો; પાંડવ મોહોટો યજ્ઞ કરે છે, તે માહાલવાને ચાલો ॥ ૩૭ ॥ કૃષ્ણના કેહેવાથી ગોપ ગોપી નંદ જસોદા સરવ; હસ્તીનાપુર આવીયાંછે, મુકી સ્વારથ ગરવ ॥૩૮॥ વળણ ॥ ગરવ મુકી સરવકો રહ્યાં હસ્તીનાપુર; વલ્લભ વદે સહુ નારિને, ઇચ્છા ઉપની ઉર.

કડવું ૯ રાગ સાખી.

જયમુની રૂશી એણિપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, અશ્વમેધ કથાય ॥ ૧ ॥ એક દાહાડો સરવે નારીને ઇચ્છા ઉપની એમ; પંચકલ્યાણીનું પુજન કરીયે, પુર્ણ ધરી પ્રેમ ॥૨॥ દ્રુપતીને સુભદ્રા વળી, પ્રભુ તણી પટરાણિ; બીજી નારીયો કૌરવ કેરી, બેઠી નિશ્ચય જાણી ॥ ૩ ॥ મંગાવી આગના ધરમરાયની, અશ્વનું પુજન કરવા; તેથી ધરમે આગના આપિ, પુંજે પાપ નિસ્તરવા ॥ ૪ ॥ નારીઓએ વાજી મંગાવ્યો, ઘરના ચોકની માંય; સરવે પ્રેમદા નાહી ધોઇને, પુજવા ચાલી ત્યાંય ॥ ૫ ॥ એવામાં અનુસાલ્લવ નામે, આવ્યો માયાવી અસુર; માયા કરી વા વંટોળ કીધો, ઉરાડી રજ ભરપુર ॥ ૬ ॥ સૌ નારીનાં નેત્ર મીચાયાં, ત્રાસ ઘણેરો થયો; પંચકલ્યાણિનું હર્ણ કરી; અનુસાલ્લવ લેઇ ગયો ॥ ૭ ॥ તે પછી પ્રહુનાં નેત્ર ઉઘડીયાં,તવ નવ જોયો વાજી; એટલે હાહાકાર વરતાયો, થઇ કાંઇ દગાબાજી ॥ ૮ ॥ તે વાત જાણી પાન્ડવોયે; જઇ જોયું પડયો ત્રાસ,

ઉદાશ પામી પુછવા, ગયા કૃષ્ણ પ્રભુની પાસ ॥૯॥ પાય પડીને કેહેવા લાગ્યા, સુણો અસરણાશરણ; પ્રેમદા પુજન કરતીતી ત્યાંથી, અશ્વનું થયું હરણ ॥ ૧૦ ॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, હું સમજ્યો પુરપાટે; રહદાક્ષવ રાજાના ભાઇએ, અશ્વ હર્યો મુજ માટે ॥ ૧૧ ॥ ચીંતા ન ધરશો મંગાવું છું, કહી એક બીડું કીધું, કહ્યું કે સુરો હોય તે લે બીડું, તવ પ્રદુમાને લીધું ॥ ૧૨ ॥ ઘોડાને લાવવા જીતીને આવવા, લીધા જાદવ સરવ; વાજતે ગાજતે યુધ્ધે ચડીયો, મનમાં ધરીને ગરવ ॥૧૩॥ નગરની બારણે અશ્વ ગ્રહીને અસુર ઉભો સાર; એની સાથે ઉભારહ્યા છે, અસુર ચઉદ હજાર ॥ ૧૪ ॥ તેના સામો પ્રદુમાન આવ્યો, વાજી લાવ્યો કેમ દંભ; એમ કહી આયુધ ગ્રહીને યુદ્ધ કર્યું આરંભ ॥ ૧૫ ॥ પ્રદુમાનને જાદવ દળ સહુ, મારે ઘણું હથીઆર; માયાવી અસુરને નવ વાગે, ગણે નહી લગાર ॥ ૧૬ ॥ એવામાં અનુસાક્ષવે, બાણ લેઇ બળ ધાર્યું; પ્રદુમાનનિ રૂદિયા વીશે, પવનાસ્તર એક માર્યું ॥૭॥ પવન મંતરે પ્રદુમાન ઉડયો, તેતો ગગને ચડીયો; હસ્તાનાપુરની રાજ્યસભામાં, પ્રભુની સાથે પડીયો ॥ ૧૮ ॥ તેને દેખી ક્રોધે ભરાયા, પોતેશ્રી ઘનશામ; ઉઠી પુત્રને લાત મારી, તેં બોળ્યું મુજ નામ ॥ ૧૯ ॥ એવામાં ભીમ વરસકેતુ, બે જણ યુધ્ધે ચડીયા; જાદવ દળની પક્ષે આવી વઢવા ટુટી પડયા ॥ ૨૦ ॥ તેજ સમે અનુસાક્ષવે, દેવતનો ખેલ દાખ્યો; વાયુ મંતરે વ્રકોદરને, ઉરાડી સભામાં નાંખ્યો ॥ ૨૧ ॥ તવ એકલો વર્શકેતુ લડે છે. માટે ચઢયા ઘનશામ; અનુસાક્ષવનો સામા આવી કરવા માંડયો સંગરામ ॥૨૨॥ કોપની દ્રષ્ટી કરે બાણ વ્રષ્ટી, બળથી ઝપાટા લીધા; અનુસાક્ષવે કૃષ્ણ પ્રભુને, સભામાં ફેંકી દીધા ॥ ૨૩ ॥ એટલે રૂક્ષમણી રાણી આવી, કટુ વચન વહુ કીધાં; પુત્ર પડયો પણ આપ કેમ પડીયા, બહુ બહુ મેહેણા દીધાં ॥ ૨૪ ॥ અસુર સામો વરસકેતુ, કર્યા કરે છે યુદ્ધ, લડતાં લડતાં કરણ પુતરે, શીવબાણલીધુંશુધ ॥૨૫॥ માહા બળ કરીને બાણ ફેંકયું, થયો કારમો કોપ, અનુસાક્ષવના માયાવિ દુતને, શીવ બાણે કર્યો લોપ ॥ ૨૬ ॥ પછી બાણ અનુસાક્ષવને, ભોકયામાં ન રહી ભુલ; શરીરે બહુ છીદ્ર પાડયાં, બનાવ્યો ચારણી તુલ્ય ॥૨૭॥ એટલે અસુર હિમ્મત હારયો, મનમાં બહુ ભય વાધ્યો; વર્શકેતુએ નાગપાસ મારી, અવળે હાથે બાંધ્યો ॥૨૮॥ તવ પાપીએ શીશ નમાવ્યું, લ્યો તમારો વાજી; વર્શકેતુ તવ કોપે ભરેલો

ચોટલીએ પડયો બાહાજી ॥ ૨૯ ॥ ઝાલીને લાવ્યો હસ્તીનાપુરમાં, રાજ્યસભાની માંય; અનુસાલ્વ નીચો નમીને લાગ્યો પ્રભુને પાય ॥૩૦॥ અપરાધ મારો ક્ષમા કરજો, જાણ્યા મે વિશ્વના નાથ; તવ પ્રભુએ ઉભા થઇને, છોડી નાંખ્યા હાથ ॥ ૩૧ ॥ પછી કહ્યું પાન્ડવોને, સાંભળો માહારી વાત, તમે જેવા પાંચ બંધુ, તેવો આ છઠો ભ્રાત॥૩૨॥ ધરમ બોલ્યા વારૂ માહારાજા, બોધ મુસ્તક ધરી દિધો;તેને રૂડેરો ધામ આપ્યું, પંચકલ્યાણી લીધો ॥ ૩૩ ॥ યુધિષ્ટિર કહે વરસકેતુ, સાબાસ માહારા તનઃ મન કામના તેં પુરણ કીધી, છે તુજને ધન્ય ધન્ય ॥૩૪॥ એમ કરી સરવે રહ્યા છે, બોલ્યા કૃષ્ણ વચન, વીશ શહસ્ત્ર વરૂણ કરવા, લાવો વિપ્રના તન ॥ ૩૫ ॥ તવ ભીમ જઇ વીપ્રો લૈઆવ્યો, સારા સારા વિદ્વાન;તેમને રેહેવા મઠ બાંધી આપ્યો, સતી તણે સંતાન ॥ ૩૬ ॥ એવે ચઇતર માસ આવ્યો, પુરણભીનોદન; તે દી દીન વિપ્રનાં વરૂણ કીધા, પ્રેમે કરી પુજન ॥૩૭॥ ગણીત પ્રમાણે કુન્ડ બનાવ્યો, ઊત્તમ મંડપ કીધો;અમુલ્ય શોભા એમાં બનાવી, લાહાવ ઘણેરોલીધો ॥૩૮॥ કનક આસન પર બેસાડયા, બ્રાહ્મણો બ્રહ્મ રૂપ; એવી રીતે યજ્ઞ આરંભ્યો, પોતે યુધિષ્ટિર ભુપ ॥ ૩૯ ॥ પછી પંચકલ્યાણી ઘોડો, છોડીને કાહાડયો બાહાર; વિધિ પ્રમાણે તેનું પુજન, કીધું કુન્તીકુંવાર ॥ ૪૦ ॥ સોનાનું એક પત્ર લીધું, તેમાં લખીયું કેવું; વાંચીને ક્ષત્રી નંદનને, સુરાતન થાય હેવું ॥૪૧॥ લખ્યુ કે પાન્ડવનો વાજી, પરભારે પંથ વાઘે; ક્ષત્રીનો ખરો સુત હોયે તે, આ ઘોડાને બાંધે ॥ ૪૨ ॥ એમ લખી અશ્વને લલાટે, બાંધ્યું રેશમ દોરે; પછી છુટો મુકવાની આજ્ઞા કરિ કીસોરે ॥ ૪૩ ॥ તેની કેડે જબરા જોદ્ધા, ફરવાને નિકળીયા; અરજુન પ્રમનારવ વરસકેતુ, સુવેધ સહીત બળીયા ॥૪૪॥ સાથે દસક્ષોણી સૈન્ય લીધું, અશ્વની પુંઠે ફરવા; વ્રકોદરને ગેર રાખ્યો, યજ્ઞની રક્ષા કરવા ॥ ૪૫ ॥ અશ્વ ત્યાંથી નીકળ્યો તે, ગયો નર્મદા તીર; માહેશ્વરી નગરી એક ત્યાં છે, તેનો રાજા રણધીર ॥ ૪૬ ॥ નીલધ્વજ છે નામ તેનું, બહુ બળીયો રાજન; પોતે પુરણ ભાગ્યશાળી, પાંચછે તેને તન ॥ ૪૭ ॥ તેમાં મોહોટો પુત્ર એનો, પરવીર એનું નામ; એક શહસ્ત્ર નારી લઇને, ગયો છે ક્રીડાને કામ ॥૪૮॥ નગ્રની બારણે બાગ વીશે, ક્રીડા રમે છે જ્યાંય; ફરતો ફરતો તે બાગ વિશે ગોડો આવ્યો છે ત્યાંય, ॥૪૯॥ એક નારીએ અશ્વ દીઠો, તેણે બંધન કીધો; પોતાનો પતી પ-

રવિર તેને, જઇને સોંપી દીધો ॥૫૦॥ પરવીરે તે કબજે લીધો, અરજુને જાણી વાત; સેન્યાસહિત ત્યાં વઢવા ચાલ્યા, પરવીર કેરી સાથ ॥૫૧॥ વળણ ॥ યુદ્ધ કરવાને સંચર્યા, સાંભળજે તું રાય; વદે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, યુદ્ધતણો મહીમાય.

કડવું ૭ મું રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા જયમુનિ રૂશી વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; ગયા બાગ કને જે વાર, અરજુને કર્યો ટંકાર ॥૧॥ તવ સામો આવ્યો પરવીર,યુધ કરવાને રણધીર; સામાસામી તે ક્રોધે ચડીયા, એકએકપર ટુટી પડીયા ॥૩॥ કરે ઘણી ઘણી બાણ વ્રષ્ટી, થઇછે સૌની કોપ દ્રષ્ટી; રવી માર્યું એક બાણ, દશ સહસ્રનો વાળ્યો ઘાણ ॥૩॥ તવ પારથને ચઢી રીસ, છેદ્યું પરવીર કેરૂ શીશ; તવ સરવે નારીયો નાઠી, આજ કરણી થઇ માહા માઠી ॥ ૪ ॥ નીલદ્વજને કહ્યા સમાચાર; સુણી ક્રોધ ચઢયો છે અપાર; એના જમાત્ર અગની દેવ, તેને તેડાવ્યો તતખેવ ॥૫॥ જવાળા નામની રાયની નારી, સ્વાહા નામે એક કુંવારી; તે કુંવરીએકરેલું તપ; અગની વરવાને ખપ॥૬॥ સાત દીવસે અગની રૂઠીયો, વીપ્ર વેસે કન્યાને મળીયો; કન્યા તેડીને લઈ ગઇ ઘેર, નિલદ્વજે પુછી તવ પેર ॥૭॥ તમે છો કોણ વીપ્રના રૂપ, તવ બોલ્યો અગની અનુપ, સરવ જગત કરે મુજ શેવ, ઓળખી લે હું અગની દેવ ॥૮॥બોલ્યોરાય તણો પરધાન, તમારૂંતો વીપ્રનું વાન; માટે અગની માનું કેમ, આપો પરિક્ષા તો ટળે વહેમ ॥૯॥ ત્યારે અગનીને ચઢયો કાળ, ફુંક મારીને કાહાડી જ્વાળ; દીધું પુરણ પારખું દેખાડી, બાળી પ્રધાનની મુછ દાઢી ॥૧૦ ત્યારે રાયની માશી વ્રદ્ધદોશી, થઇ અગની ઉપર બહુ રોશી; એતો જાદુથી ચાળા બતાવે, એવા ઘણા ધુતારા આવે ॥૧૧॥ નથી કાળજુ મારૂં કાચું, મને પારખું દેતો કહું સાચુ, તવ અગની રોશે ભરિયો, ડોશી સામો ઉત્તર કરીયો ॥૧૨॥ મુને તેડી જાઓ તમ ઘેર, પછી બતાવું માહારી પેર; તવ ડોશી તેડી ઘેર ચાલી, એક માંચી બેસવા આલી ॥૧૩॥ તવ બેઠા અગની દેવ, બોલી ડોશી મુખ તતખેવ; બતાવો કાંઇ પારખું અમને, તવ પુત્રી પરણાવીએ તમને ॥ ૧૪ ॥ તવ કોપ્યો અગની ભુપ, પોતે ધરીયું જ્વાળા રૂપ; થઇ ડોશીની દ-

શા માટી; અગની જોઇ જીવ લેઇ નાઠી ॥૧૫॥ બધું બળી ગયું ભો-
વન, વસ્ત્ર રાચરચીલું ને અન્ન, પછી પોતે અગની ભુપ, પાચુ લીધું
વીપ્રનું રૂપ ॥૧૬॥ પછી ડોશીએ અગનીને જાન્યા, હવે માન્યા મેં
તમને સાચા; પછી નીલદ્ધજ કને લાવી, હવે દીકરી દો પરણાવી ॥૧૭॥
તવ રાજી થયો રાજન, પોતે દીધું કન્યાદાન; પછી બોલ્યો થઈ રાજી,
કાંઇ માગો તમે સસરાજી ॥૧૮॥ બોલ્યો નિલદ્ધજ પડી પાય, તમપાસે
કાંઇ ન મગાય; તેમ કરતાં હું માગું એક, તમો રાખજો માહારો ટેક
॥૧૯॥ બોલ્યો અગની કહો તે દુખ કાપું, તમો જે માગો તે આપું;
ત્યારે એમ બોલ્યો રાજન, મને થાય હરિ દરસન ॥ ૨૦ ॥ ત્યાં લગી
રહો માહારે ઘેર, એટલી કરો મુજપર મેહેર; તેથી અગનિરહ્યોછેત્યાંય
તેને તેડયા છે સભા માંય ॥૨૧॥ નીલદ્ધજે કહ્યું જમાત્ર, જાવોજુધે પુ-
જનીક પાત્ર; માહારા પુત્રને માર્યો જેણે, ઘણો જુલમ કીધો તેણે ॥૨૨॥
તેના સામુ કરો યુદ્ધ તમો; ત્યારે રાજી થઇએ અમો; તવ કોપ્યોઅગની-
ભુપ, ગયો પાન્ડવમાં જ્વાળા રૂપ ॥૨૩॥ બાળવા માંડી સઉ સેન્યાય;
બધા કરવા લાગ્યા ત્રાહ ત્રાહ, પરવીરની નારિયો જેહ, ઘોડાને લેઇ
ગઇ છે તેહ ॥૨૪॥ નીલદ્ધજને આપ્યો વાજી, ગોડો કબજે રાખ્યો થઇ
રાજી; પણે અગની કરે છે તોફાન, જ્વાળ છુટે છે મહા મસ્તાન ॥૨૫॥
સઉનાં બળે છે વસ્ત્ર ને કેશ, ઘણા થાય છે નગન વેશ; જાણ્યું અરજુ-
ને જાશે પ્રાણ, એણે લીધાં મેઘાસ્તર બાણ ॥૨૬॥ તેથી મેઘની ધારા
છુટે, તેમ અગની ભડકા ઉઠે; જેવું અગનીમાં ઘી હોમાય; તેવો
અગની પ્રબળ થાય ॥૨૭॥ત્યારે થાકયો અરજુન બાળીયો, તેથી સમર્યા
શ્રી શામળીયો; તવ આવીયા જુગદાધાર,બેઠા રથ હાંકવા મોરાર॥૨૮॥
પછી અરજુન બોલ્યો નામી, હવે શું કરવું શ્રીસ્વામી;તવ બોલ્યા પુ-
રૂશ પુરાણ, મારો નારાયણાસ્તર બાણ ॥૨૯॥ માર્યું અરજુને તે બાણ
ત્યારે, અગની બળવા લાગ્યો તે વારે; ઉડી અગનીના અંગમાં લાહા-
ય, જઇ અરજુનને પડયો પાય ॥ ૩૦ ॥ વળી કૃષ્ણને બે કરજોડી
વીનવે વઢવાનું છોડી; મેંતો ઓળખીયા આજ તમને, મટાડયુંતું અ-
જીરણ અમને ॥૩૧॥ પેહેલું ખાંન્ડેવ વન બધું બાળી, માહારી અજી-
રણ પીડા ટાળી; નરનારાયણ છો તમો, આજ ઓળખી લીધા અમો
॥૩૨॥ જરા રેહેજો કરૂણા કરી, તમો દીનબંધુ શ્રી હરી; કહી ગયા
ગામની માય; બેઠો નિલદ્ધજ રાય ત્યાંય ॥ ૩૩ ॥ કહ્યા સસરાને સમા-

ચાર ચાલો આવ્યા છે જુગદાધાર, તેના કરાવું દરસન તેથી તમો થા શો પરશન ॥૩૪॥ તવ નીલદ્વજ ગયો સાથ, તેને દેખાડયા દીનાનાથ; કરી દરશણુ ને પડયો પાય, પછી અગની બોલ્યો થઇ સાહાય ॥ ૩૫ ॥ હવે વચન માહારૂં થાપો, એમનો અશ્વ લાવીને આપો, તમે નીરખ્યા શ્રી ઘનશામ; હવે જાવું મહારે મુકામ ॥ ૩૬ ॥ કહી અગની થયો વીદાય, રાજા અશ્વને લેવા જાય; એતો ગયોપોતાને ઘેર, કહી પ્રેમદાને બધી પેર ॥૩૭॥ તવ એની નારીની નીચી મતી, બોલી ક્રોધાતુરથઇ અતિ, શત્રુને વાજી દેવાનો નથી, હોતો ફાંસો ખાવું સરવથી ॥ ૮ ॥ મ્હારા લહશે દીકરા ચાર, વેહેરે વેહેર લઈશ આ વાર, કહી તેડયા છે ચાર તન, રાણીયે પોતાને ભોવન ॥૩૯॥ મહારા પુત્ર હોતો વેહેર ધારો તમે શત્રુને જઇ મારો, તવ ચારે પુત્ર ચડીયા, જઇ અરજુન સામા અડીયા ॥૪૦॥ વળણુ ॥ અરજુન સામા જઈ અડીયા, યુદ્ધ કરવાને માટે; કહે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, કહેર થયો પુરપાટ,

---

કડવું ૮ રાગ સવાઈયાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું અશ્વમેધ કથાય ॥ ૧ ॥ નીલદ્વજના ચાર પુત્રો, હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર, અરજુનસામું યુદ્ધ મચાવ્યું, દેવા માંડયો માર ॥ ૨ ॥ અરજુન અગણીતા મંતરે, ભોંકી દીધા તીર; નિલદ્વજના ચારપુત્રનાં વીંધી નાંખ્યા શરીર ॥ ૩ ॥ એવામાં વરસકેતુએ, છોડયાં કાળજ્વર બાણ; તે બાણુથી ચારે ભાઇઓના, કાહાડી નાખ્યા પ્રાણ;તે ખબરગઇ નિલદ્વજને, પોતે આવ્યો યુદ્ધ કરવા, સ્ત્રીના કહેવાથી બુદ્ધી ભમીને મનથી ધાર્યું મરવા ॥૫॥ આવીને એણે સંગરામ માંડયો, બહુ બળવ તો રાજા; પાન્ડવ દળને કાયર કીધું, રાખી નહી કાંઈ માઝા ॥ ૬ ॥ મા રતા મારતા અરજુન દળને, પાછા પાડયા પા જોજન; અરજુન કાયર થઇને બોલ્યો, શું કરૂં જુગજીવન ॥૭॥ નિલદ્વજ માર્યો નથી મરતો, તેની સમજણુ પાડો; પ્રભુ કહે પવનાસ્તર મારિ, એને અહિથીઊરાડો ॥૮॥ તવ પારથે પવનાસ્તર મારયું, તેથી ગગને ચડીયો;પોતાનોજમાત્ર જયાં છે અગની, તેની કને જઈપડીયો ॥૯॥ હાથ ઝાલી અગનીએ ઉઠા ડયા, પુછયું કુશળક્ષેમ; કોણે તમને મુજકને નાખ્યા, કહો બન્યું છે કે

મ ॥ ૧૦ ॥ નિલધ્વજ કહે તમ સાસુએ, સંગરામ પાછા કરાવ્યા; મારા ચાર બાળક જીવતાતા, તેને પાછા મરાવ્યા ॥ ૧૧ ॥ તે પછી મુજને મોકલ્યો લડવા, મેં જઇ સંગરામ કીધો;છેવટ અરજુને બાણુ મારિ, મુજને ફેંકી દીધો ॥ ૧૨ ॥ એટલે એમની દેવ બોલ્યો, નર નારાયણ એવ; અરજુનજી નથી હારવાના, સાહાય છે શ્રી જગદેવ ॥ ૧૩ ॥તેથી અરજુન નહી હારવાનો, મીથ્યા કેમ કુટાય, નારિનું કહ્યું માનશો નહિ ને, અશ્વ આપી પડો પાય ॥ ૧૪ ॥ તવ નિલધ્વજ ઘેર આવ્યો;અશ્વને સાથે લીધો; નર નારાયણને નમીને અશ્વ આપી દીધો ॥ ૧૫ ॥ પોતાનું ઘરબાર મુકી, ચાલ્યો અરજુન સાથ; પોતાનું સઘળું સૈન્યલૈને, આયુધ ગ્રહીને હાથ ॥ ૧૬ ॥ એટલે એની જવાળા રાણી; ગઇપોતાને પીએર; દુલમુખ નામે ભ્રાત એનો, જબરો કરનાર જેર ॥ ૧૭ ॥ તેની કને જઇને રડી પડી, ઓરે માહારા વિર; માહારા પાંચે દિકરા માર્યા, કુન્તી સુત રણધીર ॥ ૧૮ ॥ તેને મારી વેહેર લ્યો તો, તમે માહારા ભરાત; દુલમુખ બોલ્યો એ હાંઇ આવે, તે વારે એની વાત ॥ ૧૯ ॥ માંડી ધરીને નહી લેઉ ટંટા મીથ્યા મુમત ઝાલી, એવું વચન સાંભળીને, જવાળા રીસાઇ ચાલી ॥ ૨૦॥ જતાં જતાં ગંગાસ્થળ આવ્યું, તેના જળમાં પેઠી; પગ અંગુઠા જળમાં બોળીને, નૌકા વીશે બેઠી॥૨૧॥ એટલે એક જણે કહ્યું એને, તું છે મુરખ કેવિ; ગંગાજળથી અતડી રેહેછે, કોઇ મલીયંત જેવી ॥૨૨॥ જવાળા કહે છે ગંગા છે વંઝા, તેમા ન બોળું વાન; તવ ગંગાજી સ્વરૂપ લઇને, પ્રગટ થયાં નીહાન ॥૨૩॥ જવાળાને કહ્યું નથી હું વંઝા, મેં માંડયુ છ ઘરસુત્ર; કુરૂ કુળમાં હું પરણેલી, ભીસ્મજી માહારા પુત્ર ॥ ૨૪ ॥ જવાળા કહે તુજ પુત્ર સામું, યુધ કર્યું આપ; તેનું તું વેહેર લે નહી તે, તુજને ધીક્કાર ॥૨૫॥ તવ ગંગાને ક્રોધ વાપ્યો, બોલ્યાં કરીને રિસ; છ માસમાં અરજુન કેરૂં; છેદાઇ જાશે શીશ ॥૨૬॥ શ્રાપ દેઇને ગુપ્ત થયાં, બદલી નાંખ્યું શરીર; જવાળા રાણી શ્રાપ દેવરાવી, ઊતરી સામી તીર ॥૨૭॥ ચીતા ખડકીને બળી મુઇ, એવીઅદેખી જાત, નીલધ્વજને ત્યાંથીઘોડો ફરે છે દીવસ રાત ॥૨૮॥ કૃષ્ણ હસ્તીનાપુર ગયા છે, એવામાં શું થાય; પંચ કલ્યાણી ફરતો ફરતો, મોહોટા અરન્યમાં જાય ॥ ૨૯ ॥ ચાર ગાઉની એક લાંબી શલ્યાક, રસ્તે પડેલી ધરણ; પંચ કલ્યાણીએ તેના ઉપર, મુકી દીધો એક ચરણ ॥ ૩૦ ॥ નજર બરાબર તે ગયોયો.

ટી, તવ સહુ શોકે ભરીયા; ચર્ણ ઉખેડવા વરસકેતુ, અરજુનજી ઉત રીયો ॥૩૧॥ અશવનો ચરણ ગ્રહી જોર કીધું, પણ નવ છુટયો તેહ; અરજુન કહે આયુદ્ધ વડે, સલ્યા ભાગો એહ ॥ ૩૨ ॥ પ્રદુમાનને નીલદ્ધજ વળી, યમુનાશ્વ જે રાય; બાણુ મારી મારીને થાકયા, શલ્યા નવ છેદાય ॥ ૩૩ ॥ એવામાં એક રૂશી દીઠા, તપ કરતાતા ત્યાંય; શોભીરૂશી મહા તપસ્વી, તેને જઇ પડયા પાય ॥ ૩૪ ॥ ચરણે લાગી પુછવા લાગ્યો માહારાજા ટાળો વહેમ; શલ્યાપર પગ અશ્વનો ચોટયો નવ્ય ઉખડે કેમ ॥ ૩૫ ॥ એટલે શોભીરૂશી બોલ્યા, કોણુ તમે રાજન અરજુન કહે દાશ તમારા, પાન્ડવ કુન્તી તન ॥ ૩૬ ॥ શોભીરૂશી તવ રાજી થયા, ભલે આવ્યા હાંઇ હોણુ; અરજુન કહે ઓ રૂશીજી, શલ્યા રૂપ છે કોણુ ॥ વળણું ॥ આ શલ્યા તે કોણુ છે, તે કહો મુને કથાય; શાથી પગ છોડે નહી, તે સાંભળ મહિમાય.

કડવું ૯ રાગ આશાવરીની છાયાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, અશ્વમેધ મહીમાય ॥૧॥ શોભીરૂશી અરજુન પ્રત્યે, શલ્યાની કહે કથાય; ગરૂડ પુરાણમાં ઓરે પારથ, કહયો છે મહીમાય ॥૨॥ તે કથા તુજને સંભળાવું, સાંભળજે થઇ ખુશી; વનને વીશે તપ કરતાતા, એક ઉદ્દાલક રૂશી ॥ ૩ ॥ તેમણે ભોમીનું પડ ઉખેડયું, સેહેજ સ્વભાવે છેક; તેની નીચે કુન્ડ નરકનો, તેમાં જીવ અનેક ॥૪॥ તે જીવોએ ઉદ્દાલુકને, કરગરવા માંડયું ઘણું; બહુ દીવસથી આ દુખ સહિએ, તે નીવારો અમ તણું ॥૫॥ હાથ ઝાલીને બાહાર કાઢો, વાલેશરી છો અમારા; ઉદ્દાલક કહે કોણુ તમોછો, તવ કહ્યુ પીતરૂ તમારા ॥૬॥ એટલે રૂશીએ હાથ ગ્રહીને, કાડયા કુન્ડની બહાર; પછી સહુ જીવ કહેવા લાગ્યા મોક્ષ પમાડો સાર ॥ ૭ ॥ એટલે પુછયું ઉદ્દાલકે, મોક્ષ પામો શી રીતે; તવ જીવોએ કહ્યું, સુત તારો, શ્રાદ્ધ કરેઅે પ્રીતે ॥૮॥ તો તો પામીએ મોક્ષ ગતી, કહી ભોમી ભમતા રહ્યા; તેમને મોક્ષ પમાડવાની, આવી રૂશીને દયા ॥૯॥ જાણ્યું કે દિકરો ઉતપ્ન કરૂ, તો પીતરૂ દુખ વામે;તે દીકરો પછી શ્રાદ્ધ કરે તો,મોક્ષ ગતી સહુ પામો॥૧૦॥ એવું શમજી કામ ઉપજાવ્યો, મનથી ગમન માંડયું; વીર્યતે ઉંચું ચડાવીને,

નાશીકા દ્વારે કાઢયું ॥ ૧૧ ॥ સરોવરમાંથી એક કમળ, ખેંચીને પોતે લીધું; સાચવીને તે કમળ વચ્ચે, વીર્યજ મુકી દીધુ ॥ ૧૨ ॥ તે કમળ મુકયું સરોવરમાં, સરોવરને કહ્યું એમ;ફરજને થાય તવ સોંપજે મુને, દીકરો કુશળ ક્ષેમ ॥ ૧૩ ॥ એમ કહી મહી મુનીને ગયા, પોતે રૂશીરાય; એવામાં એક એયોદ્ધાનો, રઘુ રાજા કહેવાય ॥ ૧૪ ॥ તેની પુત્રી સખી યોને લઇ, સરોવરમાં ગઇ નાહાવા; જળ ઝીલે ઉઘાડે દીલે, જાય કમળ ફુલ સોહાવા॥ ૧૫ ॥ એવે રૂશીના વીર્ય વાળું, કમળ કુંવરીએ લીધું; તેમાં રમતાં જળ ભરીને, અજ્ઞાનતાથી પીધું ॥ ૧૬ ॥ તેથી કુંવરિને ગર્ભજ રહયો, તેને થયા ચાર માસ; તે વાત તેના તાતેજાણી, કુંવરીપર કર્યો ત્રાસ ॥૧૭॥ અનુચરને આગનો આપી, આ પુત્રી લેઇ જાવો; માહારે એનું મુખ નથી જોવું, અરણ્યમાં મુકી આવો ॥ ૧૮ ॥ એટલે સેવક પુત્રીને તેડી, લેઇ ગયા અરણ્ય; જઇનેરણમાં રડતીમુકી, મહા વીકટ જ્યાં વન ॥ ૧૯ ॥ એવે ગર્ભને દસ માસ થયા, જન્મનો સમય છેક; શુભ ચોઘડીયે રાય તનીયાને, પુત્ર પ્રસવીયો એક ॥ ૨૦ ॥ માહા રૂપવંતો માહા તેજસ્વી, પુત્ર થયો નીરધાર; કુંવરીએ જાણ્યું કુંવારકા છું, ગંગામાં મુકુ કુંવાર ॥ ૨૧॥ એમ જાણીને ગંગાજીમાં નાંખવાને ગઇ જ્યારે; હાં હાં કહીને એને રોકી, ગંગાજીએ ત્યારે ॥ ૨૨ ॥ ઓરે બાઇ આ દીકરાની તું છે ધરમની માત; ઊદાલક રૂશીનોતનછે, આપી આવ એમને હાથ ॥ ૨૩ ॥ પુત્ર લેઇને ફરજે વનમાં, મળશે તુજને રૂશી; તેને તેનો સોંપી દેજે, તવ કુંવરી થઇ ખુશી ॥ ૨૪ ॥ રાજાની પુત્રી પુત્ર લેઇને, વનમાં લાગી ફરવા; એવામાં ઉદાલક રૂશી, આવ્યા સંધ્યા કરવા ॥ ૨૫ ॥ એવામાં પેલી પુતરીએ,કાષ્ટનું ખોખું કીધું, ગંગામાં તરતુ મુકી તેમાં, છોકરૂ મુકી દીધું ॥ ૨૬ ॥ એવે સમે સ્નાન કરીને. રૂશીએ સમાધી કીધી; એવામાં પેટી આવી તણાતી, ઉદાલકે તે લીધિ ॥ ૨૭ ॥ જ્ઞાન દ્રષ્ટીથી રૂશીજીને, જણાયો મેતલબ સારો; તણાતી પેટીમાં પુત્ર આવ્યો, તે દીકરોછે માહારો ॥૨૮॥ એમ જણાયું કે પેટી લીધી, તેમાંથી લીધો તન; તે જોયું પેલી કુંવરીએ આવી વદી વચન ॥ ૨૯ ॥ ઓ રૂશી આ છોકરૂ કોનું. રૂશી કહે કે માહારૂ; પુતરી કહે તમારે માટે, માહારે વળ્યું અંધ..ર ॥ ૩૦ ॥ તમ સંભવીશય વીના મુજને, ગર્ભ રહેલો શાથી; રૂશી કહે તેં વીર્ય પીધેલું, સરોવર કમળમાંથી ॥ ૩૧ ॥ તેથી તુજને ગર્ભ રહેલો, કુંવરી કહ્યું ભલે વ-

ણુ દેશેદેશ મુકી કહાડી તાતે, મહારાજ સી મુજ વસે ॥ ૩૨ ॥ રૂસી કહે ચાલ તુજ તાત પાસે, હું તુજને મુકી આવું; કુંવરી કહે ચાલો માહારાજા, કાંઇક સુખી થાવું ॥૩૩॥ એમ કહિને કુંવરી ચાલી; પુત્ર રૂસીની પાસ, રઘુરાજાની સભામાં ગયા કે, રાજાને પડયો ત્રાસ ॥૩૪॥ ઉદ્દાલક કહે ભય નવ ધરતો, સાંભળજે કહુ પેર, પવિત્ર પુત્રી છે આ તાહારી, રહેવા દે મુજ ઘેર ॥૩૫॥ નથી એને વીશય કીધો, આળ આવ્યું પગ હેઠ; કમળમાં મુજ વીર્ય હતું તે, પીધાથી ગરભજ પેટ, ॥૩૬॥ રઘુરાજા કહે વારૂ મહારાજા, તમથી થયો સંતાન, માટે તમે પરણો એ કન્યા, કહી દીધું કન્યાદાન ॥૩૭॥ પોતાના ગામમાં ધામ આપી, રાખ્યા રૂસી રાય; પુત્રનું નામ નાસીકેત પાડયું, પુત્ર ભણયો વિદ્યાય ॥૩૮॥ નાસીકાના વીર્યથી થયેલો, તેથી નાસીકેત નામ; એ વામાં પીતરૂ શ્રાદ્ધ આવ્યું, ઉંદાલકને ધામ ॥ ૩૯ ॥ નાસીકેતને કહ્યું રૂસીએ, દરભ જઈ લઇ આવ્ય, વાર ન કરતો બીજે ન ફરતો, ઝટપટ વહેલો લાવ્ય ॥૪૦॥ તવ નાસીકેત દરભ લેવા, ગામ ભાગોળે ગયા; ત્યાં સીવજીનું સીવાલય છે, તે સીવ ભેગા થયા ॥૪૧॥ શંભુ સાથે વાતો કરવા, બીરાજ્યા રૂસી રાય; દરભ લેવાને ને શ્રાધની વારતા, વાતોમાં ભુલી જાય ॥૪૨॥ ઉદાલકે વાટ જોઇને, શ્રાધ કર્યું આપ ઘેર; પછી પુત્રને સોધવા ચાલ્યા, ભાગોળ ઊદાસ ભેર ॥ ૪૩ ॥ એવે નાસીકેતને સાંભળ્યું, પોતાને ઘેર શ્રાદ્ધ; અરેરે હું ભુલી ગયો દર્ભવીના બહુ બાધ ॥ ૪૪ ॥ એમ જાણીને દરભ લીધો; ઘેર જવાને પળીયા; એવામાં ઉદાલક રૂસી, સામા મારગમાં મળીયા ॥ ૪૫ ॥ એટલે નાસીકેત બોલ્યો, ક્ષમા કરજો તાત; સીવ સાથે સમાગમ કીધો, ભુલ્યો શ્રાધની વાત ॥ ૪૬ ॥ ઉદાલકે તેને શ્રાપ દીધો, જા પડ નરકને કુંડ;હવે તું નહી કામનો મહારે, મુરખ મતી મુંઢ ॥૪૭॥ તાતનું વચન શીશ ચઢાવી, સમાધી નષ્ટ થયા, યોગ્યાભ્યાશે યોગ્ય સાધનથી, જમપુરીમાં ગયા ॥૪૪॥ ત્યાં યમરાજા બીરાજેલા, યમ લોકોના નાથ; નાસીકેત નીરખવા વાગ્યા, યમદંડ જેને હાથ ॥ ૪૯ ॥ બહુ જીવના ન્યાય કરે છે, લેછે પુરણ પરીક્ષા; પુનવંતાને ફળ આપેછે, પાપીને દેછે શીક્ષા ॥૫૦॥ કંઇ પાપીને ઉંચા ટાંગેલા, કંઇ જન લોહને સ્થંભ; કંઇ જનનેચીરટાથી તાણે, દુખી થાયછે દંભ ॥૧૬॥ કંઇકને ખાણીયામાં ખાંડછે,કંઇની ચામડી ચીરે;કંઇનાહાથપગ બાંધી આંખીને,વાળમાડયા નીચ્છશરારાપર॥

કારમા બરાડા પાડે પાપી, પડેછે દારૂણ દુખ; પુન્યવંતા બેઠેલાસભામાં લેછે માન્યને સુખ ॥૫૩॥ ત્યાં આવી નાશીકેત ઉભા, યમે દીધુ આસન; યમ પતીએ ચરણ લાગી; પ્રેમે કર્યું પુજન ॥ ૫૪ ॥ પછી કહ્યુ તમે દક્ષણા માગો, ઇચ્છા હોય તે ભાંખો; નાશીકેત કહે દક્ષણામાં,મુને નરકમાં નાંખો ॥૫૫॥ માહારા તાતનો શ્રાપ છે મુને, માટે એજ ઇચ્છાય, તવ યમરાયે પાલખી આણી,બેસાડયા તેના માંય ॥૫૬॥નર્કના કુન્ડ દેખાડવા માટે, તેડી ગયા યમરાય; શત્યાવિશ કુન્ડ નર્ક કેરા, બહુ જીવ તરફડે ત્યાંય ॥૫૭॥ કૈં જીવ ઉંધા કંઇ જીવ ચીતા; કંઇડાકાંકાઢેલા બાહાર; કંઇ જીવને કાગડા કોચે છે, ગડધ્રશે અપાર॥૫૮॥તે સરવે કુન્ડ રૂશીએ દીઠા;પામ્યા મનમાં ત્રાસ;અરેરે બહુ જીવછે દુખી,કીધો મનમાં કયાસ ॥૫૯॥ યમરાયને કહ્યું નાશીકેતે, સૌ જીવને બાહાર કાહાડો;એમના વતી મુજને નાંખો, એઓને શાન્તી પમાડો ॥ ૬૦ ॥ યમરાજા કહે ન થાય એવું, તે કરતા કરો કામ, તમારો શ્રાપ ટળેને આ જીવો,તે પણ છુટે તમામ ॥૬૧॥ જાવો તમો તમારા તાત પાસે,કહુ તે કામ આદરજો, તમારા તાત આદરમાન દેશે, જઇ પણ યજ્ઞ કરજો, ॥૬૨॥ શ્રાપ નાવારણ થાશે તમારો, વળી આ જીવ સઉ તરશે, એમ કહીને વીદાય કીધા, ભોમી પધાર્યા હરશે ॥ ૬૩ ॥ તાતને ત્યાં જઇ ત્રણ યજ્ઞો, કીધા પોતાને હાથ; શ્રાપ ટળ્યો તર્યા નર્કના જીવો, ઓધાર પમાડી માત ॥૬૪॥ પછી પોતે વનને વીશે,તપ કરવાને ગયા;એકલા ઉદાલક રૂશીજી, ઘરગામ વીશે રહ્યા ॥૬૫॥ વળણ॥ એકલા ઉદાલક રહ્યા, કોણ કરે શેવાય; વદે વલ્લભ એ રૂશીને,થઇ વરવા ઇચ્છાય.

કડવું ૧૦ રાગ ધન્યાસરી ચાલ.

જયમુની રૂશી એવીપેર બોલ્યા.સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું. અશ્વમેધ કથાય ॥૧॥ ઉદાલકે એમ વીચાર્યું, વ્રદ્ધાવસ્થા થઇ માહારી, મારી ચાકરી કરનાર જોઇએ, માટે પરણુ નારી ॥૨॥ એકલ રૂશીની દીકરી હતી, અવગચંદી નામ.તેની સાથે પોતે પરણ્યા, કરાવવા ઘર કામ ॥૩॥ પરણી પોતાને ઘેર રાખી, કરાવવાને શેવા, જે બતાવે તે કરે કામ અવળું નામ જેવું ગુણ તેવા ॥૪॥ રૂશી કહેશે ચરણ ચાંપો, તવ તે મસ્તક ચાંપે, રૂશી કહેશે લાડુ કરજો, તો

ખીચડી કરી આપે ॥૫૫॥ પાણી માગે તો તેલ આપે, તેલ માગે તો પાણી; નાહવાનું કહે તો બાજરૂ જાયે, અવળી સઉ એધાણી ॥ ૬ ॥ તેથી રૂશી બહુ થયા દુખી, જ્યાં ત્યાં પડે બહુ બાધ;એવામાં ઉદાલક કેરા, તાતનું આવ્યું શ્રાધ ॥૭॥ તવ રૂશી સોસાવા લાગ્યા; હવે કરૂ શી પેર; એવામાં કોડંડ રૂશી આવ્યા; એમને ઘેર ॥ ૮ ॥ તવ ઉદાલક કહેવા લાગ્યા;ગાંડી નારી મુજ ધામ; જેજે સવળું બતાવવું તે તે;અવળુ કરે છે કામ ॥ ૯ ॥ એટલે કોડંડ એમ બોલ્યા, કામ બતાવજે અવળું; તેથી તમારી અવળચંદી, કારજ કરશે સવળુ॥૧૦॥ તવઉદાલકે અવળચંદી, બોલાવી પોતાની કને, જો શ્રાધ કાલે મુજ તાત કેરૂ,કરવા ઊંલટ નહિ મને ॥૧૧॥ એટલે અવળચંદી બોલી, શ્રાદ્ધ તો કાલે કરવું; દેશી કહે આપણા બે વિના, બીજુ નવ નોતરવુ ॥ ૧૨ ॥ એટલે અવળચંદી બોલી, હું તો માહારે નોહોતરીશ; રૂશી કહે એક જણને કહેજે, નારી કહે કે વીસ ॥૧૩॥ રૂશી કહે કે કે રોટલા કરજે, જેમ તેમ જમાડી કાહાડું; અવળચંદિ એવું બોલી, કરવાના છે લાડુ ॥૧૩॥ રૂશી કહે કે ઉઠજે મોડી કામ કરવા દીન જાતે, નારી કહે કે ઊઠીશ વહેલા કરીશ મધ્યાન થાતે ॥ ૧૫ ॥ એમ કહી નરનારી સુતાં, એવે વાહાણુ વાહાય અવળચંદી વેહેલી ઊઠી, ઠીક કર્યું ઘરમાંય ॥ ૧૬ ॥ વીસ વિપ્રોને નોહોતરી આવી, શ્રાદ્ધ સામગ્રી કરી, ગોમયે લીંપી દર્ભત્રભાણુ આચમની ત્યાં ધરી ॥ ૧૭ ॥ રૂડે પ્રકારે રસોઇ કીધી, બળગુ ઢાંકી દીધું; ઊદાલકે તાતજી કેરૂ, પરી પુરણ શ્રાધ કીધું ॥ ૧૮ ॥ ભોજન કરી રહ્યા સર્વ ભુલી બોલ્યા રૂશીરાય; શ્રાધના પીન્ડને શ્રાધની વસ્તુ. નાંખી દો ગંગામાંય ॥ ૧૯ ॥ એટલે અવળચંદીએ તો, શ્રાધ તણા પીન્ડ લીધા; મળમુત્રનું સ્થાનક જ્યાં છે, ત્યાં જઇ નાંખી દીધા ॥૨૦॥ તેવું જોઇને ઊદાલકને, તનમાં પ્રગટ્યો તાપ; અતી આકુળવ્યાકુળથૈને નારીને દીધો શ્રાપ ॥ ૨૧ ॥ અવળચંદી અવળું કરે છે, તે પાપ પુરણ નડજો; શ્રાપ છે માહારો આ ભોમીમાં, શલ્યા થઇને પડજો ॥ ૨૨ ॥ એટલે અબળા થરથર કરૂજી, અવગુણ કરો માફ; ભુલી ચુકીને જખ મારી, નિવારો માહારો શ્રાપ ॥ ૨૩ ॥ એટલે રૂશીને દયા આવી, શ્રાપ નાંખું છું નીવારી; અરજુનનો ચરણ અડશે કે.શલ્યા ટળી થઇશ નારી ॥૨૪॥ માટે શલ્યા થઇ પડી છે, અવળચંદી ધરણ; એવાં વચન સુણીને સૌ, રૂશીને લાગ્યા ચરણ ॥ ૨૫ ॥ રૂશીના વચન સાંભળીને,

અરજુનને અરાડયો પાય; શલ્યા ટળીને નારી થઇ ગે, એસ્વ છુટી ગયો ત્યાંય ॥૨૬॥ અવળચંદી ઓદ્ધાર પામી, શ્રાપ નીવારણ થયો, પછી ઘોડો ફરતો ફરતો ચંપાવતીમાં ગયો ॥ ૨૭ ॥ વલણ ॥ ચંપાવતી ઘોડો ગયો, સુણ જનમેજે રાય; વ્યાશ વલ્લભ વાણી વદે, સુધન્વાની કથાય.

સુધન્વા આખ્યાન.

કડવું ૧૧ રાગ સાખી.

પ્રથમ પહેલા પાર્વતી નંદન, વંદન કરૂં વીશેશ; પછી નમુશંભુજે નો, ધારણ યોગી વેશ ॥ ૧ ॥ રૂંઢ માળાને મુંઢ માળા, સર્પ તણા સણગાર; શીશ જટામાં ગંગા બીરાજે, સદા વહે જળ ધાર ॥ ૨ ॥ ઉમીયાજી અરધંગ બીરાજે,તેહ તણા જે બાળ; સુધ બુધ નારી સુંદીર શોભે, ગણેશ દીન દયાળ ॥ ૩ ॥ પહેલા કરમાં જળ કમંડળ બીજે મોદીક સાર; ત્રીજા કરમાં ફરશી સોભે, ચોથે માળા નીરધાર ॥ ૪ ॥ શીંદુર લેપન અંગે ઓપે, નંદન લાભને લક્ષ; મુશક કેરૂ વાહન જેને વિશાળ જેના ચક્ષ ॥ ૫ ॥ સર્વ ભુદેવમાં પ્રથમ પહેલું, પુજન એનું થાય, મંગળીક ટાણે સર્વ ઠેકાણે, ગણેશ ગુણ ગવાય ॥ ૬ ॥ પંથી સમરે પંથ પળતાં, તવ તેને આવે લાભ; પ્રથમ ગણેશનું નામ લેઇ,ખેડે નીરમાં ન્હાવ ॥૭॥ વેહેપાર કરતાં વેહેપારી સમરે, તે જય પામે અપાર, સાસરવાસણી સુંદરી સમરે, સમરી સજે સણગાર ॥ ૮ ॥ પુર્ણ પ્રતાપી દે કષ્ટ કાપી, એવા ગુણીશ ગણે; તેથી પહેલા આરાધુ તેને, દે બુદ્ધી હમેશ ॥ ૯ ॥ બીજુ સમરણ સરસ્વતીનું કરૂ કરી પરણામ જીભ્યાયે વસો જગ માતા, વિસ્વમાં તારૂં નામ ॥ ૧૦ ॥ જ્ઞાન શક્તીની તું આપનારી, તુજ વડે વદુ વાણી; પછી સરવ દેવને શમરૂ સ્હાય કરો રૂદ્રાણિ ॥૧૧॥ ભારથ કથા પતિક હણે, એવિ પરમ પવિત્ર; જેમાં ન્યાય નીતી ને પ્રાક્રમ, સ્વામી સેવકનાં ચરીત્ર ॥ ૧૨ ॥ સાંભળ્યાથી જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાએ, લક્ષ ચોરાશી વામે; સંસારનું સુખકમળ વત લે, છેવટ મોક્ષજ પામે ॥૧૩॥ એવી પાવન કથા વીશે. સુધન્વા આખ્યાન; તે સુધન્વાનું સંકટ ટાળી, સ્હાય કરી ભગવાન ॥ ૧૪ ॥ તેવી

સ્હાય કરે શ્રોતાને, શ્રધ્ધાળુ જન જેહ; દ્રઢતા રાખી રટન કરે,મ્હા સુખ પામે તેહ. ॥૧૫॥ અસ્વ છુટી ફરતો ફરતો, લાંબે પંથ પળાય; સુદીર સોભાવંતી નગરી, ચંપાવતીમાં જાય. ॥૧૬॥ તે નગરીમાં રાજ્ય કરે છે હંસદ્વજ એક રાય; બહુ બળવંતો બાણુાવળી છે, બાહુ બળીયો ગણાય. ॥૧૭॥ સદા યુધનો પ્રવીણ પોતે, ચલવે ભલુ ધર છત્ર;ખરે ખરો છે ભાગ્યશાળી, પોતાને પાંચ પુત્ર. ॥૧૮॥ સુધન્વા નામનો સુત મ્હોટો, છે હરીજન જ્ઞાનવાન; પરમારથને સ્વારથ સમજે, નીતિવાળો નીધાન. ॥૧૯॥ પ્રાતઃકાળે ઉઠવું વેહેલા, કરવું સંધ્યા સ્નાન; નીત્ય નીયમ પોતે પરવારિ, પ્રભુ સેવા સાવધાન. ॥૨૦॥ પછી જાવું દેવ દરશને, માત પીતાને નમવું; પરમારથ પાંચ વીપ્ર લાવી, જમાડીને જમવું ॥૨॥ વીપ્રનું ઉચીષ્ટ અન્ન લેઇ ભરી લેવા પાંચ ગ્રાસ; તે પછી બીજું ભોજન કરવું, રટવા શ્રીઅવીનાશ, ॥૨૨॥ ગણે બ્રાહ્મણના ગુલામ થઇને, કરવી સદા સેવાય; અસત્ય ભાશણ મુખ ન ભાંખે, સમરે દેવાધી દેવાય. ॥ ૨૩ ॥ એવો ઉત્તમ ભગ્ત હરીનો. જાણે સહુ સંસાર; હંસદ્વજનો એ સુત મ્હોટો, કરણ સમો દાતાર. ॥ ૨૪ ॥ બીજો નંદન સુરથ નામે, તે પણ પ્રાક્રમી પુરો; સુનળ નામે પુત્ર ત્રીજો નહી કોઇ ગુણ અધુરો. ॥૨૫॥ ચોથો સુંદીર શેન્ય નામે; પાંચમો સુખેન બાળ, કોવળીકા નામે એક પુત્રી, ઘણું તપોવંત ભાળ. ॥ ૨૬ ॥ સુખવતા નામની છે નારી, હંસદ્વજની જેહ, પુરણ પ્રેમદા ભાગ્યશાળી, સુખ માં નહી સંદેહ ॥ ૨૭ ॥ તેવા રાજાની નગરીમાં આવ્યો, પાન્ડવ કેરો વાજી, હંસદ્વજે નજરે જોયો, અંતર થયો રાજી. ॥ ૨૮ ॥ વળણ ॥ અશ્વ જોઇ રાજી થયો, હંસદ્વજ રાજન; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે. શ્રોતા દેજો મન. ॥

કડવું ૧૨ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા જયમુની મુખવાણી, સુણે જનમેજય હેત આણી;બળવંતાએ નીરખ્યો વાજી, રૂપાળો જોઇને થયો રાજી. ॥૧॥ એની કાંતીઘણી રૂપાળી, શોભે કનકસમ કેશવાળી;એના કરણ ચરણનો દેખાવ; જોઇરાજાને ઉપજ્યો ભાવા॥૨॥ કપાળેછે કનકનું પત્ર લખેલું વાંચી જોઇ તરત; શીધો રાજાએ મન વીચાર;આતો પાન્ડવનો તોખાર.॥૩॥એને નહી બાં-

ધું તો કેવો, થૈશ હાશી નંદન જેવો; મારૂં ક્ષત્રીપણું બધુ જાશે, આખા વિશ્વ માં કેહેણી થાશે ॥૪॥ કોઇ કરપ મારો નહિ માને, જાશે પાકમ પાછળ પાને; લાજી મરશે સહોદર સર્વ કેહેશે મીથ્યા કરતો તો ગર્વ. ॥૫॥ ભોમીમાં ફરતો તો થૈ મોહોટો, પણ આજ જણાયો ખોટો; કેહેશે અસલ ગાદી લજાવી, એણે પોતાની દેહ બચાવી, ॥૬॥ એને જીવવું વાહાલું લાગ્યું, માટે વઢવામાં મન ભાગ્યું; એવી કેહેણી જગતનીથાશે, વળી પાન્ડવ બહુ પોમાશે. ॥ ૭ ॥ માટે અશ્વ બાંધી યુદ્ધ કરવું, ક્ષત્રી સુતે કદી નવ ધરવું; જ્યારે ત્યારે છે એકવાર મરવું, શીશ હાથમાં લેઇને ફરવું. ॥૮॥ એવો ક્ષત્રી તણો વેહેવાર, માટે બાંધવો આ તોખાર; છોને કોપે કુન્તી કુંવાર, એમને વશ દેવ મોરાર ॥ ૯॥ તેથી શામળીયો સહાય કરસે, માટે પાન્ડવ હિમ્મત ધરશે; મને હરાવશે યુધ્ધ કરી, પણ દેખીશું શ્રીહરી. ॥૧૦॥ માહારી નગરી પાવન થાશે, યમકીંકરનો ભય જાશે; કરવા પાન્ડવની વાહાર, આવશે આંઇ વિશ્વાધાર ॥ ૧૧ ॥ અશ્વ રોકયા વીના નવ આવે, મળે પ્રભુ ભાવે કભાવે એમ જાણી ઉઠયો રાજન; ઘોડાને કરવા બંધન. ॥૧૨॥ તવ સાથે ઉઠયા ખાસદાર, વળી શેવક પણ દસ બાર; લાવ્યા દોર સાંકળ બાંધવાને, લાગ્યા અશ્વ મણી બાંધવાને ॥૧૩॥ જઇ અનુચરે ઘેરી લીધો, તવ રાજાંએ બંધન કીધો; લઇ ગયા એકાન્ત ભોવન, ચોકી મુકયા શેવક જન ॥૧૪॥ તેતો ઉઘાડાં ખડગે ફરે; વારાફરતી તે પેરા ભરે, રખે ચોરી અમારી થાય, રખે મેહેનત મીથ્યા જાય, ॥૧૪॥ એમ ચોકસ રાખ્યો વાજી; આજ ઠીક આવી રંગબાજી; એમ હરખે ભરેલો રાય, જઇ બેઠો સભા ની માંય. ॥૧૬॥ એવે પાન્ડવનું દળ જેહ; આવ્યું નગ્ર ભાગોળે તેહ, તેને ખબર આવી એવી, હવે અશ્વની આશા કેવી. ॥૧૭॥ મહાબળવંતાએ બાંધ્યો, હવે વાજી મળ્યાનો વાંધો; એક રીત્ય છાની વાત કરે, કૈક મુમત વાત ઓચરે. ॥૧૮॥ કેક કહે હંસદ્વજ બળીયો, એના માંથાનો કોઇ નથી મળીયો; એતો અરજુનને પણ જીતે. સાંમો બીજે તેને બહુ વિતે ॥૧૯॥ સશી સરખો હંસદ્વજ રાય, તારા તુલ્ય પાંન્ડવો દેખાય; કૈંક કહે તમે શું પરખો, અરજુનજી છે શેશ સરખો ॥૨૦॥ બાકી સર્વ અરશીયા જેવા, જેને કષ્ણુ પ્રભુની શેવા; આપો આપ મોહન વર સાથે, આપ્યું છે બળ વૈકુંઠ નાથે. ॥૨૧॥ માટે પાન્ડવની જીત થાશે, વાજી બાંધીને રાય પસ્તાશે; એમ માંહોમાંહી વાત કરતા, એવે અનુચર

આવ્યા ફરતા ॥ ૨૨ ॥ જોડયા અરજુનજીને હાથ, તમો સુણો અમારી વાત; બાંધ્યો આપણો અશ્વ આ રાયે, હવે કહો મહારાજા શું થાયે ॥૨૩॥ તવ અરજુન બોલ્યો એમ, થાઓછો ઓશીઆળા કેમ; એને જીતીને તોખાર લેવો, મન મુકીને દંડ દેવો ॥૨૪॥ એનો હંસદ્વજ કોણ તોલે, એવાં અભીમાનનાં વેણ બોલે; તવ વ્રકોદર એમ કહે છે, ભાઇ ગર્વ શું મીથ્યા ધરે છે ॥૨૫॥ એતો પુરણ છે ભાગ્યશાળી, એનો વૈભોગ જુઓ નીહાળી, એક પુત્રીને પાંચ પુત્ર, ઘણું સોહામણું ઘર સુત્ર ॥૩૬॥ પતીવરતા એને ઘેર નારી, જેને વાહાલા દેવ મોરારિ; રાજા ત્રણે જુધ જાણનારો, ઘણા દેશ જીતી આણનારો ॥૨૭॥ એનો સુધન્વા જે બાળ, તેને વશ છે શ્રીગોપાળ; એતો કહેવાય છે બહુ બળીયો, તમથી જાદે સાહ્ય શામળીયો ॥૨૮॥ એને મહાસતી સાધવી નારી, જેનુ પુન્ય તપોબળ ભારી; એના સત્યથી સામ્રથ સ્વામી; માટે વાત કરો શીશ નામી ॥ ૨૯ ॥ તવ અરજુન હંકારે ભરીયો, ઘણા ગરવે વચન ઓચરીયો; વ્રકોદર વીરા શું જાણો, મુજ આગળ શીદ વીખાણો ॥ ૩૦ ॥ વળણ ॥ વિખાણો શીદ મુજ કને, જોયા બહુ નરેશ; વાજી લેઉં તે નવઇ નહી, પણ લેઉં એનો દેશ.

કડવું ૧૩ રાગ સાખિ.

જયમુની રૂશી એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધન્વા મહીમાય ॥૧॥ અરજુનજી એમ કહેવા લાગ્યો, બંધુ બુદ્ધી નરસાઇ; પોતાના પક્ષની હીમત ભાગી શત્રુની કહી સરસાઇ ॥૨॥ સામાવાળાની બાહાદુરી ગાઇ, પોતાનો પક્ષ ડરાવો; હીમ્મત તો કયાંથી આપો ને, ચરણ ઢીલા કરાવો ॥૩॥ હોંશ હોયતેનાંખો ભાગી. તે કેમ ચડે સરાડે; કેવળ મુરખાઇનું એ કારણ, વણ સમજ્યું બરાડે ॥૪॥ હેતસ્વી જન કોને કહેવો, ખરી વાતે ખંભ ઠોકે; હીતશત્રુ સમજ્યો કોને, શત્રુ સામો થતા રોકે ॥૫॥ તેથી શત્રુનો દાવ ફાવે, જય પામીને જાય; શીઆળવું જઇ સીંહને જીતે, નવાઇ શી દેખાય ॥ ૬ ॥ પોતે પોતાનો પગ ભાગોછો. શત્રુના વીખાણ કરી; હાવું બોલવું ઘટે ન તમને, હવે ન બોલશો ફરી ॥૭॥ તવ ભીમે મન એમ વિચાર્યું, સામો ગમે તેમ હોય; પણ તેના વીખાણ કરવાથી. હામલે સૈન્ય સહુ કોય.

॥૮॥ સરવેનું મન ડર ખાઇ જાયે, તો ન ભરાયે સુર; કાયર થાય તે પેહેલો મરે, રાખવી હીમત ઉર ॥ ૯ ॥ એમ સમજી વ્રકોદર બોલ્યો, ઓરે મહારા વીર; તમારૂ મન જોવા હું બોલ્યો સાબાશ છે રણધીર ॥૧૦॥ પાછા ન પડવું યુધ્ધે ચડવું, લેવો અશ્વ હરાવિ; કાહારપણું કાંઇ નવ કરશો, નરનું નામ ધરાવિ ॥ ૧૧ ॥ એમ કહી ઉરકંર્યો વીરને, ઉપજ્યો ઉર આનંદ; અરજુન કહે વાજી લેવા, છે કરવો ફંદ ॥૧૨॥ કરણ નંદન વરશકેતુને, નરે કરી આજ્ઞાય; સાવચેતીથી સંચરો તમે, હંસદ્વજને ત્યાંય ॥ ૧૩ ॥ જઇ કહો કે અસ્વ આપો, નહીં તો વિપ્રીત થાશે; પાન્ડવને આવી પાવલે લાગો, ચાલો અરજુન પાસે ॥૧૪॥ એટલે રવીના સુત તણો સુત, ઉઠયો આનંદ પામી, વસ્ત્ર આભુષણ ધારણ કીધા; ખડગ લીધાં શીશ નામી ॥ ૧૫ ॥ પછી પોતાના બે હાસ લીધા, ચાલ્યો સુર સપાટે; મોટી આંખડી મુછ વાંકડી આવ્યો જોર ઝપાટે ॥ ૧૬ ॥ સભાને દરવાજે જઇને ઉભો, કાહાવ્યું છડીહાર સાથ; કહીએ કે પાન્ડવની તરફથી; કરવા આવ્યા છે વાત ॥૧૭॥ કરણ નંદન વરશકેતુ, વારતા કરવા માગે; કેહેજો કે પ્રતીજ્ઞા સાથે, તવ મનનો ભય ભાગે ॥ ૧૮ ॥ એટલે છડીદારે જઇને, કર્યો સભામાં જુહાર; કહ્યું કે પાંડવના કેહેવાથી, આવ્યા કરણ કુંવર ॥ ૧૯ ॥ તમ સંગ વારતા કરવા ઇછે, શી આજ્ઞા મહારાજ; હંસદ્વજ કહે આવવા દો, વાતે શું બગડે કાજ ॥ ૨૦ ॥ એટલે છડીદાડે જઇ કહ્યું, પધારો શભા વિશે; તવ વરશકેતુ સભામાં ચાલ્યો, ઉમંગ ઉર અતીશે ॥૨૧॥ હંસદ્વજે આસન આપી, શનમુખ બેસાડી દીધો; ક્ષત્રીની રીતી પ્રમાણે આદરભાવજ કીધો ॥૨૨॥ પછી કહ્યું કે કેમ પધાર્યા, વદ્યો વરશકેતુ વાણી; નમે અમારો કેમ લીધો છે, વાજી પંચ કલ્યાણી ॥૨૩॥ હંસદ્વજે કહ્યું પત્ર અસ્વ લેલાટે, પત્ર લખેલું એવું; ક્ષત્રી હોય તે આ વાજી બાંધે, તો કેમ બાંધી ન લેવું ॥૨૪॥ શું સહુ ક્ષત્રી નાશ પામ્યા, શું ગયું ક્ષત્રી બીજ; શું એક પાન્ડવ ક્ષત્રી નંદન, કેમ ન આવે ખીજ ॥ ૨૫ ॥ શું એ એકલા ખડગ ધારી, બીજાએ શું પેહેરી ચુડી; શું એ સુરા બીજા અસુરા, માટે હું પડયો ઉડી ॥ ૨૬ ॥ જો વાજી જોઇ તો હોય તો, આપીશ નહી તમને; અરજુન આવી પત્ર વાજીનું; છોડી મુકે ભેટ અમને ॥ ૨૮ ॥ વરશકેતુ કહે આ શું બોલો છો, અહંકાર રાખો થોડો; કુરૂ કુળના પાંડવ એ છે, સમજીને આપો ઘોડો ॥ ૨૮ ॥

જગતમાં જેની જય વરતે છે, પોતે લાવ્યા પંચાળી; અગ્નીમાંથી અ-સુર કાઢયા; સાહાય જેને વનમાળી ॥ ૨૯ ॥ બળીયા સાથે બાથ ન દીજે, વીવેકની એ વાત; સલાહ સંપથી નીપજે, સારૂ નહીતો થાશે ઉ-ત્પાત ॥૩૦॥ એટલે ક્રોધ કરી રાય બોલ્યો, સાંભળો વરસકેતુ; બોલવા ઉપરથી હું સમજ્યો, તમારા મનનો હેતુ, ॥૩૧॥ તોખાર લેવો ભય બ-તાવી, હું સમજું છું ઘણું; પણ અશ્વ આપું તો મેં ખોયું; પોતાનું ક્ષત્રીપણું, ॥ ૩૨ ॥ હું હારૂ ને પાન્ડવ જીતે; તો તેમાં શું થાશે; કુન્તી સુત અમ સામો બાહાજી, પાછળથી પસ્તાશે, ॥ ૩૩ ॥ પત્રમાં એમણે એમ લખ્યું છે ક્ષત્રી હોય તે બાંધે; તે માટે અશ્વ બાંધ્યો, આપુ નહી એ વાંધે ॥૩૪॥ શું એકલા એ ક્ષત્રીની જાતી, બીજા શું કોળી નાળી; લઢવું વઢવું પાછા શું પડવું, મરવું નહી પુંઠ વાળી ॥૩૫॥ શું એમની માએ દીકરા જણિયા, બીજીએ શું પાશાણ; શું એકલા એ મનુશ જનમ્યા, બીજા શું જનમ્યા શ્વાન ॥૩૬॥ પાન્ડવ શું બેશીશ ધરાવે, બીજાને શું એક; અસ્વ અમારે આપવો નથી, ક્ષત્રીતણો એ ટેક, ॥૩૭॥ ઉઠો તમે મારી સભામાંથી, હું છું આકળો ભુત; તું શું પંચાત કરવા આવ્યો, દાસીના સુતનો સુત, ॥૩૮॥ એમ કહીને ચરણ પછાડયો, વર્શકેતુ તવ ઉઠયો; હંસધ્વજનો મીજાજ દેખી, રોસ ભરેલો રૂઠયો. ॥૩૯॥ વર્શકેતુ કહે તતપર થાજો, કરવા રણ સંગ્રામ; બળીયા સાથે બાથ ભીડાવી, ખોવાનો ઘર ગામ. ॥૪૦॥ કૃષ્ણ પ્રભુથી કો નથી બળીયા, તે પણ રહે છે પાસ, ભગની દીધીને રથ સદા હાકે, થઇ રહ્યા છે દાસ ॥૪૧॥ પંચાળ દેશના સ્વયંવરમાં, જરાશન શીશુપાળ; સહુ સરીખા કરણ સરીખા, સુર્યતણા જે બાળ. ॥૪૨॥ તેવા તેવા મછવેધ કરવા ઉઠયા સભાની માંય; ચોરાશી શહસ્ત્ર દેશનો રાજા, દુરીયોધન કહેવાય. ॥૪૩॥ મચ્છવેધ સ્થંભે ચડયા પડયા, ભરિ સભાની માંય; તે મછવેધ અરજુને કીધો, પરણ્યા સતી કન્યાય. ॥૪૪॥ તેની તુલના તમે કયાં આવો, ઉમંગ પુરણ કરજો; એક ખુણામાં પડી રેહેનારા, યુધ્ધ કરવું આદરજો ॥૪૫॥ હંસધ્વજ કહે યુદ્ધ કરવાનું, ના પાડીયે છીએ કયારે; તૈયાર થાજો તૈયાર થાશું, આવતી કાલ સવારે. ॥૪૬॥ એમ કહીને વિ-દાય દીધી; વર્શકેતુ તવ વળીયો; ક્રોધ ભરેલો રક્ત લોચને, જઇ અર-જુનેને મળીયો, ॥૪૭॥ ઓરે પીતાજી ઓરે પીતાજી, જઈ રાયને સ-મજાવ્યો; પણ મુમત મુકતો નથી માટે, યુધ્ધ નોતરૂ દઇ આવ્યો॥૪૮॥

ઘણો છે સુરો પડે પુરો, નથી અધુરો એહ; બહુ છે બળીયો વાળ્યો ન વળીયો, વઢવાને ઢાપ્યો તેહ ॥ ૪૯ ॥ વલણ ॥ લઢવા માટે ટાંપીયો, જણાયું બહુજોર; વલ્લભ વદે એમ સાંભળી, કર્યો અરજુને સોર.

કડવું ૧૩ રાગ ધનાશ્રીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું સુધન્વાની કથાય ॥૨॥ અરજુનજીએ સોર કીધો, સૌ શેન્ય તતપર રહેજો; કાલે સવારે હંસધ્વજને, મન મુકી યુદ્ધ દેજો ॥ ૨ ॥ એવી પોતે આજ્ઞા આપી, નેમથી શું થાય; હંસધ્વજે પ્રધાન તેડયા, રાજ્યસભાની માંય ॥ ૩ ॥ શંખને લેખ પ્રધાન પોતાના બ્રાહ્મણના છે બાળ, પણ કુબુદ્ધી અતી અદેખા,સ્વભાવના ચાંડાળ ॥૪॥કલેશ વહાલો ટંટો ઠાલો કરવા જયાં ત્યાં ચાહાય, આસ્તીક નહીને નાસ્તીક પુરાખટ પટીયા કહેવાય ॥૫॥ છે બ્રહ્મદ્વેશી કુથલી કલેશી, ધર્મમાં ફાંશીયા બેઉ પણ તેની આંખે રાયદેખે,લેણદેણ પુર્વનું એવું ॥૬॥ તે બેઉને દાસ મો-કલી તેડયા, રાજ્ય સભાની માંય, પોતાને આસન આપી બીરાજ્યો, સભા શોભી રહી ત્યાંય ॥ ૭ ॥ પછી પ્રધાન પુછવા લાગ્યા, માહારાજા તેડયા કેમ, હંસધ્વજ તવ પુછવા લાગ્યો પ્રધાનોને એમ, ॥ ૮ ॥ કુન્તી નંદન પાન્ડવ કેરો, અશ્વ આવ્યો છે હાંઇ; તેને લલાટે પત્ર બાંધ્યો છે, લખ્યું છે તે માંઇ ॥૯॥ ક્ષત્રીપણાનો જે સુત હોયે તે; અશ્વ અમારો બાંધે; એવું વાંચીને મેં બાંધ્યો, ક્ષત્રીપણાને વાંધે ॥૧૦॥તેથી વરશકેતુ વિષ્ટી કરવા, આવ્યો અમારી પાસ; અહંકારના વચન બોલવાથી, ઉ-પજ્યો મન વિનાય ॥૧૧॥ અશ્વ દેવાનું ના કહ્યું મેં માટે માગ્યું રણ યુધ; કહો એ કામ ઠીક કર્યું કે, કીધી વીપરિત બુધ ॥ ૧૨ ॥ તવ શંખ ને લેખ એમ બોલ્યા, રાય તમોને ધન્ય, તમ સરખાને જીતે તેવો, દેખાતો નથી અન્ય ॥૧૩॥ પછી છાની ગોષ્ટી કીધી, મળીને બેઉ પર-ધાન; આપણે પંડે લડવું નથી ને, નથી થાવું હેરાન. ॥૧૪॥ વઢનાર વઢશે મરનાર મરશે; આપણે જોવો તમાસો; તો શાને સારૂ ના કહીએ, જોવાને ખેલ ખાસો ॥ ૧૫ ॥ એમ વિચારીને બેઉ બોલ્યા, કરો ખરો સંગરામ; ક્ષત્રીનંદન શું નથી તમે, શું બોળવું છે નામ ॥ ૧૬ ॥ માહી શું લજાવતી છે, વાળી લાજે પરધાન; કુટુંબ કબીલો લજાવાવે

શું, ચડીપડો મેદાન ॥ ૧૭ ॥ ભાઇ સાથમાં ને સહુ સેન્યમાં ઢંઢેરા પીટાવો રાય, કાલે સવારે પહોર દહાડામાં, દરવાજે ભેગા થાય ॥ ૧૮ ॥ વખેત નિમ્યાથી વેહેલો આવે, તેને શરપાવ મળવો; વખાત વિત્યેઆવે તેને, તેલ કઢામાં તળવો, ॥૧૯॥વળી દવે દેવરાવો તમારી,તોસહુવેહેલા આવે; મોડો આવે તેનો તળશો, નિશ્ચે કરો તે ફાવે ॥ ૨૦ ॥ રાજા કહે કબુલ છે માહારે, ચાર છડીદાર જાવો; કુટુંબમાંને સેન્ય સકળમાં, સંદેશો સંભળાવો ॥ ૨૧ ॥એટલે ઉઠયા આગના લેને, ચાર જણા છડીદાર; પડો વગાડી પોકાર કર્યો, કહેલા સમાચાર ॥૨૨॥ કાલે સંવારે પોહોર દહાડામાં સરવે થાએ સાવધાન; આયુદ્ધ બધા આવી મળજો, નહીં તો થશો હેરાન ॥૨૩॥ વહેલો આવીને ઉભો રહેશે, તેને સરપાવ મળશે; મોડો આવે તેને સજા, તેલ કઢામાં તળશે ॥ ૨૪ ॥ પક્ષપાતે કોઇની નહી ચાલે, રાય તણીછે દવાઇ; નહી તો અકાળ મ્રત્યુ થાશે, જાણશો નહી નવાઇ ॥૨૫॥ એ રીતે સેન્યમાં સંભળાવી, ત્યાંથી થયા વીદાય, રાય તણા કુટુંબમાં કહ્યું. જાણ સરવને થાય ॥ ૨૬ ॥ સુધન્વા બેઠો છે સયનમાં, પોતાની પ્રમદા પાસ; તેને કહ્યું કાલ યુધ્ધે જાશું, સામા હશે અવિનાશ ॥ ૨૭ ॥ એવું કહેતામાં સુધન્વાનું, ફરકયું ડાબુ લોચન, અબળા કેરૂં અંગ પણ ફરકયું ભરાયું ભારે વિઘ્ન ॥૨૮॥ મહેલમાં દીપક રાણા થયા, કરમાયો નજર બાગ; સુધન્વાનિ બારીએ બેશી; કકળ્યા કાળા કાગ ॥૨૯॥ સમળી શીયાળા ભોવન ઉપર, ભમવા લાગ્યા અપાર; તેવું જોઇને ત્રાસ પામી; સુધન્વાની નાર ॥ ૩૦ ॥ પાછુ મનમાં એમ ભાસ્યું; કાંઇક વિઘ્ન થાશે, માઠા શુકન કેમ થયા, બુદ્ધિથી બાળા વિમાશે ॥૩૧॥ એમ કરતાં દિવસવિત્યો, રૂજની થઇ તે વાર; અચાનક એને નિંદ્રા આવી સયન કરયું તવ નાર ॥૩૨॥ તેમાં ભયંકર સ્વપ્ન ભાસ્યું, જાણે ગયો ભરથાર અંગતણું હેવાતણ ગયું, ઉતર્યા સોળ શણગાર ॥૩૩॥ જાણે મુખકે કેશ કરડયા, શીશના એકે એક; સાળુ ઉતરી સિંધુરી અંગે, પેહેલી દીઠી અનેક ॥ ૩૪ ॥ તવ ભયની ભરી ભામની ભઠી રડવાલાગી અપાર; અરેરે આમ કેમ લાગ્યું, શું થાશે મોરાર ॥ ૩૫ ॥ સુખ સજ્યામાં સુધન્વાયે, કીધું છે સયન; ત્યાં જઇને પીછોડી ઉઘેડી જોયું પતીનું વદન ॥૩૬॥ ઢંઢોળીને જગાડવા લાગી. જાગો જાગો મમનાથ; અરેરે માહારે વિયોગ પડીયો કહી ઝાલ્યા બેઉ હાથ ॥ ૩૭ ॥ તવ સ્વપ્ન થયું સુધન્વાને, પડશે મારો

ટેક. અબળા માહારી એટવાઇ મરશે, માહા દુખી થઇ એહ ॥ ૩૮ ॥ એવામાં જુવતીને જગાડે, જાગ્યો, સુધન્વા સુર; જાગ્રત થઇ જોઇ અબળાને રડતી દીઠી ભરપુર ॥ ૩૯ ॥ તવ સુધન્વા પુછવા લાગ્યો. શું દુખ દરીયે ડુબી, એટલે અબળા કહેવા લાગી, ભયભરી સ્વપ્નની ખુબી ॥ ૪૦ ॥ ભયંકર મને સ્વપ્ન ભાસ્યું, તે નવ જાણે કોઇએ આગળની વાત કેહેતાં માહારી, જીભ્યા કાપવી જોઇએ ॥ ૪૧ ॥સુધન્વા કહે સ્વપ્ન કેહું,સાચી વદજે વાણી, તુજને દવાઈ દઉં છુંમાહારી, સત્ય કહે સતી રાણી ॥ ૪૨ ॥ તવ હૈયાફાટ રડવા લાગી, નેત્રે વહે બહુ પાણિ; અરેરે એમ કહેતી વેળા, કેમ ન જીભ વઢાણી ॥ ૩૫ ॥ કહ્યા વિના હવે છુટકો નથી, કંથે દીધી છે દવાઇ; રડી રડીને કહેવા લાગી, અગની ઊઠયો ઉરમાંઇ ॥ ૪૪ ॥ વળણ ॥ અગની ઉઠયો ઉરમાં રડતી હઇયા ફાટ; કેહેવા લાગી કામની, સોગન દીધા માટ ॥ ૪૪ ॥

કડવું ૧૫ રાગ હલાવરિ.

માહારા કંથજી શું કેહેવરાવોરે, ઓ હો હો હોરે. ટેક. ॥ મુજને સ્વપ્ન ભયંકર લાગ્યુંરે જાણે પેલા ભવનું પાપ જાગ્યુંરે, માહારૂં ચાલતુ ઘર સુતર ભાગ્યુંરે. માહારા॥૧॥ જાણે રણયુધમાં તમે ચડીરે, એક વિધને જીવી બીજે પડીયારે પેહેલા સસરા શત્રૂ થઇ નડીયારે; ॥ મહારા ॥ ૨ ॥ જાણે સસરાએ તેલમાં તળીયારે; તમો તાત વચને ખળીયારે, તમને સહાય કરી શામળીયારે ॥માહારા ॥૩॥ પછી શત્રૂએ સંહાર કીધોરે,મન મુકીને માર દીધોરે મારો શણગાર ઉતારી લીધોરે ॥માહરા ॥ ૪ ॥ હું તો અભાગણિ રહિ રઝળતીરે, મારી કારમી કાયા નથી પડતીરે, સપનાતી વાત લાગે છે મળતીરે. ॥માહારા ॥૫॥ તમ તાતે દંડ દેવરાવીરે, કાલે વઢવાની વાત કેવરાવીરે; વળી તળાવની બીના આવીરે ॥ માહરા ॥૬॥એહું સ્વપ્નનું સીધાન્ત મળીયુંરે, માહારૂ પ્રારબ્ધ પાછું વળીયું-રે, જાણે સંસારનું સુખ ટળીયુંરે ॥ માહારા ॥૭॥ મુજને માઠા થયાતા શુકનરે, કાગ કકળીઆ ભોવનરે, અવળું ફરકયું છે અંગ લોચનરે ॥ માહારા ॥ ૮ ॥ માહારા દીપક થયા રાણારે, તમો પણ નહી હો અ-જાણારે. શહુ સમજો છો સ્વામી શાણારે ॥ માહારા ॥ ૯ ॥ માટે કાલે યુધે નવ જાશોરે, તમો જઇને પુરણ પસ્તાશોરે; જાણી જોઇને દુખી

થાશેરે. ॥માહાર॥૧૧॥વળણ॥ દુખી થાશે નાથજી, ઉપજશે વીઘન; કરો પ્રતીજ્ઞા નહી જવા, તો માને મુજ મન. ॥

કડવું ૧૬ રાગ સાખી.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધન્વા મહીમાય. ॥૧॥ સુંદરી કહે સ્વામી મારા, પ્રતીજ્ઞા કરો કાંઇ; તો મુજ જીવને શાન્તી વળે, ઉચાટ છે મનમાંઇ. ॥૨॥ એટલે સુધન્વા એમ બોલ્યો, સાંભળ સાધવી સતી; સુરા નરની નારી થઇને, કયાં દે કાહાર મતી. ॥૩॥ મુજ તાતે દેવરાવી દવાઇ; તેકેમ લોપુ વેણ; જગત કીરતી થાય માંથે, થાતું સુરાતણ હેણ. ॥૪॥ જગત માં કીરતી કરાવી, જીવવું તે જીવ કેવો; ગમે તેટલો ઉભો ફરે પણ જીવતો મુઆ જેવો. ॥૫॥ સુત સાચો હોય ક્ષત્રીનો તો, મરવાથી નવ ડરે; રણ સંગ્રામે ન પડે પાછો, મુસ્તક કર લઇ ફરે. ॥૬॥ મરવું માને તો અજ્ઞાની, આત્મા મરતો નથી; ખોળીયું છે તે પંચભુતોનું, જીવ ન્યારો સરવથી. ॥૬॥ જેવાં વસ્ત્રો ઉતારવાનાં;તેવી ઉતારવી કાયા;માયા માહાદેવના બનાવ જેવી, ચૈતન્યને આ માયા. ॥૮॥ વસ્ત્ર વપુ ઉતારવાં સરખાં, તેમાં ન જાણવો ફેર; કષ્ટ કાયાને નહિ આત્માને, માટે કરૂંજગ જેર. ॥૯॥ રણમાં મરીએ તો ભવ તરીયે, મોક્ષની પદવી લઇયે; ક્ષત્રા જાતીનો ધર્મજ એ છે, માટે બેશી કેમ રહીએ. ॥૧૦॥ કુળલાજે જ્ઞાની લાજે, લાજે પોતાનો ધર્મ; મનુનાં વચન શાસ્ત્ર વીસે, અબળા શું સમ જો મર્મ. ॥૧૧॥ જીવવું મરવું મીથ્યા કેહેણી, તે કેમ માનીયે સાચું; અસત્યને સત્ય માને તેનું, ઇશ્વરી જ્ઞાન કાચુ. ॥ ૧૨ ॥ આ દેહ તજી બીજો દેહ લેવો; જ્યારે ત્યારે એકવાર; નિશ્ચે છતાં કેમ ડરવું, સુંદર વતી નાર. ॥૧૩॥ એટલે સુંદરવતી બોલી, તમે તો મરવું ધાર્યું; તેથી તમને નહી દેવું જાવા, કરો માહારૂં વાર્યું, ॥ ૧૪ ॥ પીઉજી પાવલે લાગું તમને, કોણ પછી માહારૂં બેલી, એમ કહેતામાં બેઉ ચક્ષુએ, ચાલી આંસુની હેલી ॥ ૧૫ ॥ એવે સમે મધ્ય રાત્રી થઇ છે, અબળા કરે વીલાપ; ભાઇ ભગની વીનાની ભામા, વળી નથી મા બાપ ॥૧૬॥ એક આશરો પરણ્યા પતીનો, બીજો વિસ્વંભર કેરો; તે વણ સગુ ન મળે મ્હારૂં, કલેશનો ઘરમાં ઘેરો. ॥૧૭॥ દુખે ઘેરાણિ નેત્રમાં પાણી, વાણી વીમાગ કાઢે; પોતાના પતીનો પાલવ ઝાલી, રડવા લાગી રાઢે

॥ ૧૮ ॥ આક્રંદ કરતી બહુ વલવલતી, કળકળતી કામની; તે વેળાએ ભયંકર ભાસે, ઝમ ઝમતી જામની. ॥ ૧૯ ॥ કોમળ કાયા મહા રૂપવંતી, જોબન બાળે વેશ; મૃગયાનેણી નહી કાંઇ કેહેણી, મુસ્તકશું દીર કેશ. ॥ ૨૦ ॥ દંત જેના દાઢમની કળીયો, આંગળી ચંપક કળી; હાથેળી જેની કમળ સરખી, હોડ રેખાયો મળી. ॥ ૨૧ ॥ જંઘા કદળી સ્થંભા સરખી, કુમકુમ પગની પાની; બોલવું કાલું લાગે વાહાલું, બુદ્ધી મોહોટી વય નાહાની ॥૨૨॥ સુઘડતા ચંચળાઇ ચોખાઇ, કોઇ વાતે નહી ખામી; વાણી મધુરી શુભ ગુણ પુરી, અક્કલે નહી અધુરી. ॥૨૩॥ વીવેકી વીદવાન વડી છે, જાણે પતીવ્રત ધર્મ;આચરણ એના ઉત્તમ અતી, મતી સદા સુભ કર્મ ॥૨૪॥ આભુષણ વણુ અંગ ઓપે, લોપે નહી મરીયાદ; તેથી અબળા રડવા લાગી, કંઠ વેણાનો નાદ॥૨૫॥ ॥ વળણ॥ વેણા નાદે રામા રડે, મધ્ય રાત્રીનો યોગ; વલ્લભ વદે સુણો સહુ, અતી ઉપજ્યો હીત રોગ.

કડવું ૧૭ રાગ મને મુકિ ગયોછે મારો છેલડો રે.

હુંતો જુધ્ધે ન જાવા દેઉ નાવલારે, માહારે તમ વીના નથી આધાર મહારાજ, જુધ્ધે ન જાવા દેઉ નાવલારે. ટેક. મેહેતો જનમીને જોયા છે આપનેરે, નથી બીજા ત્રીજાની વાહારા॥માહારારાજા॥ તમને આશો ઉજમ વડવા તણોરે, હજુ સું જોઇ થાકયા સંસાર. ॥ માહારારાજ,॥૧॥ મારે પીયર પનોતુ થવાનું નથીરે, નથી ભાઇ ભોજાઈનો મોધાઈ ॥ માહારારાજ. ॥ નથી તાત માત કે મોસાળીયુંરે, નથી સૈપણી સૈપણી બાઇ. ॥ માહારાજ. ॥૨॥ તમો રણ ચઢી મુને રઝળાવશોરે; પુરણ પડી છે પેટડામાં ફાળ; ॥ માહારારાજ ॥ આવ્યું વીઘ્રન વાળ્યું વળશે નહી રે, મારે પેહેલાં આણું માહારો કાળ.॥ માહારાજ. ॥ ૩ ॥ હળી મળી પુરણ બેઠાં નથીરે, નથી કરી દુખ સુખ તણી વાત; ॥ માહારારાજ. ॥ નથી હશી રમીને બોલીયાંરે, મીથ્યા વટલાવી છે મેં માહારી જાત. ॥ ૪ ॥ પુરણ પરણ્યાનો લાહાવો લીધો નથી ર, નથી પીરશીને જમાડયા મેં નાથ; ॥ માહારાજ, ॥ નથી ધુંઘટ તાણ્યો કુટુંબમાંરે, ગઇ આવી નથી સહીઅર સાથ, ॥ માહારાજ ॥ ૫ ॥ ॥ વળણ. ॥ એમ અતીશે વલવલે, કરે અતી આક્રંધ; સુધન્વા કહે સુંદરી, રડવું રાખો બંધ. ॥

કડવું ૧૮ રાગ સામગરિનિ ચાલ.

જયમુની રૂસી એણીપેર બોલ્યા,સુણ જનમેજેરાય;વિસ્તારીતુજને સંભળાવું પરમપવિત્ર કથાય ॥૧॥ સુધન્વા કહે સુંદરી સુણો, રડવું રાખો બંધ; થવા કાળ તે થાશે, સીદ કરો આક્રંદ ॥ ૨ ॥ મહારે તમારે સબંધ જેટલો તેટલો લીધો લ્હાવો;રણસંબંધ પુરણ થયો તો, દૈવ ઉપર શો દાવો ॥૩॥ મુને પણ એવું સ્વપ્ન આવ્યું, પડસે માહારી કાય; છે છેલ્લું વહેલું આપણે મળવું, કાલે થાશું વીહાય ॥૪॥ધણીનુંધારેલું બને છે, આપણી ધારણા ખોટી, રડેથી નથી રોકાવાનું નીકર આશા તો મ્હોટી ॥૫॥ તું કહે છે મહારૂં નથી બેલી, કોઇ અવનીમાંય; વીશ્વંભર વિના નથી બેલી,કોઇનું હાંય કે ત્યાંય ॥૬॥ જેમ બને તેમમાનવો આનંદ, શા સારૂ કરવો શોક; શોક ધરેથી શોક ન નાસે, આનંદથી શોક ફોક ॥૭॥ અંધારે અંધારૂં ન નાસે.નાશે જો થાય પ્રકાશ;તેમજ આનંદ માની લેવાથી, કલેશ પામે નાશ॥૮॥ આનંદનું ઘર ઉત્તમ સહુથી આનંદે આનંદ; થયું ગયું મીથ્યા માનવાનું, માયાનો ફોગટ ફંદ ॥૯॥ હું નતો તાહરો તું નોતી મહારી, કોણ કોને સંગ લાવ્યું જે જેને જેમ ફાવ્યું પોતાને કરમે આવ્યું ॥૧૦॥ એકજ જનમે ભેળાં થયાં, તેમાં શું તાહરૂં મહારૂં, સંઘાત છુટયો કે પુંઠવાળી, કોણ જુએછેવારૂ ॥૧૧॥ દેહ છતી પડી હોય ઘરમાં,તોપણ ભાવ ન પુછે;જીવ સામુ જોકોઇ ન રડે, તો પછી સગાઇ શું છે ॥૧૨॥ ખોળીયાની સગાઇ હોયતો,ખોળીયું કોઇ ના બાળે;જો જીવની સગાઇ હોયેતો,ફરી જીવ સામુ ન ભાળે॥૧૩॥ થાય કદાપી પ્રેતરૂપે, આવી ધુણીને બોલે;તોતે જાજા કરી કાઢે મારમારે ખર તોલે ॥૧૪॥ જો સુંદરી સગાઇછે સાની; સમજીને કાઢય સોધી; જો ખોળીયાને બાળે છે માટે, ખોળીયાના વીરોધી ॥૧૫॥ જીવના વીરોધી હોય નહીતો, જીવને હાંકી ન કાડે;કોઇ કોઇનું સગુ નથી,મીથ્યામુઢ બરાડે ॥૧૬॥ તું નથી મહારી હું નથી તારો, સપ્નાવંત સંસાર; માટે કાંઇ કલેશ ન કરતી, ઓ સતી સાધવી નાર ॥૧૭॥ યુદ્ધ વીના હું નથી રેહેવાનો, પડશે વેઠશું દુખ;રણમાંનજાવું ને બેસી રહેતો, લાજે જનુનીની કુખ ॥૧૮॥ વળી મહારા બંધુ લાજે, લાજે હંસદ્વજ બાપ; યુદ્ધે ગયા વણ હું રહું તો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥૧૯॥ ખાલી ખોટા કરે ભવાડા, જગ્તને જણાવે નારી; એમાં કહેવાયે નહી સાર, ફજેતી માહારી ને તારી ॥ ૨૦ ॥ મહારાં સાથ સહોદર જાણે, જાણે સઘળુ જગ્ત;કહેશે કે વશ છે નારીને, શાનો સુધન્વા ભક્ત ॥૨૧॥ માટે મન વાળો માનુની, સીદ ડ-

સાવો દંત; અત્યારથી એમ જાણુજો કે, ગત થયો મુજ કંથ ॥૨૨॥ કંથ રડે કામનીને શા સારૂતે સમજાવું સાર; કામનીજો જીવતી હોતતો થાત માહારો પરીવાર ॥૨૩॥ વળી કરત શેવા માહારી; રાંધી પીરસત મુને; બીજી મળશે કેવી નીકળશે, એમ પીડા સહુને ॥૨૪॥ પ્રમદારડે પતીને તે, પોતાના સુખ માટ; અરેરે માહારો વૈભોગ ગયો, પ્રથમ એ ઉચાટ ॥૨૫॥ માંથા ઉપર હોય દેવું તો અબળા રડે એમ,જીવતા હોતતો કરત નિરવાણુ, હવે આ વળશે કેમ ॥૨૬॥ નીરધન હોય તો એમ રડે;મર્ણ કીયા કરૂ કયાંથી; છૈયાં છોકરાં પેટ પડયાં તે, ખવરાવીશ શામાંથી ॥૨૭॥ કદાપી ધન મેળવી મરે, તો તેને રડે એમ ઝાઝા જીવીને રળત ઝાઝુ ભોગવત ફાવે તેમ. ॥ ૨૮ ॥ એવાં ગમે તે કારણુ વીના, રડતું નથી જનકોય; વિવેકથી વીચારમાં આવે, સ્વારથ સઘપણુ હોય ॥૨૯॥ હું નહી તારો, તું નહિ માહારી, કોઇનું કોઇ ન થાય; જો કોઇ કોઇનું થતુ હોય તો કેમ જોડે નવ્ય જાય ॥ ૪૦ ॥ જો કદી જોડે જવાય નહીતો,આનંદ તજવો જોઇએ વરસ બે વરશે આણંદ માણે, રમે જમે સહુકોઇએ ॥૩૧॥ મુએલું જન મુઆ ગતે,જીવતું જીવતા ગતે; અનાદીથીરે ટએવા સમજો શાસ્રને મતે. ॥૩૨॥ એમ કહી સુંદરી સમજાવી, એવેરહી પોહોરરાત, સુધન્વાયે દંત ધાવન;કીધું કામના સાથ. ॥૩૩ ॥ પછી ઉષ્ણોદકે સ્નાન કીધું પછી નીત્ય કર્મ; સંધ્યા ગાયત્રી સમાધી, લેઇ સાચવ્યો ધર્મ ॥ ૩૪ ॥ પરવારતા પા પોહોર દાહાડો; ચઢી ગયો પાવન; સુધન્વાએ વિપ્ર જમાડી, પોતે કરયું ભોજન ॥ ૩૫ ॥ એવે સમે સાથ સહોદર, વળી શહુ સન્યાય; જમી પરવારી આયુદ્ધ બાંધી, નગ્રની બારણે જાય. ॥૩૬॥ તે સમે હંસદ્વજ રાજા. સહુથી પરવારયો પેહેલો; દરવાજા બહાર ખુરશી નાંખી, જઇને બેઠો વેહેલો. ॥૩૭॥ રાતા નીશાન રોપાવ્યા છે, પથરાવ્યાં છે બીછાના; શંખને લેખ બે પ્રધાન આવિ, બેઠા છે મસ્તાના. ॥૩૮॥ એકજ મોટો ચુલો કરાવો, તેમાં કરાવ્યો તાપ; તે ઉપર કઢા તેલ તણી, ઉકળતી કરી આપ ॥ ૩૯ ॥ જેજન આવે તે જન જુવે, થરથર કંપે કાય, અરેરે આતેલમાં તળાતાં,વેદના કેમ વેઠાય ॥૪૦॥ એ રીતે જોઇને સહુ ત્રાસે, જે વહેલા આવેલા તે પાછા જઇ હેતસ્થીને, તેડી લાવ વહેલો ॥ ૪૧ ॥ એ રીત અડધા પોહોર દનમાં, રહ્યું સહુ કોઇ; સુધન્વા આવ્યા નથી તે, પ્રધાન રહ્યા છે જોઇ ॥ ૪૨ ॥ તે સમે અડધો પોહોર થયો તવ ઉઠયા હરીદાસ; ભોજન કરી મુખ પખાળી, લેઇ કીધો મુખવાસ ॥ ૪૩ ॥ પછી

પોતે યુધ્ધે જાવા, થાવા લાગ્યો તૈયાર; ઊભો થઇને પહેરી લીધા, પોતાના સણગાર ॥૪૪॥ રૂપે ગોરો કેહેડે કંદોરો તોરો મોતીનો માથે; કડાં સાંકળાં વેઢ વીંટી, બાંધ્યા બાજુ બંધ હાથે ॥૪૫॥ નાહાનો ને નાજુમ ઘણેરો, ચપળ જેની ચાસ; સ્થળ પહેલી કચ્છી લીડી, પછી પહેર્યો સુરવાળ ॥ ૪૬॥ કમર પટો કવચ બખતર; અંગ ઘણી ઊલટ; કાનમાં કુન્ડળ હાર મોતીના, જરી જામો મુગટ ॥ ૩૭ ॥ ચરણમાં ઉપાન પેહેર્યા, પટકેથી કટી બાંધે; બાણનો ભાથો ને ધનુષ તે, ભેરવ્યાં ડાબી ખાંધે ॥૪૭॥ ખપવા ખંજર ત્રીશુળ લીધું, જમૈયોને કટાર; ફરશી ભાલો કર્વત કુહાં, તર્કસ તીર તરવાર ॥ ૪૯॥ બાંધી ઓકાની ઉમ્મર નાહાની, આંખડી મ્હોટી મ્હોટી, ચક્ષુ રાતા ચોળ ચળકે,નમળેખાંપણ ખોટી ॥૫૦॥ ભમ્મર ખુબજ ખેંચાયેલી, લાગે અતી વિકરાળ; તતપર થઇ કહ્યું તારૂણીને, ઓ સતી જે ગોપાળ ॥૫૧॥ વલણ ॥ જે ગોપાળ છે માહરા, જાવું છું રણસંગરામ; એમ કહેતાં વલ્લભ વદે;ગગળો થયો તે ઠામ.

કડવું ૧૯ રાગ સાખ.

જયમુની રૂશી એમ બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું; સુધન્વાની કથાય ॥૧૦ સુધન્વાએ ગગળો થઇને, કહ્યા જે ગોપાળ; એટલે સુંદરવતી નારીને, પડી પેટમાં ફાળ ॥ ૨ ॥ જાણ્યું કે જીવશે નહિં સ્વામી, ઉદાશ પામી નારી; પતીનો જઇ પાલવ ઝાલ્યો, અરજ સાંભળો મહારી ॥૩॥ મમત શું માન્યનીનો ચાલે, યુધ્ધે જવા થયા ત્યાર; તો મુજને મળીને પધારો, ઓ માહાર ભરથાર ॥ ૪ ॥ છેવટનો આ પ્રેમ પ્રગટયો, આટલુ વચન પાળો, થનારૂં હશે તે થાશે, પ્રેમની પીડા ટાળો, ॥૫॥ માગી માગી માગુ તમ પાસે, સાસુડીના સંતાન; પુરણ વિકાર વપુમાં વાપ્યો, માટે દો રતુદાન ॥૬॥ સુધન્વા કહે એ શું બોલી, રણ યુધ્ધ જાતા નારી; સમય વણ વદીએ તે, છુટી પડે નીરધારી ॥૭॥ સમા વીના બોલે તે હારે, સમા વીના સહુ ખોટું રોકાઉને વેળા વીતે તો, થઇ પડે દુખ મહોટું ॥૮॥ સ્વામીને જીવતો તાકો તો, મુમત મુકી દેવો; તારૂણી મન પીતાનું તું, જાણે છે મુમતી કેવો ॥૮॥ તેલ તણી કઢા ઉકળાવી, બેઠાછે દરવાજે; વેળા વીતીને ત્યાં જાઉં તો,તેલમાં નળે આજો॥૧॥માનની જાણતી નથી એવું,જીવતો

હશેતો મળશે;જાણે છે કે મોડા જાશેતો,તેલ કઢામાં તળશે ॥૧૧॥ જાણી જોઇ પતીતણો તું; જીવ લેવા કેમ ધારે; ઉશ્કેરી મોકલવો જોઇએ, જીવનથી ઉગારે ॥૧૨॥ વેળા વીતે છે વેળા વીતેછે, કર્મ કઠોરૂ જાગ્યું, રજની રામા બોલી નહીને, આ વેળા શું માગ્યું ॥૧૩॥ મેલ પાલવડો મુમત આવડો, કદી કાળે નવ કરીએ; તારૂણી કહે કેમ મુકું, બેઠીછું ભર દરીયે ॥૧૪॥ વહેલા જાશો તો તેલથી બચી, શત્રુને હાથે મરશો મોડા જસોતો તાતને હાથે, પણ નહી ઊગરશો ॥ ૧૬ ॥ નિશ્ચે મુજને એમ થયું છે, ઉતરવે શણગાર, માઠા સુકન માહરા સાચા, નહી કાંઇ ફેરફાર ॥૧૬॥ આમે મરવું ને આમે મરવું, મરવાનું મુજ કંથ, હર પ્રકારે પીયુજી માહરા; આવી રહ્યો છે અંત ॥૭॥ તો શા સારૂં ડરવું સ્વામી, અબળાનું ઉર ઠારો, નહીતો લાગશે બાળ હત્યા, સમજી પાપની વારો ॥૧૮॥ મુજ મન ઇચ્છા પુરણ કરો, પામશો વઇકુંઠ વાસ, સાન્તી રાખીને બેસો જરા ન લયો ત્રીયાનો ત્રાસ ॥ ૧૯ ॥ વળી માહારો દેહ તજીને, આપીશ હું હત્યાય; કાયા માહરી પાડું નહિતો;સુકીત સઉ ફોક થાય ॥ ૨૦ ॥ એટલે સુધન્વા એમ બોલ્યો, આ નહી મનુશ ધરમ; દિવસે રતુદાન દેવું, પશુપક્ષીનું કરમ ॥ ૨૧ ॥ સુંદરવતી સતી એમ બોલી,ઓ મારા ભરથાર; એક વરસનું તપ મુકી, વરસાવું ધુમાર ॥૨૨॥ પછી બાધ નહી દીવસના, ઓરે મારા નાથ; કહ્યું માહરૂં કબુલ કરો, જોડું તમને હાથ ॥ ૨૩ ॥ સુધન્વા કહે કામની મુને, રૂચે નહી તુજ વાત; તાહરૂં બોલ્યું પાળવા રહું તો ક્રોધ કરે મુજ તાત ॥ ૨૪ ॥ તવ એબળાયે જીભ્યા કાહાડી, દંતુમાં દબાવી; સુધન્વા કહે રતુ દેઉ છું, વિપ્રીત વેળા આવી ॥ ૨૫ ॥ એમ કહીને વસ્ત્ર ઉતાર્યાં અબળાયે જીભે મેલી; ધ્રુમાર વરસાવી નરનારી, પ્રેમે રમ્યા રંગરેલી ॥ ૨૬ ॥ પોહોર દીવસ પુરણ થયો, સંકટ આવ્યું ભારી; સુધન્વાએ વસ્ત્રપહેર્યાં ચાલ્યો આયુધ્ધ ધારી ॥૨૭॥ છડીદારને આગના આપી, રથ અમારો લાવો, તવ સારથી રથ જોડી આવ્યો, સુકન માઠો કહાવ્યો ॥૨૮॥ જેવો સુધન્વા બારણે નીકળ્યો, તેવોજ કકળ્યો કાગ, દ્વાવારને ઉમરે ચરણ દેતા, આડો ઉતર્યો નાગ ॥૨૯॥ તવ સુધન્વાએ વિચાર્યું, નીશ્ચે થવાનો કાળ; જાણ્યું કે જનેતાને મળી અંત્રુ, ધારી ચાલ્યો ભુપાળ ॥ ૩૦ ॥ પોતાની માતાના મેહેલમાં ચાલ્યો, જઇને લાગ્યો ચરણ; તે વેળા માતાને ભાસ્યુ, આ સુત પામે મરણ ॥૩૧॥ માથે કર ઝાલ્યો દીકરાનો, એવે આવી ભમની; સહુના મનમાં મરણ ભાસ્યુ, અંતર ઉ-

ઠયો અગનિ ॥ ૩૨ ॥ માતા કહે ઓ દીકરા મહારા, મુજને લાગ્યું એમ; આજે જો જુધ્ધે જાશો તો, નહી રહો કુશળ ક્ષેમ ॥ ૩૩ ॥ માટે તુજને નહી દેઉ જોવા; ઘરમાં બેસો તન.લોચન માહારૂં લાગ્યું ફરકવા, માઠા થયું શુકન ॥ ૩૪ ॥ ભમની કહે અગેની ઉઠયો, મુજ ઉરમાં અતીશે; ઓરે વિરા મડા સરખું, મુખડું તારૂં દીશે ॥ ૩૫ ॥ માટે બેશી રહો ભોવનમા, જાવા નહી દેવું; તાત તણો ઠપકો આવે તે, શીશ ચઢાવી લેવું ॥ ૩૬ ॥ માતા કહે હું તાત તારાને; જવાબની દેનારી; તારે માટે ક્રોધ કરીને, છો મને નાંખે મારી ॥ ૩૭ ॥ અમે મા દીકરી બે મરશું, તે પછી બીજું થાય; ચીંતા તે કાંઇ નવ ધરતો, જો જાય તો પાડુ કાય ॥ ૩૮ ॥ સુધન્વા કહે માતા માહારી, રણ ચઢયો કેમ રહેવું, મારા તાતે હવાઇ દીધી, તેમને શું સામું કેહેવું ॥ ૩૯ ॥ ચાર ભાઇ ચડીયા જે પેહેલા, તેમણે શું કરી ચોરા; તેને ન રોકયાને મુને રોકેછો, મુકી દો સરજોરી. ॥ ૪૦ ॥ તાત તણું શું વચન લોપું, લોપે તે સુત કેવો, નાસ્તીક પ્રાણી જાણવો એને, વળી દીકરી જેવો. ॥ ૪૧ ॥ નર થઇને નારી સરખો, જગમાં હું ગણાવું; માટે મરવું તેમાં ન ડરવું, રણ યુદ્ધ વીશે જાવું. ॥ ૪૨ ॥ માતાજી હું નહી કરૂં વાર્યું, ધાર્યું યુદ્ધે જાવા; ના જાવું તો તાતજી કકળે પાછળ થાય પસ્તાવા॥૪૩॥ માત પીતાનું વચન લોપે, તે જન પાપી પ્રાણી; એવાં પુત્રનાં વચન સુણી સુખવંતી વદી વાણી. ॥૪૪॥ માબાપનું બોલ્યું ઓલંગે તે પર ઇસ્વર કોપે; તે દીકરા જાવાનું કહુછું. તે વચન કેમ લોપે ॥ ૪૫ ॥ સુધન્વા કહે સુણો માતા, ન્યાયનીતી સમજાવું; માતા પીતાનું વચન વીરાધી, તેમાં કોને વશ થાવું. ॥ ૪૬ ॥ માતા કહે એમ બને તો, તેનું કરવું કેમ; સુધન્વા કહે સમજાવું તમને, સાચુ માનજો એમ ॥ ૪૭ ॥ ઘણું કરીને માતાનું બોલ્યું પુત્રીએ પાળવું ઘટે, પુત્રે પાળવું પીતાજીનું, કહુંછું શાસ્રને વટે. ॥ ૪૮ ॥ તવ માતા ઓલતી બંધ પડી, સુતે સમજાવ્યું કેવું; ઓ દીકરા તારો નાશ થવાનો, જુધ્ધે જાવા નહીં દેવું. ॥ ૪૯ ॥ વળણ.॥ જુદ્ધે જાવા દઉં નહિં; ઓરે મારા બાળ;વલ્લભ વદે એવું કહી, રડતી એ તતકાળ ॥

કડવું ૨૦ રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, તું તો સાંભળ પુન્યવંતપાણી; સુખવંતી રડવા લાગી, માહારે રાહુની દસા જાગી. ॥ ૧ ॥ એરે શું થયું

નગ્રની બાહાર, સહુ સેન્ય મળ્યું તે વાર; સંખ લેખે કર્યો તપાસ, દળ માં ફરી જોયું ચોપાસ ॥૨॥ દીઠું સર્વ સહું સેંન્યાય, એક ન દીઠો સુધન્વાય; નથી રાયનો મોહોટો સુત, થયા પ્રધાન આકળા ભુત ॥૩॥ શંખ લેખે કર્યો વીચાર, ઠીક લાગ આવ્યો છે આવાર; એ રેહેતોતો મન્નરૂખી રાખી; આજ કસુર આવી છે આખી ॥૪॥ આપણી સંગ રેહેતોતો રોશે, આવેલો લાગ તે કોણ ખોશે; એમ કહીને બેઉ પરધાન, ગયા રાય કને મસ્તાન ॥૫॥ પુછ્યું હંસદ્વજે સુભમતી. કહો ક્રીયો આવ્યો નથી, તવ પ્રધાન ક્રોધે ભરીયા, મોહોટે વાંટે બેઉ ઓચરિયા ॥૬॥ અમેતપાસ કીધો રાય, થયો તમ ઘરમાં અન્યાય, નથી આવ્યો સુધન્વાય, એનો ધનસાફ કેવો થાય ॥૭॥ પેહેલો દીકરાનો ન્યાય કરો; જોવું થાય છે ખોટો કે ખરો; એવાં મર્મનાં વચન સુણી, ખુનસે ભરાણો ખુની ॥૮॥ બોલ્યો હંસદ્વજ ક્રોધ કરી, શું હું બોલેલું જવાનો ફરી; જાવો ન્યાય કરો તમો બેઉ, વચમાં વાંધો નહી લેવુ ॥૯॥ તવ શંખને લેખ પ્રધાન, રક્ત લોચન વદીયા વાણ; જાવો એક સત જોદ્ધા સપાટે, લાવો બાંધી જોર ઝપાટે ॥ ૧૦ ॥ સાથે ઊગાડાં ખડગ રાખો, કરે તોફાન તો મારી નાંખો, કહીએ તેડે ચંપાવતી નાથ, કહી બંધન કરજો હાથ ॥૧૧॥ લાવો મારી મુશકે હાંઇ, કોઇ ડરશો નહી મનમાંઇ; શું એરાજાનો સુત તે સારૂ, બોલવું વેણુ લોપે અમારૂ ॥ ૧૨ ॥ એમ કેહેતા શેવક સત ઉઠયા, ઘણા રોશ ભરેલા રૂઠયા; લીધાં ઉગાડાં ખડગ હાથ; રક્ત નેતરે ચાલ્યા સહુ સાથ ॥૧૩॥ ગયા સુધન્વાને ધામે, કર્યો પોકારમ્હોટે નામે, તવ સુધન્વાની નારી, આવી રડતી પોતાની બાહારી ॥૧૪॥ કહ્યું નથી સ્વામી મુજ વાસ, એતો ગયા જનુની પાસ; તવ સાંભળી શેવક વળીયા, સુખવંતી મેહેલમા પળીયા ॥ ૧૫ ॥ ત્યાં તો દીઠા સુધન્વા ભક્ત, કીધાં દાસોએ લોચન રક્ત; કેમ ઉભા રહયાછો હાંઈ, તાત તેડે છે શેન્યા માંઇ ॥ ૧૬ ॥ કહ્યુ છે તમો તેડવા જાવો, એને બંધન કરીને લાવો; માટે બાંધીએ હાથ તમારા, નહી તો મળે ભોગ અમારા ॥૧૭॥ માટે બાંધવા દો રૂડી રીતે, નહિ તો બાંધીશું વીપરીતે; સુણી ચઢયો સુધન્વાને ક્રોધ; આ શું બોલે છે ગુલામ યોદ્ધ ॥ ૧૮ ॥ એમ ધારી તાણી તરવાર, કર્યો દસ વીસનો સંહાર; તવ ત્રાશીને બીજા નાઠા, જાણ્યા રાજકુંવરને માઠા ॥ ૧૦ ॥ ગયા સેન્ય વીશે બુમ કરતા, મહા ત્રાસે જાયાં ઓચરતા, મહારાજા કરી કુંવરે રીસ. મારી નાંખ્યા યોદ્ધા વીસ ॥ ૨૦ ॥ અમે જાણી જોઈ પાછા વળીયા, તમ સુત જાણી

ને પળીયા; તવ ચીઠી લખી એમ, તાતનું વેણ લોપો કેમ ॥૨૧॥ આવો બંધન થઇને બેટા, નહી તો થઇ જાશો છેટા; એણ કહી મોકલ્યા યોદ્ધા એંશી, ગયા રાણીના મેલમાં પેશી ॥૨૨॥ આપી સુધનવાને ચીઠી, તે વાંચી નજર કરી મીઠી; કહ્યું તાત વચન કેમ લોપું, કરો બંધન હવે નહી કોપુ ॥૨૩॥ તવ સુખવંતી માતા કહે છે, શીદ બંધન માગી લે છે; આવનારાનો કર સંહાર, નહીતો દે મુને તરવાર ॥૨૪॥ તવ સુધન્વા બોલ્યો આપે, સર્વને હણું તમ પરતાપે; પણ તાત વચન લોપાય, એતો અનરથ મોહોટો થાય ॥૨૫॥ એમ કહી બે કર દીધા, તવ શેવકે બંધન કીધા; જરા કબજે થયો જે વારે, કોપ્યા અનુચરો તે વારે ॥૨૬॥ પેહેલા વીસ મારેલા તે કાજે, એ તો ભરાયા પુરણ દાજે; કશી કશીને બંધન કીધો, ચાલ કહીને અચરકો દીધો ॥૨૭॥ તવ સુધનવા ગભરાયો, હું તો શીદ થવા ગયો ડાહયો; ચાલો આવું છું તમસાથ, પણ નરમ કરો મુજ હાથ ॥ ૨૮ ॥ માહારી ચામડી બહુ ચુસાય, તેથી નસો ને નાડી તણાય; એતો વેદના નવ વેઠાય, જાણે જીવડો મારો જાય ॥ ૨૯ ॥ એવાં દીનતાનાં વચન બોલે, પણ જોદ્ધા બાહાજ્યાજમ તોલે; દાજ આણીને ઠોંસા મારે; કેમ સામો થયો તો તે વારે ॥૩૦॥ અલ્યા પેહેલું શું જાણ્યું નહોતું, હવે તાહરૂં આવી પોત્યું; એમ કહી ખેંચી લીધો જ્યારે, સુખવંતી ગભરાઇ ત્યારે ॥ ૩૧ ॥ એની આંતરડી બહુ દાજી, ઉઠી સુધનવાને બાજી; ઓરે બેટા આ દશા આવી, તેં તો બગાડયું કર બંધાવી ॥૩૨॥ હવે કબજે પડેલો શુ કરે, સુત મરવાને સંચરે; માહારે જોઇને જીવવું ધીક, મુકવી મરજાદ રે બીક ॥૩૩॥ વળણ ॥ એમ ધારી ગઇ તન કને, વીપ્રીત થઇ ગઇ વાત; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, રડવા લાગી માત.

કડવું ૨૧ વઈદરભીના નાટકની રાહ.

માતા રડે રૂદે ફાટતી, નહી જાવા દઊ બાળ; માઠા શુકન મુજને થયા, માંથે ભમે છે કાળ. માતા રડે રૂદે ફાટતી ॥ ટેક ॥ તું સપગલાનો સભાગીયો, તાહરે જનમ્યે થઇ લેહેર; કોમળ કાયાના દીકરા, આ શો તુજપર કેહેર ॥ માતા ॥૧॥ ચક્ષુએ ચોમાસું ચાલતું, ઢીધી દીકરાનેબાથ; લાડકવાયા જાશો નહી, ચાંપે રૂદીયા સાથ ॥ માતા ॥ ૨ ॥ મોહો જોયા માહારા બેટડા, મરવા મોકલું કેમ; દેશવટો દેશે રાજીયો, તે

વેઠીશું તેમ ॥ માતા ॥ ૩ ॥ તેલકડા તુજ કારણે, કરી છે તાતે ત્યારઃ સગો શતરૂ થઇ લાગીયો, તેમાં કોણ કરે વાહાર ॥ માતા ॥ ૪ ॥ તુજ પછી બીજા બેટડા, પણ મોશી કુંવારઃ તું ગયો પછી શું રહ્યુંઃ ગાદીના બેસનાર ॥ માતા ॥ ૫ ॥ મેં તુને સુનો મુકયો નથી, બહુ લડાવ્યાં લાડ; આંધાનો બાંધેલો બેટડો, ઉછર્યો પ્રભુને પાડ ॥ માતા ॥ ૬ ॥ સુવાવડમાં ઘણો સાચવ્યો, રાખી વશ જીભ્યાય, ખાટું તીખું ખાધુ નહી, કષ્ટી ભોગવિ કાય ॥ માત ॥ ૭ ॥ સપુત સુત આ શું થયું, આવ્યો કારમો કોપ; દેહ તજવા વેણ તાતનું, કેમ કરીયે ન લોપ ॥માતા ॥૮॥ કારમી કાન્તી તાહરી જનમની, નોહોતી મુજને આશઃ છેવટ પણ એનું એ થયું, થઇ નીરભાગી નીરાશ ॥ માતા ॥ ૯ ॥ તારા બંધવ તારી બેનડી, સતી સાધવી નારઃ હું રાંકડી તારી માવડી,રહીશું કોને આધાર ॥ માતા ॥૧૦॥ આ છબી દેખસું કયાં હવે, પડશે પાપી વીયોગ; અરેરેરે હાય હાય હાય સું થયું,આવ્યાં ભુંડા ભવ ભોગમાતા ॥૧૧॥ વળણ ॥ એમ કહી મુરછામાં પડી, મીચાયાં છે નેન; તવ બંધુને ઘેરીયો, સુધનવાની બેહેન. ॥

કડવું ૧૨ રાગ કાફી.

હાંરે બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, ઝાડ ઉગેતો રહે એંધાણી, કાંઇ કલેશમાં બાકી રેની, બંધુને બાહાજી કોવલીકા બેની ॥૧॥ હાંરે વીરા માહારે જીવીને સું કરવું. તાહારૂં મરણ થતાં પેહેલાં મરવું; મારે વિર વીના પીયર શાનું, કેમ દેવે ન બોલ્યું પાનું ॥૨॥ હુંતો પીયરમા છું પનોતી, કહી ધ્રુસકા મુકીને રોતી, બાહાજી શેવક કેરે હાથ, છોડો મમ બંધુના હાથ ॥૩॥હાંરે નહીતો આપીશ મુજ હત્યાય; હુંતો પાડીશ મારી કાય; મારો તાત વેચાણો વણ ધને, શંખ લેખ પ્રધાનોની કને ॥૪॥ હાંરે થયા સાચા શતરૂપ્રધાનો, વેર વાળે તે મુંઢ મત્રતાનો; ક્રીયા જનમતણી દાજ વાળે, બધો હરખ હઇયાનો ટાળે ॥૫॥ હાંરે અમનેરાંકડીયોને રોવરાવે, આખા જનમની આથ ખોવરાવે; એનું કીયે કાળભલુ થાશે; કરેલી કરણી ભોગવાશે ॥૬॥ હાંરે બલ્યા શેવકો કષ્ટ કાપુ, છોડો બંધુને તો કાંઇ આપું, કાહાડું દળહળ કહો તે આપી, કેમ જીવ લેવા બેઠા પાપી ॥૭॥ રાગ ઝડપનો ॥ સેવકોયે સાંભળીને, બળમા અચરકો દીધો; સુધનવાનો ધરણ હળીયો, પાછો ઉભો કીધો ॥ ૮ ॥

સુધન્વા કહે શું બળ દાખો, બંધાયો હું આપે; નહિ તો કેવો ભતા-
વ્યો તો હાથ તમારા બાપે ॥ ૯ ॥ વિસ યોદ્ધાના પ્રાણ લીધા, કેમ નાઠા
તે વેળા; મુજ તાતની ચીઠી લૈ આવ્યા, ત્યારે થયા ભેળા ॥ ૧૦ ॥ નહી
તો રાજપુતને શું બાંધો, વાંધો હીયો એહ; છેવટ શું ગત થાશે તમા-
રી વિચારી લો તેહ ॥૧૧॥ એમ કહીને પંથે પળીયો, બળીયો બાહુ
બંધાવી ચાલ્યો આવ્યો ઉભો રહ્યો, નગ્રની બારણી આવી ॥ ૧૨ ॥
જ્યાં પોતાના પીતા બીરાજ્યા ત્યાં જઇ નામ્યું શીશ; તવ હંસધ્વજના
મન વિશે. પુરણ પ્રગટી રીસ ॥૧૩॥ નો હોય તું માહારો દીકરો, તેં
વચન લોપ્યું માહારૂં; છે હંકારીને અભીમાની, આવી બન્યું તાહારૂં
॥૧૪॥ દવે દેવરાવી માહારી પણ, તુજને મનમાં નાવ્યું; અન્યાય કર
વાથી તારાપાર, જોર સરવનું ફાવ્યું ॥૧૫॥ શતરૂ સામા વાટ જુએ છે
કાહારપણું તે કીધું; માહારે પેટ પેદા થઇ ને, નામ લજાવી દીધું ॥૧૬॥
ન્યાય તારો માહારે શું કરવો, નથી પડતી સુજ; પડો વગડાવ્યો તેની
તેં, કાંઇ ન કીધી બુજ ॥૧૭॥ તાત તણો તને ડર નવ લાગ્યો, શું ધ-
રીયા બે શીશ; પ્રધાનને ઇનસાફ સોંપ્યો; કયાંથી તું બચીશ ॥ ૧૮ ॥
સુધન્વા કહે ક્ષમા કરો, ઓરે માહારા તાત; કાં થોડો કામનીયે રોકયો,
સત્ય કહું છુ, વાત ॥૧૯॥ છોરૂ તો કછોરૂ થાયે, તાત તણી નહી રીત
ભારે ભયંકર શબ્દ સુણી, થયોછું ભયભીત ॥ ૨૦ ॥ હશીને મને
આગના આપો યુદ્ધે તતપર થાવું; તમ પરતાપે અરજુનજીને
જીતી નગરમાં આવું ॥૨૧॥ હંસધ્વજ કહે જીત્યો બેટા બોલ્યું તે
માહારૂં નામ; તમો શીક્ષાને પાત્ર થયા છો, કરશું અમો સંગ્રામ ॥૨૨॥
તાતજી અપરાધ ક્ષમા કરો, બહુ ભુલ થઇ છે માહારી, તમે ન છોડો
તો કોણ છોડે પુત્રની દયા ધારી ॥ ૨૩ ॥ તોપણ શીશ ધુણાવે પીતા,
એકનો બે નવ થાય; તેલ કડામાં તળાશો તમે, માહારો નથી ઉપાય
॥૨૪॥ એટલે વારતા નગ્રમાં ચાલી, બોળાતાપેઠું જગ્ત; અરેરે તેલમાં
તળાશે, સુધન્વા હરી ભક્ત ॥ ૨૫ ॥ આખા ગામમાં ત્રાસ પડીઓ,
જાણ્યું સુધન્વા નારી; તેલમાં તળાવા હુકમ થયો, મુજ કંથને દુખ
ભારી ॥૨૬॥ ત્રાસ ભરી નીકળી તારૂણી, વિપ્રીત આંખેડી કહાવી;
સુખવંતી સુધનવાની માને, મુરછાથી સુદ્ધી આવી ॥ ૨૭ ॥ કોવળીકા
કહે માતા માહારી, દૈવે તો દગો દીધો; તેલમાં તળતા મુજ બાંધુને

મમ તાતે હુકમ કીધો ॥૨૮॥ તે સાંભળી સુખવંતી ચમકી, ઉઠયો ઉ-રમાં અગની;રડતી રડતી સુધનવાની, નીકળી માતા ને ભગની॥૨૯॥ ત્રણે અબળા ત્રાસ ભરેલી, રડતી કુટતી ચાલી; સાથે દાશીયો દસ વીસ કોડી, તે કર રહે છે ઝાલી ॥૩૦॥ નેત્ર વીસે નીર માતુ નથી આં સુ વહે ચોધાર; પ્રથવીમાં પછાડયો ખાતી, વરત્યો હાહાકાર ॥ ૩૧ ॥ ॥વલણ॥ હાહાકાર વરત્યો ઘણો, પુરણ પ્રગટયો સોક; વલ્લભ વદે શ્રો-તા સુણો, ખળભળીયું બહુ લોક.

કડવું ૨૩ રાગ સાખિ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારીતુ જને સંભળાવું સુધનવાની કથાય ॥૧॥ હાહાકાર ત્યાં થઇ રહ્યોછે, રડે છે ભગની ને નારી; જનુની જુલમ રડે છે, નેત્ર નાહાનું આંસુભારી॥૨॥ રૂદીઆ કુટે, શ્રોણીત છુટે, પશુની પેરે બરાડે; અવની ઊપર પડતાં નાં ખે મુસ્તકના કેશ કાહાડે ॥૩॥ રોળાય શરીર રેણુ વીશે, મુકી મરીયાદ લાજ; ભાન રહ્યું નહી વહેવાર વટનું, રડે મહોટે અવાજ ॥૪॥ વસ્રતણી તો શુધિ નથી,અંગ ઉઘાડુ થાય,પગપાની કોઇએ ન દીઠેલી, તેની ઉઘા ડી કાય ॥૫॥ તવ ગામનું લોક ભેળું થયું; રઇયત રડવા લાગી; નરનારી નેછોકરા નાહાના, સરવને પીડા જાગી ॥૬॥ રાંધ્યા ધાન રહયાં લોકોના; ખાવું પીવું કેમ ભાવે; ઘર કામકાજ મુકીનેસહુ રડતુ રડતુ આવે॥૭॥ ઘણા મનુશની મેદની મળી,રડેછે હૈયાફાટ;સુખવંતીની શાથે ચાલ્યુ,ક-રતા અતી ઉંચ્ચાટ॥૮॥ સીમમાં મોર બપૈયા રોતા; નગ્રમાંરોતાંસ્વાન; મહેલે ચઢીને દાસીયો રડતી, ભુમી ભાસે શમશાન॥૯॥ હયને હસ્તીઘા સ ન ખાયે, પોપટ પાંજરે રડતા; અરેરે આ બેહુ બગડવા હરીજનને ક-નડતા ॥ ૧૦ ॥ સુધનવાનું સંકટ જાણી, નરને નારી ત્રાસે; ધાવતાં બાળક નાખે મારગમાં, ભક્તને મળવા નાસે॥ ૧૧ ॥ મનુશ મેદની ઘણી થઇ છે, અંટે વાળીયે વળે,જવાનાયા જન જોરમા ચાલે, ઘરડાં ધરણ ઢળે ॥૧૨॥ કંઇ પ્રાણી કહે સુ કરીયે, થાય છે કાળો કહેર; કંઇક કહે મને લાગ મળે તો, રાજાનેમારૂ ઠેર ॥ ૧૩ ॥ મુઓ એ રાજા મર-તો નથી, દીકરાને દુખ દેછે; પ્રધાનના કહેવા પ્રમાણે,હાએહા એ કહે છે ॥૧૪॥ કંઈક કહે સુધનવાના, કયાં ગયા ચાર ભ્રાત; બંધવની એ પક્ષ કરે તો, શું કરે એકલો તાત ॥૧૫॥મરથાર ભામની ભગની ને માતા, તે

તો છે એક રૂપ; તે સાથેચારભાઇ હોયમેળા, શું કરે એકલો ભુપા॥૧૬॥ સુધન્વાની પક્ષમાં આપણ સરવે રઇયત થાવું; સુધન્વાને દેશવટો દે, તો તેની સંગ જાવું ॥૧૭॥ કદી જીવનો નાશ કરે તો, આપણે જીવી શું કરવું; ખરેખરૂં તોફાન કરીને, ગમે તે ઉપાયે મરવું ॥ ૧૮ ॥ એવા એવા વીચાર ચાલે, લોકના ઉઠે તરંગ; સુખવંતી દીકરાને દુખે, ભાગી નાંખે છે અંગ ॥ ૧૯ ॥ કોવળીકા કલપાન્ત કરે છે પીયર જાવા બેઠું, આનંદ આખો વરશી રહયો તો, તેમાં વીઘન પેઠું ॥ ૨૦ ॥ બીજા બંધવ ઘણું જીવો, મોજીના તુલના કયાંથી; પાંચ બંધુની જુગલ જોડી, ખોડ પડે તેમાંથી ॥ ૨૧ ॥ સુંદરવંતી સુંદરી છે, સુધનવાની જેહ; બાળકી બેભાન થઇ છે, ધુન્યમાં ચાલે તેહ ॥ ૨૨ ॥ દરવાજાની લગભગ આવ્યું, સેન્યાચે જોયું સાર; હંસદ્વજને પ્રધાન બેઠા, ત્યાં ગયા સમાચાર ॥ ૫૩ ॥ સુખવંતી કોળીકાને સુંદર, વળી રહીઅત આવે; તોફાન થાશે એમ ભાસે છે, તવ રાય વીચાર લાવે ॥ ૨૪ ॥ રહીઅતને તો રોકી શકું પણ, અબળા આવે માહારી, કોવળીકા દીકરી સંગ આવે, આવે પુત્રની નારિ ॥ ૨૫ ॥ કહો ના કહો પણ કલેશ મોટો, દુર દશા કાંઇ કહાવી; એવામાં તો રહીઅત સાથે ત્રણે અબળા આવી ॥૨૬॥ સુખવંતીએ દીઠો સુધન્વા, સભાની વચ્ચે પડી; કોમળ દીકરા કોણે બાંધ્યો, વળગીને બહુ રડી ॥૨૭॥ બીજી કોવળીકા બહેનબાજી ત્રીજી પ્રેમદા પેઠી; ફાટી આંખે ક્રોધી શરીરે, કંથ કને જઇ બેઠી ॥૨૮॥ છુટે કેશે કારમે વેશે, દંત દાબીને ટસ્તી; આડી અવળી ડોક નાંખે, ભુજ ભેગા કરી ધસ્તી ॥ ૨૯ ॥ અરેરે આ શો ઉતપાત થયો, સસરા સતરૂ જાગ્યા, પોતે મુને પરણાવીને, સોભાગ્ય લેવા લાગ્યા ॥ ૩૦ ॥ એવામાં હંસદ્વજ બોલ્યો, ઓ સુખવંતી નારી; મરીયાદા મુકી સભામાં આવિ, એ નહી શોભા માહારી ॥ ૩૧ ॥ જેવો એ દીકરો જે તારો, તેવો માહારો એહ; તુનેને મુને સરખો વાહાલો, તેમાં નહી સંદેહ ॥૩૨॥ પણ પુતરે પીતાની દવાઇ, ધારીને કીધી લોપ; તે કારણથી એના ઉપર, પુરણ ચડીયો કોપ ॥૩૩॥ જે પુતરે પીતાને લજાવ્યો તે સુતને શું કરીએ, બળાત્કારે નાંખવો મારી, ખરી વાતે નવ ડરીએ ॥ ૩૪ ॥ વળણ ॥ ડરવાના નહી તારૂણી,સત્ય વદુંછુ વાણ; તેલ કઢામાં નાંખીને, લેશું એના પ્રાણ.

કડવું ૩૪ રાગ સીંધુ.

કેહેછે સુખવંતી, કોણ મમ સુત મારનારૂં; જગતમાં શું તમેજ જબરા, વળી, ગયું અંધારૂંરે કહે છે સુખવંતી, કોણ મમ સુત મારનારૂ ॥ ટેક ॥ પુત્ર પોતાનો માનતા હોતો, જુલમ ન કરવો ધારો; તેણમાં તળવા નીશ્ચે કર્યો, તેથીનહી તમારોરે. કહેછે, ॥૧॥ આણદાણ વરતે સેન્યા ઉપરં ઘરમાં તે નવ ચાલે; નથી ચલણ ચલાવાનું, કુમત કીયો આપેરે. કહે છે ॥૨॥ એ દીકરાના પગલે તમે, સુખ પામ્યા છો પતી; કાંક બગડવા કાળ થયું તે; શુજી મારી મતીરે. કહે છે ॥૩॥ વાંજીઆ મેહેણું માથે હતું, તે આ દીકરે ટળીયું; તેને તમે મારવા બેઠા, આભ જ ઉંધુ વળીયું રે, કહે છે, ॥૪॥ નથી કાયર જનેતાનો, જનમેલો સુત માહરો; હું જીવતી બેઠેલી છું, તો કોણજ છે મારનારોરે. કહેછે. ॥ ૫ ॥ ઘર ના જોઇએ ગામ ન જોઇએ, ન જોઇએ રાજગાદી; મને માહારો દીકરો આપો, જાશું વન વિવાદીરે, કહેછે ॥૬॥ જીવખોઇને જર ભોગ વવું એ ન્યાય કોના ઘરનો; આશરો નથી જોઇતો તમારો, જોઇએ વી ઠુલવરનોરે, કહેછે, ॥૭॥ પુત્રની પીડા નહી પીતાને, મીથ્યા ડોળબતાવે; પુરૂશ તેતો વામા મરેતે, તરતજ બીજી લાવેરે, કહે છે ॥૮॥ પુરૂશ સગા વૈભોગના છે, શુકર નહી ફરજની, બીજી લાવી થાય બીજીના આશા તેના તનનીરે. કહે છે, ॥૯॥ તાન તણા ઘોડાગાડીમાં પુતરે નવ પલવાયે; રીંટીયાની કાતનારી માડી, તેમાં સુત સમારોરે, કહેછે ॥૧૦॥ વળણ ॥ સુત સમાય નહી તાતમાં, માતમાં સુત સમાય; કહે વલ્લભ તવ રાજીયો, ક્રોધે બોલ્યો ત્યાંય ॥

કડવું ૩૫ રાગ ઉપરનો.

હંસધ્વજ કહે છે, વીચારીને વદો વાણી; મરજાદી મુકી બહુ બોલશો તો થઇ જાશે ધુળધાણીરે ॥ હંશધ્વજ કહે છે ॥ ૨ ॥ બાપતણિ બહુ સાખ વધારી, પધારી તું પંથે, વગર વીચાર્યું.સાંભળશો, હારીને જાશો અંતરે ॥ હંસધ્વજ ॥૨॥ પીતા વીના પુતરો કયાંથી, પુતરો પુરૂશ કેરો, અમારા મન ધાર્યું કરશું, મીથ્યા મારો ફેરોરે ॥ હંસધ્વજ ॥ ૩ ॥ સું માહારૂં બોલ્યું પડે પાછું, શું મીથ્યા દવાઇ, તમારૂં ધાર્યું નહી થાગે

સુથી દો ભવાઇરે ॥ હંસધ્વજ ॥ પીતાજીનું વચન લોપે, તો તો છોકરૂં હેણું; એક જશે પણ ચાર બીજા છે; નહી થાય વંઝા મેણુંરે, હંસધ્વજ ॥૫॥ નરનો સ્વભાવ હોય માહા માઠો, માટે તમે પસ્તાશો; ક્રોધાતુરથઇ માર દેશું, ત્યારે નાઠાં જાશોરે હંસધ્વજ ॥ ૬ ॥ માટે સમજી મેહેલ પધારો; પુત્રની આશા મુકો; એક ઘડીમાં ઘરબાર તારૂ, ભાંગી કરૂં ભુકોરે. હંસધ્વજ ॥ ૭ ॥ દીકરીને દરવાજે લાવી, શું તે મનમાં ધાર્યું; પોતાનો જીવ બાળવિ જાવો, કરો માહારૂં વાર્યુંરે ॥ હં૦ ॥ ૮ ॥ આખો વળ ચડવાનો મુજને, જેમ જેમ મુમત કરશો; તેમ તેમ હું થવાનો હઠીલો, ભારબોજથી ઊતરશોરે. રંસ ॥૯॥ પ્રેમદાનું કહ્યું પતી સાંભળશે, ભુતળ રસાતાળ જાશે; કેહેવાઊં વશ વામાને રાજા, હાહાકાર વરતાશેરે ॥ હંસ ॥ ૧૦ ॥ રાજ રીતીથી રામા તમે, આપણે ઘેર પધારો; નહી તો નવા જુની થાશે, શાને વીશ વધારોરે ॥ હંસ ॥૧૧॥ વળણ ॥ મારો સ્વભાવ મરદ તણો, સત્ય સમજજે નાર; આંખડી ફાટે અમ તણી, તો તમે ખાશો માર. ॥

કડવું ૨૬ જાગ્યારે જાદવરાય એ રાગ.

સુખવંતી તવ બોલે, નેત્રોમાં નિર મેઘ તોલેરે, ધિક્કાર ધિક્કાર ધિક્કાર તમને નાથજીરે ॥ ૧ ॥ અબળાની દયા નાવી. કઢીણ રૂઠીયા કાહાવીરે; હવે મેં પણ મરવું નિશ્ચે ધારિયુંરે ॥ ૨ ॥ મારો મોભી દીકરો જાશે, તો મુજ જીવે શું થાશેરે; નથી નથી નથી માહારે જીવવુંરે ॥૩॥ કહી રીસ કરી મન સાથે, એણે ખડગ લીધું હાથેરે; સુધન્વાનાં બંધન કાપી નાંખીયાંરે ॥ ૪ ॥ તવ ક્રોધીક ભમરી; જેના ઉરમાં ઉઠયો અગનીરે; રક્તલોચનથી પીતા પ્રત્યે ઓચરીરે ॥ ૫ ॥ તાત તમે શું જાણો; કાંઇ ગરવ ઘણેરો આણોરે; માગો છો જે સુખતે સોના સંપથીરે ॥ ૬॥ જેમ જેમ શાન્તી રાખી, તેમ હકુમત ચલવી આખીરે; તમ પાખી હજારો દાહાડા ચાલશેરે ॥ ૭ ॥ શું છો તમો કરનારા, અમે છઇયે ત્યાં મરનારારે; જે ફાવે તે કરજો, ડરશો નહીં જરારે ॥૮॥ કાયા કામની કેરી, પણ આત્મામાં શી ફેરીરે; જે જેને ઉમંગ હોય તે પુરો કરોરે ॥ ૯ ॥ ભોઇ વળુહી બેહેની; પીએર પનોતી તેનીરે; નહી તો શેની મોંઘી સાસરી સાથમાંરે ॥ ૧૦ ॥ દીકરો હણવા ધારી, કેહેવાઇરે વીપીરીત મત ભારી થયેલાં વરસ તે પાણીમાં ગયારે, ॥ ૧૧ ॥

પોતાના કેશની ગાંઠ, છોડી ફાંસો નાખ્યો કંઠેરે; રાયે જાણ્યું વઠે વાત વીપરીતનીને ॥૧૨ ॥ વળણુ ॥ રાય સમજ્યો વીપરીત છે, સહુને પ્રગટ્યો દ્વેશ, હાંહાં કહિ કુંવરી તણા, છુટા કીધા કેશ ॥

કડવું ૨૭ રાગ સાખી.

જયમુનિ રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ્ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું; સુધન્વાની કથાય ॥૧॥ રાયે કુંવરીના કેશ છોડયા, આમ ન કરીશ બહેની; અમે તે કાંઇ મારગ કાઢુ, જરાક ધારણ રેની ॥૨॥ એમ કહીને શાન્તી પાડી, જોયું પ્રધાનોના સામુ; કહો ભાઇ હવે કેમ કરવું, અપકીરતી હું પામુ ॥૩॥ માહારા ઘરમા કંકાસ ચાલ્યો,માટે નથી ઉપાય; જો તમો બેઉ કહેતા હોતો હુ કરૂં નીતીનો ન્યાય ॥ ૪ ॥ શંખને લેખ બે આઘા જઇને, કરવા લાગ્યા વીચાર; આપણો દ્વેશી સુધનવા છે, નડે છે ઘણીકવાર ॥ ૫ ॥ રાજમાં આપણી ખટપટ ચાલે, તેમાં પડે છે આડો; માટે ભલેરો લાગ આવ્યો, ફરી ન આવે આ દાહાડો ॥૬॥ અમે તે કરી સુધનવાનો, કરાવી નાખાવો નાશ; પછી આપણુ નીરભય થાશું, નહિ રહે કોનો ત્રાસ ॥ ૭ ॥ એવી ધારણા ધારીને ઉઠયા, આવ્યા રાયની પાસ; દીકરાનો ન્યાય કરોતમે, અમે કરીશું તપાસ ॥ ૮ ॥ તવ હંસધ્વજ ન્યાય કરવા, બેઠો સ્વ આસન; ઇનસાફ હું તારો કરૂં છુ, સુણો સુધનવા તન ॥૧૮॥ તવ સુધન્વા બે ભુજ જોડી, બોલ્યો તાતની પ્રત્યે; છુટો છું ને ઉભો રહયોછું, તેતો હું માહારે સત્યે ॥ ૧૦ ॥ પીતાનું વેણ પાળવા સારૂ, બંધન થયો તો આપે; સાધો ચાલીને હું આવ્યો, તમારી દુવાઇ પાપે ॥૧૧॥ જે કહેશો તે કબુલ માહારે, લોપવું નથી વેણ; પીતાનું વેણ પુત્ર લોપે, તે થાય સુક્રીત હેણ ॥ ૧૨ ॥ નહી તો તમ પરતાપે મુને, સામરથ છે અપાર; એટલે પ્રધાન પ્રત્યે રાજા, કહેવા લાગ્યો વીચાર ॥ ૧૩ ॥ આ દીકરાને દઉં દેશવટો, કેવો કહેવાશે ન્યાય; તેલમાં તળવા હુકમ કરવે, દીકરો માહારો જાય ॥ ૧૪ ॥ વળી ઘરમાં ઉતપાત પેસે, નારી માહારિ દેહ છાંડે; પુત્રની નારી નાંખે નીસાસો, દીકરા મરવા માંડે ॥ ૧૫ ॥ સુધનવાના ચાર બંધુ. ટગટગ રહ્યા જોઇ;ને બોલ્યા પણુલોચન રાતા,કરી રહ્યા સહુ કોધ ॥૧૬॥ વળી નગ્રની રહીઅત સરવે, આવ્યાં સુધનવા પુઠે; સુધનવાને મારો કહેતા, નરનારી સઉ ઉઠે ॥ ૧૭ ॥ તેમાંથી થાયે

મ્હોટો દંગો, ત્યારે કરીયે કેમ, તમે મુને આપો ખુલ્લાસો, બહુ વાતે છે વેમ ॥૧૮॥ એટલે શાન્તી રાખીને બોલ્યા, શંખને લેખે પ્રધાન; અરે રાયજી આ શું કહોછો, કયાં ગયું અભીમાન ॥ ૧૯ ॥ પોતાની પ્રેમદાથી બીધા, દીકરીનો ડર લાગ્યો; મરદ જાણી પ્રધાન થયા; કરમે વંઢળ ભાગ્યો ॥ ૨૦ ॥ શું કરશે દિકરાને દારા,રહીઅત શું કરનારી; હુકમ કરો તો આપણા યોદ્ધા, કહાડી મુકે ડાંગ મારી ॥ ૨૧ ॥ જોર ન કરશો કોઇ જનનું, હિમત ભાગી તમારી; બોલ્યા પ્રમાણે પોતે પળવું; એજ સલ્હાછે અમારી ॥૨૨॥ એટલે હંસદ્વજ એમ બોલ્યો, ઇનસાફ રહેવા દઇએ; એક વેળા તો અરજુન સામા, યુદ્ધ કરવાને જઇએ ॥ ૨૩ ॥ વળણ ॥ રાયે ફીધી આગના, યુધ્ધે ચઢો સૌ યોદ્ધ; ન્યાય કરશું પાછા વળી. ચડયો પ્રધાનને ક્રોધ.

કડવું ૨૮ રાગ સંઘેરિ.

પ્રધાન બેઉ ઊઠી બોલ્યા, કરીને પોકાર, ધીક ધીક ધીક તુને ક્ષત્રીના કુંવાર. ॥ટેક ॥ જોયો તારો નેક ટેક.એક સ્વારથી; પક્ષપાત પુરીરાખે ન્યાય તો નથી, જોઇ જોઇ જોયો તુને, ગરવી ગુમાર; ધીક ॥ ૧ ॥ સોનુ જાણી સંગ કરયો, નીકળ્યો કથીર; નક્કી કાયર કુળના તું, નોહ્ય રણધીર ॥ બોલેલું મોઢામાં પેઠું, થુ પડી બોલનાર. ધીક ॥૨॥ જામો જરીનો ઊતારી, ચુડો પેહેરો હાથ; હોડો ચીર ચુંદડી ચંપાવતીના નાથ,ચક્ષુમાં કાજળ સારી, મુકી દે હથીઆર ॥ ધીક ॥ ૩ ॥ કુન્તી સુત પારથ સામો, શું કરે સંગ્રામ; ગાદીએ બેસી લજાવ્યું તાત તણુ નામ; નારી લોભે લલચાયો, ભય પામ્યો અપાર ધીક ॥ ૪ ॥ તારા નગ્રે નથી રહેવું, જાશું વનવાસ; કરમ ફુટયો હોય તે થાયે, અન્યાડીનો દાસ; પોતાના વહાલા પારકા ખોટા, કેમ રીજે શ્રીરતાર. ॥ ૫ ॥ અમે તારે ઘેર રહીને, ખાધું અન્ન ઉચ્ચીષ્ટ; તે છાંટા અમને લાગે, ગણાશુ પાપીષ્ટ; આટલેથી શમજી ગયા, છેલ્લા છે જુહાર ॥ ધીક. ॥ ૬ ॥ વળણ ॥ એમ કહી ચાલવા માંડીયું, જુએ સેન્યનો સાથ; તવ રાયે ઉભા થઇ, ઝાલ્યા બેઉના હાથ.

કડવું ૨૯ રાગ આશાવરી.

જયમુની રૂશી એમ બોલ્યા. સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને

સંભળાવું, સુધન્વાની કથાય. ॥૨॥ રાયે પ્રધાનોના હાથ ઝાલ્યા, ક્રોધાતુર કેમ થાવો, રીતીસર કહેવું હોય તે કહો, રીસાઇને સું જાવો. ॥૨॥ એટલે પ્રધાન આજીને બોલ્યા, અન્યાયનો તું સ્વામી; પડો તેં વગડાવતી વેળા, કાંઇ ન રાખી ખામી. ॥૩॥ તેલતણી કઢા ઉકળાવી, તે તો કોના માટે; બીજાને તળવા ધર્યા'તા, દીકરો તે શીર સાટે.॥૪॥ પોતાનો બાળક બચાવી લેવો, પારકાને શું હણવો; ન્યાયવાળા સુત શત્રુને, સરખે ભાગે ગણવો. ॥૫॥ ગ્રહસ્થના જેટલાં હોય વહાલાં,તેટલાં ગરીબ જનને;ગ્રહસ્થે પ્રાણી ગરીબે પ્રાણી, વિચાર કરજો મનને. ॥ ૬ ॥ કોઇક આવ્યું હોત મોડું તો, તેને નાંખત તળી; પોતાના પુત્રનો પક્ષ કરોછો, કેવળ બુદ્ધિ બળી. ॥૭॥ અરેરે રસાતાળ જાસે, વરસસે નહી મેઘ; આ ગાદી પર પુન્ય હતું તે, થયો પાપનો ભેગ. ॥૮॥ પોતાના પાળી અવર હણવા, એ નહી ઉત્તમ ન્યાય; વચન ભ્રષ્ટ થાવું તે ભુંડું,જાવા નર્કની માંય. ॥૯॥ ઇન્સાફ કરવો સોંપ્યો અમને, બોલીને સીદ ફરો, વેણ ગયું તેનું સરવસ્વ ગયું, જીવતાં મુઓ ખરો. ॥૧૦॥ પોતાનું બોલેલું પાળવા માટે, રામ સધાર્યા વન; વચન પાળવા રાજ મુકી, નીકળ્યો નળ રાજન. ॥૧૧॥ વચન પાળવા હરીશ્ચંદ્રે,વેચ્યા પુત્ર ને નારી; મસાણુની નોકરિ કીધી, કષ્ટજ વેઠયું ભારી. ॥૧૨॥ તેવા પ્રાણી મહા સત્યવાદી, ગાદી ભોગવવા યોગ; ધન્ય છે તેનું જીવવું ને, ધન્ય તેનો વઇભોગ. ॥ ૧૩ ॥ પોતાનું બોલ્યું પોતે ન પાળે, તે વાળે સો દન; વચન ભ્રષ્ટને છાયે ને રહેવું, મુખે ન મુકવું અન્ન. ॥ ૧૪ ॥ વાહાણામાં વદન નવ જોવું, જોવે સુકીત નાસે; તમારી સંગત કરવામાં અમને, પાતક ઝાઝું ભાસે. ॥ ૧૫ ॥ માટે અમપર કૃપા રાખી, જાવા દો આગનાય; રૂંએ રૂંએ પાપ ચઢે છે, અમારૂં પુન્ય ધોવાય. ॥ ૧૬ ॥ ચાંન્ડાળનો ચાંન્ડાળ કહેવો, જેની જીભડી જુઠી; ઓરે પ્રભુ જુઠા જીવડા; જગમાંથી જાજો ઉઠી. ॥૧૭॥ એવાં એવાં વચન કહ્યાં, રાજાને દ્રઢતા બેઠી માહારૂં બોલ્યું હું કેમ લોપું છું, પાપ મતી કાંક પેઠી. ॥ ૧૮ ॥ મમ અબળાયે મમ કુંવરીયે, બોલી મુને દબાવ્યો; વચન ભ્રષ્ટ થવા મનસુબો, માહારા મનમાં આવ્યો. ॥૧૯॥ આટલી વય માહારી થઇ પણ, ભ્રષ્ટ નોહોતો થયો કદી; આજ મુને આ મતી સુજી, ફરતું ધાર્યું વદી. ॥૨૦॥ પુત્ર જાયે પરિવાર જાયે, જાયે રીધ શીધ ધન; કટકા થાયે દેહ તણા તો, લોપીયે નહી વચન. ॥ ૨૧ ॥ એવો મનમાં નીશ્ચે કરીને, ખુરશીએ બેઠો રાય; સાંભળજો તમે સરવે સભા, સુધન્વાનો ન્યાય

॥ ૨૨ ॥ સુધનવા જો સપુત હોય તો, બાપ તણો બોલ પળવો હુકમ માહારો થાય છે એવો, તેલ કઢામાં તળવો ॥ ૨૩ ॥ એવો હુકમ થયો રાજાનો થરથર ધ્રુજ્યું લોક; હરીજનોએ ત્રાસ પામી, મુકી કારમીપોક ॥૨૪॥ નરનારિને બાળક ઘરડાં, રડવા લાગ્યાં અપાર, પોંચા કરડી હાથ ધરે છે, નેત્રે વહે જળધાર ॥ ૨૫ ॥ સરવેના મનને એમ આવ્યું, રાજાને થૈતી દયાય; પણ પરધાનો કુબુદ્ધીના, તેણે ચડાવ્યો રાય ॥૨૧॥ અરેરે એમનું ભુંડુ થાજો; જાજો સત્યાનાશ, સાતે જનમ એ બે જણને પડજો ત્રાશે ત્રાસ ॥૨૭॥ બ્રાહ્મણનો આ દેહ પામ્યા છે, પણ જાતી ચાન્ડાળ; એ બેઉ જણને હણવા ઘટે, ફોડવાં જોઇએ કપાળ ॥૨૮॥ ચોટલીઓ ગ્રહી ચીરી નાંખતા, કાંઇ ન લાગે પાપ; એમની માને પેટ જનમતાં, કેમ ન ડસ્યા સાપ ॥ ૨૯ ॥ કુકરમીને કુબુધી કપટના કરનાર; છરે ભરેલા છાકે છકેલા, કયારે થશે મરનારા ॥ ૩૦ ॥ વળણ ॥ એ પાપી કયારે મરે, મરે તો ડરે સૌ લોક; વલ્લભ વદે સહુ જીવને પુરણ પ્રગટયો સોક. ॥

કડવું ૩૦ રાગ ચોપાઈ.

જયમુની રૂશી વદયા વાણી, સાંભળ ઉલટ આણી; સરવે લોક દેતું શ્રાપ, ઘણા ભક્ત કરે વીલાપ ॥ ૧ ॥ કાચા કાળજાની જે નારી, તેતો ધરૂજવા લાગી ભારી; છદયાં છોકરા નાંખી દેઇ, લાગીરડવા ડસકા લેઇ ॥૨॥ કંઇક ભકતોનેથયું એમ, અરેરે કરીનાંખીએકેમ; બળીયા સાથે સું બોથ દીજે, ભાઇ ટંટા કરતાં બીજે ॥ ૩ ॥ કાં સસલાંને સીંગ સરખો કયાં બલાડો વાઘ નરખો, કયાં ખાબડુંને કયાં દધી કયાં કુપ અને કયાં નદી ॥ ૪ ॥ કયાં આગીયોને કયાં ચંદ્ર; કયાં આસીયોને કયાં ઇંદ્ર; કયાં અળશીયું કયાં સર્પ, કયાં રહીઅત કયાં નર્પ ॥ ૫ ॥ એમ વિચારતાને ડરતા, સહુ રડી રડીને મરતા; થઇ રહી છે કુડાકુટ, ઘણા કલેશની લુટાલુટ ॥ ૧ ॥ કંઇક પ્રભુને પોકારે, બચશે સુધનવા કયારે; કંઇકે રોટલા નથી ખાધા, તેણે રાખી અનનીબાધા॥૭॥ નહી સુધનવા સરખું કોઇ, થાય આણંદ મુખડું જોઈ; જેના દરસણથી પાપ નાસે, હરનીશ પ્રભુ એની પાસે ॥૮॥ એના પુણ્યથી નગરી સુખી, કોઇ ગામમાં નોહોતું દુખી; એમ કહી કહી વીચાર કરતાં, કેમ જોઇશું

ભક્તને મરતાં ॥૯॥ કેંક કહે જીવી શું કરવું, મરે ભક્ત તો આપણે મરવું; ગળે ફાંસો ઘાલી દેહ તજવા, છેલા વેલા ભગવત ભજવા ॥ ૧૦ ॥ આપણા પરધાનોને પાપ, લાગ્યા દેવા કકળીને શ્રાપ; એમ જ ગતની ઊપાધી ચાલી, દુરમતી પ્રધાનોએ આલી ॥ ૧૧ ॥ બેઉ પ્રધાન તે સાંભળે છે એક એકના કાનમાં કેહે છે; ઠીક રાય આપણાથી ડરીયો, એણે હુકમ સારો કરીયો ॥૧૨॥ આપણા મન ગમતું થયું, બધું સાલ જનમનું ગયું, આપણે જેજે કામ કરતા રાજા હાયે હા ઓચરતા ॥ ૧૩ ॥ પણ તેમાં આ અવળો પડતો, જેમાં ને તેમાં આવી નડતો, એના વિના એના ચાર ભાઇ, તેમાં અક્કલ નથી કાંઈ ॥૧૪॥ પછી રાજના ધણી થાસું. લુંટાશે તેમ લુંટી જાસું; એમ હશીને તાળીયો લેતા, છોને સૌ લોક ગાળો દેતા ॥ ૧૫ ॥ એમાં ગાળે સું ગુમડાં થાશે; બોલનારાનાં મોહો ગંધાશે; જે બોલે તેને ઓળખી લેવા, દાવ આવે ત્યારે દંડ દેવા ॥૧૬॥ કોક દીવસ નાંખવા પીલી, ફરી વાત કરે નહી વ્હીલી; એકવાર આનો નાશ કરીયે,, પછી મુછો ઉપર કર ધરિયે॥૧૭ એમ હરખીને કર્યો ઊચ્ચાર, રાયજી કેમ કરો છો વાર;કર્યો હુકમતેવુ પાળો, સુતને તેલ કઢામાં તાળો ॥ ૧૮ ॥ પછી કરવા જવો સંગરામ જુઓ શત્રુનો સામો મુકામ; તમો વીલંબ કરો જેમ; ફાવશે શત્રુને તેમ તેમ ॥ ૧૯ ॥ કોક પરાયું મનુશ હોય, તેને વીલમ કરે ન કોય; સહુ ગરીઓને ગરદન મારે, હોય ગ્રસ્ત તેને ઊગારે ॥ ૨૦ ॥ સહુ અજા ઇદ કરનારા, વાઘ ઇદે પાછા ફરનારા; સહુ પોતાનું પાળે ને પોસે, અન્ય જનનું વાડમાં ખોહે ॥ ૨૧ ॥ બોલ્યો લેખ સુણો શંખભાઇ ત્યારે સું થાશે કળજુગ માંઈ; બેઓ આ જુગમાં છે આવું, ત્યારે કળીયુગમાં કેમ થાવું ॥૨૨॥ ત્યારે શંખ બોલ્યો શંખ જેવું, કળીયુગમાં થાશે કેવું; તને સંભળાવું વરતાન્ત, તે સાંભળીને થઇશ શાન્ત ॥૨૩॥ તે સાંભળી ભાગસે ભ્રાન્ત, કહું ઉઘાડુ કે એકાન્ત; તવ લેખ બોલ્યોમુખ એમ; કહો સરવે સાંભળે તેમ ॥૨૪॥ ત્યારે શંખભાઇ એમ વદે, સહુ સાંભળી ધરજો રદે; કળીયુગમાં રાજના રીતી, બતાવું રાય પ્રજાની પ્રીતી ॥૨૫॥ પ્રજા જાણે કયારે રાય મરશે, વેઠ વેરેથી સૌ ઉગરશે; કયારે આપણ નીરભય ફરશું, નહી કરવાનાં કામ કરસુ ॥૨૬॥ ત્યારે આવે બીજો રાય ચઢી, લુંટ પાડે ભંડારમાં પડી; તેના ભેળા આપણ પડી, માલ લુપી લેવાય તે ઘડીયે ॥૨૭॥ એવું રાખે પ્રજાજન હીત, રાયથી રઇયત વિપરીત; કરીઅન્યાયને ન્યાયમાગે, રાય શિક્ષતો દુખ

લાગે ॥૨૮॥ પોતાને સ્વારથ નવ શરે, તવ વાંકાવણુ આચરે; એવી રીતી રહીયતની થાશે, વળી ચાડી ચુગલી ખાશે ॥૨૯॥ હશે રાજતણો કારભારી, તેતો થવાના કામ વીકારી; આંખડી કપરી કરી ફરે, વાત કરતાં ક્રોધજ કરે ॥૩૦॥ સહુને સેહમાં દાબી મારે, જેમાંને તેમાં સ્વારથ ધારે; પેહેલો આવે ફરીઆદ કોય, તેના ઉપર આકળો હોય ॥૩૧॥તારી ફરીયાદલાગેછે જુઠી,સામાવાળો જવાનો છુટી; તારી ફરીયાદ જુઠી ઠરશે; તુજને રાજા કેદ કરશે॥૩૨॥ઉલટો તું જવાનો માર્યો, વળી કેહેશે લઢતાં હાર્યો; એમ ખરૂં ખોટું જોયા વિના,બોલે બીવરાવવાની બીના. ॥૩૩॥ તવ ફરીઆદી જનડરે, બળેકાળજાુને થરથરે;હવે ફરીયાદી પાછી લેઊં, તવ કારભારી કહેશે કેવું ॥૩૪॥ તાહારી જુઠીતે પાછી લીધી, કેમ ફરી યાદ ખોટી કીધી; મ્હારા બેઉ બાજુ ભોગ મળશે. હવે શી રીતે વેળા વળશે ॥૩૫॥જો ફરીઆદ કરવા નાવું,તોતો શત્રુતણો માર ખાવું; માર ખાતો રહુ કયાં લગી, નથી રેહેવાતુ એક વગી ॥૩૬॥એમ ગભરાઇ પળશી કરે, નમી નમીને અરજ આચરે; તવ કારભારીના હાથ નીચે; પાસે બોલાવવા આંખ મીચે ॥૩૭॥ આઘો બોલાવીને કહે એમ,કરો સમજણ બતાવું તેમ; કાંઇ પાન સોપારી દેમુને, તોતો અક્કલ આપુ તુને ॥૩૮॥એમ કહીને લે લાંચ કાહડી, પછી કેવું મે બોલે અનાડી;કોક કારભારીને સમજાવું,ભેઠ મુઠ્ઠીનેતુને જીતાવું॥૩૯॥એતો નથી લેતા કોઇ લાંચ, પણ ખોળી કાઢી છે ખાંચ; ઘેર જઇ તારી વાત મુંકુ, એમના બાળના હાથમાં મુકુ ॥૪૦॥ તવ રીઝી જશે કારભારી, તારી ફરીયાદ નહી જાય મારી; કહેશે અમલદારને કાંઇ, શત્રુને ખોશશે કેહ માંઇ ॥૪૧॥તવ કાહ્યર થયેલો શું કરે, જેનું તેનું લાવીને ત્યાં ભરે; ડાહ્યો થઇને કોશના ખાય,એને બીજો શો ઉપાય ॥૪૨॥ પછી ફરિયાદનું કામ ચલવે,એતો આરોપીને હલવે; તેનીથરથર ઠરૂજેકાય,મે તો નથી કર્યો અન્યાય ॥૪૩॥ તવ કારભારી દબાવી મારે, રડે આરોપી ચોધારે; તવકારકુનને કામદાર અળગો લેઇ સમજાવે સાર ॥ ૪૪ ॥ અલ્યા ગધેડા જવાનો મરી, તારી ખરાબી થાશે ખરી; બધું ઘરબાર લુંટાઇ જાશે, તને કેદની શીક્ષા થાશે ॥૪૫॥ આવશે તારૂં ધન શા કામ, કાંક વાવરી દે આ ઠામ;એમ તેમ કરી લે લાંચો, કરે પૈસા પુંજીથી ટાંચો ॥૪૬॥બેઉ જણનું બે હાથે ખાય, પછી મોકલે થવા ન્યાય; આવ્યો નીરધન કે ધનવાન, પેહેલવહેલુ તેમાં દે ધ્યાન ॥૪૭॥પછી દેખે તેવો ઘાટ ઘડે, મળે ધન તે બાજુપર પડે; હોય ખરો તે બીચારો રડે, પેલો ખોટો અભીમાને ચડે ॥૪૮॥ એમ રહીયત

નો મરો થાશે, સુખી દુખી સહુ અટવાશે; રાજા નાંખશે વેરાને વેઠયો, વાહાલી લાગશે લેવાની બેઠયો. ॥૪૯॥ ન્યાય કરનારા સમજશે એવું. ગાદી છું ત્યાં સુધી લાંચ લેવું; પછી નથી કોઇ આપનારૂં, માટે ઘર ભરી લઉં માહારૂં. ॥૫૦॥જે વેહેપારને વેરી કાહાવે, ફરી ફરી હાથ ન આવે; એમ જાણિને લઇ લુંટી; નાંખે ગરીબગરબાંને કુટી. ॥૫૧॥વળી કળીયુગના ન્યાય કેવા, ઇચ્છે પ્રેમદા પઇસા લેવા;બધો ન્યાય રહેશે એ બેમાં, રાજ્ય પાટ પઇસો પુંજી તેમાં. ॥૫૨॥ એવી કળીની રીતી થાશે, ઉભે ગળે લુંટી ખાશે; એવાં કળીયુગ કેરાં રાજ, તેવું બનવું જોઇએ આજ. ॥૫૩॥ તવ રાયને ભરાયુ સુર, હું શું કળીયુગી રાજા અસુર; એમ કહી સુધન્વાને કહે છે, કઢામાં નાંખવો નીશ્ચે છો॥૫૪॥કદી નહી હોય મરજી તાહારી, પણ નાંખવા મરજી માહારી;શું તું સુત તે માથું લાવ્યો, મેં તો કાલે પડો વગડાવ્યો. ॥૫૫॥વલણ.॥કાલે પડો વગડાવીયો, શું ફુટયાતા કાન; જાણી જોઇ મોડો થયો, માટે થઇશ હેરાન.

કડવું ૩૧ રાગ ધનાસરી.

જયમુની રૂશી એમ બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય. ॥૧॥ હંસદ્વજ કહે ગયે કાલે,પડો મે વગડાવ્યો; વળી મારી દવૈ દેવરાવી, તોપણ મોડો આવ્યો. ॥ ૨ ॥ મારૂં બોલ્યું માહરા મોઢામાં, ઘાલવા તેં આમ કીધુ; જાણી જોઇને મોડો આવ્યો, વચન ઘોળી પીધું. ॥૩॥ હવે જો તને મુકી દેઉં તો. અન્યાઈ હું કહેવાઉં; નહી મુકું તો તુજ માતાનો,સાચો શત્રૂ થાઉં. ॥ ૪ ॥ તુજ માત ભ્રાતનો થઇશ શત્રૂ, પણ મુજ બોલ્યું રહેશે;હું માહારૂં ધાર્યું કરવાનો,જે કહેવું હશે તે કહેશે.॥૫॥બાપનું વચન પાળવા વિશે,શું છે તમારી મરજી; મરજી હોય તો બીજી ત્રીજી,કાંઇ ન કરશો અરજી.॥૬॥ કદી મન નહી હોય પાળવાનું,પણઅમે અમારૂં પળશું;અવળા હાથને ચરણ બાંધી તેલમાં નાંખી તળસું.॥૭॥પરાણે અમે પ્રાણ લઇશું, સાચુ સમજજો સાર; જેમ ખુશી હોય તેમ કહી દો,ઓ માહારા કુંવાર.॥૮॥ તવ સુધનવા બે કર જોડી, મુખથી બોલ્યો એમ; ભક્ત થઇ ને તાત તણું હું, વચન લોપુ કેમ. ॥૯॥ તમથી આ દેહ બંધાયો છે, માટે આ દેહ તમારી; તે કરતા છે પંચભુતોની. નથી લગારે અમારી. ॥૧૦॥ તમારી દેહ તમારા કહેવાથી,તેલમાં તળી દેવી;હું તો આત્મા અમ્મર ચૈતન્ય, તેની ચીંતા

કેવી ॥ ૧૧ ॥ નથી અવતરતો નથી મરતો, નથી ડરતો લગાર; આવાં તો બહુ ખોળીયાં પહેર્યાં, ગણુતા ન આવે પાર ॥ ૧૨ ॥ મરવું અવતરવું તમે માનો, હું તો માનતો નથી; દુખ સુખ મુને નથી મનમાં, હરખ કે શોક રત્તી ॥ ૧૩ ॥ ફરી એક કલ્પના મુને, થયા કરેછે ઓ તાત; તેટલી પુરણુ થઇ હોતતો, સહુ મન ગમતી વાત ॥ ૧૪॥ એટલે હંસદ્વજ એમ બોલ્યો,શાબાશ માહારા તન; શી ઇચ્છા રહી જાય છે તાહારી, કહેજે વત્ય વચન ॥ ૧૫ ॥ સુધનવા કહે કહેવું તેમાં, શો દન :માહારો વળે, બોલીને પાછું ઘાલવું મહોમાં, જગત બધુ સાંભળે ॥૧૬॥ તે કરતાં મનની વારતાતે, મનમાં રાખવી વટે, મીથ્યા લવારી કરીયે તેમાં, માનમરીયાદ મટે, ॥૧૭॥ તવ હંસદ્વજ એમ બોલ્યો, ઓરે મારા તન; ઇચ્છા માહારે પુરણુ કરવી, શુ છે તાહારૂ મન ॥ ૧૮ ॥ તાતજી તમારા હાથમાં નથી, પરવશ પડેલા તમે, પાછી તમોને થાય ઉપાદી ઘડી ઘડી મન ભમે ॥ ૧૯ ॥ રાય કહે તને તેલમાં તળવો, તેતો નિશ્ચય મારા; તે વીના ગમે તે માંગે, કોણુ છે ભમાવનારા ॥ ૨૦ ॥ સુધનવા કહે સુણો પીતાજી, સાચા વચને ચડવું; આભને અવનીએક થશે પણુ, મારે તો તેલમાં પડવું ॥ ૨૧ ॥ તેમાં ફેરફાર કાંઈ ન કરવો, નહી લજવું માબાપ નીશ્ચે હું વચન પાળુ નહી તો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૨૨ ॥ પીતાજી તમે જાણો તો મેં, સેવ્યા છે પુન્ય શ્લોક; તેલમાં પડવા ખુશી ન હઊ તો સુકૃત માહારૂ ફોક ॥ ૨૩ ॥ વેણુ તમારૂ લોપવું નથી, લોપું તો કેટલીવાર; અત્યારે ઉછળી આઘો પડું,કોણુમને ઝાલનાર ॥૨૪॥ ઝાલવાને જે જન આવે તે, પોચી ચુકયો ઠેઠ; આવનારો તો અવતરયો નહોતો, એનો માને પેટ ॥ ૨૫॥ પ્રધાન તમારા શું બોલે, મારી નાખું એક પળમાં, પણુ તમારે વચને બાંધેલા, આવી ઉભોછું દળમાં ॥ ૨૬ ॥ અમે કપુત પુત્રો નથી, નહી તો કેટલી વાર; હોકારે મારી પક્ષ કરતા ઉઠે બંધવ ચાર ॥ ૨૭॥ વાત થતામાં ઊઠી ઉભા, સુરથ સુનળ વીર; સુંદરશન ચારે ઉઠયા, રક્ત નેત્ર રણુધીર ॥ ૨૮ ॥ ચાર ભાઇ કહે મોટા બંધુ, આગના આપો અમને; જોઇએ જે અમારી દ્રષ્ટે; કોણુ અડે છે તમને ॥૨૯ ॥ એક તરફ સઘળે સેન્ય આવે, એક તરફ અમે ચાર; ક્ષત્રાણીના જો હઇશું તો, કરીશું સંહાર ॥ ૩૦ ॥ બોલી કોવળીકા ભગની, અગની ઊઠયો અંગ; ખડગ આપો મુજને તો બતાવી હઊં રંગ ॥ ૩૧ ॥ પહેલા બે પ્રધાનને મારૂ, પછી:મારૂં તમને; તે પછી સેન્યાને મારૂ, કોઇ શું કરે અમને,

॥૩૫॥ તવ સુખવંતી માતા બોલી, શાબાશ મહારી કુખ, શાબાશ મા હારા બેટા બેટી, પ્રમાણ મેં વેઠયુ દુખ ॥૩૬॥ એટલે સુધન્વા એમ બોલ્યો શાંતી રાખો સર્વ, આપણે એવું કરવું નથી, માટે ન ધરવો ગર્વ ॥૩૪॥ બાપનું બોલ્યું પાળવું માહારે, ખામી નહી લગાર; એવાતે કોઇ આડા પડોતો, તમને હત્યા ચાર ॥૩૫॥ નરકમાં નાંખશો હોયમને તો, કરએ અવળું આડું; તેમ કરો પણ હું નહી જીવું, જીભ્યાડશી જીવ કાહાડુ ॥૩૬॥ ચંદ્ર ચળે રવી પશ્ચીમ પ્રગટે, પાવક શીતળ થાય; કદી દધી મરીયાદા લોપે, પણ મમ વેણ ન જાય ॥૩૭॥ માટે કોઇ કાંઇ નકરશો, કરશો તો છુટી પડશે; જે જન વચન લોપશે માહારૂ, તેને પાપકનડશે ॥૩૪॥ એમ કહીને શાન્ત પમાડયા, પોતાના ચાર ભાઇ, કોવળીકાને સમજાવીને, બેસાડી ત્યાંની ત્યાંઇ ॥૩૯॥ પછી સુધન્વા પ્રેમે પડીયો, પોતાના પીતાને પાય, કહો પીતાજી કહોપીતાજી, હવેશી આગનાય॥૪૦॥ હંસધ્વજ કહે સુત સુણો, આગના થઇછે તે સાથી; તેલમાં તમનેછે તળવાના, તે વ્રતિ નહી કાચી ॥૪૧॥ ઉભો રહે દીકરા માહારા, તારી શી ઇચ્છાય; તે ઇચ્છા હું પુરણ કરૂ, તળુ તેલની માંય ॥૪૨॥ સુધન્વા કહે તાતજી મ્હારા, ચરચા જોશે લોક, મુમત કરો પણ તમારૂં બોલવું ધારી ફોક ॥૪૦॥ કેમકે જે પરસ્વાધીન પ્રાણિ, તેનું કહેવું કાચુ, અજ્ઞાનીહોય તે જન માને, પરવશ પ્રાણીનું સાચુ ॥૪૪॥ વ્યસનને વશ જે હોય તેને વ્યસન વીના નવ સુઝે, વ્યસન વીના મારે બગાસાં વ્યસન વીના ધ્રુજે ॥૪૫॥ ચોમાસામાં ચરણ ખસે, તેવી વ્યસનીની વાણિ; તેની તુલના આવી બેસે, પરવશનો જે પ્રાણી ॥ ૪૬ ॥ માટે પરવશ જાણું છું તમને તમારૂં બોલેલું વ્યર્થ, ગાદીપતી પરવશ રહે તે, જાણવો બહુ અનર્થ ॥૪૭॥ પોતાની પાસે પેટ ભરનારા, તેની બુદ્ધિએ ચાલે, તેના કેહેવા પ્રમાણે કરીને, કોકને ગરદન ઘાલે ॥૪૮॥ કરતો હરતો જાણવો તેને, ગાદીપતી એક ઓડું, એવા ગાદીપતીએ પોતાનું, દાટવું જોઇએ મોહોડુ ॥૪૦॥ એટલે હંસધ્વજ એમ બોલ્યો, હું વશ કોઇને નથી; કોઇને વશ હોઉ ત્યારે, શાનો હું ગાદીપતી ॥૫૦॥ સુધન્વા કહે ઇચ્છા માહારિ, પુરણ કરવી ધારો, તો તે ઇચ્છા કહિ બતાવું, વિશ્વાસ નથી તમારો ॥૫૧ ॥ એટલે હંસધ્વજ એમ બોલ્યો, સત્ય વદું છું આપ; ઇચ્છા પુરણે કરૂં નહી તો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૫૨ ॥ તેલમાં તળાવા માફી માગે, તોપણ તે નહી આપું; તે વણ ઇચ્છા પુરણ કરશું, મોઢે

માગી લે આપુ ॥૫૩॥ વળણ॥ મોઢે માગો બેટડા; કરશું પુર્ણ ઇચ્છાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, એવે સમે શું થાય.

કડવું ૩૨ રાગ સાખિનિ ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય॥૧॥હંસદ્રજ વચને બંધાયો,સુણે સરવ સભાય; જોઇએ જે હવે શું માંગે છે, સત્યવંત સુધનવાય ॥૨॥ એમ જાણી સહુ ચીત દઇને, સાંભળવા કરયું મન; કોઇ ન બોલે કોઇ ન ચાલે, માંડયા શ્રવણ લોચન ॥૩॥ પછી પીતાજીને કર જોડી, સુધનવા મુખ કહે છે; પોતાના મનની ઇચ્છા તે, મોડે માગી લે છે ॥ ૪ ॥ ઓ તાતજી તેલમાં પડીને, મરવું મ્હારે શત્ય; પક્ષ કરિને ઊગારો તો, જાય તમારૂ પત્ય ॥૫॥ હું જાણું અધરમી તમને, વળી ઘણા ધીક્કાર, બોલ્યું વચન પળો છો તે, ખુશી મન મ્હારૂ ॥ ૬ ॥ કાં પોતાનું કે પરાયુ, વચન નવ્ય રખાય; દીકરા કેરો દુશમન કેરો, સરખો કરવો ન્યાય ॥ તેમાં ઇશ્વર રાજી રહે છે, સુખ મળે ચોપાસ; પક્ષ રાખીને ન્યાય કરે તો, થાય નરક નીવાસ ॥૮॥ પક્ષ તમે કાંઇ નથી રાખી તે મુજને ગમી વાત, દ્વેસ બુદ્ધીથી મુજને તમે, તળતા નથી તાત ॥ ૯ ॥ પ્રાણ પ્રીય છું પુત્ર તમને, અમને તો એમ સુઝે; પણ પોતાનુ વચન પાળવા, ન્યાય કરયો રમુજે ॥ ૧૦ ॥ તે વાતનું નથી દુખ મુજને,કહું છું ઇશ્વર સાખે; જાણું છું કે સદા તમે, જોતાતા મુજ આંખે ॥ ૧૧ ॥ તે તમે હણવા ઇચ્છો; કમ હું માનું દ્વેશ; હવે જે માગુ તે સુણો લવરી ન કરસો લેશ ॥ ૧૨ ॥ આપણી નગરી પાન્ડવ આવ્યા; પુરણ પ્રભુના દાશ, એવા ભક્ત તો કોકજ થાશે, વશ જેને અવીનાશ ॥ ૧૩ ॥ એ પાન્ડવ બહુ બેહુ બળીયા નથી, જયાં ત્યાં પામે હાર; પણતે વેળા કૃષ્ણ પ્રભુજી, આવી કરે છે વાહાર ॥૧૪॥ આપો આપ પધારે પ્રભુ, તવ થાય છે દરશન;પાન્ડવ સાથે લઢનારાને, પુરણ નફો પાવન ॥૧૫॥ માટે મુને કૃષ્ણ પ્રભુના, દરસણની છે મરજી; અરજુનને જઇ હરાવું તો, પધારે પોતે હરજી ॥૧૬॥ એટલે એમના દરશણ પામુ, તો થાય મુએ મુકતી, પુત્રનું પુરણ ભલુ કરવું, તે તાત તણી યુક્તી ॥ ૧૭ ॥ સગા વાહાલાનો ધરમ શું છે, ને સમજો સાર; પાછળનાં એ સુકીત

કરિ, કરશે કુળ ઓદ્ધાર ॥ ૧૯॥ તીરથ કરવાં યાત્રા કરવી, કરવાપુન્ય ને દાન; શ્રાધ કરવા તરપણ કરવા, પ્રાપ્ત થવા ભગવાન ॥૨૦॥ પાતક-માંથી છોડાવવો તે, કુટુંબીનું કામ; પરીવારનું ભલું કરે, ધન્ય તેણે ધર્યું નામ॥૨૦॥તેટલા માટે તાતજી માહરા; કરાવો હરી દરસન;તમારે પેટ અવતરીને, એટલો થાવું પાવન ॥૨૧॥ છબી નીરખું નરહરિના, ત્રીતાપો ટળી જાય; માગીને એટલું માગું પુરણ કરો ઇચ્છાય ॥ ૨૨ ॥ હંસદ્વજ વીચારમાં પડીયો, હરી દરસન કેમ થાય;કયાંછે રણછોડ ર-ખડતા તે, પુરણ કરૂ ઇચ્છાય ॥ ૨૩ ॥ કેમ કરીને પ્રભુની ઝાખી, પુત્રને કરાવી દેવું; ઇચ્છા પુરણ કરવાને હું બંધાઇ ગયો કેવું ॥૨૪॥ કૃષ્ણ-ની કરાવુ નહી ઝાંખી તો સુતનો સંતાપ; કબુલ કરેલું કરૂ નહી તો. સેશે સોગન ॥ ૨૫ ॥ એમ રાજા ઘણો ગુચવાયો, હવે શી થાશે ગ-તી; અરજુનજીના સૈન્યની સાથે, અલબેલો આવ્યા નથી ॥૨૬॥તો દ રસન કયાંથી કરાવું, અકળાયો અતી રાય; સુધનવા કહે શું ધુંચવા યા, કહો મને મમ પીતાય ॥ ૨૭ ॥ હંસદ્વજ કહે પ્રભુ કેરા દરસન કયાં થી કરાવું; દ્વારીકાધીશ નથી હાંય આવ્યા, તે કયાંથી લઇ આવું ॥૨૮॥ સુધનવા કહે સામગીયાને, કોણજ શકે લાવિ; ભક્ત આધીન પ્રભુધરા તે, તરત ઊભો રહે આવી ॥૨૯॥ બ્રહ્મા સરખા મથી મરે પણ, સેહેજ નથી દરશન; તપશ્વી તપ કરીને થાકે, મુશ્કેલ જુગજીવન ॥૩૦॥ ધરમીષ્ટ ધરમ કરીને હારે, તોહે નહી મળે નાથ; ભવીક ભક્તના પ્રેમ ભાવે, કબજ એમને હાથ ॥ ૩૧ ॥ ભગવાન ભક્તના ભાવનો ભુખ્યો, અરજુનને વશ એહ; અરજુનને જરા દુખ પડે તો, આવી ઉભી રહે તેહ ॥૩૨॥ માટે મુજને આગના આપો, રણ યુદ્ધ કરવા જાવું; મારમા-રી પાન્ડવ દળને, સૈન્ય સહીત હરાવું ॥ ૩૩ ॥ એટલે ભક્તની ભીડ જા ણી, આવશે શ્રી ભગવાન; તેમનાં દરશન કરીને હું ચાહ્યા આવું સં તાન ॥૩૪॥ તમારી ઉકળેલી કઢામાં આવીને પડતું નાખું; સુત હઇશ સતી તણો તો, બાપનું બોલેલું રાખું ॥૩૫॥ તમને નથી કાંઇ કહેવા-નું, કરીશ હું બળ દાખી; અરજુનના હારવાથી આવે. કરીશ પ્રભુની ઝાંખી ॥૩૬॥ વળણ ॥ ઝાંખી કરોશે હુ આપથી, નહી આવે તમને ખોર; કષ્ટી દેઇશ અરજુનને, તવ આવશે શ્રીચોર.

કડવું ૩૩ રાગ ચોપાઈનિ ચાલ.

બોલ્યા જયમુની રૂશી વાણી, રાજા સાંભળ ઉલ્લટ આણી; કહિ સુધનવાએ વાત; તવ વીચાર કરતો તાત ॥૧॥ એનું વીચારમાં ચીત્ત પ્રોયું, પછી પ્રધાનસામુ જોયુ;પુછ્યું પ્રધાનોને એમ;આવાતનું કરવું કેમ ॥૨॥ કહે પ્રધાન એમાં શું કરવું, પોતાનું બોલ્યું નવ ફરવું;પેહેલું બોલેલો હોઇએ જેહ; કરવું કામ પેહેલું તેહ ॥૩॥ પછીનું બોલ્યું પછી પળવું, પહેલું કરો તેલમાં તળાવું; તવ રાજા વિચારે ચડીયો, એનો મોહોટો વાંધો પડીયો ॥૪॥ પહેલો તેલમાં પડીને મરે, પછી દરશણ કયાંથી કરે ત્યારે બોલેલું મહારૂં જાય, મુને લાગે બ્રહ્મ હત્યાય ॥૫॥ પહેલું બોલ્યું પાછળ થાય;તોહે કહે કરયો અન્યાય;પહેલું પાછળનું કરાય,તોપણ થયો નહી ન્યાય ॥૬॥આતો આવી ખરેખરી ઘાંટી, બેઉ બાજુએઉપની આંટી, હવે આ ઘુચવણ કોણ કાહાડે; સુરલભ સુજ કીયો પાડે ॥ ૭ ॥ એમ રાજા અતી અકળાયો, એ તો મનમાં મહા મુઝાયો; નથી સુજતો એક પંથ; હોઠ કરડે દેઇને દંત ॥૮॥ સુદ્ધી બુદ્ધી પડી થઇ બંધ;છતે લોચને જાણે અંધ; પડયો બેઉ બાજુનો વિચાર; એમ કરતાં થઇ બહુવાર ॥૯॥ તવ પ્રધાન લેખનેશંખ, ગણે સુધનવા પરડંખ; કાનમાંપેશીને કરી વાતો, જુઓ રાજા હવે અકળાયો ॥૧૦॥ એને સુજતું નથી કાંઇ, આપણે શું કરવું હાંઇ હાવો નહી આવે ફરી લાગ, લાગ લેતાં થશે શ્રેભાગ ॥૧૧॥ આપણે બે મુમત લેશું, એને કઢામાં નાંખવા કહેશું, તવ રાજા પડશે આડો. કદિ કહેશે પ્રધાનોને કહાડો ॥૧૨॥ ત્યારે આપણે કરવું કેમ, પહેલો ટાળવો ઘટે વહેમ; એમ ધરી બેઉએ વીચારીયું, રાજ્યમુકી નિકળવું ધારયું ॥૧૩॥ ચાહતો વેઠવો વનવાસ,ચાહતો દેહ કરવોનાશ, પણ મુમત મુકવો નહી, એમ નીશ્ચે કરયો મનમહી ॥૧૪॥એમ વીચારમાં થઇ વાર,બોલવાને ઉઠયા થઇ ત્યાર; કહો રાય તમારે શું કરવું;બોલેલું પાળવું કે ફરવું ॥૧૫॥ કેમ ડગુમગુ જીવ કીધો, તમે વિચાર શો કરી લીધો; કયારના નથી બોલતા તમો, વાર જોઇ રહ્યા છીએ અમો ॥૧૬॥ તેમ પાંડવ કુન્તી સુત;વાટ જુએ આકળા ભુત, તેતો કયાંલગી જોશે વાટ; ચઢીને આવશે પુરપાટ ॥૧૭॥ ઘાલશે એકાએક થેરો, તેનો નહી થાય નીશ્ફળ ફેરો એમનો ઘોડો લઇ લેશે, વળી શીક્ષા તમોનેદેસે ॥૧૮॥ પહેલાં મારે તે કદી ન હારે, કરશો શું ઉપાય તે વારે, રહેવીચારમાં જે જન, તેને મારી જાયે દુશ્મન ॥૧૯॥પછી પાછળથી વિમાસે, પણ

ઉપાય નહી તે પાસે; રાજા કળજ મુલક ટેંટેં, પડયો બંધન તે દયો કેંકે ॥૫૦॥ પછી શું મારવાનું જોર, વળી ગયું અંધારૂં ઘોર; એવું વિચાર નારાને થાય, સુજે નહી કાંઇ ઉપાય॥૨૧॥ માટે સમજી હયો રાજન, ચઢી આવશે કુંતી તન; તે વેળા નહી ઉપાય ચાલે. પેલા પાંડવો ગરદન ઘાલે; ॥૨૧॥ માટે ઉતાવળા થાઓ સ્વામી, કાંતો નજર દીશે હરામી દિકસને ઉગારવા સારૂ, મન ભમ્યા કરે છે તમારૂ ॥૨૩॥ અમનેતો લાગેછેએવું કહો મનમાં ધાર્યું છે કેવું; તોહ્ય રાજા કાંઇ નવ બોલે, થયા પ્રધાન ક્રોધિ અવાલે ॥૨૪॥ કેમ બોલતા નથી રાય, શું પાછી પેઠી જીભ્યાય, શું મુગા થયા માહારાજ, શું મુન્યવ્રત લીધું આજ ॥૨૫॥ શું પુત્ર જીવાડવા માટ, લઇ બેઠા આવો ઘાટ; શું રાણી તણી બીક લાગી, તેથી બોલતા નથી સભાગી ॥૨૬॥ આવિ રઇયત સરવે કોઈ, ભય પામ્યા સુ તેહને જોઇ; બીજા ચાર પુત્રોને ક્રોધે, ડરી ગયા ઘર વીરોધે; શું કુંવરીથી કરમાયા, સુતની સ્ત્રીથી શું સરમાયા, જેવું હોય તેવું કહો અમને, નહી તો કાંક કહેશું તમને ॥ ૨૮ ॥ એવાં કટુ વચન સુણી રાય, પાય પડી કહે સભામાંય; માહારાજા ક્રોધે શીદ થાવો, મને મારગ કાંક બતાવો ॥ ૨૯ ॥ કઢામાં સુત નાંખવો સાચો, તે તો મનસુબો નથી કાચો; તે તો પાળીશ માહારૂ વચન, પણ કરવા દેવાં દરસન ॥ ૩૦ ॥ એની પ્રભુ સાથે છે પ્રીત, મુજ કને માગ્યું શુભ રીતી; તેનો કબુલ કર્યું છે આપ, હવે ફરૂ તો લાગે પાપ ॥૩૧॥ માટે તે પણ બોલ્યું ન ફરીયે, વળી તળવાનો પણ આદરીયે; મારાં બેઉ વચન સચવાશે નહિ તો બે માંથી એક જાશે ॥ ૩૨ ॥ જુઓ હઠ કરશો માહારાજા, તો-તો નહિ રહે તમારી માજા; મત તાણી કોપાવો તો કોપુ, એકે વેણ માહારૂં નહી લોપું ॥ ૩૩ ॥ જવા દો જુદ્ધ કરવા એને તેમાં કષ્ટી પડવાની કેને, એતો મરશે કે મારશે આપે, નરને જીતે ભક્તિ પ્રતાપે ॥ ૬૪ ॥ નવ નદનિ વાહારે આવે નાથ, થાશે દરસણ તેની સાથ; એની કલ્પના પુરી થાશે પછી બીજું શું બોલાશે ॥ ૩૫ ॥ માહારૂં બોલવું વચન પળશે, પછી તેલ કડામા બળશે; તવ સઉનાં વેણ સચવાશે, માટે કબુલ કરોખુલાસે ॥ ૩૬ ॥ એવાં વચન રાયનાં સુણી, ખુનસે ભરાયા ખુની; ક્રોધેથી બેઉ બોલ્યા પરધાન, રાજા વચને વિલો નાહાન ॥ ૩૭ ॥ હાલ બોલી ને હાલ ફરવું, એવું જીવ્યાથી ભલુ મરવું; જેહ વચનનો વિહોણો પ્રાણી, તેનું જીવતર છે ધુળધાણી ॥ ૩૮ ॥ એવા જુઠા જીવ શીદ જીવે, કાંક દાહાડો વળે વીખ પીવે; જુઠા જનમતા શીદ હશે, આ તો ભોમી

રસાતાળ જશે ॥૩૮॥ જુઠા જનમે જનુનીને પેટ, મીથ્યા માતાને કરાવે વેઠ; ફરે વિશ્વમાં કાળે મુખ; વગોવે જનુનીની કુખ ॥ ૪૦ ॥ વળી લજવે બાપનું નામ, એવા જનમે છે શું કામ; રાજા કહે તમે કોને કોહો છો,બોલો સાચુ કોને ગાળ દો છો ॥ ૪૧ ॥ બોલ્યા પ્રધાન આણીને કાળ, દઇશું જુઠા જનને ગાળ; તમને દુખ લાગે શાસારૂ, તમે જુઠા કે સાચાછો વારૂ॥૪૨॥હશો સાચાતો પુત્રનેતળશો,પહેલુંબોલેલો પહેલું પળશો; જુઠા હશે તો ગાળ તમને,વારૂ શું કરવાનાછો અમને॥૪૩॥ખરા છીએ તે કહી શું ખરૂં;ચાહ્યતો દુનીયા પરહરૂ, રોપો ફાંશી તો અમે મરીયે, ખરી વાતે જરા નવ ડરીએ ॥૪૪॥ તમે તમારા મુખ વદો વાચા, તમે છો જુઠા કે સાચા; સાચા હો તો સાચુ વેણ રાખો, તમ સુતને કઢામાં નાંખો ॥૪૫॥ નહી તો જુઠા જનમ્યા તમે, હસદ્રજ જુઠો કહીશું અમે; ત્યારે ક્રોધ ભરયો કહે રાય; તોયે એક વચન માહારૂં જાય ॥૪૬॥ સુધનવાને કહ્યું જેહ, નથી પળાતુ વચન તેહ; તોયે જુઠો ગણાવાનો હું તો, મારા પ્રધાન સમજ તું તો ॥૪૭॥ એને દરશન કરવા દઇએ, પછી તેલમાં પડવાનું કહીએ; તવ તેલમાં પડીને મરશે, બેઉ વચન સાચા ઠરશે, ॥૪૯॥ માટે કબુલ કરો આ વાત, તમને જોડુ બેઉ હાથ; તવ પ્રધાન બોલ્યા એમ; અમને તું પુછેછે કેમ ॥૫૦॥અમે અમારો કહ્યો વિચાર, તે તો ફરવાનો નથી લગાર; આભ અવની એકાકાર થાય, પણ બોલ્યું અફળ કેમ જાય ॥૫૧॥ વળણ॥ બોલ્યું અફળ જાશે નહિ,સત્ય વદીએ છીએ વાણ, નહી તો એમાંથી જશે, અમારા બેઉના પ્રાણ.

કડવું ૩૪ રાગ રૂપાવળીની છાયા.

વાણી વદ્યા જયમુની રૂશી,સુણ પરીક્ષત તન; સુધનવાનું આખ્યાન સુણતાં, પાપી થાય પાવન ॥૧॥ પુણ્ય હઠીલા પ્રધાન બેઉ, ન મુકે સુમત ગર્વ, તે જોઇ નગ્રની પ્રજા, કોપે ભરાણી સર્વ ॥૨॥ સુધનવાની સુંદરવંતી, પ્રભાવતી બીજુ નામ; સત્રણી લાજ મરજાદા મુકી, ઉભી થઇ તે ઠામ ॥૩॥ સાંભળો શંખ લેખ તમોછો બ્રાહ્મણના બાળ; પણ હું સતી સત્ય કહુ તમને;છો કોઇ કરમ ચંડાળ ॥૪॥ ગાય જીવાડી રતને કહાડે, એનું નામ પ્રધાન; રાય તણું વચન લોપવું ને, વળી હણવો સંતાન ॥૫॥ જે જનનું અન્ન ખાવું તેનું ભલુ ન વાંચો લગાર; એવા તમે દુષ્ટ બુદ્ધી. નહી વાડવ કુંવાર ॥ ૬ ॥ જો તેલમાં નહી પડે પ-

તીજી, તુજ થકી શું થાશે; તવ રહીઅત કહે મારો મારો, પ્રધાનનું મોહોત ભાસે ॥૭॥ તવ હંસદ્વજ ઉભો થયો, રહીનને પડયો પાય; તમારે કોઇને કાંઇ ન કેહેવું; રાખો સર્વ ક્ષમાય ॥૮॥ એમ કહીને પ્રધાન પ્રત્યે, નમી પડયો રાજન;સુધનવાને પેહેલો મારૂં તો,બીજું જાય વચન. ॥૯॥ દરસણ કરવાને રાખું તો, તમો કરો વિઘન; બેઉ બાજુથી ગભરાયો, ભ્રમીત થયું મન. ॥૧૦॥ તમો મરવું આદરી બેઠા,તે કેમ હા કહેવાય; આપઘાત કરી તમો મરો તો, લાગે મુને હત્યાય ॥૧૧॥ તે માટે કાંઇ દયા કરિને ગમે તે કાઢો બાહારી; જેથી કરીને ઈજ્જત રહે, માહારીને તમારી. ॥૧૨॥ એટલે પ્રધાન એવું બોલ્યા, ઠીક કરીશું રાય; પણ અમો કહીએ તે કબુલ વચન દો કરમાંય ॥૧૩॥ એટલે મનમાં નીશ્ચે ધાર્યું, પ્રધાનો કહે તેમ કરવું; અમે તે તરફનું પાતક બેસે, પણ નવ ફરવું. ॥ ૧૪ ॥ એવું ધારીને એ બોલ્યો, હંસદ્વજ રાજન; તમોને ઘટે તેવું કરજો, લ્યો માહારૂ વચન. ॥૧૫॥ હું તો હવે કાંઇ નહી બોલું, મનને ગમે તે કરો પ્રધાન કહે પુત્ર તમારો,ન માનેકે માને ખરો. ॥ ૧૬ ॥ તમે ન બોલોને પુત્ર તમારો, કહ્યું ન કરે કદાપી, ત્યારે શું કામ કહીએ અમે ગણીએ પુરણ પાપી. ॥૧૭॥ માટે પુત્ર વચને બાંધો, તે પછી અમને ફાવે; શું કાંઇ તરછટ ખોટુ કરશુ. નહી કાંઇ વિચાર આવે. ॥૧૮॥ બોલીને એવો આપ્યો ભરૂસો રાયે વિચાર્યું એમ;મોઢેથી ગમે તેમ બોલે, પણ પુત્રને મારે કેમ ॥૧૯॥ એમ ધારી સુધન્વા પ્રત્યે, તાતજી વદીઆ વાણી; દીકરા જે પ્રધાન કહે તે, કબુલ કરો મન આણી ॥ ૨૦ ॥ થવા કાળ હશે તે થાશે વચન દો કુંવાર જે આપણું અન્ન ખાય છે તેને, નહી કેમ હોય વીચાર. ॥ ૨૧ ॥ વિશ્વાસે રાખી કબુલ કરો, એ કેમ દે છેહ તાતનું કહ્યું માન્ય કરો, બુદ્ધીવંત છે એહ. ॥૨૨॥ ખાય તેનું ખોટું નવ વાચે, નાશ્યે જાણુજો પુત્ર; માહારૂં અન્ન ખાઇને શું માહારૂં ધુળ કરશે ઘર સુત્ર. ॥ ૨૩ ॥ હું કહું કદામાં પડો પેહેલા, તો તારૂં માગેલું જેહ; કબુલ મેં જીભ્યાયે કરેલું, મીથ્યા જાય છે તેહ. ॥૨૪॥ દરસણ કરવાનું કહુ પહેલું, નો મરે પ્રધાન આપ; છે બેઉ બ્રાહ્મણની જાતી, તેનું લાગે પાપ. ॥૨૫॥ માહારે તો નથી મારગ એકે, વીચારીને જુઓ; આ બાજુ છે વાગ્ય મહોટી, આ બાજુ છે કુઓ. ॥૨૬॥ માટે પ્રધાનોને હાથે કરવા દે તું ન્યાય; ભરી સભામાં કરજોડીને; બોલ્યો સુધનવાય. ॥ ૨૭ ॥ તાત તમારી મરજીએ મરજી, વચને બાંધેલો આપ; સુખ દુખ હું કાંઇ માનતો નથી; ગુરૂના

જ્ઞાન પ્રતાપ ॥૨૮॥ એવું પોતે કબુલ કીધું, તે જાણી સરવે વાત, એટલે ભરી સભામાં ઉઠયા, સુધન્વા ભ્રાતા॥૨૯॥ ગરજના કરીને તે બોલ્યા, પુરણ કરીને રીસ;નહિ સોંપવા દઇએ બંધુને, શત્રુને ખોળે શીશ ॥૩૦॥ અમારા ઘરનો પેટ ભરોશું; કરે અમારો ન્યાય, જો કદી એવું બને તો, ઉતપાત મહોટો થાય ॥૩૧॥ મરશું મારશું ધારશું માઠું,સઉ જણાવીશું જોર, એટલે રહીઅત ગામ તણી તે, કરતી સોરબકાર ॥૩૨॥ મારો મારો પ્રધાનોને મારો, કહિ ઉછાળી રેણુ, શું સમજી એને ન્યાય સોંપે, હેંણો તે કરશે હેંણું॥૩૩॥ ભલો તે ભલાઇ ન મુકે,ભુંડો ન મુકેભુંડાઇ બ્રાહ્મણને પેટ અવતરયા તે, તેમાં શી થઇ નવાઇ ॥૩૪॥ વીપ્ર તણાં તો લક્ષણ નથી, અવર વીર્યનાં એહ, તે વણ વીપ્રીત કોઇ ન ધારે,સમજવાનું તેહ ॥૩૫॥ એટલે સુધનવા ગણો ગાજ્યો,બોલ્યો પળમાં વાણ,વચન મહારૂં સુણે ન તેને,પોતાના ધરમની આણ ॥૩૬॥ તવ સરવે લોક છાના રહ્યા, બોલ્યો સુધનવા મુખ,એ ન્યાય કરે તે કબુલ માહારે,તો અન્યને શું દુખ ॥૩૭॥ હું માહારે વચને બંધાયો;તે કોણ છે છોડનાર,મુજ માટે ઉતપાત કરો તો, તમને હત્યા ચાર॥૩૮॥ તત્ર સહુ લોકે હાથ ઘસીયા, હવે નહી ઉપાય; મોઢેથી મોહોત માગી લેછે પોતે સુધનવાય ॥૩૯॥ આયુશ એનો આવી રહયોછે, માટે આ મતી સુજી,શત્રુનિ પાશે શીખ માગે, અન્ય કરે શું ઝુજી ॥૪૦॥ એમ ધારી સહુ મુન્ય બનીયા;બોલ્યા સુધનવા ભકત, કહો પ્રધાનો હુકમ શું છે, લોચન રહ્યાં છે રક્ત ॥૪૧॥: પ્રધાન બે ઉભા થયા, હુકમ કરવા માટ; લોકોએ જાણ્યું બહુ થઇ કહેણી, માટે ફેરવશે ઘાટ ॥૪૨॥ તેલમાં તળવાનું નહી બોસે શું કાઇ નહી હોય લાજ, એવે બેઉ પ્રધાનો બોલ્યા, કાઢીને મોહોટો અવાજ ॥૪૩॥ સુધનવા જો હુકમ અમારો, તે હુકમ માન્ય કરો તેલ કઢા કકળાવી છે તેમાં, પડી તમે મરો॥૪૪॥એવી પાપીએ આગના દીધી,વરત્યો હાહાકાર અરેરે આ વેણ નીકળીયું,તેતો નથી ફરનાર ॥૪૫॥ સુમત ભરેલા પ્રધાનો છે; સુધનવા મરવાનો એણે કબુલ કરયુંછે માટે; બોલેલું પળવાનો ॥૪૬॥ વળણ ॥ બોલ્યું પળશે ભક્ત એ, હંસદ્વજનો તન, કહે વલ્લભ એમ લોકના નીકળીયાં વચન.

કડવું ૩૫ રાગ કારી.

હાંરે બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી પછી રહીયત સૌ ગભરાણી હાંરે સહુ આંસુડાં પાડીને રડતું, મુરછાવંત થઇ થઇ પડતું ॥૧॥ હાંરે નાંખે બાળક કારમી ચીસ;કૈંક કકળીને કુટે શીશ,હાંરે કૈંક લમણે કર દઇડોલે, નીસાસા નાંખી હાય હાય બોલે. ॥૨॥ હાંરે દેવ કોપ થયો આ તારો, મરવા બેઠો સૌને તારનારો; હાંરે કૈંક ઉઠી ઉઠી કરે જાંખી, પાછા બેસે નીસાસા નાખી. ॥૩॥ હાંરે બળ્યું જીવતર જીવી શું કરવું; મરે ભક્ત તો આપણે મરવું;હાંરે નજરે દેખી દાજવું દલમાંતે કરતાંરૂડું મરવું આપણુમાં. ॥૪॥ હારે કૈંક કહે ન કરવો તંત, પરણ્યા પહેલું તે શાનું શ્રીમંત,હાંરે પાણી પેહેલાં શું મોજડાં ઉતારો મુરખાઇથી મરવું ધારો.॥૫॥ હાંરે એમ એક એકને સૌવારે જરા જપ્યું જગત લોક ત્યારે,હાંરે પછી પ્રેમદા જે પ્રભાવતિ,તમને મરવા નહીદેઉ પતી. ॥૬॥ હાંરે પડું કઢામાં તમ વતી,પીઉ સંગ બળે તે સતી હાંરે જીવવા આશા નરાખું રતી, તેથી થાશે માહારી મોક્ષ ગતી ॥૭॥ હાંરે એવું કહી કહી વારણાં લેતી,સ્વામીને અતી આશીશ દેતી;હાંરે માહારા કંથ સુખાળા સ્વામી;પેલા ભવનાપાપે પડી ખામી. ॥૮॥ હાંરે માહારી લીલી વાડીના રમનારા,યોબન બાગવીચે ભમનારા,હાંરે માહારો સાચવ્યો બાગ કરમાશે, માળી વિના પાણી કોણ પાશે॥૯॥હાંરે માહારી પુસ્પ સેજે પોઢનારા,પીઉઆછાંઅમરઓઢનારા; હાંરે પોઢતાં સુવાળી શેજમાં પ્રીતે,મુસો તેલ કઢામાં શી રીતે. ॥ ૧૦ ॥ હાંરે તમે તાપે અકળાતા ભારી,પડું તેલમાં પવન ઢોળનારી; હાંરે એવું કહી કહી આક્રંદ કરતી, બેઉ આંખે આંસુડાં ભરતી. ॥૧૧॥ હાંરે પૃથ્વી પડીને પછાડયો ખાતી, કાળ ભરી કુટે શીશ છાતી; હાંરે એમ પ્રભાવતી વલવલતી; એની આંખડી અતીશે ગળતી. ॥૧૨॥ તવ કોવળીકા કારમી ચીસે, માંડયું આક્રંદ એણે અતિશે; હાંરે એનિ સુખ વંતી જે માડી, નાંખે પાશાણુ શીશ પછાડી. ॥ ૧૩ ॥ હાંરે તેથી છુટે શ્રોણીત ધારા, હાંરે દેખી રડે છે લોક બીચારા; હાંરે એમ અતી વલોપાત આલ્યો; આયે પુત્ર તણો કર ઝાલ્યો. ॥૧૪॥ હાંરે તમે શી રીતે મલશો વાહાલા, કાલું વદોને કુંવર કાલા; હાંરે માહારે ખોળે બેશીને રમતો; મોઢે માગી માગીને જમતો. ॥૧૫॥ હાંરે માહારા પુત્ર પુરણ ભાગ્યશાળી, આજ માતાને ઉભીજ બાળી; હાંરે મરતાં ચક્ષુથી કેમ જોવું,

તારા પહેલો મારો પ્રાણ ખોવું ॥ ૧૬ ॥ વળણ. પ્રાણુજ ખોવું માહરો, એવું ધાર્યું માય, વદે વલ્લભ સમજાવતો, જનુની સુધનવાય, ૪

કડવું ૩૬

સાને ચોરાશિને ફેરો ટળ્યો છે એ રાગ

માતાજી શું કરશો મારીને, છાનામાનાં સમરો હરીને; માતાજી શું ટેક. ॥ આપને મરવું તે પાપ કરવું, નહી આવે આ દેહ ફરીને ॥ માતાજી શું ॥૧॥ તાતને વચને તેલમા તળાવું, શું લાહાવો લેવો છે ઉગરીને ॥ માતાજી સું, ॥ ૨ ॥ હજી તો થાશે ધાર્યું ધણીનું, કેમ જાણ્યો મરવો નીશ્ચે કરીને માતાજી સું, ॥૩॥ માહારે તારે સંસ્કારહશે તો, જીવી શકાય કહ્યામાં ધરીને ॥ માતાજી સું ॥૪॥ રણુ સંબંધ પુરો થયો હશેતો ઉગારશો તમે કેમ કરીને, માતાજી ॥૫॥ જો શેવક હેશ હરીનો તો આવીશ તેલમાંથી નીસરીને માતાજી સું ॥૬॥ નાથવલ્લભનોછેવશ માહારે, તો પછી સું કરવું ડરીને માતાજી ॥૭॥વળણ એમ સમજાવી માતને સાહ્ય કરશો ભગવાન; જે હેતુથી માહરાં, તે ધરજો હરી ધ્યાન ॥

કડવું ૩૭ રાગ આશાવરિનિ ચાલ.

જયમુનીરૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધન્વાની કથાય ॥ ૧ ॥ સર્વ સજનને સુચના આપી કોઇ નકરશો કલેશ; વચને પળવું તેલમાંબળવું, વેહેવારમાં નહીદ્વેશ ॥૨॥ પ્રધાનોને અમલ સોંપી, બેઠો માહારો બાપ; તે વારતા કબુલકરીછે મેપણ માહારે આપ ॥૩॥ મને ગમ્યું મેં કબુલ કીધું, કોઇને શા સંતાપ હવે ગરબડ કરે તેને, ગૌહત્યાનું પાપ ॥૪॥ એટલે સર્વ સ્તબ્ધ થઇને, બળમા રહ્યા છેક; સુધન્વાને ઇશ્વર સાથે, સાચેસાચો ટેક ॥૫॥ ગોવિંદને ગમતું હશે તો, ગોવિંદ કરસે એવું; જો નહી ગમતું હોયહરીનેતોપછી વિધ્ન કેવુ ॥૬॥ ધારણા ધણીની ધારી થાશે. અવરનું સુંજોર, આ વેળા સું માહારી વાંહરે, નહી ચડે કીશોર ॥૭॥ સત્યે ચડવું તેલમાં પડવું, રડવું નહી લગાર; આખમાંથી આંસુ નીકળે તો જગ્ત ગણે ગમાર ॥૮॥

તે કરતાં દહન થાશું તો, શું ગયુંને શું આવ્યું; કૃષ્ણ દરશનની ઇચ્છા રેહેછે, એટલે મને ન ફાવ્યું ॥૯॥ હરી ફરીને સગા વ્હાલાનું, દુખડું ઉપજે મનમા; પણ તે મનથી નાખવું કાહાડી, રેહેવું આનંદ ભાવનમાં ॥૧૦॥ કોનાં સગાંને કોના વાહાલાં. કોના ભાઇને ભગની,કોના માત પીતાને નારી, વારતા વેહેવાર વગની ॥૧૧॥ શાને માટે માનું માહારૂં,સાચી નથી સગાઈ; માયાનો વેહેવાર વીપરીત, ખોટી ઠાઠ ઠગાઈ. ॥૧૨॥ એવું ધારી કલ્પના કહાડી, મરવા થયો તૈયાર; સભા વિશે ઉભા રહિને ઉતાર્યા શણુગાર ॥૧૩॥ મુગટ જામા કવચ બકતર, પટકોને સુરવાલ.કમરપટો ઉતારી મુકયો, ચરણ મોજડી લાલ ॥૧૪॥ કટી લગી કછબાડી લીધો, સમરતો શ્રીહરી; પછી પીતાને પાયે પડીયો, આજ્ઞા આપો ફરી. ॥૧૫॥ એટલે હંસદ્ધજ એમ બોલ્યો, ફરી શું માગે વિચારિ; પ્રધાનોએ આગના દીધી, તે માનિલેજે માહારી ॥૧૬॥તવ સહુ લોકે હાથ ધરીયા, રાય નથી જરા ડાહ્યો; પ્રધાન આગળ કાંઇ ન ચાલ્યું,શા કારણ વેચાયો ॥૧૭॥ એવે તાતનું વચન સુણી,આનંદ રૂપમાં માહાલ્યો; હસ્તો રમતો રાજી ખુશીથી તેલમા પડવા ચાલ્યો ॥૧૮॥ તવ પ્રધાને ઉઘાડાં ખડગે ત્યાર કર્યાં બહુ યોદ્ધા; અચુતશેવક સુધન્વાની,સાથેરહ્યોધરી ક્રોધ ॥૧૯॥ આડો અવળો ન જાય નાશી, કુડુલો કરશે કેહેર, આડું અવળું પગલું ભરે તો, મારી નાંખજો ઠેર.॥૨૦॥સુધન્વાની પુંઠળ કોઇ, આવે નહી નર નારી;જો આવેતો રાખજો રોકી,બંધન કરજો ભારી. ॥૨૧॥ હુમલો કોઇ કરી નવ શકે, તેવા ચેતન રહેવું; આખો હુકમ આપુંછું તમને, તો પછી ડરવું કેવું. ॥૨૨॥ પુરણ સત્તા સઉ વાપરજો કરજો અમારૂં ધાર્યું; રાજાનું કે પ્રધાનોનું, હવે ન કરશો વાર્યું ॥૨૩॥એટલે બકતરીયા બહુ બળીયા, ઉપડયા ચડી ચોટ;સુધનવાને વચમાં ઘેરી, વગીયો મોટો કોટ ॥૨૪॥ ઉઘા ાં ખડગે ઉંચા પોહાળા, યોદ્ધાએ ઘાલ્યો ઘેરો; પારજ પાડવો ગમે તે કરાં, મનસુબો પ્રધાન કેરો ॥૨૫॥ એવે સમે સુધનવા સતીયો, મતીયો અપરમપાર;રાય બેઠોછે તેના સામી, તેલ કઢા તૈયાર ॥૨૬॥ તે રાજાથી દેખાય નજરે, તેમ ઉભું છે લોક; દુષ્ટોને મન આનંદઅતિ હરીજનોને શોક ॥૨૭॥અસુર બુદ્ધીના એમ ધારે, તેલના ઉભરા ચડશે; તેમાં બળતા કુદકારા કરશે, જોવાની મજા પડશે ॥૨૮॥હીમતરાખીને હવણાંતો પડશે,પણ પછી પોકાર કરશે;એકાએક એ સેકાઇ જાશે, તરફડતો એ મરશે ॥૨૯॥ એ ગમ્મત આવશે જોવાની, પાપે વહી પેટ ભરતા; કોમળ જીવનાને દયાળુ, કેવું ઓચરતા. ॥ ૩૦ ॥ અરેરે એ જીવને કેવું

થાશે, જાગ્યો છે શત્રુ બાપ; કોમળ કાયાનો સુધનવા,ક્યાં હિડેલો તાપ, ॥૩૧॥ ત્રણે રત્યોની રાખે બેઠકો, જુદા જુદા વગની;ઉષ્ણ રતુએ તડકો ન ખમે તે કેમ ખમસે અગ્ની. ॥૩૨॥ તન તવ તપે મન નવ તપે સદા રહે સુખ રીતે; ઉકળતું તેલ તે કેમ ખમશે, પ્રાણ જશે વિપરીતે. ॥૩૩॥ પડતું નાંખતાં તેલ કકડશે, ચરચર ચામડી બળશે; ફોલ્લા ઉઠશે ઉઠીને ફુટસે, ભજીયાંની તુલ્ય તળસે. ॥૩૪॥ આપણાથી દેખી કેમ ખમાશે, દેખીને દાજશું દલમાં; કઇક કહે જીભડી કરડીને હું પ્રાણ કાઢીશ પલમાં ॥૩૫॥ કઇકના મનમાં એવું આવ્યું,ચાલો પેલે વ્રક્ષ જઇયે,ભકતને મરતો નજરે દેખી, વસ્રના ફાંસા ખઇયે॥૩૬॥કઇક કહે નજરે જોવાને, કઢાની કને અડવું;સુધનવાની સાથ શરણે, ઉછળીતેમાં પડવું ॥૨૭॥ કઇક જનોએ બાધા રાખી, જો ઉગરે હરીજન;તો ઘેર તેડીને જમાડું, સત બ્રાહ્મણના તન. ॥૩૮॥ કઇક કહે દસ ગઉદાન આપું, એમ કરે શો કોઇ; પ્રથમ મનને દઢતા રાખી લોક રહ્યું છે જોઇ ॥૩૯॥ એવે સમે હંસદ્વજ બોલ્યો ચરીત્ર સું કરે બાળ; તલપીને પડ તેલ કઢામાં, તવ સમેમાહારો કાળ ॥૪૦॥ વળણ ॥ કાળ સમે માહારો, કોધે વદ્યો એમ તાત; વ્યાસ વલ્લભ કહે તે સમે, ગઇ પાન્ડવમાં વાત.

કડવું ૩૯ રાગ સાખી ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધન્વાની કથાય. ॥૧॥ એ વારતા ગઇ પાન્ડવ દળમાં, અરજુને કરયો વિચાર; અરેરે વણ મોહોતે મરે છે, રાય તણો કુંવાર. ॥૨॥ ચાલો ચાલો ચાર પાંચ મારથી જઇયે; જોવા મળ્યું હશે જગત; કહેવાય છે પવિત્ર સુધનવા, પ્રભુ તણો છે ભક્ત॥૩॥ એટલે વ્રશકેતુ એમ બોલ્યો, સુધન્વા છે જ્ઞાની; સાક્ષાત પ્રભુને મળી ચુકેલો, હરનીશ હરનો ધ્યાની ॥૪॥ અરજુનજી કહે હોય એવો તો, તેલમાં નવ્ય તળાય; કોહો ના કહો પણ સામળીયોજી કરશે એનો સાહાય. ॥૫॥ ચાલ ત્યાં જઇએ જોવાને, જણાશે જુઠું કે સાચું; તેલમાં જો કાયા બળશે તો, ભકતપણું એનું કાચું. ॥ ૬ ॥ વ્રશકેતુ કહે ભક્તપણામાં કાચાને સાચા કહેવા; અરજુન કહે લે સમજાવું, સાચાને જોયા જેવા ॥૭॥ સાચો શેવક હોય તેનો, ન હોય ઝાઝો ઠાઠ; જગતમાં ભકતપણું ન બતાવે, સાદે સાદો હોય વાટ. ॥ ૮ ॥ જાજાં ટીલાં ઝાઝાં ટપકાં,

ઝાઝી કોટમાં માળા ઝાઝો ડોળામાક કરે તે જગત ધુત્યાના ચાળા ॥૯॥ ભગવાનનો એ ભક્ત ન કહેવો; જગતનો ભક્તજ સાચો; છેવટ હરીને ચરણે જાતાં જરૂર પડે કાચો ॥૧૦॥ ખોટા ભક્તની ધારણા કેવી તે સમજાવું તુને; શ્રીકૃશને કુરૂક્ષેત્રમાં, સમજાવ્યો તો મુને ॥૧૧॥ પાખંડી મનમાં એમ જાણે, ઓળખશે બધુ જગ્ત, કોઈનું પાડેલું નામ ફેરવશું કહેવાઈશું હરિ ભકત ॥૧૨॥ પધારો કહીને બોલાવશે શઉ, વળી કરે નમસ્કાર; પુજાઇશું આખી દુનીયામાં, ચઢશે પુષ્પના હાર ॥૧૩॥ વીધવીધના વળી ભોજન મળશે વળી ટળશે ક્ષુધા પીપાસા; શેવાના કરનારા મળશે રાખી હરી પદ આશા ॥૧૪॥ કંઇક પ્રાણી મને ઢોળશે વાયુ, કંઇ જન ચાંપશે ચરણ; પાણી માગતાં દુધ દેશે, કંઇ જન રહેશે શરણ ॥૧૫॥ ભગવાન મળવાના હશે તો મળશે પણ શેવા ચાકરી થાશે; મોઢે બઝડી માળાયો લેવી, તેમાં શું આપણું જાશે ॥૧૬॥ તાળીયો પાડીપડાવી સઉને, ગમ્મત બે ઘડીવાર; નાચીને નચાવીશું, તમાશો થાશે અપાર॥૧૭॥ અબળાઓ આવશે શેવામાં, આપણું વેણ ન ચુકે; ગમે તે કરશું પણ ભકત જાણી, જગત નહી આગળ મુકે ॥૧૮॥ કહેશે કે એ સંત પ્રાણી, કુબુદ્ધી નહિ; દેખશે નજરે ને વાત કરશે; પણ નહી માને કોય ॥ ૧૯ ॥ રાજ દરબારે માન્ય પામીશું, જેને ત રાખશે શ્રદ્ધા; બોલીશું જુઠું મનાસે સાચું, વશ રહે યોબન વૃદ્ધા ॥૨૦॥ કોઇ વાતે નથી કષ્ટી હામાં, માટેઆ ધંધો કરવો; જેમ જેમ દુનીયા વિશેષ માને તેમ તેમ વેશજ ધરવો॥૨૧॥ રીધ સીધને વઇભોગ મળશે. ટળશે વહેવાર વ્યાધિ; દેવું લહેણું નેનાત જાત કરવી; તે સઉ જાશે ઉપાધી ॥૨૨॥ નહી ધોઇને સ્વચ્છ રહેવાસે, કહેવાશે જગમાં સારૂં; આગળનું કયાં જાણીએ છીએ; અજવાળું કે અંધારૂ ॥૨૩॥ પ્રભુ મળવાનો કયાંછે મારગમાં, પણ તેને નામે પોસાસું સગાને છોકરાં ન ખવરાવે, તેવા પદારથ ખાસુ ॥ ૨૪ ॥ પ્રભુની પ્રતમાં સ્થાપન કરશું; પેટ ભરશું તેને બાને, ઠાકોરજીનો રાજભોગ કહીને; જમશું જેવું મન માને ॥૨૫॥ પાયસાન પુરીને માલપુડા, સામગ્રી જુદી જુદી; આજ ધરાવવા જોઇએ લાડુ, જોઇએ આજ બાસુદી ॥૨૬॥ એમ કહીને ભોજન કરશું, મનગમતું વારોવાર; એવું ધારી ઘણા ભકત બને છે. સાંભળ કરણ કુંવાર॥૨૭॥પણ તેના સંગીનેતે મકતો, પડશે પ્રભુ કને કાચા, વ્રક્ષકેતુ કહે ઓરે પીતાજી, કીયા સમજવા સાચા ॥ ૩૮ ॥ અરજુનજી કહે સાંભળ બેટા સમજાવું સાચાનો

સાર; નાંહ ટીલાંટપકા નહી માળા મણકા. નહી તજેલો વ્હેવાર ॥૨૯॥ પુત્ર પરીવાર સંસાર વિશે; સત્ય સેવક રહે કેરો; જગ જંજાળી જાણે પણ જળમાં કમળવત જેવો ॥૩૦॥ વ્યવહાર વરતે સારે ને નરતે, ઉ-ઘોગમાં બહુ પ્રીત; બાળ બચ્ચાં દેખી લાડ લડાવે, પણ પ્રભુ સાથે ચીત ॥૩૧॥ જગતમાં જીવે નિંદા કરે, પણ તે મનમાં ન લાવે; રટણ રૂદેમાં રામજી કેરૂં, હોઠને નવ ફફડાવે ॥૩૨॥ જગતમાં ભક્ત કહેવરાવ-વાની, જરા નહી ઇચ્છાય; દાનત નહી દેખાડવાની, જીભે જપે જગ-રાય ॥૩૩॥ માળા ગ્રહ્યા વણ હોઠ ફફડયા પણ શું નહી સમરાતા હોય; સાચા ભકતો ભજે છે મનથી, જ્ઞાન વારતા કરી જોય ॥ ૩૪ ॥ જ્ઞાનની વારતા થતી હોય ત્યાં, જ્ઞાન કથન કરી જાણે; વેહેવાર જ્યાં વરતાતો હોય ત્યાં, વ્યવહારનો પક્ષ તાણે ॥૩૫॥ જગત જાણે જંજાળી છે, પણ ન્યારાને ન્યારો; દુનીયાં દેખે દુષ્ટ સરીખો, મનથી સત્યબોધ પ્યારો, ન્યાય નીતીની રીતી સમરે, પેહેરે ઓઢેને ફરે; સાચા ભકતો તેવા રેહે છે, કોક પરીક્ષા કરે ॥૩૭॥ એવાના પરીક્ષક હોય થોડા, સાચાને સું જાણે જુઠા; જુઠ જુઠાનો મેળ બેસે, કર્યા કરે કડાકુટ ॥૩૮॥ બેઉની રી-તી બતાવી તુને, ઓરે માહારા બાળ; ચાલો આપણ જોવા જઇએ, સું સાહાય કરે ગોપાળ ॥૩૯॥ એમ ધારીને દશવીશ યોદ્ધા રથપર બેશી ગયા; સુધન્વાનું સંકટ જોવા, એકાન્ત ઉભા રહ્યા ॥ ૪૦ ॥ વળણ ॥ એક સ્થળ ઉભા રહ્યા, સુણ પરીક્ષતના તનઃ વલ્લભ વાણી ઓચરે સાંભળજો હરીજન. ॥

કડવું ૩૯ રાગ ચોપાઇનો.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજા સાંભળ ઉલટ આણીઃ બોલ્યો હંસદ્વજ મુખે એમ, પુત્ર વાર કરે તુ કેમ ॥૧॥ તવ સુધન્વા કહે તાત, તમો સાંભળો માહારી વાત; તેલમાં પડવાછુ ત્યાર, મને સાહાય છે જુ-ગદાધાર ॥૨॥ જેને સામંગીઓ હોય સાહય, તેને શસ્ત્રથી સું થાય; માહા-રી ભકતી જો સાચી હશે, તા તો પ્રભુના દરશન થશે ॥૩॥ કરૂ દરશ-ન તે પછી મરૂ, તેલ કઢા થકી ઉગરૂ; નથી તેલમાં હું બળવાનો; છે સંબધ હરી મળવાનો ॥ ૪ ॥ મુને સાહ્ય છે પુરૂશ પુરાણી; તમારૂં તેલ દેખું છુ પાણી; તમે દેખો છો ઉષ્ણ અતીશે, પણ મુને શીતળતા

દીસે. ॥૫॥ તમે ચુલામાં પાવક નરખો, હું તો દેખું છું બરફ સરીખો; માટે અગની ધીક ધીકાવો, કાષ્ટ નાખી ઘણો સરગાવો. ॥૬॥ તાપ કરી કકડાવો તેલ, પછી જો જો પ્રભુનો ખેલ; હશે હરસણુની સાચી મરજી, તો તો સાંભળશે માહારી અરજી. ॥૭॥ હશે ધણીની સાથે સાચું, કદી કહેલુ નહી પડે કાચું; જેને સાચો શામળીઆનો સ્નેહ; કદી કષ્ટ ન ભોગવે તેહ. ॥૮॥ જેને વશ હશે વનમાળી, તેને કોણ સકે છે બાળી; જેને માથે બીરાજે મોરારી, તેને કાળ ન નાંખે મારી. ॥૯॥ જેનો સ્નેહિ ગોવર્ધન ધારી, તે તો ન જાય કોઇથી હારી; જેને માથે મોહોટા મુકુંદ, તેને સદાકાળ આનંદ ॥૧૦॥ જેને માથે દેવાધી દેવા, તેના શત્રૂ તો તરણા જેવા; જેને દયા કરેલી દયાળે, તેને પાવક સુર્ય ન બાળે. ॥૧૧॥ જેને માથે વીશ્વંભર ધણી, તેને ન અડે ખડગની અણી; જેનો કર ઝાલ્યો મોરારે, તે તો ન મરે તરવારે. ॥ ૧૨ ॥ જેણે સાધેલો પોતાનો ઇશ, તેને શું કરે સોમલ વિશ; વળી વાઘ ને નાગ શું કરે, ભક્ત પાશાણુ મારે ન મરે. ॥ ૧૩ ॥ કોક શત્રૂમાં જીતીને આવે, હરી વિમુખને નવ ફાવે; માહારા હ્રદયેરે હીમત ઝાઝી, હવે જોઇ લેજો રંગ બાજી. ॥૧૪॥ એવે હંસધ્વજ જે રાય, તેને સંકલ્પ વિકલ્પ થાય; પુત્ર કહે છે તે જુઠું કે સાચું, મુને બોલેલું લાગે કાચું. ॥૧૫॥ જોયું બેઉ પ્રધાનોના સામું, હું તો સાંભળી વીસ્મય પામુ; તવ પ્રધાન સાભળી રૂઠયા, કરી ગર્જના બોલી ઉઠયા. ॥ ૧૬ ॥ અલ્યા જોયા ઘણા તુજ જેવા, તેં શી કરી છે હરીની શેવા; ઘણા મુની તપસ્વી ત્યાગી, તેને પ્રભુની શોધ ન લાગી. ॥૧૭॥ ઘણા ધ્યાની વીવેકી વરાગી, તે તો ભટકીને ખાય છે માગી; તુ તો ઘરબારીને સંસારી, મારે સગું વ્હાલું ને નારી. ॥૧૮॥ ખાનપાન વાળો વ્યભીચારી, કયાંથી રીઝે તુને મોરારી ભક્તપણું દેખાડી ડરાવે, તે તો અમારી ધ્યાનમાં ન આવે. ॥ ૧૯ ॥ અમે ઢંઢારો કરીશું ફરીથી,નથી ડરતા તારા હરીથી; ખરો સેવક કયારે ભાસે, કેહેવરાવ હરીની પાસે. ॥૨૦॥ તવ આકાશથી થઇ વાણી, થવા બેઠું તારૂ ધુળધાણી; સાચા હરી તણો એ ભક્ત, એને વશ જગદીશને જગ્ત. ॥૨૧॥ નથી તેલ થકી બળવાનો, મુકો મનસુબો તળવાનો; એવો શબ્દ થયો આકાશ, પડયો હરી જનોને વીશ્વાસ. ॥ ૨૨ ॥ રાજા કહે પ્રધાનો કેમ, મુજ મનમાં પડયો બહુ વેમ;માહારૂં કે તારૂં ધુળધાણી; કરશે શ્રી પુરૂષ પુરાણી. ॥ ૨૩ ॥ પછી પ્રધાન બોલ્યા ગાજી, તારા પુત્રની પડપંચ બાજી,તે હું સર્વ જાણું છું રાય,એવા શબ્દ થકી

શું થાય ॥૨૪॥ થઇ વાણી તે તેતો તુત, એનું સાધેલું બોલ્યું ભુત; તેવું થવાથી શું અમે ડરીયે, કદી પગ પાછો નવ ભરીયે ॥૨૫॥ અમારૂં ધુળ ધાણી છો થાતું, અલ્યા સુધનવા પડ જા તું; તારા મુકી દે ચટકાને ચાળા, મહારા પેટમાં લાગે છે લાહાળા ॥૨૬॥ ઉષ્ણ તેલમાં જઇપડ આપે દુખ નિવારશું સું તુજ બાપે;તારો ઇશ્વર શું નીવારે, તેલમાં તળાવા છે અમારે ॥૨૭॥ ચાલ્યો જપને નાંખ પડતુ, તેને દેખી મરે ઝેર ચડતુ; વળી ભકતનો ડોળ બતાવે,સહુ દુનીયાને સમજાવે ॥૨૮॥ પણ અમે ન માનીયે જરા, તને બાળીએ ત્યારેજ ખરા, તુજ જેવા ધુતારા જોયા. અમેકંઇકનો જીવજ ખોયા ॥૨૯॥ અલ્યા પડપંચી પાખંડી, હણીએ તુજ પંડાળ મંડી; પોતાના આપે પડશે તો સારૂં; નહી તો મન ભમશે અમારૂ॥૩૦॥ પછી પડપંચમાં અમે ફરશું તને બાંધવા હુકમ કરશું; કરશું કબજે બળ કરી, દુખ પામીને જાશો મરી ॥૩૧॥ તવ સુધનવા એમ કહેછે,તમ જેવા ઘણા વસે છે; અલ્યા ઇશ્વર જેનો સાચો, તેતો કદી પડે નહી પાછો ॥૩૨॥ વળણ ॥ સાચો પાછો પડે નહી, સહાય મુને ભગવાન; જો જે તાહારાં ચક્ષુથી, તેલમાં કરશું સ્નોન.

કડવું ૪૦ રાગ સુરી સાખીનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય વિસ્તારી તુજને સંભળાવું; હરિજનનો મહીમાય ॥ ૧ ॥ સુધનવા શેવક હરોના મરવા થયો તઇયાર; કચ્છ ભીડેલો તાવડા ભણી, ચાલ્યો તેણીવાર ॥૨॥ પ્રભુ સમરતો ધ્યાનજ ધરતો, મરવું છે મનમાં લાગ્યો; ઇશ્વર ઉગારે તો ઉગરવું, તાવડા પાસે આવ્યો ॥ ૩ ॥ ટગમગ સરવે લોક જુએ છે. વળી જુએ માબાપ, સંખ લખે કહ્યું દાસોને ચુલામાં બાલો તાપ ॥ ૪ ॥ બહુ બળ દાખો કાષ્ટજ નાંખો, ન નાખશો જીવ ચોળી; તાવડાની આસપાસ દીસે, જાણે સળગી હોળી ॥ ૫ ॥ નીકળે જવાળા ઉછળે લાહાળા, તતડીને તનખા છુટે; એવા વીકરાળ વહના કરો, દેખીને ત્રાસ છુટે ॥ ૬ ॥ એવી જયાં આગના આપી કે, શેવક ઉઠયા સાત; કાષ્ટ નાંખી ચુલા ભરીયો, અગની થયો પુરપાટ ॥ ૭ ॥ તાવડામાં અતી તેલ નાંખ્યું, ખળભળ ઉંભરો ચડીયો, સેવકો સળગાવે અગની કરતા દોટા;હડીયો ॥ ૮ ॥ અગનીનો ઊતપાત અતીસે નીકળે લાંબી

જ્વાળા, તનખા ઉડે તતડી તતડી, તેલને આવે ઉકાળા ॥ ૯ ॥ તાપ થકી લોક ખસે આઘું, કંઇ રહે અવળા આડા; બળી બળી તેલ બળવા લાગ્યું, નીકળે ધુમાડા ॥ ૧૦ ॥ તે તેલમાંથી નીકળે ભડકા, જોઇ જોઇ પ્રગટયો ત્રાસ; સુધનવા જીવે આમાંથી; તે ન પડે વીસવાસ ॥૧૧॥ હાથ ઘસે છે હોઠ ડસે છે, બહુ ભય પામ્યું લોક; સુધનવાને જીવવા કેરી, આસા સમજવી ફોક ॥ ૧૨ ॥ અરેરે કારમો કોપ થયો છે, એવો ચાલે મનસુબો, તેલ તણા તાવડા પાસે જઇ, સુધન્વા તો ઉભો ॥ ૧૩ ॥ એટલે સુંદર પ્રભાવતી, સુધનવાની નારી, ચીર બરોબર અંગ લપેટયું, મરણ મન વીચારી ॥ ૧૪ ॥ સ્વામી પડે તવ માહારે પડવું, જીવવું નથી જરાયે; મુજ કંથનું કોઇ નથી સગુ, શું જોર માર્યું માયે ॥ ૧૫ ॥ રડી રડીને સઉ રહ્યું આઘું કાં ભ્રાત કે કાં ભગની સઉ જીવતાં રહીને જોઇ રહેશે, સળગ્યો દાવાનળ અગની ॥ ૧૬ ॥ પતીની સંગ સતી થાવુ, તારુણીનો તે ધરમ; નવે ગ્રહો માહરા થયા વાંકા ફુટી ગયું આજ કર્મ ॥૧૭॥ એ રીતે અબળાએ ધારી; સુધનવા હરિજન; તાવડા પાસે ઊભો રહીને, કરે પ્રભુનુ સ્તવન ॥૧૮॥ વલણ ॥ સ્તવન કરવા લાગીયો, ઊભો રહયો એક ચરણ; વલ્લભ વાણી ઓચરે સમરે અસરણાસરણ.

કડવું ૪૧. મને કહેર કાટો વાગ્યો એ રાગ.

ઓ રામરે, રામ રામ રામ; તમે છો ઘનશામ, કરો પુરણ મનકામા, રામ રામ રામા ॥ ૧ ॥ ઓ રામરે; તમે સાચા સ્વામી ગોવીંદ ગરૂડા ગામી; વીનવું છું નામી નામી, ઓરામ રામ રામા ॥૨॥ ઓ રામરે; ભકતને વશ વનમાળી, પાંડવની પીડા ટાળી, કરી કુબજાને રૂપાળી, ઓરામ રામ રામા ॥ ૩ ॥ ઓ રામરે; શવરીનાં બોર લીધા અચળ સુખ તેને દીધાં, પાપીને પાવન કીધા; ઓ રામરામ રામા ॥૪॥ ઓ રામરે; દ્રૂપતી જે રાણી, દુષ્ટે લીધા ચીર તાણી, તે પુર્યાં દાશી જાણી ઓરામ રામ રામા ॥ ૫ ॥ ઓ રામરે સુકંદ વર મોરારી, ગોકુળ વરસ્યો મેઘ ભારી, કરી સાહાય ગોવરધન ધારી. ઓ રામ રામ રામ ॥ ૬ ॥ ઓ રામરે, બાળકને હણનારી, પાતકને ન ગણનારી, તે પુતના માશી મારી; ઓ રામ રામ રામા ॥ ૭ ॥ ઓ રામરે; પીઉનું

વેણુ ઉંથલાવી, રૂશી પત્નીઓ આવિ; તે વઇકુંઠમાં વસાવી. ઓરામ રામ રામ ॥૮॥ રામરે,દશાનને હણિયો,વીભીક્ષણ શેવક મણિયો,પામ્યો ગાદી નામ ભણીયો, રામ રામ રામા ॥ ૯ ॥ ઓ રામરે, હું સેવક અ પરાધિ, મેં ભજતાં શું ભુલ ખાધી, તેથી થઇ ઉપાધી ઓ રામ રામ રામા ॥૧૦॥ ઓ રામરે, રાંકડો જાણી રાચો, હું તો છું શેવક કાચો, પણ ભરૂસો તમારો સાચો, ઓરામ રામ રામા ॥૧૧॥ ઓ રામરે. હું પાખં-ડી પુરો; નહી પાતકમાં અધુરો, વળી કુડ કપટમાં સુરો, ઓ રામ રામ રામા ॥૧૨॥ ઓ રામરે,અવગુણીયો શીશ નામું, જરા જોજો માહારા સામુ અત્યારે કષ્ટી પામુ ઓ રામ રામ રામા॥૧૩॥ઓ રામરે,નથી ઉગર્યાનો આરો, પણ ભરૂસો તમારો; તમે મારો કે ઉગારો, ઓ રામ રામ રામા ॥૧૪॥ વળણ. મારજો કે ઉગારજો, શેવક છે હેરાન, વલ્લભ વદે એમ ઓ ચરે, ભીડ ભાગો ભગવાન.

કડવું ૪૨ રાગ બાવલીયાનો.

ભુધર ભીડ વેળાના રેરેરે હો. રડે શેવક રાંકડોરે ॥ટેક॥ બોલ્યા બો લ્યા જયમુનીમુખ વચન,સાંભળ સાંમળ પરીક્ષત રાયના તન;સુધન્વા તો કરેછે પ્રભુનું સ્તવન ॥ વાહારેચઢજો વહાલારેરેરે હો.રડો॥૨॥ભક્તજ-નોની ભીડે ગયેલા ગોપાળ.પ્રજાપતીની સ્તુતીથી દોડયાતા દયાળ, ની-ભામાંથી ઉગાર્યાં મંજારીનાં બાળ,તે રીતે ઉગારોરેરેરેહો,રડે પ્રલ્હાદજીને દુખડુ દેવા માંડયું દંભે કીધું સમરણ તમારૂં કષ્ટીને આરંભી, કીડી વેશે વશ્યા જઇને ઉષ્ણ સ્થંભે તેવા અહીં પધારો રેરેરે હો, રડે ॥૩॥ પ્રભુ મુજને હણવા મદુર જમમાં ધારયો. તવ તે હાથી ત્રાડી તમોને પો-કારયા; ગોવિંદાજી મેહિ જઇ ઉગારયો, તેમજ વાહારે ધાઓ રેરેરે, હો ॥૪॥ પુતના માસીને અગ્નીમાં બળતાં બચાવ્યાં, તેવાં સંકટ તમ શેવકને શીર આવ્યાં, શંખ લેખે મુજ વ્હાલાને ગભરાવ્યાં, દુખ નથી મરવાનુ રેરેર હો. ॥ રડે ॥ ૫ ॥ પણ તમ દાસે સેજામાં મુમત કીધો, પ્રમદાની સાથે સ્વાદ ઘણો લીધો, તમ આશાએ રહીને ભ-રોસો મેં દીધો. હું નહી મરવાનો રેરેરે હો, રડે ॥ ૬ ॥ તમ હીમ્મત થી અભીમાનનું બોલ્યો સ્વામી, જોજો પ્રભુ લજ્યામાં લાવતા ખામી નથી તમારી જાશે માજા અંતરયામી નહી બાલારે લેવા દેવા રેરેરે હો.

રડે ॥૭॥ વળણુ ॥ લેવા દેવા માહરે, ન મળે દેવ મોરાર, શોભા લજ્યા તમ તણી, બાનાનો આધાર.

કડવું ૪૩ રાગ ધનાસરી.

જયમુની ફરી એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, તેલ કઢા મહીમાય ॥૧॥ સુધનવાયે સમરણ કરી, રાખ્યો દ્રઢ વિસવાસ; પડવું ધાર્યું પુરણ પ્રેમે, મનમાં ન રાખ્યો ત્રાસ ॥ ૨ ॥ પછી પીતાના સામુ જોઇ, કીધો નમસ્કાર; માત તાત ભગનીને નમીયો,છેલા વેલા જુહાર ॥૩॥ બોલ્યું ચાલ્યું માફ કરજો, એક જનમનો સ્નેહ;અવ ગુણને અપરાધો કરેલા, ક્ષમા કરજો તેહ ॥ ૪ ॥ તમારા ઘરમાં દેહ ધરીને, સુખ નથી દિધું તમને; ભાઇઓ મહારૂ કહ્યું કરીને, પાડ ચઢાવ્યો છે અમને ॥૫॥ ઓ મુજ માડી આંસુડાં પાડી; રડશો નહી યાદ લાવિ; રણ સબંધ થયો હવે પુરો; આયુશ રહ્યો છે ચાવિ ॥૬॥ નવ માસમુજને ઉદર રાખ્યો, ન ખાધું ખાટું તીખું; મમ શરીરને સાચવવાને, આરોગ્યાં મોરૂં ને ફીકું ॥૭॥ ગંદા ભીનામાં પોતે પોઢયાં, સ્વચ્છમાં મુને સુવાડયો; પડવા ન દિધો રડવા ન દિધો; ટાઢ તાપ ન દેખાડયો ॥૮॥પ્રાણુનિ પેઠે પાળ્યો મુને; તે બદલો નથી વળીયો; તે સઉ અપરાધ ક્ષમા કરજો, કહી મુખ ફેરવિ વળાયો. ॥૯॥ જે જે હરીજન લોક આવેલા, તે સામુ લાગ્યો જોવા;સરવેને કહ્યા જુહાર છેલ્લા; તવ લોક લાગ્યુ રોવા॥૧૦॥ ધુંશકા મુકીને રડે છે, કંઇક લુછયા કરે આંસુ; અરેરે આપણ કકળીયે પણ, બળ વીના બધું ફાંસુ ॥૧૧॥ પછી ભકતે તેલ કઢાનો,સામું નમાવ્યું શીશ; ઉગારજે અગની દેવતા તું, પ્રેરણા કરે જગધિશ ॥૧૨॥ એ ટલે શંખને લેખ બોલ્યા, કેમ માંડયા છે ચાળા; જાણ્યો તુને ભગતડાને, પાખંડ કરવા વાળા ॥ ૧૩ ॥ ઉંચુ જોઇને શું બડબડીયો, જાણ્યુંતું મનનું પાપ; ઉચેથી ઉગારવા તુને કોઈ ન આવ્યો બાપ ॥ ૧૪ ॥ સુધનવા કહે આવશે હમણાં, જનમો જનમનો બાપ; જો રડિ જણ્યા તમારા બેના, પુરણ ગળીયાં પાપ ॥ ૧૫ ॥ નથી બળવાનો નથી બળવાનો, હું તો નથી બળવાનો, અદેખાઈ કરે છે તેમાં શો તારો દન વળવાનો ॥ ૧૬ ॥ તેલમાં સ્નાન કરી નીકરૂં છું, બચાવનાર દયારૂં; ઉજવળ મોઢું નહિ રહે તારૂં; જોજે થશે મુખ

કાળું ॥ ૧૭ ॥ કાળા મોંઢાનાં કર્મ ફુટેલા, નજર રાખી રેહેજે; વીશેશ અગની સળગાવવાનું કહેવું હોય તો કહેજે ॥ ૧૮ ॥ એમ કહીને પડવા માટે, તલપીને કરી ત્યારી, એટલે દોટ મુકીને આવિ, વળગી એની નારી ॥૧૯॥ નાથજી હું પણ પડું તમ સાથે, સતીતણો એ ધરમ; સુધનવા કહે સઉ લોક દેખે; કેમ ના લાગે શરમ ॥૨૦॥ મુમત મુકીને રહો અળગાં, મીથ્યા મરો છો મથી; તમારા મનમાં રાખજો નીસ્ચે, હું બળવાનો નથી ॥ ૨૧ ॥ ઇસ્વર ઉપર આશ્રીન રાખી, અળગાં બેસો નારી; રક્ષણ મારૂ કરવાના છે, ગોવીંદ વર ગીરધારી ॥ ૨૨ ॥ આઘાં ખસો જોડે ન ધસો, દેખે છે મુજ માત; ભગની દેખે કુટુંબ દેખે, દેખે માહારો તાત ॥૨૩॥ પ્રભાવતી કહે પીયુજી મારા, મરજાદા શું કરવી; ઘરબાર ભાગે તવ લજ્યાને ઓઢવી કે પાથરવી ॥ ૨૪ ॥ સુખસાતા હોય તવ શોભે લજ્યા, સઉ મયે લજ્યા શાની; તમારી સાથે હું પડવાની, નહી કરૂ પાછી પાની ॥ ૨૫ ॥ સુધનવા કહે કયાં બળવું છે, ટગ ટગ જોજે નારી; ન જીવું તો પઢજે કઢામાં, એટલી આગના માહારી ॥૨૬॥ તોપણ કામની છોડતી નથી, તવ બોલ્યા પ્રધાન; શું જુઓ છો શેવક માહરા, ઉઠી કરો હેરાન ॥૨૭॥ બેઉ જણાને પાડો વખુટાં,જણવી પુરણ રીશ; સુધન્વા કહે અબળારે આઘી જો શું કરે જુગદીસ ॥ ૨૮ ॥ ટકા ટકાના ગુલામ જાતી, તે તારો કર ઝાલે; સમજી જાને અળગી થાને, લાન્છન તું કેમ આલે ॥૨૯॥ એમ કહી આંખ વીપરીતકીધી તવ અળગી થઇ નારી; પછી પોતે પરકંમા કરીને, પડવા કીધીત્યારી ॥ ૩૦ ॥ વળણ ॥ પડવાની ત્યારી કરિ મનમાં નહી ભય શોક; હરી ભજન કરતા સહુ, જોવા મળેલા લોક.

કડવું ૪૪ રાગ સાખીનો.

જયમુની ફરી એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય ॥ ૧ ॥ રણછોડરાયની જય જય બોલો; કીધી દોટા હડીયો; રામકૃષ્ણનુ નામ લેઇને. ઉછળી કઢામાં પડીયો ॥૨॥ પડતામાં તો કૃષ્ણ પ્રભુએ, વાયુને આગના કીધિ પવન દેવ પ્રવેશ્યો તેમાં, કઢા શીતળ કીધો ॥૩॥ હિમની તુલ્ય તે તેલજ ટાઢુ.પણ નીકળે ધુમાડા; તે તેલમાં પડી નાહાવા લાગ્યો. અગનીના ભડકા ટાહાડા ॥૪॥ કોઇ જગે ઉંનું નવ લાગે, હરે ફરે મહી માહાલે; તેલ નાં-

ખોબે ખોબા ભરીને, મુસ્તક કેશમાં ઘાલે ।।૫।। જગત જોઇને વીસ્મય પામ્યું, પ્રધાન નજરે ભાળે; સુધન્વા તાવડામાં બેઠેલો, ખોએ તેલ ઉછાળે ।।૬।। સરીરે છાંટે મોહોડે છાંટે, રણછોડ રણછોડ રટે; ડુબકી મારે ડોકું કહાડે, નાહાય વચનેને વટે ।।૭।। ઉંચો નીચો ઉછળે હસે, સાહાય ઘણા ગોપાળ; શરીરને શીતળતા વળે છે, દગ્ધ ન થાયે વાળ ।। ૮ ।। એટલે પ્રભાવતી સતીને, હળહળ પ્રગટયો કાળ; જો બાળવા હોય તેટલા બાળો, પ્રધાન કરમ ચંડાળ ।। ૯ ।। કાળાં મોંઢાં લઇ શું બેઠા છો, ભાળવું હોય તો ભાળો, કાષ્ટ નંખાવો અગની વિશે, તેલ ઘણું ઉકાળો ।। ૧૦ ।। મુજ સ્વામી શેવક સામળાનો, કેવા કરે છે સ્નાન, જે કરવું હોય તે કરી નાંખો, નહી થાય ભકત હેરાન ।। ૧૧ ।। પાપી જનો તમે પુરણ ધાર્યું તું, દેવાને દારૂણ દુખ; હવે સું નીચુજોઇ બેઠા, લેઇને કાળાં મુખ ।।૧૨।। દઇવત હોય તેટલું દાખો; કરશો માં પાછી પાહાની; બાકી ન રાખશો કોઇ પ્રકારે, એક રતી એક આની ।।૧૪।। ધીક્કાર છે તારા મનખાને, નથી જરાયે લાજ, મનુશ જાતી સું કરવાનું, જેને માથે માહારાજ ।। ૧૪ ।। તવ શંખે જોયું લેખના સામું, શ્રીરતી ચાલી કેડ;ત્રગોણું ચાલ્યું વીશ્વ વીસે,બેઉ ચડયા ગધેડે. ।।૧૫।। લેખ કહે મુજને એમ લાગે, કાંઇક કપટ છે સાચું; ધુમાડા બળ તણના નાકળે, પણ તેલ નરદમ કાચુ।।૧૬।। કારણ કે તાવડો લોહનો છે, જાડું દળ અપાર; હજી તો તપ્યો નહી હોયે, તો તેલ તપ્યાની વાર ।।૧૭।। માટે આપણે ઉઠો ઉતાવડા, પુરણ દઇવત દાખો; જાડાંને મોહોડાં કાષ્ટ લાવિને, તાવડા તળે નાંખો ।। ૧૮ ।। એમ ધારી બેઉ દુષ્ટ ઉઠયા; ખરી વાતે નવ ખાંખે; કટી કસીને દંત ડશીને, સરપણ ઉપાડી નાંખે ।।૧૯।। અતી કાષ્ટથી અતી પ્રકારયો, જ્વાળા થઇ ચોપાસ; તનખા તતડી ઉઠે અતીશે, ધુમ્ર ચાલે આકાશ ।।૨૦।। ગગને ઉડતાં પક્ષીયોને, ધુમ્રની જ્વાળા અડે; આંખોથી અંજાઇ જઇને તરફડી તેલમાં પડે ।।૨૧।। જેમ જેમ અગની સળગીઅતીશે, તેમતેમ ટળે વેહેમ;તાવડોજરા તપે નહીને, તેલ તો ટાઢું હેમ ।।૨૨।।સળગાવી શંખ લેખ થાકયા,લાગે ઊષ્ણ હવાય; હાથ ઘાલીને ટાઢુ ઊંનુ, જોવા નવ્ય જવાય ।। ૨૩ ।। અગનીનો ભય લાગે અતીશે, તપાસ કેમ કરાય; કોહો ના કોહો પણ સુધન્વાની કને જાડુ વીવાય ।। ૨૪ ।। દુષ્ટ જનો એમ જાણતા નથી, જેને સામળીયો સાહાય, મીથ્યા મેહેનત કરીયે તેથી, હરીજનને શું થાય ।। ૨૫ ।। તેવું સમજ્યામાં આવતું નથી, નાસ્તીક જનશું પેખે; કપટ

જેના કાળજા વિશે, કપટ વિદ્યા તે દેખે ॥૨૬॥ હરીજનોએ જોઇજોઇને સમર્યાં શ્રી વનમાળી, જેજે રણછોડ જેજે રણછોડ, કહીને દેતા તાળી ॥૨૭॥ તેલમાં તેમ તેમ સુધનવાને, સારૂં લાગે અપાર; ઉઠે બેશે નીચો ઉચો તેલમાં તેણીવાર॥૨૮॥ જોઈ પ્રધાનોનાં પેટ બળીયાં,આપણુ સંદેહ ખોઇએ;મંગાવો શ્રીફળ ગામમાંથી,તેલમાં નાંખી જોઇએ॥૨૯॥ છડીદારને આગના આપી, એટલે દોડયો સ્વાર; નગ્રમાંથી જઇ શ્રીફળલાવિ, આપ્યું સભામાં તે વાર॥૩૦॥ પ્રધાનો આઘા રહીને,ઉંચોકીધોહાથ; તાકીનેતાવડા ભણી ફેંકયું,જુએશેન્યનો નાથ॥૩૧॥પડયું તેશ્રીફળતાવડામાં લાગી તેલની જ્વાળા; ચચણી તતડી એક દમે થયાં;બે ચીતાળા ॥૩૨॥ શ્રીફળની શી ગતી બને છે, સઉ જન જોવા મળીયાં;ચીતાળાં થઇતાવડામાંથી, એક દમે ઉછળીયાં ॥૩૩॥ બેઉ પ્રધાનો ઉભા ઊભા જોયાકરે છે ઘાટ;ચીતાળીયો બેઉ આવીને વાગ્યાં,બે જણને લલાટ ॥૩૪॥કપાળ ફુટા રૂધીર છુટયાં કરણી નહી કાળી; સઉ લોક જોઇને ખડખડહશીયા, બે ભુજ દેતા તાળી ॥૩૫॥હંસદ્વજ જોઇ વીસ્મય પામ્યો,મુજ સુત નહી દાસ કાચો; તેલમાં એને આંચ ન આવી,શેવકહરીનોસાચો ॥૩૬॥ એવું સમજી આપે ઉઠયો, કીધો મુખ પોકાર; સાબાશ સતીયા પુત્ર તમને, નીકળો કઢાની બહાર ॥૩૭॥તું સત્યવાદી તું સત્યધરમી, તું ભગવાનનો ભક્ત; તાહારે પુન્ય હું રાજ્ય કરૂં છુ, તુજને વશછે જગત ॥૩૮॥આખા ઘરમાં એકજ હોયે, પુન્યેસ્વરી ભાગ્યશાળી, તેથી આખા કુટુંબ કેરૂ, ભલુ કરે વનમાળી॥૩૯॥ઢાંકયું રત્નતું ફરજન માહારે,તારે વડેસહુસુખી; ઓરે માહારા લાડકવાયા, તને કર્યો મેં દુખી ॥૪૦॥ અપરાધ હમારો ક્ષમા કરજે;નમીને પાયવાધું; તાવડામાંથી બારણેઆવો,પુત્રહુંપાયેલાગુ ॥૩૧॥ પ્રધાનના કહેવા પરમાણે, વરત્યોછુ માહરા તન; પણ તાહરા સત્ય આગળ થયું,કારૂં માહારૂં વહન॥૪૨॥ પ્રધાનોએ પાશેરહિને,કારૂકરાવ્યું મુને;તેલમાંથી બહાર ન નીકરેતો,ઇશ્વરનીઆણ તુને॥૪૩॥તાવડામાં તવ ઉભો થયો ક્ષણુ ન લાગીવાર;ઉછળીને કુદકારા મારી.કદી પડયો બાહાર॥૪૪॥ આકાશમાં તવડુન્ડભીવાગ્યાં,સાભળે સરવે શ્રષ્ટી;ચંદનના વરસાદ વરસ્યા, પુષ્પતણી થઇ વ્રષ્ટી॥૪૫॥સરવે જાણ્યુંઇશ્વર કૃપા, તેમાંનહી મીનમેશ; અગની ભરલા તેલમા નાહ્યો; રૂવાડું ન બળ્યુ લેશ ॥ ૩૬ ॥ સર્વના મનને શ્રદ્ધા બેઠી,કરતા નમસ્કાર; જળ મગાવિ ઉ·

ષ્ણુ કરાવ્યું નાહાવા આપ્યું તે વાર ॥૪૭॥ સુધનવાયે સ્નાન કીધું વ-ત્રથી લુછયું અંગ; પછી પોશાક પોતા તણા તે ધારણ કર્યો નવરંગ ॥૪૮॥ હતા તેવા ધારણ કીધા, પોતાના શણગાર, કટી કશીને ખોશી લીધાં; યુદ્ધ તણાં હથીઆર ॥૪૯॥ પછી સરવે હરીજન લોકો, નમી નમી પડયા પાય; રૂધીર વરણા પ્રધાન બેઉ, તેની શીમત થાય ॥ ૫૦ ॥ એ પાપીને પાસે રેહેનારા શેવકને છડીદાર; રૂધીર લુછી પાટા બાંધ્યા, પીડા પામ્યા અપાર ॥૫૧॥ કાળું મોઢું લેઇ ઉભા થયા દાજે છે અંત કરણ, શુધનવા જ્યાં ઉભો ત્યાં આવી બેઉજણ લાગ્યા ચરણ ॥ ૫૨॥ અ વગુણી અપરાધી અમે, દીધું તમને દુખ; હસીને અમ સાથે બોલો તો, ઉજ્વળ થાયે મુખ ॥૫૩॥ વળણ ઉજ્વળ થાયે મુખડાં ક્ષમા કરોઅપરાધ સાચા શેવક જાણ્યા વિના, મીથ્યા કરયો વિવાદ.

કડવું ૪૫ રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજા સાંભળ ઊલટ આણી; કરગરતા બેઉ પ્રધાન, તમોને છે પ્રસન ભગવાન ॥૧॥ અમે મુમત મીથ્યા ઝાલ્યો તમને તો અતી શ્રમ આલ્યો, ધારયા મરણ પમાડવા અમે, પાળ્યું તાતનું વચન તમે ॥૨॥ અમે ન જાણી તમારી રીતી, હવે જાણી પ્રભુપ્રીતી; એમ કાલાવાલા બહુ કરે, તવ તવ હંસધ્વજ ઓચરે ॥૩॥ ધિક ધિક તમોને પ્રધાન, મમસુત કીધો હેરાન; દીધી મને કુમતી અતી, નથી અ-કલ તો એક રતી ॥૪॥ જેનો બુદ્ધી હિન કારભારી, તેની રાજ નીતી નહીસારી; જેનો કારભારી બુદ્ધીનો મંદ, તેની આવક સઘળી બંધ ॥૫॥ જેનો કારભારી સ્વારથી, તેનું કાંઇ સુધરતું નથી, જેના કારભારી પક્ષપાતી તેની લક્ષ્મી જાય વેરાતી ૬ જેનો કારભારી હોય દ્વેસી, તેનો માલીક શદા કલેશી, જેનો કારભારી હોય કપટી, તેનો માલીક પડે લપટી ॥૭॥ જેનો કાર ભારી જાર કરમી તેનો માલીક થાય અધરમી; જેનો કારભારી લંપટ લોભી તેની મીલકત ન રહે ગોભી ॥૮॥ જેનો કારભારિ અજ્ઞાન તેનો માલીક મુરેખ નાદાન જેનો કારભાર કોઠા સુનો તેનો લુટાય ભંડારજુનો ॥૯॥ જેનો અવળી મતી કારભારી, તેનો માલીક થાય, ભીખારી; જેનો કારભારી કારમો કેહેરી. તેનો માલીક બહુનો વહેરી ॥૧૦॥ જેનો કાર-ભારી ગરીબનું બાળ, તેનો ભીખ માગે ભુપાળ જેનો કારભારી નીચ જાતી તેનો માલીક નિપજે ઘાતી ॥૧૧॥ જેનો કારભારી હત્યારો, તેનો માલીક

થાય ગાઝારો; તેવો કારભારી તું મને મળીયો; હું તો સુબુદ્ધીથી ટળીયો ॥૧૨॥ મહારા પુત્રને મારવા તેં તાકયો; મને સમસોગનમાં નાંખ્યો: માહરે હાથે પુત્ર તળાવ્યો; બહુ બળ કરી બળાવ્યો ॥૧૩॥ તમારૂ શાસ મોહો શંતાડો, કોઇ આ દુષ્ટોને કહાડો; મહારા ઘરમાં કલેશ કરાવ્યો, મને મુમતથી ભરમાવ્યો ॥૧૪॥ મહારી નારી રડીને થાકી, કાંઇ કલેસમાં ન રહ્યું બાકી, મહારી કુંવરી રડીપુરપાટે, એતો પોતાના બંધુને માટે ॥૧૫॥ મહારા દીકરા જે ચાર નાહાના, તેતો રડીને થાકયા છાના; પુત્રની પ્રેમદા પ્રભાવતી, રડીરડી થાકી શુભશતી ॥૧૬॥ બધુ ઘર હલાવી માર્યું, તમોએ મરણ કરવું ધાર્યું; પણ પ્રભુએ પુત્ર બચાવ્યો, તમેતો; ખરો ખેલ મચાવ્યો ॥૧૭॥ દુખ દેવામાં ન રાખી ન્યુન્ય, આડે આવ્યું એનું ખરૂ પુન્ય; એની નારીના પુન્યે ઊગરીયો, તમારે કહેવે મેં પરહરીયો ॥૧૮॥ હું તો જાણતો હતો પવિત્ર, હવે જોયાં તમારાં ચરીત્ર; ભલે પામ્યા વીપ્ર શરીર, પણ અવર વીર્ય રૂધીર ॥૧૯॥ જેનું ખાધું તેનું ભુંડું તાકયું; કાંઇ પરોજન નવ રાખ્યું; મહારા નગ્રીશે નહી તમો, જાવા જંગલ વીશે ભમો ॥૨૦॥ નથી જોવાં તમારાં મુખ. મમ સુતને દીધું દુખ; કરે કારભારીનો વીસ્વાસ તેને નીપજે આવા વીનાશ ॥૨૧॥ મુજ પેઠે જે વીશ્વાસ કરશે, તેતો પાછળ પસ્તાઇ મરશે, રાયે રાજા દાસોને આપી અહીંથી લઇ જાઓ આ પાપી ॥૨૨॥ તવ સુધન્વા એમ કહેછે, પોતાના તાત નેશીખ દેછે; શીદ કહાડો પરાયો વાંક; આપની ભુલ એડોઆંક ॥૨૩॥ આપ કહેવાઇએ રાજધણી, તેને જોઇએ ચાલાકી ઘણી, પોત પોતાનું જાળવા રહીએ, અને દોશ અવરને ન દઇએ ॥૨૪॥ ધણી હોય તેનેધણીના કરીયો કરીએતો ચગદાઇ મરીયે; સોંપીએ કોઇને કારભાર, ફકતલઇએ તેતો વીચાર ॥૨૫॥ સામાના મનનો પાર લઇ બેસીએ ફાવતું કરીદઇ ઘણા જનના સાંભળીએ બોલ, પછી તેનો કરીએ તોલ ॥૨૬॥ બીજાનું કહ્યું માને જેહ, નારી તુલ્ય પ્રમાણીક તેહ, કહેનારાનું કહ્યું લીધું માની; તેમાં કરનારની અક્કલ શાની ॥ ૨૭ ॥ કોક તો ગમે તેવી દે શીખ, પણ માનનારો માગે ભીખ; કહેનારાનું કહ્યામાં શું જાય, પણ કરનારો ગોદા ખાય ॥૨૮॥ કહેનારાનું છે ખરૂ કે ખોટું, નાખશું વીચારે મન મોહોટું; ખરૂં ખોટું સમજ્યા વણ જેહ કહ્યું કરેતો મુરખ તેહ ॥૨૯॥ જેમ મરનારો કરે ત્રષ્ટી, તેના પાછલા પામે કષ્ટી છે તે જીવતે કોઇ કારભારી હુઓ. તેને જીવતો જાણવો મુઓ ॥૩૦॥ પોતે જીવને સોંપે પરરે તેનો બીગાડે આખા ઘરનો; તેતો સાચું સમજજો તાત, હૈયેધરજો

આટલી વાત. ॥ ૩૧ ॥ સુત થઇને દેઉછું શીખ, વળી રાખજો પ્રભુની બીક તવ કરવો નાસ્તીકનો સંગ, કરવે થાય સુક્રીત ભંગ. ॥ ૩૨ ॥ નીચ સંગે થાયે નીચ બુદ્ધી, ઉંચને સંગ રહે શુભ સુદ્ધી; જેવો સંગ તેવો રંગ લાગે, કોક દીવસ પીડા જાગે. ॥૩૩॥ તવ હંસદ્વજ એમ બોલે, કોણ ઉંચ છે બ્રાહ્મણ તોલે; બોલ્યો સુધનવા તવ એમ, તમો બ્રાહ્મણ સમજો કેમ. ॥૩૪॥ હોય ઉંચનું ખોળીયું કદી; ભર્યું સરોવર પણ નહી નદી; જેને છે ઉંચ જ્ઞાનની ગતી, તેની સદાયે નીરમળ મતી. ॥૩૫॥ તેને ઉચજ માનવો તાત; નીચ બુદ્ધીવાળો નીચ જાત; નીચાં કર્મ તે જાણવો નીચ કરે સદાઇ પાપનો ક્રીચ. ॥ ૩૬ ॥ હોય ઉંચ અને નીચ મતી, તેને નીચો જાણવો અતી,હોય નીચ અને ઉચ ગતી તેને ઉંચો સમજવો અતી. ॥ ૩૭ ॥ માહારી સહુ શીખ રાખજો રૂદે, તેથી પુન્ય થવાનું ઊદે; હું તો છેલ્લો વેલો શીખ દેવું, માહારૂં જીવ્યાનું જાણો છો કેવું. ॥ ૩૮ ॥ જો જો જુધ્ધે જાવું છું પીતા, ખડકી મુકજો કાષ્ટ ચીતા; હું તો જીવતો નહી ઘેર આવું,સાચી વાત તમોને સમજાવું. ॥૩૯॥ તવ રાજાયે ધરીયા હાથ,બેટા સાંભળ માહારી વાત; તને યુધ્ધે જાવા નહી દેવું, પછી મ્રત્યુ થવાનું કેવું. ॥ ૪૦ ॥ બોલ્યો સુધનવા સુણો વાત; કેમ લજવું ક્ષત્રીની જાત;માહારે કરવા જવો સંગ્રામ, કેમ બોળીયે બાપનું નામ. ॥ ૪૧ ॥ લડવા વઢવા જાવું ઠેઠ, નહી તો લાજે માતાનું પેટ; લાજે કુળ કુટુંબ પરીવાર, મારૂં જીવતર થાય ધિક્કાર. ॥૪૨॥ જુધ્ધે ના જાવું તો હું કેવો, છતો જીવતો મુઆ જેવો; શું મોઢું લેઇ ભોમી ફરવું, એવું જીવ્યાથી ભલુ મરવું. ॥ ૪૩ ॥ આવી ખોટી શીખામણ દો છો, તમે ક્ષત્રી ધરમ શાને કોહો છો; કરે રણ ચઢતાં પાછી પાહાની, તેની જનેતા નહી ક્ષત્રાણી. ॥ ૪૪ ॥ પડે પાછો હાશીનો જાયો, બઢવું ક્ષત્રી ધર્મનો પાયો, માટે એવી ન બોલસો વાત, પછી હું નહી કહુ મમ તાત. ॥૪૫॥ તવ હંસદ્વજ એમ બોલે, થોડા સુત થશે તુજ તોલે; એમ કહી જોયું પ્રધાનો સામું, જાવો તમને દેખી ખેદ પામુ. ॥ ૪૬ ॥ તવ પ્રધાનો ચાલ્યા ઉઠી, પુંઠે લોકની મેહની છુટી હાડ હાડ કહી તાળી પાડે, કંઇક પુંઠળ રેણું ઊરાડે. ॥૪૭॥ કંઇક માટે ચઢી ગાળ ભાંડે,કંઇક કાંકરા મારવા માંડે, એવી સંકટ દશા આવી, કર્યા કર્મની રેખા કાહાવી. ॥૪૮॥ જેનું ખાઇને ખોદે જેહ, એવી કરણીને પોહોચે તેહ, જેનું ખોદવું જે કોપ ધારે, તેને યમકીંકર માર મારે ॥૪૯॥ થાય છેવટ નર્કનીવાશી,મુખ જુએ નહી અવીનાશી, ગયા ભુંડે હવા-

લ પ્રધાનો,થઇ મયાતા બહુ મસ્તાનો ॥૫૦॥વળણ ॥ મસ્તાને બહુથયા હતા,થઇ માહાદુરદરાય, વ્યાસ વદ્દમ વાણી વદે, શ્રોતા સુણો કથાય ॥

કડવું ૪૬ રાગ સાખી ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા,સુણ જનમેજેરાય,વિસ્તારી તુજને સંભળાવું. સુધન્વાની કથાય ॥૧॥ ભુંડે હવાલે પ્રધાન ગયા વરત્યોજેજે કાર, થવાનું હશે તે થાશે, યુધ્ધ વિશે નીરધાર ॥૨॥સુરો જન યુધ્ધવીશે મરે, તેમાં નહી કાંઇ લાજ, તેલમાં તળાઇને નવ મુઓ. એ શુભ થયું આજ ॥૩॥ રહીયત સઘળી નગ્રમાં ચાલી, વરી રાજાની રાણી, કુંવરી ચાલી કામની ચાલી, મનમાં ઊમંગ આણી ॥૪॥ એટલે પાન્ડવદરના યોધ્ધા; અરજુન સહિત જેહ; પોતે પોતાની શેન્યમાં ગયા,તતપરથઇ રહયા તેહ ॥૫॥ત્યાં રણુ સેન્ય હંસધ્વજનું,બોલ્યો સુધનવા સુરો; પહેલો મુને જાવા દો જુધ્ધે, મોરચો કરો આવું પુરો ॥૬॥ અરજુનજીને હાર પમાડું, શું જાણે સતિ સંતાન; કદ્દી દેહશ તવ એમનિ વાહારે, આવશે શ્રીભગવાન॥૭॥તેમના મુને દરસણ થાશે,મરણ સમે મમ તાત; મનુશ દેહ સફળ થયો માહરો,આ વેળા ન આવે હાથ ॥૮॥તે માટે હવે ત્યારી કરોને, વગડાવો નિશાન;દુન્દભીના ડંકા દેવરાવો, શેન્યા થાયે સાવધાન ॥૯॥ રાતી ધજાયો દો રોપાવી;પછી દો આગના અમને; માહારીપક્ષેઆવવા સારૂ; ના પાડું છું તમને ॥૧૦॥ હંસદ્વજે તવ ખુશી થઇને, રોપાવ્યા રક્ત નીશાન, ડુંદભીના ડંકા વગડાવ્યા, સેન્ય થયું સાવધાન ॥૧૧॥ રણનાં વાગ્યાં રણસીંગાં તે, સુરાને પ્રગટયું સુર, મારીએ મરીયે જરા ન ડરીયે, ઉભરાટ આવ્યો ઊર ॥ ૧૨ ॥ ચાલો ચાલો આયુધ ઝાલો એમ થયો પોકાર, એટલે ઝડપો ઝડપ સરવે, હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર. ॥૧૩॥ વાજીંત્ર વાગ્યાં વીધ વીધનાંને, ઉભા થયા પગ પાળા, હાથીવાળા હાથીએ બેઠા, અશ્વે અશ્વજ વાળા. ॥૧૪॥ ઉંટ વાળા ઊંટ ઉપર બેઠા, રથ વાળા રથ માંઇ, સુધનવા હથીઆર લેઇને; રથે બીરાજ્યો ત્યાંઇ. ॥૧૫॥ કપરી ઓંખડી મુછજ વાંકડી, બોકાની કશીને બાંધી, દળ મેદળ શેન્ય ઉપડીયું, જેવી પવનની આંધી. ॥૧૬॥ હલમલ હલમલ હાથી ચાલે, થન થન કરે તોખાર, અતી

ઉળતાં ઉંટ ચાલે, ઉડે રેણું અપાર. ॥૧૭॥પાન્ડવ દળમાં તે વાત પોહો-ચી, એકલો સુધનવા આવે;મદદ નથી લીધી બીજાની,શેન્યાને સાથેલા-વે. ॥૧૮॥ અરજુનજી કહે ભમે તે આવે, મને છે કોની બીક; જે આવે તેને એક ઘડીમાં, કરીશ ઠીકા ઠીક. ॥૧૯॥એવો અતિઅભિમાન કરીને; ઉભો છે કુન્તી તન;ભીમ કહે માહારા અરજુન વિરા ન બોલ્યે ગર્વવચ ન.॥૨૦॥ ગર્વથી ગોવીંદછે ઘણો આઘો કરી લો મનમાં કયાસ;અરજુન કહે ગોવીંદજીને, રાખુ છું સદા પાસ॥૨૧॥રણછોડ સરખા રથ હાંકનારા; માહારા સમીપ છે હરી;માટે કોટીક બળીઆ આવે,પણ કેમ જાવું ડરી. ॥૨૨॥ભીમ કહે એ હિમત તમને પ્રભુ પ્રસન્ન છે ઝાઝા; તેવા સુધનવાને પ્રસન્ન છે,તે સારૂ ખોશો માજા ॥૨૩॥ તમ કરતાં એને વશ વનમાળી, તે ચરચા જોઇ લીધી; સાક્ષાત હરીએ કરૂણા કરી,કઢાને શીતળ કીધી ॥૨૪॥એવા તો તમે ભકતજ નથી, વીચાર કરજો મનમાં; કોણ લેખામાં આપણ છૈયે,એવું હોયેહરિજનમાં. ॥૨૫॥ અરજુનજી કહે જુઓ બતાવું, પ્રભુ છે એનો કે માહારો;એક સપાટે શેન્ય નસાડું, જોયાછે એવા હજારો. ॥૨૬॥તવ ભીમે મન એમ વીચારયું, અભીમાનનો આ ભારો; કહો ના કહો પણ આજ મમ બંધુ,નીસ્ચે છે મરનારો.॥૨૭॥ હશે એમાં આપણે શું છે, જોઇએ જો શું થાય;એવે સનમુખ સુધનવાનું, શેન્યજ આવ્યું ત્યાંય.॥૨૮॥તવ સામાસામી મોરચા બાંધ્યા, કીધી યુદ્ધની ત્યારી, રક્ત લોચને રાતા તાતા, મદના ભરેલા ભારિ.॥૨૯॥પછી અરજુનએમ બોલ્યો સુધનવા હરી ભકત;પણ તમથી હું શ્રેષ્ટ સેવકછું, મનેજાણેસહુજગત. ॥૩૦॥ઉગરીયા તમે તેલ કઢાથી,તેથી હશે અભીમાન; પણ મુજ સમાન્ય નથી કોઇ, વશ સદા ભગવાન. ॥૩૧॥ અવર ભકત હજારો હશે, પણ શું રીજે નંદલાલો;હું ભકતને પુજનીક પ્રભુનો.માટેસરવથીવાહાલો॥૩૨॥ મુજ સમાન નથો કોઇ બીજો, એમ કર્યો અભીમાન;સુધન્વાકહેતમારો છે ને, શું મારો નહી ભગવાન.॥૩૩॥ તમને ફાવે તેવું જોર કરજો, ચઢેલાં રાખજો ચક્ષ; જોવું જો વિશ્વંભર સ્વામી, કરે છે કોની પક્ષ. ॥૩૪॥ પક્ષવાળા પ્રભુ ન હોય કદી, એને તો સરખા સર્વ;ભમે તેમ તમે તો બોલો નથી કરતો હું ગરવ. ॥૩૫॥ સાચામાં સાચા શેવક તમે, બીજો નહી તમ જેવો; કેહેવા માત્રજ ચીકર હું છું ગુલામ જેવો તેવો ॥૩૬॥ છું પાપી પાખંડી પુરો, કરનારો કુર કામ;લાલચ લેબ્ધ માયામાં રતુ

બધુ ન જપુ પ્રભુનું નામ ॥૩૭॥ નીરાભીમાની વેણુ વદે છે, હંસદ્વજ-નો તન; સામ સામી પછી તતપર થયા; સાંભળને રાજન ॥૩૮॥ રાતાં નીશાન રોપી દીધાં, હદ બાંધી બેઉ બાજુ; નોબત ઉપર ડંકા પડીયા, વાગ્યું સુરી વાજુ ॥૩૯॥ સુરા જનોને સુર ભરાયાં, જોર ભરેલા ઝુજે; જનમના કેં કાહાર પ્રાણી, તેના તો ચરણુ ધુજે ॥૪૦॥ પાન્ડવનું દળ મહા બળવાળુ, સારથી મારથી ઘણા; અતી રથી નથી ખામી જરાએ, સ્વાધીન અરજુન તણા ॥ ૪૧ ॥ તે સરવે યોદ્ધા સાથે ઉભો સામો સુધનવા એક; બાકી બીજી શેન્યા જોડે, વઢવું છે વિવેક ॥૪૨॥ વળણુ ॥ વઢવું છે વિવેકથી સહુ સુરા સરદાર બ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે સુણજો શ્રોતા સાર.

કડવું ૪૭ રાગ આશાવરીનો દોહરો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા.સુણ જનમેજે રાય;વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય ॥ ૧ ॥ વિવેકથી વઢવું આદરીયું, બાણાવળી બેઉ સુબા; અરજુનજીને સુધનવા તે, સામા સામી ઉભા ॥૨॥ બરાબર બળીયા બેઉ તેજશ્વી ન મળે જુગમા જોડા; કપરી કાન્તીના સુંદર શોભે, ઘડ લંકાના તોડા ॥ ૩ ॥ મુછોના આંકડા વળેલા વાંકડા, ફાંકડા સુરાના સાથી, લોચન રકતો છે બેઉ ભકતો, બળવંત ઇંદ્રના હાથી ॥ ૪ ॥ કારમા કપરા જોરાવર જબરા, જેવા વનના વાઘ; સરખે સરખા બેઉ દીસે છે, મણીધર ફણીધર નાગ ॥૫॥ પછી સુધન્વા મુખથી બોલ્યો, ઉપાડો અરજુન હાથ; પ્રથમ તમે માગી લીધુ છે, યુધ અમારી સાથ ॥૬॥ માટે તમારો હક્ક છે પહેલો ઓરે કુન્તીના તન, તવ અરજુને કરી તઇયારી, સમર્યા જુગજીવન ॥ ૭ ॥ ગાંજેત્રનામાં ધનુશ લીધું. ક્ષણુ, ન લાગી વાર; ખેંચીને પડપંચા ચડાવી, તરત થયો ટંટાર ॥ ૮ ॥ તેનો શબ્દ ત્રીલોકમાં પોહોચ્યો ડોલ્યા દસે દીગપાળ, થર થર થર થર ધરણુ ધુજી; ખળ ભળ્યું પાતાળ ॥૯॥ અવનીથી તરૂવર ઉખડીયાં, ભોમીમાં પડી ચીર; આકાશનાં વાદળાં વેરાયાં, કુપમાં સોસાયાં નીર ॥ ૧૦ ॥ અવાજથી ઘણાં પશુને પક્ષી, વ્રક્ષોથી પડીયાં ધરણ;તરતનાં જનમેલાંજીવો, ઘણાક પામ્યા મરણ॥૧૧॥ ગર્ભવંતીના ગર્ભ વછુટયા,ટંકાર બહુ બળવાન;લંકામાં કપીવરછેતેને શબ્દ પડીઓ કાન ॥૧૨॥તવરામનું નામદઇનેઉઠયા,ગાજીને ગમન અ-

ડીયા; વાયુ વેગે ઉછળી આવ્યા;ચંપાવતીએ પડીયા ॥૧૩॥ રણમાં પાડ વનું દળદેખી,પાન્ડવદળમાં પેઠા;નરના અભંગ રથની ધ્વજાયે, પુંછવી ટાળી બેઠા ॥૧૪॥ કપીવરની થઇ શોભા કેવી, જાણે પત્રાર્થ રામ; પછી કર્યો સુધનવાને આરંભો સંગ્રામ ॥૧૫॥ તવ સુધનવા ભેકતહરીનો,તેને પ્રગટી હુંરા.ડા ની ખાંધેથી જમણે ભુજે;તરત લીધું ધનુશાર ૬॥૧૬પંચા ખેંચીને ચઢાવી, તવ થયો ટંકાર;પછી બીજા મારથીઓએ, ધનુષથીચાં ત્યાર ॥૧૭॥ પછી અરજુને બાણ લેઇને માર્યું હાળવા ધર્યું; સુધન્વાએ સામુ મારીને; કીધા કડકા ત્રણ ॥૧૮॥ અરજુને નાગપાસમાર્યું, શરપ બાંધવા જાય; સુધનવે ગરૂડાસ્તર માર્યું નાગને વેણી ખાય ॥ ૧૯ ॥ અરજુને પવનાસ્તર મારયું, ચાલ્યું પરવતપુર;સુધનવે વજરાસ્તરમારી પર્વત કર્યા ચકચુર ॥ ૨૦ ॥ અરજુને અગનાસ્તર માર્યુંઅગનીબાળવા જાય; સુધનવે મેઘાસ્તર માર્યું, અગની બધો હોલવાય ॥ ૨૧ ॥ અરજુને વંટોળાસ્તર માર્યું, વંટોળીયા તવ ચડીયા; સુધનવે શીતળાસ્તર માર્યું; વંટોળીયા ભોમ પડીયા ॥૨૨॥ એટલે અરજુન અતી અકળાયો, એકે ન સરીયો અર્થ; જેટલાં બાણ માર્યા તેટલાને સુધનવે કર્યા વ્યર્થ ॥૨૩॥ ધનંજય નામ ધરાયું મહારૂં; તે સહુ છુટી પડીયું; આબરૂને અતી લાગે હાનો, એમ ધારી સુર ચડીયું ॥૨૪॥ અગણીત મંત્ર ભણીને, ફેંકવા માંડયાં બાણ; કાચો પોચો વચમાં આવે તો, નિસરી જાએ પ્રાણ ॥ ૨૫ ॥ અગણીતું એક બાણ મારે તે સુશવાટા કરતુ જાય; તે બાણ સામું જતા જતામાં, અષ્ટ અયુત બાણ થાય ॥૨૬॥ તવ સુધનવે અગણીત ફેંકયાં; જેમ મધમાખી ઉડે; તેવી રીતે એક બાણમાંથી, બાણ રાવાલક્ષ છુટે ॥ ૨૭ ॥ અરજુનજી તવ બિસ્મય પામ્યા વાળે છે આડા આંક; આજ કાલનું આ છોકરૂં તે લે છે માહરૂ નાક ॥૨૮॥ સાખ માહારી હું ખોવા બેઠો, ઊંચો કીધો હાથ; સરવે જોદ્ધા શું જુઓ છો, ઉપડો માહારી સાથ ॥ ૨૯ ॥ સરવે સુરા ઊપડી પડાયા આયુદ્ધ ફેંકે અતી; એકલો સુધન્વા પડે પુરો, પાછો પડતો નથી ॥૩૦॥ અરજુન બહુ ઝડપ કરીને, નાંખે બાણ અપાર, પારથ એક વેળા ફેંકે તો, સુધનવા બે વાર ॥ ૩૧ ॥ એક ફેરે સવા લક્ષ છુટે ત્યા કોનું ચાલે જોર, અંત્રીક્ષ બહુ બહુ બાણ ભમ્યાથી, થયું અંધારૂ ઘોર ॥ ૩૨ ॥ ધમ ધમ ધમ ધમ રણવાદ્ય વાગે, સમ સમ સમ થાયસુંસ વાટ; ઢાલ્યો ઉપર ખડગ ઝીલે, વાગે જોર ઝપાટ ॥ ૩૩ ॥ જોર ઝપાટે સુર સપાટે; કર્યું ન કરે દ્રષ્ટી; બાણ ધારા છુટે છે જેવી,-દ્વાદશ મેઘ-

ની ત્રષ્ટી ॥૩૪॥ ઉછળે ગુપતી ગેડી ને ગદા,તરકસ તિર તરવાર; કરવત કુહા ગોફળ ગોળા, જમધ્ઇઆને કટાર ॥૩૫॥જેષ્ટીકા ડાંગને દાંતીકંઇક, છરા રહે બહુ વરશી; ખપવા ખંજર સાંગ્યને ત્રાશુળ,ભાલા બોણુને ફરશી ॥૩૬॥ એ રીતે અતી ઉતપાત ચાલ્યો, નીકળે કઇના પ્રાણ મેદનીમા માલમ નવ પડે, પણ વળે કચ્ચાર ઘાણુ.॥૩૭॥અસ્વના સ્વારે સ્વારલડે છે, રથ વાળે રથવાળા;હસ્તીપર હસ્તીના યોદ્ધા,પગપાળે પગપાળા॥૩૮॥ કઇક મારે ને કંઇક મરે છે, કંઇક ઢળે છે હેઠે; કઇક જણાતો જનમ્યા નોહોતા, પોતાની જનેતા પેટે ॥૩૯॥ કંઇક પડયા રણમાં રીબેછે, કંઇક ભોમી ઘસે ચરણ;કંઇક પડયા પાણી માગેછે, કંઇક જન પામેલા મરણ ॥૪૦॥ વલણ ॥ પામે મરણ અતિ ઘણા, વરતે હાહાકાર; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, સુણો શ્રોતા સાર ॥

કડવું ૪૮ રાગ રેકારિ ચોપાઇનો.

બોલ્યારે જયમુની મુખ વચન;સાંભળ પરીક્ષત રાયનારે તન; મરણ પડયા તે પુરણ થયા,કંઇ જન ભોમીમાંઅટવાઈ ગયા ॥૧॥ કઇ જનનાં રખડે ધડ શીશ;કંઇક અહકચરા પાડેછે ચીસ; કઇનાં કપાયેલાં નાશીકા કર્ણ, કોકના ભુજને કોકના ચરણ॥૨॥કંઇકનાચામ્ર ઉતરડીગયાં,કઇનાં હાડમાંસ જુદારે થયાં;સમળી શીચાણા ચંચ ભરી જાયવાયશ કેરાં ઉદર ભરાય ॥૩॥સૈન્યાના લોકો લડતારે એમ; મારથી યોદ્ધ બહુ ખાજે તેમ તેમ;એવામાં અરજુને મારયું એક બાણ;અચુત યોદ્ધના લીધારેપ્રાણ॥૪॥ તવ સુધનવા કોપીયાછેક, અગણિતું કાળ જ્વરલીધુંરે એક; ફેરવું દડી ફરી મારયું કરી રિસ,શૈન્યાનાયોદ્ધ મારયા શસ્ત્ર વિસ॥૫॥ એક બાણ માર્યું કુન્તીને તન;સુધનવાની કરી ધજા છેદન;તે જોઇસુધનવે માર્યું બાણ; અરજુનના સારથીના લીધારેપ્રાણ॥૬॥બીજેબાણે વર્ષકેતુનો સારથી;હાંકનાર વીના થયા મારથી;ત્રીજે બાણે એણે જમાવ્યો રંગ; વશ કેતુનો રથ કીધો ભંગ ॥૭॥ પછી અરજુન પર ટુટીરે પડયો, હંસદ્દજ સુત કોપેરે ચડયો;મારે અરજુનને બાણ તણો માર,ફાડયાં વસ્ત્રને તોડયા શણગાર. ॥૮॥તે પછી મારયા તીર પર તીર,વીધીનાંખ્યુ પારથનુંશરીર, કંઇ બાણ ભોંકાઇ રહ્યાં અંગમાય,કંઇ વાગીનેઆરપાર નીસરી જાય ॥૯॥ તેનિ સાથે નાકળેરે સોણિત, અરજુનજી બનીયા ભય ભીત; રૂધીર વપુમાં

થી વહિ ગયું, સરીર ચારણી જેવું રે થયું ॥૧૦॥ કંઈ બાલોડાંભોંકાઇરહ્યાં, કંઇક કાયામાં સુંસરાંરે ગયા; થઇ ગઇ કાયા રૂની સમાન, અરજુનજી થયો અતીહેરાન ॥૧૧॥તવ એણે કીધો કારમો પોકાર બેટા વરસકેતુકરો વાહારમાહારી;તેવો વરસકેતુ આગળ થયો,સુધનવા સામો વઢવાને ગયો ॥૧૨॥ તવ સુધનવાયે લીધું બાણ એક, પવન મંત્રનું મારયું વિવેક; તે લાગ્યું વર્શકેતુની રૂદે મહી; ઉછળી પડીયો જોજન જઇ ॥ ૧૩ ॥ પછી પ્રભુનો પુત્ર પ્રદુમાન, નિકળ્યો આગળ લેઇનેરે બાણ, તવ સુધન્વે કર્યો વિચાર, ભલે આવ્યો ભમવાનેનો કુંવર॥૧૪॥જેના તાત છે નંદકીસોર, એકવાર એનું જોઇ લઊ જોર; એમ ધારીને ધીમો પડયો, તવ પ્રદુમાન બળમાંરે ચડયો ॥૧૫॥જેટલા બાણ પ્રદુમાન તણાં જાય, તેટલાંભાગે છે સુધન્વાય; એક બાણ એનું વાગતાહે નહી, ત્યારે પ્રદુમાન થાકયોરેતહીં ॥૧૬॥ પછી શુધન્વાએ લીધું નાગપાસ, પ્રદુમાનને બંધી કરયો નીરાસ; તવ પ્રદુમાન વદયોરે વચન, કંઇ જોર મારો વાયુના તન ॥૧૭॥ એટલે બોલયો અરજુન એમ; વ્રકોદર વીરા ગભરાયા કેમ,આજે નથી કરતારે જોર, નહીતો કરતાતા શોરબકોર ॥૧૮॥કેહેતા હતા હું છું બળવંતઅતી, તેમાંનું જોર જણાતુંરે નથી; મીથ્યા મનમાં ધરતા ગર્વ, આજતો બળ ખોઇ બેઠારે સરવે ॥૧૯॥તવ ભીમ બોલ્યો લોચન કરિ રકત.શુધન્વાથી તમો વડા ભક્તકેહેતાતા કે માર વશ છેશ્રીનાથ, કરયો તો ગરવ ઘણો મન સાથ ॥૨૦॥ બોલો હવે સાચોછે કીયો ભગત, તમ સરખાતો ધુતના રા જગત; હવે તમારૂં જણવોરે જોર, હંકારથી ગયા બળગાકીશોર ॥૨૧ તવ અરજુનને સત્ય લાગી વાત, મેંતો અભીમાન કીધો મારી જાત; તે ગરવેમુજને નડીયોરે આજ;માટે મુને હરવ્યો શ્રીમાહારાજ॥૨૨॥વળણ॥ હારયો હું હંકારથી; કયાં ગયું માહારૂ જોર; કહે વલ્લભ કરગરે ઘણો, આવો આવો કીશોર.

કહવું ૪૯

મને ભુલી ગયો મારો છેલડોરે એ રાગ

આવો આવોને ભીડ વેળા ભુધરારે; લાજ ભકત તણું પત જાય ગજરાજ, આવોને ભીડ વેળા ભુધરારે, હું તો હંકાર કરીને હારીયોરે

માહારૂં ચ્યવ્રુ આ રચુમાં ચુંથાય. વ્રજરાજ ॥ ૧ ॥ માહારૂં ભક્તપણું ધણું ધારીયુંરે, તેથી જીની એડો છે સુરનરાય, વ્રજરાજ॥ આનો લજયા જતી નથી માહારીરે, પ્રભુ તારી ફજેતી લુંટાય વ્રજરાજ ॥ ૨ ॥ હુંતો જગમાં કેહેવાયો વાહાલો તાહારોરે તેથી હલકાઇ તારી દેખાય; વ્રજરાજ॥ વળી કેહેતું તું સરવે નદ નાથરોરે તેનો છુટી પડયું જ ડુરાય વ્રજરાજ ॥૩॥ તમે વીપત વેળાના વાલમારે, કરી વિશમાં વ્રકોદરને સાહાય; વ્રજરાજ ॥ અમને લાખાગ્રેહ થકી ઉગારીયારે. બધી લાગીતી દશે દીશા લાહાય વ્રજરાજ ॥૪॥ ત્યાંથી તમોએ અમોને ઊગારીયારે, આપ્યું સામ્રથ ભીમની કાય;વ્રજરાજ॥ પછી હેડંબાસુર ચોરી ગયોરે, લેઇ જઇ પુર્યાં વજ્રકોટ માંય; વ્રજરાજ ॥ ૫ ॥ યોગી વેશ લેવા કરી તમે પ્રેરણારે; ભીમ યોગી બનીને આવ્યો ત્યાંયરે; વ્રજરાજ ॥ અમે શોયે બંધ્ર નાંખ્યા વાવ્યમાંરે, ત્યાંથી છુટીયાં તારા ક્રપાય વ્રજરાજ ॥૬॥ ત્યાંથી બકરાક્ષસને મરાવીયોરે, કરી નગ્રીમાં સઉને સાહાતાય; વ્રજરાજ ॥ હુંતો યોગી થઇ આવ્યો દ્વારીકારે, મને પરણાવી પોતે કન્યાય વ્રજરાજ ॥૭॥ અમે જુગટું રમીને રાણી હારયારે, દુષ્ટ લેવી ધારી નારીની લજ્યાય; વ્રજરાજ તેનાં ચીર તમે પુરયાં ચતરૂભુજજીરે કરી દાસી જાણીને ક્ષમાય વ્રજરાજ ॥૮॥ પછી દ્વાદસ વરસ વનમાં વહ્યારે. આવ્યાવીપ્ર જમવાની ઇચ્છાયઃ વ્રજરાય ॥ તવ અનનો દાણો ધરમા નતોરે, ભાજીતાર જમી ભાગી ક્ષુધાય; વ્રજરાજ ॥ ૯ ॥ પછી જેદ્રથ લઇ ગયો પ્રેમદારે, તવ ભીમને મુકી તમે ત્રશાય; વ્રજરાજ ॥ જેમ તેમ કરી છોડાવી સાધવારે; રાખ્યું સતીનું સત્ય સહાય વ્રજરાજ ॥૧૦॥ વળી કઇયાથી ઊગારી કામનીરે, તારા કરેલા ગુણ નાભુલાય;વ્રજરાજ ॥ તેમ તુલ્ય તાત માત કરે નહીરે, આજ વાહરે ચઢો હું પડું પાય, વ્રજરાજ ॥ ૧૧ ॥ વળણ ॥ જ્યાંને ત્યાં વાહારે ચઢયા, તેવા ચઢો તમે આજ; વ્યાસ વલ્લભના નાથજી, દાસ તણી ધરો દાજ.

કડવું ૫૦ રાગ સાખી ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસતારી તુજને સંભળાવું, સુધન્વા કથાય ॥ ૧ ॥ અરજુનજીએ સ્તુતી કીધી, કરીને આંસુપાત; અંતરયામી ગરૂડા ગામી, પ્રભુએ જાણી વાત ॥ ૨ ॥ ભક્તની ભીડે ભગવાન ઉઠયા; દાસની દયા લાવ્યા; અહર્શરૂપે પાન્ડવ

હળમાં, કૃષ્ણ પ્રભુજી આવ્યા ॥૩॥ પછી પ્રત્યક્ષ રૂપ ધરીને,પાન્ડવ દ-ળમાં પેઠા; રાશ પરોણો કરમાં ઝાલી, પારથને રથ બેઠા ॥૪॥સુધન્વાએ શ્રીહરી દીઠા, નીચો પડી લાગ્યો પાય; હરે વઢયું માહારૂં સફળ થયું, કૃપા કરી જદુરાય ॥૫॥ હું પાપીને પાવન કીધો, મળીયા અસરણા સરણ; મોક્ષનિ પદવી હું પામવાનો,હવે ક્યારે થાય મરણ ॥૧॥ મ્રત્યુની ઇછા ઉપની મુજને, હવે નથી કાંઇ કષ્ટી; મરણ સમે પ્રભુ તમ સામી સ્થીર રહે મુજ દ્રષ્ટી ॥૭॥ એટલું મુજને વરદાન આપો, ઓરે વિસ્વા ધાર; એવી સ્તુતી સાંભળીને, રીજ્યા દેવ મોરાર ॥૮॥ સુધન્વાને સેવક જાણી, દયા કરી જગભુપ; કોઇ ન દેખે એવી રીતે ધર્યું ચતરૂ મુજ રૂપ ॥૯॥ દરશન દીધાં સુધન્વાને; ભક્તજને જોડયા હાથ; શીંકર ઉપર કરી કરૂણા, ધન ધન વીસ્વના નાથ ॥૧૦॥ પછી કૃષ્ણનું રૂપ ધરિને, બોલ્યા નંદકીશોર, અરજુનજી શું હામલી ગયા જણવો તમારૂં જોર ॥૧૧॥ અરજુન કહે મહારાજા, કે વારનો મરૂ મથી; પણ સુધન્વા છે બહુ બળીયો જીતી શકાતો નથી ॥૧૨॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, તમને અભિમાન ચડીયો; તમે કહ્યુ કે ભક્ત વહાલો, તે ગર્વ તમને નડીયો ॥૧૩॥ તમ કરતાં તો આ સુધન્વા શ્રેષ્ટ સેવક છે સાચો; જ્ઞાની ધ્યાનીને વળી દાની, કોઇ કામે નહી કાચો ॥૧૪॥ વળી મનમાં એમજ આવ્યું, પુજનીક હું પ્રભુ કેરો; એવો ગરવ ધર્યાથી આવી ગયો આ ફેરો ॥૧૫॥ તવ અરજુને બે કરજોડયા,ભુલ થઇ માહારાજ; આખી ઊમ્મરમાં માર આવો મેં દીઠો આજ ॥૧૧॥ ઘણાની શાથેયુદ્ધકર્યુંપણ આવો ન દીઠો મેં બળીયો અહંકાર સરવે ઉતરી ગયો, મારા માથાનો મળીયો॥૧૭॥કૃષ્ણ કહે તમે ગણીક વેળા,જાણોછો મનમ;એવું;મુજ સ-માન નથી કોઇ બળીયો,પ્રાક્રમ મારૂં કેવું॥૧૮॥ એવા એવા હંકારતણો ઉભરો ચઢેછે તમને; છેવટ કષ્ટી પામીને પાછા; દોડાવો છો અમને ॥૧૯॥અરજુનજી કહે કૃષ્ણ કૃપાળુ, મમ મન જાય છે ભમી; તમારા બોધથી ગરવ તણી જે, ઉરમી હતી તે સમી ॥૨૦॥ તવ પ્રભુ કહે આયુદ્ધ ઝાલો, મન મુષ્ટી કરો જોર; હવે તમારી પક્ષમાં હું છું, એમ કહ્યું કીશોર ॥ ૨૧ ॥ તવ અરજુને આયુદ્ધ લીધાં, મેઘનાદે ગડગડી-યો; સુધન્વાપર રીસ ચઢાવી, મન મુકી તુટી પડીયો ॥ ૨૨ ॥ બાણ મારે બહુ બળ કરીને, અમણીત મંત્ર ગણીને, સુધનવાએ કર્યો સપાટો

ભગવત નામ ભણીને ॥૨૩॥ ફરી પાછો ફેંકયો પારથને, પોતે ચતુર સુજાણ; અરજુનને રૂંએ રૂંએ, ભોંકી દીધાં બહુ બાણ ॥૨૪॥રૂએ રૂએ છીદ્ર પાડયાં; અરજુન પામ્યો ત્રાસ; હવે માર નથી જેરવાતો, સાહ્ય કરો અવિનાશ ॥૨૫॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા, ધરમ તણું પુન્ય ધારો; કાળજ્વરને વિષ્ણુ કેરો, મંત્ર ભણી બાણ મારો ॥ ૨૬ ॥ તે વણ સુધનવા નહી મરે, બતાવ્યું કારજ સીધું: તત્ર અરજુને કાળજ્વરના મંત્ર તણું બાણ લીધું ॥૨૭॥ તે પર વિષ્ણુનો મંત્ર ભણીયો કાઇ ન રાખી નુન્ય; તે બાણ ઉપર ધરમરાજાનું, પોતે મેલ્યું પુન્ય ॥૨૮॥ પછી બહુ બળ કરીને માર્યું, સુંસવાટા કરતું જાય; આવતુ દેખી સ્થંભી ઉભો, પોતે સુધનવાય ॥૧૯॥ સામી છાતી રાખી રહયો, જુએ સરવે શ્રષ્ટી; અવર વાસના બંધ કરીને, રાખી પ્રભુ પર દ્રષ્ટી ॥ ૩૦ ॥ એવામાં બાણ લગભગ પોહોચ્યું, જુએ છે જગધીશ; તે બાણે જઇ સુધનવાનું, છેદી નાંખ્યું શીશ ॥૩૧॥ ધડને મુસ્તક જુદાં થયાં, તવ શીશ ઉંચુ ચડીયું; કૃષ્ણ પ્રભુ રથ હાંકવા બેઠા; જઇ ખોળામાં પડીયું, ॥૩૨॥ અંતરયામી રીજ્યા અતીશે, જમણે કર શીશ લીધું; ભક્તનું ભલુ કરવા બળથી મુસ્તક ફેંકી દીધું ॥૩૩॥ તે જઇને ગલકીમાં પડીયું, કૃપા કરી જગભુપ વીષ્ણુ સરણે શીશ શેવકનું, બનીયું વીષ્ણુ રૂપ ॥ ૩૪ ॥ ધડ રથમાંથી ધરણે પડીયું વરત્યો હાહાકાર તેવાંજ લીલાં નીશાન ચડીયા યુદ્ધ બંધ થયાં તે વાર ॥ ૩૫ ॥ સુધનવા પડયો તે વારતા; હંસદ્રજને જાય ખબર સાંભળીને એ હબકયો, ગજબ થયો ઘરમાંય ॥ ૩૬ ॥ શીશને છાતી કુટતો ઉઠયો, માહારે જીવીને શું કરવું; ભક્ત દીકરો મરણ પામ્યો જીવ્યા કરડી મરવું ॥૩૭॥ સુધનવાના ચાર બંધુ, મુરછા ખઇ પડીયા; બીજા ત્રીજા હરિજનો હતા તે ધુશકા મુકીને રડયા ॥ ૩૮ ॥ નગ્રને વીશે વારતા પહોચી, જાણ્યું ભારજા ભગની; સુધનવાની માતાયે જાણ્યું; અંતર ઉઠયો અગની ॥૩૯॥ સહુ રડતું કળકળતું ચાલ્યું, સગું સહોદર સાથ; નગ્રની બારણે ચાલી આવ્યું બહુ થાય આંસુપાત ॥ ૪૦ ॥ તવ પાન્ડવે સેન્ય લેઇને, અળગો કર્યો મુકામ; કલેશ મટયા પછી આવતી કાલે આરંભશું સંગ્રામ ॥૪૧॥ એમ કહી જઇ પાલ તણાવ્યા, સરવે કર્યો વિસરામ સુધનવાનું શેન્ય સઘળું; બેઠું હારી હામ ॥ ૪૨ ॥ એવે સાથ સહોદર આવ્યું, આવી સુધનવાની માડી; ધડ દીઠું સુખવંતીએ સુતનું, ઉછંગ લીધું ઉપાડી ॥ ૪૬ ॥ વળણ ॥ ધડ લીધું ઊછંગમાં,

પુરણ પ્રગટયો શોક, વલ્લભ વદે એ માવડી; મુકે કારમી પોક.

કડવું ૫૧ અભેમાન બોલોનેરે એ રાગ.

માહારા બાધાના બાંધેલા બાળ, સુધનવા બોલોનેરે; તાહારો અશુ ચીતવ્યો થયો કાળ, શુધનવા બોલોનેરે ॥ ૧ ॥ આજ દીવશ ઉગીયો કેવો, સુધનવા, જાગ્યાં ત્યાંથી જોયો કાળ જેવો, સુધનવાબોલોનેરે ॥૨॥ માથે ભમતાતા સમળી સીચાણા, સુધનવા. થયા અખંડ દીપક રાણા સુધનવા બોલોનેરે ॥૩॥ દ્વારે કકળીયા કાળા કાગ; સુધનવા; આંગણે આડા ઉતરીયા નાગ, સુધનવા ॥ ૪ ॥ માહારા ફરકયાંતાં અંગ લોચન, સુધનવા; ખોઈ બેઠી લાડકડો તન, સુધનવા ॥૫॥ માહારા ભાગ્યશાળી સંતાન, સુધનવા; તુજ વીના હું થઈશ હેરાન, સુધનવા ॥ ૬ ॥ અણસમજે તાતે દીધુ દુખ, સુધનવા; તેથી સંતાડી દીધું શું મુખ સુધનવા ॥૭॥ માહારો સાચો શત્રૂ સ્વામી કહાવ્યો. સુધનવા, તારામનમાં ગુસ્સો ઉપજાવ્યો. સુધનવા ॥ ૮ ॥ મરતા સુધી તે રહી તને રીસ સુધનવા; તેથી સંતાડયુ મુખને શીશ સુધનવા ॥ ૯ ॥ મને વિયોગ પડાવ્યો પાકો, સુધનવા. માહરો કીયો ગ્રહ થયો વાંકો; સુધનવા. ॥૧૦॥ માહારૂં કીયા જનમનું આ કર્મ. સુધનવા, કેમ આડે ન આવ્યું ધર્મ; સુધનવા ॥૧૧॥ મેં શું ધોવું ગંગામાં મળમુત્ર, સુધનવા, તેથી દગો દેઇ ગયો પુત્ર; સુધનવા ॥ ૧૨ ॥ મેં શું ભાંગી સરોવરની પાળ, સુધનવા. મેં શું અભડાવી વીપ્રની થાળ. સુધનવા ॥ ૧૩ ॥ મેં શું ધાવતા વહોડયાં બાળ, સુધનવા, મેં મળતું ભાગ્યું વેવિશાળ, સુધનવા ॥ ૧૪ ॥ મેં સું પરને દુખ દેઇ ધાર્યો ગરવ, સુધનવા. મેં શું ઉનાળે ઉઠાડી પરવ સુધનવા ॥ ૧૫ ॥ મેં શું કરેલી વિશ્વાસ ઘાત્યો, સુધનવા. મેં શું નોહોતરીને ન કરિ નાત્યો, સુધનવા ॥ ૧૬ ॥ મેં શું ભાણા અંતર કરેલા; સુધનવા. મેં શું પ્રપંચ દ્રવ્ય હરેલા, સુધનવા ॥૧૭॥ કેવી કેવી મેં કરણી કરેલી, સુધનવા. આજ ઉભી બળું છું ઠરેલા. સુધનવા ॥ ૧૮ ॥ એમ કહી શીશના કેશ કાહાડે, સુધનવા. હસ્ત ચરણ પ્રથ્વી પછાડે, સુધનવા ॥ ૧૯ ॥ ચોધારે નેત્રોમાં નીર, સુધનવા. કંપી જાય છે આખું શરીર. સુધનવા ॥ ૨૦ ॥ એવો વરત્યો છે હાહાકાર, સુધનવા, ત્રાસ પડીયા છે અપરમપાર. સુધનવા ॥ ૨૧ ॥

ઘણું કલપાન્ત સરવે આરંભ્યું, સુધનવા, ગંગા જમનોનુ નીર થંભ્યું સુધનવા ॥ ૨૨ ॥ વલણુ ॥ ત્રાહ ત્રાહ કરતા સરવકો, રોઇ રોઇ પુલ્યાં નેન; વલ્લભ વદે વીલાપથી રડે કોવળકા બેન.

કડવું ૫૨ રાગ પંજાબી કાફીનો.

મારા વિરારે, ભગનીને અગની ઉકાડીયો, કુળના હીરારે, આનંદમાં ધ્રાસકો પાડીયો ॥૧॥ માહારા વીરારે, પીયેર પનોતી હું હતી, બંધુ જીવોરે, પણ તુજ તુલ્ય થનારૂ નથી ॥ ૨ ॥ હેત તાહારૂંરે; વીસરે નહી મુજને ઘડી, કેઇ કરણીરે, આ વેળાએ વીપત પડી ॥ ૩ ॥ તુજ મહોલમાંરે, જોર કરીને પેસતી; મન ગમતુંરે, હઠ કરી લેવા બેસતી ॥૪॥ મુને પુછીનેરે, વીરા તું કરતોતો વારતા; જેજે બોલુંરે; તે તમે મન વિચારતા ॥૫॥ ઊંચે સાદેરે કાંઇ કહ્યુ નથી મુજને, ઘણી વાહાલી રે, વીરા હતી હું તુજને ॥૬॥ મુને દેખીનેરે, અડઘો અડઘો થઇ જતો કોઇ દહાડો, મુજપર રીસાયોનતો ॥ ૭ ॥ ખેંખી તાણીને, મન ગમત હું માગતી; તુજ પ્રીયાનેરે, પ્રાણુથી વ્હાલી લાગતી ॥ ૮ ॥ તારી દ્રષ્ટીથીરે, ભોજાઇ લેતી ઉવારણા; હવે અમારેરે તજવા પડશે બારણાં ॥૯॥ ભાઇ વીનારે, ભાવ કોઇ પુછે નહી, પીયર બંધુથીરે, સુખ સંપત સોભે સહી ॥૧૦॥ બંધુ વિનારે ભગનીતો ઓશીઆળી અતી; વીર કયાં ગયાં ગયોરે, વીયોગ જીરવાનો નથી ॥૧૧॥ એ દૈવડારે મુજપરતું રૂશણે થયો; દુખ વેળાનોરે, વીરો હિરો હડતઇ ગયો ॥ ૧૨ ॥ કયાં ખોવાયોરે, ખોળીઆપો કોઈ બંધવો, ભાઇ ભીડનોરે, દુર્લભછે ભેગો થવો ॥ ૧૩ ॥ એમ વલવલેરે, ધરણુ પડેને ઊઠતી, ઘણુ રડીનેરે, છાતીને માથા કુટતી ॥ ૧૪ ॥ છુટે છોળ્યોરે, રૂધીરની અતી અંગથી; દીસે વીકરાળરે, શ્રોણીતના રાતા રંગથી ॥ ૧૫ ॥ વળગે સબનેરે, હાથ ઝાલીને હલાવતી; કયાંછે મુખડુંરે, બોલો બોલો કહી બોલાવતી ॥૧૬॥ વલણુ ॥ એવી ગાંડી થઇ ગઇ. કોવળીકા બેન; પછી પ્રભાવતી રડે નીર ભરેલા નેન

કડવું ૫૩ સહુને ચોરાશિનો ફેરો ટળ્યો છે. એ રાગ.

ઝુરી ઝુરી મરૂ માંનની તમારી, હવે શીગત થાશે અમારી; ઝુરી

ઝુરી મરૂ. ટેક. પ્રથમ વીષનથી પ્રભુએ ઉગાર્યાં, શાચો સેવક પોતાનોજ ધારી; ઝુરી ॥૧॥ કારમો કાળ તે પાછો ન પડીયો; વાહાલાંજ તને શું રાખે વારિ૦ ઝુરી ॥૨॥ અતી ઉમંગ હતો રણ વઢવાનો, લડી વઢીને કીધી ખુવારી ઝુરી ॥૩॥ નીરવરતીથી પોઢયા તમે તો રાખી રઝળતી રણ વીશે નારી ॥ ઝુરી ॥ ૪ ॥ દગો દેઇને મુન્ય રહ્યા છો, થઇ નહી વાત સારી કે નઠારી ॥ઝુરી॥૬॥ હળી મળીને મેળાપ નકીધો, લીધો નહી લ્હાવો સંસારી ॥ ઝુરી ॥૬॥ અરેરે હવે આ દન કેમ જાશે, દુખ આવીને પડયું ઘણું ભારી ॥ ઝુરી ॥ ૭ ॥ હાયહાયરે આ કાયાશું કરવી, જતો રહયો ભરથાર ભોગદારી ॥ઝુરિ ॥૮॥ આરે જોબનીયું કેમ જળવાશે, કનડશે કામદેવ વીકારી ॥ ૯ ॥ કંથજી મુખડું કયાં સંતાડયું; વાત કરતા સહુ દુખડું વીસારિ ॥ ઝુરિ ॥ ૧૦ ॥ વલણ ॥ એમ વામા બહુ વલવલે, કરતી આંસુપાત; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે નીચું જોઇ રડે તાત.

કડવું ૫૪ કોઈ લ્યોરે એ રાગ.

કયાં ગયોરે કયા ગયો માહારો લાડકવાયો તન ટેક ॥ રમકડું ખોવાઇ ગયું; રોળાયું રતન; અરેરે મુજથી એહનું કાંઇ થયું નહી જતન કયાં ॥૧॥ પ્રધાનોના કહેવાથકી, કલેશ કર્યો ઉતપન; તેલમાં તળવા નાંખીયો, હું શું દેખાડું વદન, કયાં ॥૨॥ એ દીકરાએ માહરૂં, પાળ્યું મરવા લગી વચન; પણ એની સાચી ભક્તીથી, વાહારે ચડીયા જગજીવન ॥કયાં॥૩॥ મેં તો થયું તેટલું કરયું, નીર્દેથયો તદન હલમલીયા બેટા વીના સૌ, શુના સદન ॥ કયાં ॥ ૪ ॥ અરેરે એની પ્રમદા કકળી કરેછે રૂદન; મોહોલમાં રડે દાશીયોને, ભયંકર ભાસે ભોવન ॥કયાં ॥ ૫ ॥ ઘરબાર માહારે શા કામનું, જઇ વસુ અરન; ક્ષુધા પીયાશા છો પીડે, મહારે નહિ લેવું જળ અન ॥ કયાં ॥ ૬ ॥ વલણ ॥ એમ કલ્પાંત કરે ઘણું, ભુ ભાસે ભયંકર; વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચર, વરત્યો હાહાકાર.

કડવું ૫૫ રાગ સાખી.

જયમુની ફરી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારિ

તુજને સંભળાવું, સુધનવાની કથાય ॥૧॥ તાત રડે છે માત રડે છે, ભ્રાત રડે છે ચાર; ભગની રડે છે ભોજાઇ રડે છે, વરત્યો હાહાકાર.॥૨॥ બહુ બહુ રોતાં પૃથ્વી પડતાં, કુટી નાંખે કાયા;સઉને હરઘડી સાંભળી આવે, સુધનવાની માયા ॥૩॥ સ્વભાવ સારો તેથી પ્યારો, ઘડને વારંવાર જુએ; એકેકો ગુણ સંભારીને ચોધાર આંસુએ રૂએ. ॥ ૪ ॥ તેવે સમે શેન્યાપતી સારો જ્ઞાની ગુણ ગંભીર;સરવેને બોધ કરવા લાગ્યો, રડતાં રહી જાઓ સ્થીર ॥૫॥ સુધનવાને સીદ રડોછો, એ ગયો એને ઠામે; જ્યાંથી આવ્યો ત્યાં જઇ બેઠો, વળગ્યો પોતાને કામે. ॥ ૬ ॥ તમારે આંહી આવ્યો હતો, કરવાને ગુમાસ્તી;અંજળ હતું ત્યાં લગી કરી, કાં થોડી કાં જાસ્તી ॥ ૭ ॥ વળી જે સ્થળ પડયો હશે ત્યાં તેની એને હોય જંજાળ; જેની દુકાનેથી ઉઠયો તેની, ફરી નહી સંભાળ ॥૮॥ જેને ત્યાં ગયો તેનું સંભાળે, કે સંભાળે તમારૂં; માહારો માહારો કરોછો તેતો, જ્ઞાન વિના અંધારૂં ॥૯॥નહી તમારો તમે નહી એના, જ્ઞાન ગતી વીચારો;જેનો સંગ થયો તેને સૌ; માની લે છે માહારો ॥ ૧૦ ॥ પુત્ર હતો માટે પોતાનો માન્યો, પણ એ મીથ્યા ગર્વ; પોપટ પાળ્યો તે પોપટને, માહારો કહે છે સર્વ. ॥૧૧॥ હય હસ્તી કે બળદ બાંધે, તેને પણ કહે માહારો; નથી જ્ઞાતી નથી જાતી, પણ દુનીયાનો ધારો, ॥૧૨॥ તેવાજ તમે માહારો કહોછો, પણ તે નહી તમારો; તેવા તમે તેના નથી, વીવેક વાત વિચારો ॥ ૧૩ ॥ તેના તમે ને તે તમારો, સત્ય રીતે જો હોય, તો અન્યો અન્ય તરછોડીને, ચાલ્યું ન જાયે કોય ॥૧૪॥ ચૈતન્યની માયા નથી ને, માયાનું નથી ચૈતન્ય; તેવા તમે અન્યના નથી, નથી તમારૂં અન્ય ॥૧૫॥ એક ખોળીએથી જીવ છુટી, બીજે ખોળીએ જાય; જે જે ખોળીએ જીવ પ્રવેશે, તે ખોળીયાનો તે થાય. ॥૧૬॥ એક જીવ અનેક જનમો લે છે, તજે છે પુર્વ સગાઇ; સામા શત્રુને ઘેર જનમે, તવ કયાં ભગની ભાઇ ॥ ૧૭ ॥ આપણા શામી કટી કશીને, તે જીવ વઢવા આવે: પેહેલાનું સગપણ ભુલી જઇને, ગાળો ખોટી ખવરાવે. ॥૧૮॥ પ્રથમના જનમનું લોન્છન, પોતાનું હોય જેહ; સામા થઇને મારે મેહેણું, જે કૃત્ય કરેલું તેહ. ॥ ૧૯ ॥ તેતો મેહેણું નહી પોતાને,જુઓ જગતની બાજી;મીથ્યા વસ્તુ એ સાચી માની, અજ્ઞાનથી થાય રાજી. ॥ ૨૦ ॥ તેવું અજ્ઞાન છે તમોને, માટે માનો છો માહારૂં; પણ નથી કો કોનું કોઇ, દીપક કેડે અંધારૂં. ॥ ૨૧ ॥ કોનાં સગાંને કોનાં વહાલાં કોના પીતાને પુત્ર; કોના બંધવ

કોની બેહેની, કોનું છે ઘર સુત્ર. ॥ ૨૨ ॥ ભામા કોની ભરથાર કોનો, કોનાં ઘરને બાર, કોની રિધસીધ્ધકોની નવનિધ; કોના વસ્ત્ર શણુગાર. ॥૨૩॥ રળી રળીને ભંડાર ભરીને, છેવટ મુકી જાય; બીજે જનમે આવે લેવા, તવ તે ખાસડા ખાય. ॥ ૨૪ ॥ એક કોડી માંહીથી નવ પામે, ત્યારે તે રળેલો કેવું, વિવેકથી વારતા હ્યો બીચારી, ઝાંઝવાના જળ જેવું. ॥૨૫॥ ના ખાધુને ના ખવરાવ્યું, ના દેખાડયું ને ન જોયું, એવા પ્રાણીએ મહેનત કરી; કહો રળ્યો કે ખોયું. ॥ ૨૬ ॥ રળેલું ખોયું જીવતર ખોયું, માહારૂં માહારૂં કરીમુઓ; પોતાનું પોતાને કામ ન લાગ્યું,કેહેણીમાં નાદાન હુઓ. ॥ ૨૭ ॥ અજ્ઞાની અથડાય છે અવળો, સવળો ન ઝાલ્યો પંથ, કાકા બોપા કેહેવરાવવાને, લીધો લક્ષમી તંત ॥૨૮॥ મામા માસા ફુઆ મોટા ભાઇ,કેવરાવવા કરે એવું; શોને આપે સારા કેવરાવવા, પોતાને લેવાનુ નથી. ॥ ૨૯ ॥ ઠાલો આવ્યો ને ઠાલો ગયો ન ખવરાવ્યું ન ખાધુ; ન લાહાવ લીધો નલાહાવ દીધો, નહી સુખીયો નહી સાધુ. ॥ ૩૦ ॥ સ્વારથ પોતાનો સર્યે નહી ને, પરમારથ નવ થયું, જસની આશાયે સગાં સંતોસ્યાં, એનું તો એળે ગયું ॥ ૩૧ ॥ કરમ ચંડાળ કરમ ફુટેલો; પોતાનો જીવ ન પોસ્યો તો પછી પરનો કયાંથી પોસે સગામાં ખજાનો ખોસ્યો ॥૩૨॥ તે પણ હાથે કરીને ન આપે, મરતાં સુધી મુઝી; સાસહોયે ત્યાં સુધી સમજે, છે બધી માહારી પુંજી ॥૩૩॥ એવું સમજી દીવસ કહાડે, તવત્યાંનું ત્યાં રહે; માટે અભાગીયો અજ્ઞાની, માહારૂં માહારૂં મુખ કહે ॥ ૩૪ ॥ ઘણાંક પ્રાણી એવું સમજે, લેએ હરીનું નામ; તેથી કલ્યાણ થઇ જવાનું, કેમ ખરચીએ દામ ॥૩૫॥ વારૂં એમ સમજીને સાચે, ન કરે ઉંચો હાથ; પણ છેવટ ત્યાંનું ત્યાં રહે છે, કીયો લેઇ ગયો સાથ ॥ ૩૬ ॥ વળણ ॥ સાથે લઇ ગયો નહી. માહારૂં કહે મીથ્યાય; વ્યાસ વલ્લભ વાણિ વદે, બોધ કર્યો બહુ ત્યાંય. ॥

કડવું ૫૬ રાગ ચોપાઈની ચાલ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજા સાંભળ ઉલટ આણી; શેન્યા પતીયે બોધજ કરીયો, સર્વના મનમાં ઉતરીયો.॥૧॥ કોનાં સગાંયે કોના વ્હાલાં, માહારાં માહારાં કહીએ તે ઠાલાં; નથી કોઇનું સગું કોઇ, હવે શું કહીએ છીએ જોઇ. ॥૨॥ ઉઠો અગની સંસ્કાર કરીયે, થયું

ધારેલું જે શ્રી હરિએ, કહીને ધડ ભોમ સુવાડયુ, પછી ક્રિયા કારજ માંડયું ॥૩॥ લાવ્યા કાષ્ટને ખડકિ ચિત્તા, વહે જ્યાં નીરમળ સરિતા, પછી ચીતામા શબ દીધું મુકી, પ્રકટાવ્યો વહની ફુંકિ ॥ ૪ ॥ શબને કર્યું સારૂ દહન, જળમાં વેહેરાવ્યું પાવન, પછી સરવે કીધું સ્નાન; વળ્યા પાછા ભજી ભગવાન ॥૫॥ એવે દીવસ વીતા ગયો, તવ રાયને વીચાર થયો; કાહાવ્યો શેવક શું સમાચાર, જ્યાં કુન્તા તણા કુંવાર ॥૬॥ અમો કાલે યુદ્ધે આવવાના, સર્વ શૈન્ય સાથે લાવવાના, તમે તમારે તઇયાર રહેજો, કાલે મને મુકી યુદ્ધ દેજો ॥ ૭ ॥ એમ કહીને કીધું સહન, થાય નીર્વર્ત કુન્તી તન;એવે સમે રેણી ગઇ વીતી,ઉઠયા પ્રભાતે ભરી ભયભીતી ॥૮॥ નાહી ધોઇને ભોજન કીધાં. પછી સરવે આયુદ્ધ લીધાં; વળી કવચીયા બકતરીયા, સહુ યોધે હથીઆર ધરીયા ॥૯॥ થયા મારથી સારથી ત્યાર, કરી સ્વારી ઘોડાને સ્વાર; હાથીવાળા તે બેઠા હાથી, ઉંટ ઉપર સુરાના સાથી ॥ ૧૦ ॥ પગ પાળા જબર જસી, ગ્રહ્યાં ઉઘાડાં ખડગો હસી; જેના શરીરમાં જોર જુસ્સો; તેને વ્યાપી રહ્યો છે ગુસ્સો ॥૧૧॥ રાતા તાતા ને મદ માતા; વઢવાને ઉત્તાવળા થાતા; પગ પાહાનીની પડધી પછાડે; અતી આંખના ડોળા કહાડે ॥૧૨॥ એવે અરજુનજી થયો ત્યાર, એણે હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર, પોતે કટી કસીને બાંધે, બાંધ્યો બાણુનો ભાથો ખાંધે ॥ ૧૩ ॥ લીધું ગાંજેવનામાં ધનુશ, રણસંગ્રામ જાવાની હુંશ; બેઠા અમંગ રથ પર ચઢી, ઉઠયા કૃષ્ણ પ્રભુ તે ઘડી ॥ ૧૪ ॥ રાશ પરોણો ઝાલ્યો હાથ; બેઠા હાંકવા દીનાનાથ; તવ રણશીંગા રણના વાગ્યા, સુરા પુરાનેસારા લાગ્યા ॥૧૫॥ ઘણા ગડગડીઆ નીશાન, ચઢયો સતી તણો સંતાન; જેણે જુગમાં નર ધર્યું નામ, કીધો મેદાનમાં મુકામ ॥ ૧૬ ॥ એવે હંસ દ્વજ જે રાય, તેની તતપર થઇ શેન્યાય; સુરા પુરાને પરચંડ જમજેવા, ગ્રહ્યા યમદંડ ॥૧૭॥ લીધાં ખડગ ખુશી થઇને, ઉભા રાજાની પાસે જઇને; તવ હંસદ્વજ જેવો વાઘ, એણે સ્વેત ધર્યો પોશાગ ॥ ૧૮ ॥ બાંધી બોકાની સ્વેત પટકે, એને પુત્ર મુએલો ખટકે; એને હસ્ત ગ્રહ્યાં હથીઆર; મનમાં વેહેર લેવા વીચાર ॥૧૯॥ એના સુખે ન સુંદર સુત, તે તો સર્વ છે આકળા ભુત, સાૈને પારથ પર રિસ, કેમ બધવનું છેદયું છે શીશ; એવા રિસ ભરેલા સર્વ, બળ તણો ઘણો છે ગર્વ; સહુ વાજતે ગાજતે પળીયા, ચાલ્યા યુદ્ધ કરવા મહા બળીયા ॥ ૨૧ ॥ તવ હંસદ્વજની નારી, સુખવંતા સતી શુભ સારી; આવી પતીની મત્યે કહે

છે, મનમાં એક ઇચ્છા મને છે ॥૨૨॥ તેહલી પુરણ કરો નાથ, હું તો માગુછું જોડી હાથ;તવ હંસધ્વજ એમ પુછે,પ્રમદા તુજ ઇછા શું છે॥૨૩॥ તપ સુખવંતી કહે સ્વામી, તમ ઘેર અતી સુખ પામી; સહુ સ્વારથ પ્રાપ્તિ થઈ પુરી, પરમારથ છે અધુરી ॥૨૪॥ તવ હંસધ્વજ એમ કહે છે, માગ્ય માગ્ય શું માગી લેછે; તાહારે કરવું હોય કાંઇ પુન્ય નથી ઘરમાં દ્રવ્યની નુન્ય ॥ ૨૫ ॥ આપો હય હસ્તી ગોદાન, આપો ઘર ગામ ભંડારવાન. તવ સુખવંતી સતી બોલી,સદા મુષ્ટી મુષ્ટી છે પોલી॥૨૬॥ પુન્ય કીધાં છે તમ પ્રતાપે, તેથી ભગવાન મળીયા આપે, આજ ઘેર બેઠે ગંગા, પધાર્યા છે પ્રભુ સરવ રંગા॥૨૭॥રાશપરોણો ઝાલી હાથ હાંકે છે દીનોનાથ; અરજુનના સંગે શામળીયો, આજ દીવસ આપણો વળીયો ॥૨૮॥ તેને નગરમાં તેડી લાવો.મુજને દરશન કરાવો;વળીરહીઅત દરશન કરશે, હશે પાપીષ્ટ તેપણ તરશે॥૨૯॥તેથી તમને થાશેબહુપુન, પછી નહી રહે કાંઇ નુન્ય; એવા સાંભળીયા નારીના બોલ. રાયે કીધો મનમાં તોલ ॥૩૦॥ નારિએ ઠીક માગ્યું આજ, પણ કેમ થશે તેકાજ,નમીને ઘેર લાવું તેડી તોતો લાજે ઇકોતેર પેહેડી ॥૩૧॥ કહેશે યુદ્ધનું નોહોતું જોર,તેથી સમજાવ્યા નંદકીશોર;પરોણાગતથી તેડયા ઘેર; તેથી અરજુને રાખી મહેર॥૩૩॥ એવી જગત કીરતી થાશે, માહારૂક્ષત્રી પણું બધું જાસે; માટે એમ કરવું નવ ઘટે, હું તો તેડી લાવું રાજવટે ॥૩૩॥ યુદ્ધ કરીને હું હરાવું,મારતા મારતા હાંકી લાવું;આખાનગ્રમાં ફેરવું જોર, અરજુનની સંગ કીશોર ॥૨૪॥ એમ સમજીને બોલ્યો રાય,નારી બેશી રહો ઘરમાય; લાવું નરનારાયણ બેઉ, દરશન રહીઅતને દેવું ॥ ૩૫ ॥ સરવ પ્રજાને લેવરાવું લહાવો,સહુકહેશે મળ્યો રાય હાવો, એમ નીશ્ચે કરી નીકળીયો; લેઇ આયુદ્ધ ઉપડયો બળીયો ॥૩૬॥ સાથે પુત્રને વળી સૈન્યા,યુદ્ધ કરવું તેમાં નહી અન્યા; માહા બળીયા પુત્ર ચાર, સર્વના હાથમાં હથીયાર ॥ ૩૭ ॥ સહુ આવ્યા નગ્રની બહાર, વાગે વાજીંત્ર અપરમપાર; ફરકે છે ધજા નીશાન, રક્ત લોચને બહુ બળવાન ॥૩૮॥ ધાર્યા જય પામવા મનસુબા, આવી પાન્ડવ સામા ઉભા; સામસામી, મોરચા રાખ્યા. પછી ક્રોધ ઘણેરા દાખ્યા ॥૩૯॥ કર્યો અરજુને ટંકાર આવ્યા અંજનીના કુંમાર; બેઠા ધજા ઉપર ચઢી સારી શોભા થઇ તે ઘડા ॥૪૦॥ પછી સુરથ સુત છે જેહ. બોલ્યો પીતા પ્રત્યે તેહ; તાત તમે સઉ રહો દુર, હું તો યુદ્ધ કરૂં ભરપુર ॥ ૪૧ ॥ મારા અંધુને

મારચો ઠેર, માટે લેવું છે વેહેર વેહેર;કાંતો જીવતો નાખું ઘેર કાંતો કરૂં કાળો કહેર ॥૪૨॥ તવ હંસધ્વજ જે રાય, થયો અળગો લઇ શેન્યાય; તવ સુરથ કોપે ચડીયો, લેઇ ધનુશ ટુટી પડીયો ॥ ૪૩ ॥ વળણ ॥ ટુટી પડીયો ટેકથી, ધાર્યું છે વીપરીત; વલ્લભ વદે સુરથ તણું, કષ્ણ સમાપે ચીત,

---

કડવું ૫૭ રાગ સાખીની ચાલ.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું; કહું યુદ્ધ તણો મહીમાય ॥ ૧ ॥ સુરથ છે માહાસુર ભરેલો, મન મુકી વઢવું ધારે; અગણીતા મંત્ર ભણીને; બાણ ઘણેરા મારે ॥૨॥ અરજુનજી એક બાણ મારે, એંશી હજાર બાણ થાય; સુરથ એક બાણ મારે, તેના બાણ સવાલક્ષ જાય ॥૩॥ અરજુન એક વાર મારે તેમાં, સુરથ ત્રણવાર મારે; જેને વાગે તેને લાગે, ત્રાહયત્રણી પોકારે ॥૪॥ પાન્ડવ કેરી શૌ સેનામાં, બાણ સુરથનું દમે; જેવા કોટીક મધપુડા ઉડયા, મક્ષીકા પેરે ભમે ॥૫॥ વળી સહુ સેન હથીયાર ફેંકે, થાય છે સોરબકોર; દીવસે દીનમણી ન દીસે, થાય અંધારૂં ઘોર ॥૬॥ સણસણ સુંસવાટે સર ચાલે, વાગે તેને પડે કષ્ટી; ઉપરા ઉપરી આયુદ્ધ આવે, જેવી મેઘની વ્રષ્ટી ॥ ૭ ॥ રાતા તાતા મદના માતા, ચાતા બળીયા યોદ્ધ; શાન્તી ન મળે કોઇ જીવને, વ્યાપી રહ્યોછે ક્રોધ ॥૮॥ મારવું મરવું પાછા ન ફરવું, એનું એ લાગેલું ધ્યાન; ઘા વાગે તેની ગણતરી નથી, શુરામાં શુરા બેભાન ॥૯॥ કેંક મારેછે કેંક મરેછે કેંક કપાયને કાપે; કેંક જણા જીવલે સામાના, કેંક જણા જીવ આપે. ॥૧૦॥ કેંક પડેલા પાડે અવરને, રઝળે રણમાં શીશ; કેંક પડયા પાણી માગે, નાંખે છે કારમી ચીસ ॥૧૧॥ ઘણો સમરથ સુરથ બળીયો, દારૂણ દૈવત દાખ્યો; અરજુનજીને રૂંએ રૂંએ, બાણેથી વિંધિ નાખ્યો, ॥૧૨॥ વજ્ર વપુના ફાડી નાખ્યા, વાગ્યાં બહુ હથીઆર; શરીર છીદ્રથી ચારણી જેવું, વહે રૂધીરની ધાર ॥ ૧૩ ॥ કુન્તાનો કુંવર કાહર થયો, ગયો શરીરનો રંગ; પરોણાથી પુરશ પુરાણી, પોતાનું બાળવે અંગ ॥૧૪॥ એવે અરજુન કહેવા લાગ્યો, કેમ કરૂં ઘનશામ; સુધનવાથી આ બહુ બળીયો, હાર્યો માહારી હામ ॥ ૧૫ ॥ પ્રભુ કહે પાછા પડો છો, કરો જરાએક જોર; મારીયે મરીયે, પણ યુદ્ધ કરીયે એમ

કહ્યું કીશોર ॥ ૧૬॥ તવ અરજુનને સુર ભરાયું, મુકી મરવાની બીક; અગણીતા મંત્રો ભણીને, દીધી બાણથી ઝીક ॥૧૭॥ પછી કાળજવર બાણ લીધું જુએ છે જગધીસ, સુરથનાસારથીનું તે બાણે, છેદીનાંખ્યું શીશ ॥૧૮॥ બીજું કાળજવર અગણીત મંત્રનું, બળ કરીને માર્યું; તે બાણેથી સુરથ તણું, એક ક્ષોણી સેન્ય સંહાર્યું ॥૧૯॥ તવ શુરથને મહા રીસ વ્યાપી, વિપ્રીત ખેલ લડાવ્યો, પવનાસ્તર મારિ પારથનો, આકાશ રથ ચડાવ્યો ॥ ૨૦ ॥ તે રથ અંત્રાક્ષ જઈને સ્થંભ્યો સુરથે શું કામ કીધું; કાળજવરનો મંત્ર ભણીને; અગણીતું બાણ લીધું ॥૨૧॥ તે પાન્ડવની શેન્યમાં માર્યું, તેનાં થતાં બહુ બાણ, જેને વાગ્યુતેનેલાગ્યુ બે ક્ષોણીનો ઘાણ ॥૨૨॥ ઘાણ વણી હથરાણ થયું ને, બીજા પામ્યા ત્રાસ; શુરથે ભાથામાંથી, બાણ લીધું નાગપાસ ॥ ૨૩ ॥ પ્રદુમાન છે પુત્ર પ્રભુનો, તેને બંધન કીધો; કરણાનંદન વર્સકેતુને, અવળો બાંધી લીધો ॥૨૪॥ એટલે ભીમે મન વીચાર્યું, વળીઓ આડો આંક; આતો નાહાના છોકરાયે, ઘસીને વાઢયું નાક ॥ ૨૫ ॥ એકવાર મરવું પણ યુદ્ધ કરવું, કહીને કટી કશી બાંધે; હસ્તીના પેરે કરી ગરજના, બળમાં ગદા ધરી ખાંધે ॥ ૨૬ ॥ હડુડુ લઈને હાક મારી ક્રોધ ઘણેરો ચ- ડીયો; મરવું આદરી નેત્ર મીચી, સનમુખ તુટી પડીયો ॥ ૨૭ ॥ આ વ્યો સપાટે શુરથ સામો, ક્રોધ હળાહળ લાગ્યો; એ ભુજે ગ્રહી ગદા મા- રી અશ્વ સહીને રથ ભાગ્યો ॥૨૮॥ રથ વણ થયો ને ગભરાયો, હં- સદ્ધજનો તન; ધાટો કાઢી શેન્યમાં કહ્યું રથ લાવો કોઈ જન ॥ ૨૯ ॥ એટલામાં ભીમ કશીને આવ્યો, કાઢું શુરથનો પ્રાણ; તેવો કુંવર ચેતી ગયો તે, ઝડપ ચડાવ્યું બાણ ॥૩૦॥ મોહાસ્તરનો મંત્ર ભણીને, ભી- મના સામું ધાર્યું; વ્રકોદરના આવતા પહેલાં, હૃદેમાં ભોંકી માર્યું ॥૩૧॥ તેથી ભીમની રૃદે ભેદાણી, પ્રાણજ ઊંચો ચડીયો; શરીરની સુદ્ધી ગઈ ને ઢળી ધરણ પડીયો ॥ ૩૨ ॥ તવ ત્રાસ પામ્યા સેવક સઘળા, આજ જવાનો પ્રાણ; ઘણા ઘણા અજમાવ્યા પણ, આતો બહુ બળવાન ॥૩૩॥ અરજુનનો રથ આકાશ વીસે, ત્યાં હસીને કરગરતો; એ મહારાજા હવે સું કરવું, જીવ માહારો નથી ઠરતો ॥૩૪॥ સેન્ય વીશે સથરાણ વળ્યું; જુઓ વૃકોદર પડીયો; મુજને અંત્રીક્ષ ટાંગી દીધો, સુરથ સ રવને નડીયો ॥૩૫॥ તવ પ્રભુ કહે પ્રથમ પહેલાં, ટીશી કરેલી નાગી; વાકા વળીને રથ નીચેનું બાણજ નાખો ભાગી ॥ ૩૬ ॥ એટલે અર- જુને બાણ લીધું, દૈવત પોતાનું દાખ્યું; વાંકા વળીને રથ નીચેનું, બા

ણુ મારી બાણુ ભાગ્યું ॥૩૭॥ એટલે રથ ઉતરવા લાગ્યો, સમજ્યો અરજુનરાય; આકાશથી ઉતરવાનો માહારે, હાથ હતો ઉપાય ॥ ૩૮ ॥ કેટલો કરગર્યો ત્યારે કૃષ્ણે, આટલો બતાવ્યો વાટ, તે વિશ્વાછે મહારી પાસે, ઓશીઆળા શા માટ ॥૩૯॥ એવો મનમાં અભીમાન આવ્યો જાણ્યું નંદકીશોર; એટલામાં રથ દીઠો સુરથે, તરત કીધું જોર ॥૪૦॥ બીજું પવનનું બાણુ લીધું, રથમાં માર્યું મુકી મન; તેથી અભંગ રથ અરજુનનો, ફરી ચઢયો ગગન ॥ ૪૧ ॥ તવ અરજુને અરજ કીધી ઓરે જુગદાધાર; સુરથ રથ નહી દે ઉતરવા, વરત્યો હાહાકાર ॥૪૨॥ માટે ઉપાય કાંક બતાવો મેં તો મારૂં બળ નાણ્યું; પ્રભુ કહે વીદ્વાન તમેછો શું છે તમારૂં અજાણ્યું ॥ ૪૩॥ અંતરજામી જેવા તમે છો, વળી ઘણા વીદ્વાન; રથ હાંકનારાની કેટલી બુદ્ધી, કયાંથી તમો સંમાન ॥૪૪॥ એટલે અરજુન એમ સમજ્યો, મેં કર્યો તો હંકાર; માટે મોહન મધડ બોલ્યા, રીસાયા જુગદાધાર ॥ ૪૫ ॥ એવો પુર્ણ પસ્તાવોકીધો, પછી પ્રાર્થના કીધી, તવ પ્રભુને ઉપની દયા, સત્તા સુરથની લીધી ॥૪૬॥ એટલે સુરથ નીરબળ થયો, ખશી ગયું બધું જોર; પછી પારથને ઉતરવા, કામ કર્યું કીશોર ॥૪૭॥ ચઉદ બ્રહ્માન્ડનો ભાર મુકયો. બળ તણો ખેલ કરીયો, એટલે અભંગ રથ ગગનેથી પ્રથ્વીપર ઉતરીયો ॥૪૮॥ વલણ ॥ રથ પ્રથ્વી પર ઉતરયો, ઉભો સુરથ સનમુખ; વ્યાસ વહાલા વાણી વદે, દળમાં દારૂણ દુખ.

કડવું ૫૮ રાગ સામેરીનો દોહરો.

જયમુની રૂશી એણીપેરે બોલ્યા, સુણ પરીક્ષત સંતાન; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુધનવા આખ્યાન ॥ ૧ ॥ દળમાં દારૂણ દુખ દીઠું, અરજુનજીએ દ્રષ્ટ, અરેરે માહારી સેન્યાને, પુરણે પાડયું કષ્ટ ॥૨॥ હવે વીસ્વંભર મુજપર રાજી; થયા એવું મને લાગે; નહી તો રથ કયાંથી ઉતરે હેઠો, ઉતરતાં બાણુ વાગે ॥૩॥ બહુ બાણુ સુરથ મારી ચુકયો પણ નવ લાગ્યું એક; એટલી સાહાય કરી સામળીયે રેહેશે મારો ટેક ॥૪॥ એવી રીતે શ્રદ્ધા ચોટી, હાથમાં લીધા બાણ; સુરથ સુર જણાવજે તારો હવે વાઢું છું પ્રાણ ॥ ૫ ॥ એમ કહી સુત સતીનો મેઘનાદે ગડગડીયો, અમણીતા મંત્ર ભણીને મારવા તુટી પડીયો, ॥૬॥ અરજુનજનું એક બાણુ છુટે, અનેક તેનાં થાય; જેને વાગે તે મ-

રણ ઢળે, યોદ્ધા કરે ત્રાય ત્રાય ॥ ૮ ॥ જેને વાગ્યું તે જન ભાગ્યું, ઢળીને પડે ધરણ; કંઇક ઘડીવાર તરફડે કંઇ તરત પામે મરણ ॥ ૮ ॥ કંઇ જીવ સ્વર્ગે કંઇ જીવ નરકે, કંઇ પામ્યા વૈકુંઠવાસ; ફળ પામે ક્યાં કર્મ પ્રમાણ; દાતા શ્રી અવીનાશ ॥ ૯ ॥ એવો સપાટો નરનો જોઇ, સુરથે કીધું જોર, તવ બળ આકરશણ કર્યું એનું, પોતે નંદ કીશોર ॥૧૦॥ તેથી કરી સુરથ બાણ ફેંકે, ઘણું નીરબળ જાય; પહેલાં ત્રણ લાક્ષ છુટતાંતાં તે, એક અયુત બાણ થાય ॥ ૧૧ ॥ તવ સુરથ મન વીસ્મય પામ્યો, કોણે કરી બાણ ચોરી; કહો ના કહો પ્રણ શામથ ગયું પારથ ગણાયો ઘોરી ॥ ૧૨ ॥ ઇશ્વર વિના કો નહી સામર્થ હરણ બળ કરવાને; નકામી શીદ તસ્દી લેઉં, ત્યારી થઇ મરવાને ॥ ૧૩ ॥ એવું સમજી ખડગ પોતાના, નાંખી દીધાં ધરણ; એટલે સુરથ પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે અસરણા સરણ ॥ ૧૪ ॥ કેમ આયુદ્ધ તમે ફેંકી દીધાં યુદ્ધ કરી જીતો અમને, સુરથ કહે શામળીયાજી; હાલું ઘટે નહી તમને ॥ ૧૫ ॥ શામ વીશામ પણું તમે કરો છો, ધણીને તે નવ ઘટે; અરજુનને વઢવા દો તમે, મુજ સંગે રાજવટે ॥ ૧૬ ॥ ક્ષાત્રી પણું એવું બતાવું, ઓરે દીનાનાથ; મન મુકી મેં નથી બતાવ્યો નરને મારા હાથ ॥ ૧૭ ॥ મેં શું અપરાધ કીધો તમારો ઓરે નંદકીશોર; હતું તેવું પાછો આપો, મુજને માહારૂં જોર ॥ ૧૮ ॥ મોહનજીએ મન વીચાર્યું, સુરથે જાણી વાત; લોક જાણે તે એવું કહેશે, પ્રભુએ કરી પક્ષપાત ॥ ૧૯ ॥ અન્યાઇ આરોપ આવશે મુને એમ વીચારી લીધું; આકરશણ બળ કરેલું તે, સુરથને દેઇ દીધું ॥ ૨૦ ॥ તવ સુરથને સામર્થ આવ્યું, હાથ ગ્રહ્યાં હથિઆર, અરજુનના સામો રહીને દેવા માંડયો માર ॥ ૨૧ ॥ હતું તેવું બળ દાખવ્યું એણે બહુ બળથી દીધા બાણ, આવી અરજુનની આખર વેળા, બાકી રહયો જવો પ્રાણ ॥૨૨॥ તવ પારથે પ્રારથના કીધી, કૃષ્ણ પ્રભુની જ્યારે, દયા ઉપની રણછોડજીને, રસ્તો બતાવ્યો ત્યારે ॥ ૨૩ ॥ પુન્ય મુકીને મારોતો મરસે, તે વણ નહી થાય કાંઇ, એટલે અરજુન સમજી ગયો, પોતાના મનમાંઇ ॥૨૪॥ કાળજવરનું બાણ લીધું, તેમાં ને રાખી ન્યુન; તે બાણે ઉપર ધરમ રાજાનું, પારથે મુકયું પુન્ય ॥ ૨૫ ॥ પછી વાંકા વાળીને ફેંકયું, બાણ અપાર તે આવતું જોઇ સુરથે; મનમાં કર્યો વીચાર ॥ ૨૬ ॥ આ બાણ આવે તે મારે મુને, તેમાં નહી ફેર જરા; સતી રાખુ વિઠલ વરમાં, ટળવાનું છે ધરા ॥૨૭॥ એમ જાણીને મન

વિશેથી, દુર કરી માયાવિ મશ્ટી, સકળ વાસના બંધ કરીને, કૃષ્ણુમાં દ્રિધિ દ્રષ્ટી. ॥ ૨૮ ॥ એવે કાળજાત્રર મારયું, હસ્તુત્રા ઘોળે દીશ; પ્રભુ સામુ જોઇ સુરથ ઉભો;તેનું છેદયું શીશ ॥૨૯॥ તેનું ધડ હળી ધરણે પડીયું, મુસ્તક ઉછળ્યું ત્યાંય;શુર સપાટે જઇને પડીયું, કૃષ્ણુના ખોળા માંય ॥ ૩૦ ॥ તેનું પ્રભુએ મુસ્તક લેઇ, ચાંપ્યું રૂદીયા સાથ; ભગતને આધીન સુધરો છે, પોતે દીનાનાથ ॥ ૩૧ ॥ પછી પ્રેરણા કરી પ્રભુએ ગરૂડના ગટ માંય; તેવો ગરૂડ કરજોડીને, આવી ઉભો ત્યાંય ॥૩૨॥ કેમ મહારાજા મુને બોલાવ્યો, મુજ સરખું કહો કામ; એટલે ગરૂડ પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે શ્રીઘનશામ ॥ ૩૧ ॥ લ્યો આ મુસ્તક મમ ભક્તનું આકાશ મારગે જાવો; આજ્ઞા માહારી એટલી છે, પ્રાણુ વીશે નાંખી આવો ॥૧૪॥ એમ કહીને ગોવીંદજીએ, શીશ ગરૂડને દીધું; પ્રભુનું વચન માંથે ચઢાવી, ઝડપી મુસ્તક લીધું ॥ ૩૫ ॥ તે લઇને આકાશે ચડીયો, નારદે નજરે જોયું; જાણ્યું કે ઠીક વઢવાડ થાશે; લડાઇમાં ચીત પરોયું ॥૩૬॥ મહાદેવજીની પાસે જઇને,કરૂ ઉપાસન સાચુ ગરૂડ નંદીનું યુદ્ધ કરાવું, કાંઇ ન રાખું કાચું ॥ ૩૭ ॥ એમ જાણી અંતરધ્યાન થઇને, પોતે ગયા કૈલાશ; ઉમીયાને શંકર બીરાજ્યા છે, આવ્યા તેમની પાસ ॥ ૩૮ ॥ શંકર કહે આવો નારદજી, કેમ કરી કરૂણાય; નારદ કહે સેજ સ્વભાવે, આવ્યો છું કઇલાશ માંય ॥ ૩૯ ॥ તવ મહાદેવે આસન આપ્યું, બેઠા નારદ રૂશી; પછી કહ્યું તમારી મુઢ માળા, જોઇ થયો હું ખુશી ॥૪૦॥ આ માળા અતી સુંદર દેખી, દેવતણું મન લોભે; ભેગું સુરથનું શીશ હોય તો, સરવથી સારૂં શોભે ॥૪૧॥ મહાદેવજી કહે બતાવો મુજને, એ મુસ્તક છે કયાંય; નારદ કહે અંત્રીક્ષ પંથે, જુઓ ગરૂડ લઇ જાય ॥૪૨॥ લક્ષમીએ માગ્યું છે પ્રભુ કને, સુરથ કેરૂં શીશ; માટે મુસ્તક ગરૂડ સાથે, મોકલે છે જુગધીશ. ॥૪૩॥ પ્રભુનું વાહન જાય છે લઇ, મોકલો તમ વાહન; તમે જશો તો ખોટુ દેખાશે, વિચાર કરજો મન. ॥ ૪૪ ॥ તવ માહાદેવે ઉંચુ જોયું,દીઠો ગરૂડને શીશ; તે સમે નંદીને બોલાવવાને, માહાદેવે પાડી ચીસ ॥૪૫॥ ઘાંટો કાઢી નંદીને બોલાવ્યો, આવ્યો તે તતકાળ, કહો મહારાજા શું આજ્ઞા છે; ત્યાર તમારો બાળ ॥ ૪૬ ॥ એટલે મહાદેવજી એમ બોલ્યા, હિમ્મત નવ તજીશ, પેલો ગરૂડ લઇ જાય છે, તે લઇ આવો શાશ ॥૪૭॥ નંદીએ નમસ્કાર કીધો, મહારાજા હું જાઉં;તમ પ્રતાપે ગગને જઇને, એ મુસ્તક લઇ આવું ॥ ૪૮ ॥ વળી

એમ કહીને નંદીયો, અસીમાને થયો ત્યાર; વ્યાસ વલ્લભ વદે સાંભળો, વાહનનો વિસ્તાર.

કડવું ૫૯ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા જયમુનિ મુખ વાણિ, રાજા સાંભળ ઊલટ આણિ,નંદીએ લિધિ આગના જ્યારે, શીશ લાવવું ધાર્યું ત્યારે ॥૧॥એતો તાડુકી ગગને ચડિયો; જઇ મુસ્તકને બાહાજી પડાયો; તવ ગરૂડ બોલ્યો એમ મુંઢ મુને તું વળગે કેમ, ॥ ૨ ॥ તવ નંદી વદ્યો મુખ વાણિ, કેમ કરે ટુંકારો જાણિ; હું તો શીવ તણું વાહન, મુને ઓળખે જગતના જન. ॥૩॥ શીવ સરિખોં તમો ગુણિ, માહારિ કીરતી તેં નથી સુણી, એમ કહીને ધડુકી બાહાજ્યો, તવ ગરૂડ ગણેરો ગાજ્યો ॥ ૪ ॥ મારે પાંખ તણે ઝપાટે, વળી અન્તિક્ષ જાય સપાટે; લઢે વઢેને પંથ પળાય, તેમ નંદી વળગતો જાય ॥૫॥ એવે ફાટી ગરૂડનિ આંખ, બહુ બળમાં મારી એક પાંખ; તેથી ઘણો ગભડીયો, જઇ માહાદેવપાસે પડીયો ॥ ૬ ॥ તવ હસ્યાં પારવતી રાણિ, લીધું નદી તણું જોર; જાણી; એતો આખલીયું અ.૨ પધુ, આવી પડયું કૈલાસ લગુ ॥ ૭ ॥ એનું કેટલું ચાલે જોર, પેલાને ધણી નંદકિસોર, કરે ગગન ગમન ગરૂડ મહા બળવંતો છે ગરૂડ ॥૮॥ એવે નંદીની મુરછા વળી શીવને નમ્યો ધરણુ ઢળી; માહારાજા હું તમ વાહન, પેલાને માથે જુગજીવન ॥ ૯ ॥ મારે જોર ગરૂડે કીધુ, મુજને મુસ્તક નવ દીધું; મુને માર માર્યો બહુભારી, એતો ઇજત લીધી તમારી ॥ ૧૦ ॥ કોહોતો આબરૂ ખોઇ રહું બેશી મુછો મરડુ ખુણામાં પેશી, તવ શીવને લાગ્યું ખોટું આતો આબરૂનું કામ મોહોટું ॥૧૧॥ એમ જાણીને ભરમજ લિધ, નંદીઆને ચોળી દીધી; કહ્યું શીવે તારૂં દુખ ગયું, હવે શરિર વજરનું થયું ॥૧૨॥ તુંજ અંગે કાંઇ નવ વાગે, વાગે તો પણ તુંને ન લાગે; જા મેં આપ્યું તુને વરદાન, હવે રહેજે માહા મસ્તાન ॥ ૧૩ ॥ એમ કહીને આગના દીધી, તવ નંદીએ ત્યારી કીધી; ગણે ધડકી ગગને ચડીયો જઇ ગરૂડને બાહાજી પડીયો ॥ ૧૪ ॥ બેઉ લડવા લાગ્યા આકાશ, ઘણો ધાર્યો વિપ્રિત વિનાશ; કરે ગરૂડ પાંખનો પ્રાહાર, વળી હસ્ત ચરણથિદે માર ॥ ૧૫ ॥ પણ નંદીઆને નવ વાગે કદી વાગે તોહે નવ લાગે; પોતે ગરૂડ સામે ગાજે, કુદી કુદીને એ બાહાજે ॥૧૬॥ મારે સીંગ તણા

બહુ માર વળી પુછ પછાડે અપાર; વળી કે કે છે ચરણની ખરી; શકે ગરૂડને ફરીફરી ॥ ૧૭॥ એક એકનો મુકે ન તંત, લડે વઢેને કાપે પંથ; એમ કરતા પોહોચ્યા પ્રાગ, આવ્યો મુસ્તક કે કયાનો લાગ॥૧૮॥ ગરૂડે શીશ નાંખી દીધું, તેનું નદીએ ઝીલી લીધું; ચાલ્યો શુરથનું શીશ લેઇ, ગયો ગરૂડન ધાપ દેઇ ॥ ૧૯ ॥ આવ્યો મહાદેવજીનીપાસ, લ્યો હું લાવ્યો તમારો દાસ; કહી માહાદેવને શીશ આલ્યું, શીવે મુંઢ માળામાં ધાલ્યું ॥૨૦॥ પણે યુદ્ધ વિષે સું થાય હવે તેની કહું કથાયજેવે સુરથ પામ્યો મરણ, દાજ્યું રાજાનું અંતઃકરણ ॥૨૧॥ એતો નર સામો કોપે ચડીયો, માર મારવા ટુટી પડીયો; એનું અમગ્રીતું એક જાય, તેનાં ત્રણ લક્ષ બાણજ થાય ॥ ૨૨ ॥ એકલા અરજુનને ઝાલ્યો, મારી મારીને મરદન ધાલ્યો; રૂંએ રૂંએ પાડયાં છીદ્ર, જાણે ભમંદ્ર પામ્યો ઇન્દ્ર ॥૨૩॥ નામ્યું અરજુને પ્રભુને શીશ, આજ કેમ થાશે જુગદીશ; આતો રાયને છે બહુ રીસ, હું તે હારીશ કે જીતીશ ॥ ૨૪ ॥ માહારે તમારે છે આધાર. તમ વીના કોણ કરે વ્હાર; ગાજુબાજુને કરૂણેર, માંથે સમજી નંદકીશોર ॥પ૨॥કરૂ હંકારને અભિમાન, માથે સમજીને ભગવાન, છકું છાકના ગર્વજ ધરી, જાણીને મુજ સાથે શ્રીહરી ॥૨૬॥ ફરૂ નિર્ભયપણે જગમાં, મનથી જાગી પ્રભુની વગમાં; જ્યાં ત્યાં રહુછુ આખી અણિ, માથે સમજી વિશ્વંભર ધણી ॥૨૭॥ એવાં દીનતાનાં કાઢયા વચન, તવ રીજ્યા જુગજીવંન; બોલ્યા યશોમતીના તન, તમો સાંભળો ભક્ત પાવન ॥૨૭॥ જીતવાનો નથી સંગ્રામ પણ જય પામશો આ ઠામ; એવું વચન કહ્યું જે વારે, આવી નરને હીમ્મત ત્યારે ॥૨૯॥ પછી હસ્તમાં લૈ હથીઆર, યુદ્ધ આરંભ્યું કુન્તા કુમાર,તેવોહંસ દ્વજ મહા બળીયો, માર મારવા અઢળક ઢળીયો. ॥૩૦॥ એનાં બાણ તણી થાય વ્રષ્ટી, જોઇને ત્રાસ પામે શ્રષ્ટી; દેખીને સ્થીર ન રહેદ્રષ્ટી. એવી અરજુનને કરિ કષ્ટી ॥ ૩૧ ॥ સર્વ શેન્ય કાહર થઇ જાય, ઘણા શોધ્યા કરે ત્રાય ત્રાય; પણ કેવા મારે છે બાણ કોઇનો નવ જાય પ્રાણ ॥ ૩૨ ॥ કરે કાહરયને હેરાન; કોઇની ન રહે સુધ્ય સાન; એવો યુધ્ધનો મચાવ્યો રંગ, પ્રભુ જાળવે પોતાનું અંગ ॥ ૩૩ ॥ હશાવે પરો ણોદ્રષ્ટ રાખે આવતાં ખડગો ભાગી નાંખે; પછી હંસદ્વજે વિચાર્યું, એક શુભ કામ કરવા ધાર્યુ ॥ ૩૪॥ માહારી. નારિને પરિવાર, તેને નીરખવા છે મોરાર; માહારિ નગરિને ઘણું મન, કરવાંતે હરિદરશન ॥૩૫॥ માટે યુક્તિનાં બાણ દેઉં. નરનોરથ નગમાં લેઉં; તેની સાથે

નારાયણ હોય,કરશે દરસન સહુ કોય. ॥૩૬॥ તેથી નગરિ પાવન થાશે, સઉતાં ભવો ભવનાં પાપ જાશે; તેમાંથી મને પુન્યનો ભાગ, ફરી નહી આવે આવો લાગ. ॥૩૭॥ એમ જાણી કેવાં કામ કીધાં,પોતે પવનાસ્તર બાણ લીધાં;અરજુનનો અભંગ રથ જેહ,કોઇ પ્રકારે ભાગે ન તેહ.॥૩૮॥ એવું સહુ સમજ્યો છે રાય, કરી સાવધ સઉ સેન્યાય;કહ્યું યોદ્ધા તમે સરવ, ધરજો મન પુરણ ગરવ. ॥૩૯॥ હોય પાન્ડવ દળનો જેહ, કોઇ આળગો ખસે નહિ તેહ;રાખજો પાછી હોશીઆરી,તેમ કોઇને ન નાંખશો મારી. ॥૪૦॥ રોકી ઘેરીને ગામમાં ઘાલો, એટલો મુમત મન ઝાલો; તવ સેન્યા થઇ સઉ રાજી, આ તો ઠીક થઇ રંગ બાજી. ॥ ૪૧ ॥ રાજાએ મનમાં સારૂ ધારયું, બધી પ્રજાનું પાપ નીવારયું;શેન્યાપતી કહે માહા-રાજ, તમે ઉત્તમ ધારયું કાજ.॥૪૨॥કહિ ઉંચો કીધો હાથ, સુરાતન આદરો મન સાથ; નરનારાયણુની જોડે, શેન્ય નગ્રમાં લેજ્યું હોડે ॥૪૩॥ સાવચેત કર્યાં એમ કહી, રાયે યુક્તા કરી તવ તહા. ॥૪૪॥ વળણ. ॥ રાયે યુક્તી શી કરી, સુણો સહુ શ્રોતાય;વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે,સુણતાં પાપ પળાય.

કડવું ૬૦ રાગ ધવળ ધન્યાસરિનો.

બોલ્યા જયમુની મુખ વચનજી,તું તો સાંભળ પરીક્ષત તનજી;કેવી યુક્તિ કરે રાજનજી, સંભળાવું કથા પાવનજી. ॥ટેક॥ પાવન કથા સંભળાવું તુને, જેથી જયજય થાય;હંસદ્ધજે આહરિને,બાણ લીધાં કરમાંય.॥૧॥ પવનાસ્તરનો મંત્ર ભણીને,અભંગ રથમા મારે, વિશ ધનુશ પાછો ખસે,અશ્વ સહીત રથ ત્યારે. ॥૨॥ સાથે શેન્યા પડે પાછી,પાછે પગે સઉ ખસે; તેમ તેમ હંસદ્ધજ શેન્યા સાથે,આગળ આગળ ધશે. ॥ ૩ ॥ પાન્ડવનું દળ ફેરવ્યું અવળું, અરજુનનું નવ ચાલ્યું; સરવ સ્થળેથી કબજે રાખી, નગ્ર વિશે શેન્ય ઘાલ્યું ॥૪॥અવળે ચરણે રથ અરજુનનો, અવળે ચરણે સેન્ય; અવળે ચરણે વાહન મીત્રો, હંસદ્ધજને ધન્ય. ॥૫॥ પોલે પોતાનું શેન્ય સઘળું, સવળે ચરણ જાય; અરજુનનું ને પોતાનું સઉ, આવી રહ્યું ગામ માંય. ॥૬॥ તવ હંસદ્ધજે આગના કીધી, થોડા ચગાવો ધંધ; નગ્ર તણા દરવાજા સઘળા, ઝડપથી કરો બંધ.॥૭॥ તવ શેવકોએ બંધ કીધા, નગ્ર તણા દરવાજા;પોતાના ગામમાં જાણ કરાવ્યું. હંસદ્ધજ જે રાજા. ॥ ૮ ॥ તવ સહુ રહીયતે વાત જાણી, મનમાં થયા પરસન; ઘેર બેઠાં ગંગા પધાર્યા, થાશે હરી દરસન. ॥ ૯ ॥ નરના

રાયણ નગ્રમાં આવ્યા. પાપી થાશે પાવન; અવોભવ નાં પાતક જાશે.ની રમળ હશે મન ॥૧૦॥ એમ આનંદ થયોસઉ જીવને.ન દી ધોઈને સ્વચ્છ થયા, પવિત્રપણે એટલે આગણે, આવિને ઉભા રહ્યા ॥૧૧॥ કેટલોક ઉભા પુષ્પ લેઇને, વધાવવાને માટ; કંઇ લોક કેસર ચંદન લેઇને, ઉભા રહ્યા પુરપાટ ॥ ૧૨॥ કંઈ જન મોતિ કંઇ જન રત્ને, વધાવવાને ઉભાઃ ગરીબ જન અક્ષત લેઇને, કરે રૂડા મનસુબા ॥૧૩॥ કંઇ જન અબીલ ગુલાલ લેઇ, જોઇ રહ્યાછે વાટ; આજનો દહાડો સફળ થાશે, દરશણ દેશે માટ ॥ ૧૪ ॥ આપણા રાજાની જય થાજો; સરવ કલ્યાણ કરશે, એરંડો જળ પીયે કેળ વધુદો, ભવસાગર સઉ તરશે ॥ ૧૫ ॥ દ બારમાં પણ સરવે જાણ્યું, પધારે પુરૂશ પુરાણી, પુંજાપાની થાળ ભરીને, ઉભી રહિછે રાણી ॥ ૧૬ ॥ કુટુંબ કબીલો સાથે લેઇને, ઉભાં રહ્યાંછેસરવ; નિશકામનાથી જ્ઞાનવાન ઉભાં, તજી અભીમાન ગરવ ॥ ૧૭ ॥ હેદળ મેદલે નગ્ર આવ્યું, અરજુન બોલ્યા એમ; ઓરે ધનશામ ઘેરાઇ ગયા; હવે કરીશું કેમ ॥ ૧૮ ॥ પ્રભુ કહે હવે કાઇ ન કરશો, જે કરે તે દો કરવા, નહી તો કોઇને નાંખશે મારી, છો લે ગામમાં ફરવા ॥ ૧૯ ॥ આયુધ ઝાલીને રહો ઉભા, તેમાં પામશો સુખ; સામી આમરા બાંધવામાં, દેશે દારૂણ દુખ ॥૨૦॥ એ રીતે નરને સમજાવ્યો સઉ જન સમજ્યું સાર; હંસદ્વજ ફેરવે તેમ ફરે; કેકે નહિ હથીઆર ॥ ૨૧ ॥ હંસદ્વજ તવ શાન્ત પામ્યો, મુછ રહી હવ ઉંચી; માર મારયા વણ રથ હઠાવી; ફેરવે છે ગદ્રી કુંચી ॥૨૨॥ પોળ શેરીન બજાર ચકેટ્ઠ; દરસાંત્રબ ધુ ગામ, રણછોડરાયની જય જય બોલે; રહીયત જે તમામ ॥ ૨૩ ॥ હરીજન લોકો દરસણ કરે, ઉલટ પુરણ લાવે; મોતી પુસ્પને અબીલ અક્ષત ગુલાલથી વધાવે ॥ ૨૪ ॥ એ રીતે ગામમાં ફેરવીને, લાવ્યો રાણીને મહેલ, તવ સુખવંતી બારણે આવિ, જોવા છોગાળા છેલ ॥૨૫॥ પુજન કરવાની છાબ કરમાં, આવી પ્રભુ સનમુખ, નર નારાયણની કરિ જાંખી, ભાગી સરવની ભુખ ॥ ૨૬ ॥ પુરણ પ્રેમે પુજન કીધું સાષ્ટાંગ લાગી ચરણ, વીશ્વપતી વિશ્વંભર સ્વામી, છેવટ લેજો સરણ ॥૨૭॥ એટલે અંતરયામી રીજ્યા, પુરણ થયા પ્રસન; કોમળ દ્રષ્ટીએ કૃષ્ણે દિધાં, ચતરભુજ દરશન ॥ ૫૦ ॥ તવ હંસદ્વજ રથથી ઉતરીયો, મન કરી કોમળ સુધ; કરજોડી શ્રી કૃષ્ણને કહ્યું, કહો તો આરંભુ યુદ્ધ ॥ ૨૯ ॥ જે યુદ્ધ કરવા વ્રતી ન હોય, તો સાંભળો ભગવાન; નરને લેઇ મારે મહેલ; પધારો મેમાન ॥ ૩૦ ॥ પ્રભુએ જોયું પા-

રથ સામું, શી મરજી અરજુન; પારથ કહે તમે જા[illegible]ા, હું રહેવાનો મુન. ॥૩૨॥ એટલે હંસદ્વજનિ પ્રત્યે, બોલ્યા અક્ષમેલો હરજી; સાબાશ ભક્ત ભાવીક રાજા; જેવી તમારી મરજી॥૩૨॥તવ રાયે અથીઆર પોતાનાં, નાંખી દીધાં દુર; લાંબો થઇને ચરણે લાગ્યો, ઉલટ આવિ ઉર. ॥ ૩૩ ॥ એટલે ઘોળાં નીશાન ચડીયાં, યુદ્ધ થયું બંધ; પારથને હંસદ્વજ મળીયા; કીધો સ્નેહ સંબંધ ॥૨૪॥ શેન્ય ગયાં શેન્યને ઠેકાણે, સરવે હરખે ભરીયા; કુન્તી કુંવરને શ્રી કશ્ન, રથમાંથી ઉતરીયા ॥૩૫॥ રાયતણા મહેલમાં પધારયા; સુખવંતી રહી જોઈ,ભાવથી ભોજન કરાવવાને,કરાવી રસોઇ ॥૩૬॥ પછી સરવેને જમવા તેડયા છે ભાવતાં ભોજન વીવેકથી પીરસી જમાડયાં, રીઝ્યા જુગજીવન ॥૩૭॥ અરજુનજી કહે ઓ માહારાજા, તમ લીધે આ પેર; નહીતો બહુ બળીયો રાજાછે મારી નાંખત ઠેર ॥૩૮॥ પ્રભુ કહે હવે સમજ્યા, સાચુ ન રાખત કાંઇ; આને જીતીને નહોતા જવાના, રહેત હાંઇને હાંઇ ॥૩૯॥ પછી જમી મુખવાસ લેઇ, સભા કરી બીરાજ્યા,માન્ય આપવા હંસદ્વજના,વાજીંત્રો બહુ વાગ્યાં ॥૪૦॥ પછી રાયે પ્રેમ ધરીને, દરસાવ્યો પુરણ ભાવ,નરનારાયણની આગના લેઇ, સારો કરયો સરપાવ ॥૪૧॥ તે પછી પ્રભુને પાયે પડીયો, તમે છો વિશ્વ પતી; મુજ થકી તમારા સરખુ,કાંઇ અપાયું નથી ॥૪૨॥ માટે કરૂણા કરી કાંઈ માગો, વચન ચઢાવું માથે; કૃષ્ણ કહે આયુદ્ધ ગ્રહીને, નીકળો નરની સાથે ॥૪૩॥ અશ્વ ફેરવી હસ્તીનાપુર, યજ્ઞ વિશે તમે આવો; એટલું માગું છું તમ પાસે; લેવાનો છે લાહાવો ॥૪૪॥ રાયે વચન માથે ચડાવ્યું, નીકળવા મન કીધું,રાજપાટ ઘર ગામ સરવે,પુત્રોને સોંપી દીધું ॥૪૫॥ પંચકલ્યાણી અશ્વ પાન્ડવનો,લાવી પારથનેદીધો; એટલે સરવે આનંદ પામી,વાજીને આગળ કીધો ॥૪૬॥ પાન્ડવનું દળ પુઠે ચાલ્યું, સુરા તોડે મંકોડે; હંસદ્વજ શેન્ય પોતાનું લેઇ, નીકળ્યો અરજુન જોડે. ॥૪૭॥ હસ્તીનાપુર પ્રભુ પધારયા, અશ્વ તો ફરવા જાય; શ્રોતા વકતા સાંભળો આ, પુરણ થઇ કથાય ॥૪૭॥ ભકતનો ને ભગવાનનો મહીમા, શ્રવણ કરે જે જન, પાતક તેનાં નાશ પામી,પુરણ થાય પાવન ॥૪૯॥ મનવાંછીત ફળ પ્રાપ્ત થાશે, પોહોચ્યા મનના કોડ; વલ્લભ વદે શ્રોતા બોલો, જે જે શ્રી રણછોડ.

સુધન્વાખ્યાન સમાપ્ત.

કડવું ૬૧ રાગ સાખી.

જયમુનિ રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારીતુજને કહુ હવે તેનો મહિમાય ॥૧॥ સુંદર એક સરોવર આવ્યું, ત્યાં અશ્વે શું કીધું; પીપાસા બહુ લાગેલી તે, પેશીને પાણી પીધું ॥ ૨ ॥ એટલે ઘોડો ટળી જઇને, બનીયો ઘોડી રૂપ; તે જોઇને વિચારમાં પડીયો, પોતે અરજુન ભુપ ॥૩॥ ઘોડી વેશે ઘોડો ચાલ્યો,વનમાં આગળ જાય;એવે બીજુ સરોવર આવ્યું, હય પેઠો તે માંય ॥૪॥ તવ ઘોડીનું રૂપ બદલાયું,થયું વાઘનું રૂપ; તે જોઇ બહુ પસ્તાવા લાગ્યો, પોતે અરજુન ભુપ ॥૫॥આયુદ્ધથી તે વાઘ હંકાર્યો,ગયા જોક જોજન; તવ વાઘ ટળી અશ્વબનીયો, હરખ્યો નર રાજન॥૬॥ એવામાં એક રૂશી દિઠા, તેને પુછયો સંદેહ; રૂશીએ તે નિવારણ કીધો, ત્યાંથી ચાલ્યા તેહ ॥૭॥ અશ્વને લેઇને આગળ ગયો,કુન્તી સુત નરેશ;એવે આગળ જાતાં જાતાં, આવ્યો ત્રીયાદેસ ॥૮॥ તે દેશમાં પુરૂષ નહી કોઇ, એકલી અબળા જાતી; પ્રમેલા નામની રાજ્ય કરે છે, બળવંતી મદ માતી ॥૯॥ ચંદ્રાણી નામનિ પ્રધાનએની સઉ જાણે જાદુ વિદ્યાય;પુરૂષને પ્રેમદા બનાવી;રાખે નગ્રની માંય ॥૧૦॥ વળી બનાવે પશુ પક્ષી, એવિ જાદુવાળી; તે નગરમાં ઘોડો પેઠો,સ્ત્રીઓએ જોયો નીહાળી ॥૧૧॥ પત્ર સોનાનું વાચી જોઇને, તાણી બાંધ્યો તો ખાર; અરજુન સામા યુદ્ધે જાવા, સરવ થઇ તઇયાર ॥ ૧૨ ॥ નાના પ્રકારનાં આયુદ્ધ લીધાં; માનુનિઓ મદ માતી; કેટલિ નારિના અરવ બનાવ્યા, કેટલીના કર્યા હાથિ ॥ ૧૩ ॥ ઉંટ આકારે હય આકારે ગજ આકારે બનાવી; તેવા હાથીપર રાણિ, બેઠી યુદ્ધ કરવાને આવી ॥૧૪॥ સેન્યા સઉ સુંદરિનિ ચાલિ. જોયા જેવિ ખુબી; અરજુન સકિ સેન્યસાથે ઉભો, તેનિ સનમુખ ઉભિ ॥ ૧૫ ॥ એટલે અરજુન એમ બોલ્યો કેમ આવિ સરવે નાર; પ્રથમ અમને પાય પડીને. આપી દેતો ખાર ॥ ૧૬ ॥ પ્રમેલા કહે સાંભળ નરપ તું, ઘોડો લેવા હોય હાથ; માટે અમારૂં કહ્યું કરિને, પરણો અમારી સાથ ॥૧૭॥ અરજુન કહે જારે કુજાતી, વિપરીત કયાં કરે બુધ; પરણિને અશ્વ નથિ લેવા, આવો કરીએ યુદ્ધ ॥ ૧૮ ॥ એમ કહીને અરજુનજીએ, હાથ લિધાં અથિઆર; શકળ સેન્યા ઉપડિ સાથે, દેવા માંડયો માર ॥૧૯॥ એટલે સઘળિ અબળા કોપી, પાન્ડવમાં ભગરાણ; સરવ પુરૂષનાં સામુ જોઇને, મારે છે નેનબા-

ણુ ॥ ૨૦ ॥ નેનબાણુ વાગે ન મોહ લાગે, વાગે નેન કટારી; ગબડી-ને મુરછામાં પડતા, જુલમ કરે છે નારી ॥ ૨૧ ॥ જે જન પડીયો તે રડવડીયો, ન રહે શુધ કે સાન; એ રીતે સરવે યોદ્ધા પડીયા નથી કો-ઈને ભાન ॥ ૨૧ ॥ એકલો અરજુન આખો નર છે, તેને મોહ નવલાગે, બાણુવડે બહાવ્યો છે બળમાં, મન પાછું નવ ભાગે॥૨૩॥ તવ સહુતારૂ ણીએ એમ જાણીયું, આ નર મોહિત ન ધારો; સરવ કીયા મુશ્રી એને આયુદ્ધ લેઇને મારો ॥ ૨૪ ॥ એવું સમજીને સુંદરિ સરવે હાથ ગ્રહ્યાં અથીઆર; ગુપતી ગેડી ગદાઓ લેઇ, દેવા માંડયો માર॥૨૫॥ અરજુન જીને પાછો હરાવ્યો, જીતી પ્રમેલા રાણિ, ઇંદ્રતણો સુત કાહવરથયોતવ થઇ આકાશે વાણી ॥ ૨૬ ॥ એ અબળા નહી જીતાય કોથી,ઓરેકુન્તી તન; મુમત તારો મુશ્રી દેઇને, મનાવ્ય સરવનું મન ॥ ૨૭ ॥ અસુરોને હણુવા જોગણીયે જુલમ કરેલો જેવો; અરજુન ઉપર કામનીઓએ, કેર કર્યો છે તેવો ॥ ૨૮ તેથી નર હિમ્મત હારેલો, વળી સાંભળી વાણી; તેથી અરજુન પુછવા લાગ્યો, કહો શું કોહોછો રાણી ॥ ૨૯ ॥ નારીઓ કહે એકવાર કહ્યું, વિશેશ શું કહેવરાવો; અરજુન કહે કબુલ માહરે હસ્તીનાપુર જાઓ ॥૩૦॥ અશ્વને ફેરવી આવું ત્યારે, પરણીશ તમારી સાથ; તવ અબળાએ સાચુ માન્યું,વચન લીધું હાથ ॥૩૧॥પછી પ્રમદા સરવને જીતી; સેન્ય નાંખ્યુંતું ઢાળી; જાદુ વિદ્યાથી સરવેની,મુરછા નાં-ખી વાળી ॥૩૨॥ એટલે સકળ સેન્ય ઉઠયું, સાજુ તાજુરૂડીપેર; પ્રમેલા પરોણાગત કરવા લઇ ગઇ પોતાને ઘેર ॥૩૩॥ બે દિન રાખી ભોજનદિ ધાં, પછી કર્યા વિદાય; ઘોડા દીધો છુટો કીધો,તેતો આગળથાય ॥૩૫॥ પુંડળ નરનું સૈન્ય ચાલ્યું, આનંદ ઊપજે ઉર;ત્રીયા દેશની સ્ત્રીઓસર વે ગઇ હસ્તિનાપુર ॥૩૫॥ પંચકલ્યાણી પંથે પળેછે, પુંડળ નરનરેશ; એવો આગળ જાતાંજાતાં, આવ્યો ભીશણુ દેશ ॥ ૩૬ ॥ તે દેશનો છે ભીશણુ રાજા, અસુર જાતીજન; ભીમે એક રાક્ષસ માર્યો તો, તે રાક્ષ-સનો તન ॥ ૩૭ ॥ તેને જઇ નારદે ચઢાવ્યો, લડાવવાને સારૂ; તારા બાપનું વેહેર લે તું, ઉઠ કહ્યું કર માહારૂ ॥ ૩૮ ॥ એટલે ભીશણુ યુધ્ધે ચઢિયો, રાક્ષસ રાક્ષણિ જોડે; મેદાનમાં આવિ અરવ, ઊભો હઠની હોડે ॥૩૯॥ અરજુન સામું યુધ્ધ આરંભ્યું, હાથ ગ્રહી હથિયાર; ઇંદ્રનો નંદન અગણિતા મંતરે, બાણુનો મારે માર ॥ ૪૦ ॥ હંસદ્વજ નીલદ્વજ સરવે, કરતા ઝાઝુ જોર; ભિશણુની રાક્ષસ રાક્ષણિઓ,કરતી

સોર બકોર ॥૪૧॥ ચાર ચાર ગાઉના શરીર લાંબા, વીકટ વઢવું ધારે; એવા અસુરો તાડ પાહાડ લાવી, પાંડવ દળને મારે ॥૪૨॥ રાક્ષણીઓએ રોળ વાળ્યો, આડાને અવળી ઉડે; ગાઉ ગાઉ લાંબા સ્થાન પોતાના, તેણે વતી બહુ ગુંડે ॥૪૩॥ કંઇકને ઝાલી કાનમાં ઘાલે, કંઇ જનને ગળી જાય; કંઇને ઘાલે નાસ્કોરામાં; ઘણા જીવ અટવાય ॥૪૪॥ કંઇને કેશમાં કંઇને બગલમાં, કરતી સોરબકોર; ખોબે ખોબે રેણુ ઉછાળી, કરે અંધારૂ ઘોર ॥૪૫॥ પાડવનું દળ ત્રાસ પામ્યું, સરવનું થાશે મરણ; અરજુન અતીશે ગભરાયો, ધ્રુજવા લાગ્યા ચરણ ॥ ૪૬ ॥ વલણ ॥ ચરણ લાગ્યા ધ્રુજવા, અરજુનનો જે વાર, વદે વલ્લભ શું નીપન્યું સુણજો શ્રોતા સાર.

કડવું ૬૨ રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી, રાજા સાંભળ ઉલટ આણી ઠરૂજયા અરજુનજીના પાય; હવે યુદ્ધમાં શી ગત થાય ॥૧॥ જોયું હનુમાનજીના સામું; જુઓ કપીવર દુખ પામું, માટે કરો અમોને સાહાય; કેમ બેશી રહ્યા છો ધજાય ॥૨॥ તવ અંજની કેશ સુત, એ તો થયા આકળા ભુત, જોયું અસુરો સામું જ્યારે, ડરી રાક્ષણીયો સહુ ત્યારે ॥૩॥ આ તો લંકા તણો બાળનારો, રાજા રાવણને મારનારો; એનીઆંખો થઇ મહા માઠી, ભય પામી રઉ રાક્ષણી નાઠી ॥૪॥ તેવા હનુમંત કોપે ચડીયા; હુક કરિ અસુરમાં પડીયા; લેવા માંડયા રાક્ષસના પ્રાણ, પુંછ પછાડી વાળે ઘાણ. ॥૫॥ એવે અરજુનને ચડી રીસ, છેદયું ભીશણ કેરૂ શીશ; હનુમાને વાળી નાંખ્યો છેક, જીવતો નવ મુકયો એક ॥૬॥ પછી પરવત મોહોટો લીધો, દુષ્ટના ગામપર મુકી દીધો, તેથી કચરાયા સહુ પાપી, પછી પરવત નાંખ્યો ઉથાપી ॥૭॥ બધું ભીશણનું ધન લીધું, હસ્તીનાપુર પોચાડી દીધું, ત્યાંથી પાંડવ યોધ્ધ પરવરયા, વાજી લેઇને રઉ સીધાર્યા ॥૮॥ ઘોડો જેમફાવે તેમ જાય, એને ફાવેત્યાં વીશ્રામ ખાય; જ્યાં વીસામો કરે તોખાર, ત્યાં વીસામો બંધાવે સાર. ॥૯॥ જ્યાં પેશાબ અશ્વનો હુઓ, ત્યાં તો બંધાવે વાવ્ય કે કુઓ; એ અશ્વ કરે લાદ જ્યાંય, ધરમશાળા બંધાવે ત્યાંય. ॥ ૧૦ ॥ એવી રીતે વાવરે ધન, જાતાં આવીયું ગ્રતક વન; તે વનના પ્રાણી જેહ, એક દીવસમાં મરે તેહ ॥ ૧૧ ॥ ફરી ફરી જીવે પોહોર

ચાર, તેમાં માંડી લે સંસાર; એવી બોમાંથી નીકળીયા, અશ્વ પુઠે મણી-
પુર પળીયા. ॥૧૨॥ ઘણું સુંદીર છે એ ગામ, મોહોટાં મોહોટાં બાંધેલા
ધામ; રાજ કરે અરજુનનો તન; એનું નામ છે બબ્રૂવાહન ॥૧૩॥ એતો
ઇલેવાનનો ભ્રાત ચીત્રકળા છે એની માત; જ્યારે અરજુન જોગી થયોતો,
પંપા શરોવરે ગયોતો.॥૧૪॥ તેમાં શરપણિયો બે હતી; મુળ અપછરાની
જતી; તેને દુરવાશાનો હતો શ્રાપ, તેથી શરપણો થઇતી આપ॥૧૫॥ અર
જુનનાં ચરણુ પ્રતાપે, હતો તે દેહ પામીતી આપે; વરીતિ અરજુનની
સાથ, નારદે ઝલાવ્યો તો હાથ ॥૧૬॥ એતો કથા આગળ આવીગઇ, માટે
વીસ્તારતા નથી અહી; તે ઉલપીનો સુત ઇલેવાન, ભીસ્મ સામો લઢયોતો
નીધાન. ॥૧૭॥ ત્યાં પામ્યો હતો એ મરણુ, તે તો જાણે બધી ધરણુ, એ-
ના ગામમાં ગયો તોખાર; આવ્યો કુન્તી કુમાર. ॥૧૮॥ તેવા કળકળવા
લાગ્યા કાગ, રસ્તે આડો ઉતરીયો નાગ. એવા માઠા થયા સુકન જોયે ના-
વ્યું અરજુનને મન. ॥૧૯॥ એવે ઘોડો ગામમાં જાય. એક શેવકે દિઠો
ત્યાંય; તેને દોરડે બંધન કીધો, બબ્રૂવાહને જઇ દીધો. ॥૨૦॥ અશ્વને
બાંધ્યું પત્ર જેહ, બબ્રૂવાહને વાંચી જોયું તેહ જાણ્યું મુજતાતનોતોખાર,
કેમ રાખી શકું લગાર. ॥૨૧॥ એનો સુબુદ્ધિ નામે પ્રધાન, તેને પુછયું
નર સંતાન; આતો મુજ તાતનો તોખાર, તેનો શો કરવો વિચાર ॥૨૨॥
તવ પ્રધાન બોલ્યો એમ; બાપના સામા બાહાજીએ કેમ ચાલ્યા લ્યો
મોતી પુષ્પની થાળ, સહુ સામા જઇએ પગપાસ ॥૨૩॥ લેઇ જઇએ સા-
કરનાં પાણિ, પીતાને પાઇએ પ્રેમ આણી; એવું કહ્યું પ્રધાને જ્યારે, ઉઠયો
બબ્રૂવાહન ત્યારે. ॥૨૪॥ ગયો ઘરમાં પુછવા વાત, જ્યાં બેઠીપોતાની બે
માત તેને જઇ કહ્યા સમાચાર આવિયા છે કુન્તિ કુમાર ॥૨૫॥ તવ એક
માતા કહે એમ; બેટા અશ્વ તેં બાંધ્યા કેમ; વાજી લેઇને સામા જાવો, પા-
યે પડીને ગામમાં લાવો. ॥૨૬॥ એવું કહ્યું એની બે માત, મળી પ્રધાનની
વાતે વાત; એતો ઘણોક હરખે ભરાયો, આગના લેઇ હેડે ઉતરીયો. ॥૨૭॥
લીધો પ્રધાન શેન્યા સાથ, પોતે ને ધાન્યા લવ ગાહાથ; જોડે લીધો પંચ હયા-
ણી; જાય વદતો દીનતા વાણી. ॥૨૮॥ ગામ બારણે અરજુન કે મો, એના
મનમાં કરે મનસુબો પુછયું હંસધ્વજને તે ઠામ, આતો કોણ રાજાનું ગામ॥૨૯॥
બોલ્યો હંસધ્વજ વચન, અહીં રાજા છે બબ્રૂવાહન; એનાથી સહુ ડરે હું
ડરૂં; માહારી ખંડણી એને ભરૂં. ॥૩૦॥ સાત ગાડાના સોનૈયાના સાર,

નું તો ભરૂ છું કુન્તી કુંવાર; ઘણું સુંદર છે આ ગામ, મણીપુરછે નગર નું નામ ॥ ૩૧ ॥ એવિ વાત કરે છે જ્યાંય, આવ્યો બબ્રૂવાહન ત્યાંય; પેઠો પાન્ડવના શેન માંહી, પુછી જોયું શેવકને ત્યાંહી ॥ ૩૧ ॥ ક્યીયો અરજુન કુન્તી તન, ત્યારે સેવક વદયો વચન; પેલા રથ પરછે હનુમાન તેમાં અરજુન સતિ સંતાન॥૩૩॥ તવ પુત્રને હરખ ચડીયો, જઇ અ· રજુનને પાય પડીયો; છોડી બંધન જોડયા હાથ, ભલે પધાર્યા મુજ તાત, ॥ ૩૪ ॥ અશ્વ બાંધ્યો હતો મેં આપ, તે તો અપરાધ કરજો માફ; મને જનમ્યે થયા બહુ દન, પણ આજ થયાં દરશન ॥૩૫॥ મને નોહતોરમા ડયો બાપ, પણ આજ થયો મેળાપ; લાહાવો વીત્યો મુને અપાર, માહારો સફળ થયો અવતાર ॥૩૬॥ વળણ, ॥ સફળ જનમ થયો માહયરો, રહી નહી ખામી લગાર; વ્યાસ વલ્લભ મુખે ઓચરે, વિપ્રીત થયું તે વાર.

કડવું ૬૩ રાગ સવઇયાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ ને સંભળાવું, અશ્વમેધ મહીમાય ॥૧॥ બબ્રૂવાહન એવાં વચન બોલ્યો નરને પડયો વીચાર; આ દેશમાં હું કયારે આવેલો, કયાંથી માહરો કુંવાર ॥૨॥ એવામાં વરસકેતુ બોલ્યો પારથ પ્રત્યે વચન; ઓરે માહારા અરજુન પીતા; આ કીયો તમારો તન ॥ ૩ ॥ એટલે કીરટધર એમ બોલ્યો, મુને નથી કાંઇ યાદ; તવ બબ્રૂવાહન વદયો વાણી, કરશો નહી વિવાદ ॥ ૪ ॥ તમારો સહુ સંદેહ ટારૂં, સાંભળજો વચન; હઠી વરશ જોગી થઇને, નીકળ્યા તમે વન ॥ ૫ ॥ તવ પંપાસરોવરે અપછરા, બે પરણ્યા, તમે તાત; તેનો હું છું દીકરો એ, થાય છે માહારી માત ॥ ૬ ॥ ઉલપીનો ઢલેવાન હતો તે, આવ્યો તો તમ ધરણ; ભીસ્મના સામુ યુદ્ધ કરીને, તે પામ્યો તો મરણ ॥ ૭ ॥ ચીત્રકળાનો દિકરો હું, ઓરે માહરા તાત; હવે મુજને ઓળખી લેજો, કરી માંડીને વાત ॥ ૮ ॥ વીનાશકાલે વીપરિત બુધ્ધી, થઈ અરજુનની સાર; તેથી બબ્રૂવાહન સામો, અવળો કરયો ઉચ્ચાર ॥ ૯ ॥ તારી માતા વેશ્યા સરીખી, અનેક એને સ્વામી; માહારો દીકરો કહું તને તો, લાગે કુળમાં ખામી ॥ ૧૦ ॥ એટલે બબ્રૂવાહન બોલ્યો; તાત બોલો વીચારી; હું છું તમારો દિકરો ને, સતિ જનેતા મારી ॥ ૧૨ ॥ એટલે અરજુન

એમ બોલ્યા, શું મુજને સમજાવે; માહારો દીકરો હોય તો ઘોડો,લઇને આપવા નાવે ॥૧૨॥ જા જારે નંદન વેસ્યાના, હું નહિ તારો તાત; એમ કહી બબ્રૂવાહનના, છાતીમાં મારી લાત ॥ ૧૩ ॥ એટલે બબ્રૂ-વાહન કોપ્યો, બોલ્યો મુખ વચન; હવે ઘોડો લઇને જાજે, ઓ કુંતીના તન ॥ ૧૪ ॥ જો હઇશ સતીનો દીકરો ને હઇશ તમારો બાળ; તો તો પાછી પાની ન કાઢું, આણું તમારો કાળ ॥ ૫ ॥ એવું કહી ને ઘોડો લઇને, પાછો વળ્યો મહા બળીયો; રાતો તાતો થઇ ગએલો, અરજુન પર કકળીયો ॥ ૧૬ ॥ ગામમાં જઇને અશ્વ બાંધ્યો, પોતે થયો તઇયાર; વસ્ત્ર આભુષણ ધારણ કીધાં, હાથ લીધાં હથીઆર ॥ ૧૭ ॥ સત્તરક્ષોણી શેન પોતાનું;લીધું લડવા સંગ; પ્રધાન સહીત સરવે ચાલ્યા યુધ્ધતણો ઊમંગ॥૧૮॥વાજતેગાજતે આવ્યો ભાગોરે.પુરણ કીધી ચઢાઈ અરજુનજી પણ તત્પર થયો, આદરી મોહોટી લડાઇ ॥૧૯॥ ઉંચો કર કરયો કીરટધરે, મરવું તો એકવાર પાછી પાની કોઇના કરશો, વરતાવો હાહાકાર ॥૨૦॥ એમ કહી ગાંગેવનામા ધનુશ લીધુ હાથ, ટંકાર કીધો કીરીટધરે,હામ ધરી મન સાથ ॥૨૧॥તે શબ્દ ત્રીલોકમાં પોહોંચ્યો,ડોલ્યા દશે દીગપાળ; ધરણ લાગી ધુજવાને; ખળભળ્યું પાતાળ॥૨૨॥વરસકેતુ ને મેઘવરણ,અનુશાલ્વ જેહ;પ્રદુમાન અણીરૂધ બળીયો,યુમનાશ્વબળ હેમ ॥૨૩॥ સુવેધ ને નીલધ્વજ રાજા વળી હંસધ્વજ રાય, એવા એવા અ તીરથી તે, મારથી બહુ કેહેવાય ॥૨૪॥તેમણે સરવે બાણ ચઢાવ્યાંદેવા માંડયો માર;રોશમાં રૂઠે બાણ છુટે, જેમ વરશે મેઘ બારા॥૨૫॥અરજુનજી એક બાણ ફેંકે,સુસવાડા કરતું જાય;એક બાણ એવું જતાજતામાં, એંશી શહસ્ર થાય ॥૨૬॥ યુમનાશ્વનાં સાઠ સહસ્ર સુવેધનાં સવાશાં,નેવું શહસ્ર નીલધ્વજનાં જાણુ બાણ વીચાર્યાં ॥૨૭॥ હંસધ્વજનાં બે લક્ષ છુટે, વરત્તે હાહાકાર; વરસકેતુ એક શરથી, છુટે ચાળીશ હજાર ॥૨૭॥પ્રદુમા-નનાં પચીસ શહસ્ર, અણીરૂધનાં અઠાવી, બીજા જોદ્ધાનાં બહુ બહુ છુટે, કોણ શકે ગણાવી ॥૨૮॥ અરજુન તરફથી એવું છુટે,જોઇ ન શકાય ચક્ષ, બબરૂવાહનું એક છુટે, તેના થાયે દશ લક્ષ ॥૩૯॥ હંસધ્વજ નીલ-ધ્વજ અરજુન, બાણ મારે એક વાર, એટલામાં બબરૂવાહન તે મારી વળે બે વાર ॥ ૩૧ ॥ જુલમ કરતો જરા ન ડરતો ભરતો નહી પગ પાછો, અરજુનજીમાં મનમાં જાણી ગયો, નથી છોકરો કાચો ॥૩૨॥ એ વામાં અરજુનજીએ પુરણ જણાવી રીસ, બબ્રૂવાહનના સારથીનું સે-

દી નાંખ્યું શીશ ।૩૩॥એટલે બભ્રૂવાહન કોપ્યો, લીધું કાળજ્વર બાણ; અરજુનજીની ત્રણ ક્ષોણીનો વાળી નાંખ્યો ઘાણ. ॥૩૪॥એટલે વરશકેતુ કકળ્યો, દીધું દઇવત દાખી;બભ્રૂવાહનના રથની ધજા,તરત છેદિ નાંખી ॥૩૫॥ તવ બભ્રૂવાહને બાણ મારયું જ્યાં છે અર્જુનિ તન, વજર દેહી હનુમંત છે પણ, ઉરાડયા ગગન ॥૩૬॥ તે જઇ ચડશંકા પડયા અરજુન પામ્યો ત્રાસ; અરેરે આ બળીયા સાથે, મેં ક્યાં કરયો વિનાસ ॥ ૩૭ ॥ એવે બભ્રૂવાહને બીજું, બાણ મારયું કરી રીસ;કરણ કુંવર વરસકેતુનું છેદી નાંખ્યું શીશ ॥૩૮॥ ત્રીજે બાણે પ્રદુમાનને મારી નાંખ્યોઠેર, પારથ થરથર ધ્રૂજવા લાગ્યો, થઇ ગયો કાળો કહેર ॥૩૯॥આંખોમાંથી આંસુ છુટયાં, ભાગી ગયું ઘરસુત્ર; અભિમન્યુને વીશારયો તો, દેખીને આ પુત્ર ॥૪૦॥ અરેરે આટલા દીકરાથી, હતું કરણનું નામ; મ્હારી ભીડનો ભાગીયો કથલ્યું સઘળું કામ ॥૪૧॥ એની જનેતાને જઇન,દેઇશરે । જવાબ અરેરે કરમ થયું કઠોરૂં, ક્રુટી પડીયો આભ ॥૪૨॥ એવી રીતે રડવા લાગ્યો કુન્તા સતીનો તન; તે જોઇને બભ્રૂવાહન, બોલ્યો મુખ વચન. ॥૪૩॥અરે નંદન કુંતાજીના, હવે શું રડવા બેઠો; પેહેલું કહ્યું ત્યારે નવ માન્યું,ગરવ ગણેશે પેઠો ॥૪૪॥ ખરો પુરૂશ નથી તુતો, કાળજડાનો કાચો; વંઢળનો વેશ ધરયો હતો તે, વંઢળ સાચેસાચો ॥ ૪૫ ॥ જનુનીનું પેટ લજાવ્યું, બોળ્યું બાપનું નામ, કાળજડું કાચુ હતું તો શીદ માંડયો સંગ્રામ ॥૪૬॥ એવાં કટુ વચન સુણિ, કોપ્યો ઇંદ્ર કુંવાર બભરૂવાહનનિ સામો બાજ્યો, દેવા માંડયો માર ॥૪૭॥ તે મારને કુંવર નથી ગણતો, વછોડે બાણ જળ ધારા; ભાલોડાં ચળકે જાણે ગગનથી, ખરખર વરસે તારા ॥૪૮॥ દિનમણી જાણે દબાઇ ગયો, બંધપડયો પરકાશ; જેવો જુલમ રામે કીધો,તેરો પાડયો ત્રાસ ॥ ૪૯ ॥ એવામાં બભરૂવાહને, કામજ કેવું કીધું; મોહાસ્તરનો મંત્ર ભણીને, બાણ અગણિતું લીધું ॥૫૦॥ તે ફેંકયું ફરપુહદી ફરિને, બહુ બળમાં બાણ એક; અગણીતા મંતરે કરીને, બાણ થયાં અનેક ॥૫૧॥ તેણે સઉની રૂદીયા ભેદિ, પ્રાણજ ઉંચા ચડીયા; હાથી ઘોડા ઉંટ સુદ્ધાં,ઢળી ઢળીને પડીયા ॥૫૨॥ પછી એકલો અરજુન રહ્યો, તેને મારયો બહુ માર; રૂંએ રૂએ છીદ્ર પાડયાં, તોડયાં વસ્ત્ર શણગાર ॥ ૫૩ ॥ એવે ફરશુરામજીના, બાણનું ભાલોડું જેહ; પારધીના પાસેથી આવેલું, બાણજ કાહાડ્યું તેહ ॥૫૪॥ તે બાણ અરજુનના પ્રત્યેનું, બભરૂએ લીધું આપ; તે વેળા કુન્તી નંદનને, આવ્યો દ્રોણનો શ્રાપ ॥૫૫॥ એવો જોગે જોગ

મળીયો; બાણ ફેંકયું તે દિશા,ઇંદ્રના નંદન અરજુનજીનું, છેદી નાંખ્યું શીશ. ॥૫૬॥ સરવેને પૃથ્વી પોરાડયા,શેવકને કહ્યું છુટો; સરવેને મારી આમના છે, પાન્ડદળને લુટો. ॥૫૭॥એવે આપી આગનાકે, શેવક છુટયા સાર પાન્ડવની સરવે શેન્યાના લુટી લીધા શણગાર॥૫૮॥પછી પાન્ડવનો અશ્વ લેઇને, સઉ સંગ ગામમાં જાય;ઉલ્પી ચિત્રકળા બે માતા, તેને જઈ પડયો પાય ॥૫૯॥ ઓ માતા પાન્ડવદળ માર્યું, મારયો અરજુન તાત, વેશ્યાનો સુત કહ્યો માટે, શીશ છેદયુ મુજ માત. ॥૬૦॥ વળણ॥ તાતનું મુસ્તક છેદીયું,ઓરે માહારી માત, વલ્લભ વદે તવ બેઉજણી, કરતી આંસુપાત.

કડવું ૬૪ રાગ સીંધું.

લાડકવાયા દિકરા,માતાને દિધો રંડાપો;સગપણ જાણ્યાછતાંમારયો શું આવ્યો તો અંધાપોરે, લાડકડા.॥ટેક॥ તાતને તેડવા મોકલ્યોતેમાં તેંતો રણયુદ્ધ ધારયું;કયાંથા આનંદ તો ઉપજાવે, હેવાતણ ઉતારયુંરે. લાડકડા. ॥૧॥ દિકરા થાજે સોસો વરસના, મરજે વિધવા માડી; માથે કંથ હોયે ત્યાં સુધી, હાથીની અંબાડીરે. લાડકડા ॥૨॥ જોર જવાનીનું જણુંવ્યુ ઘરમાં, જનમ અમારો બાળ્યો;પેટ કોહ્યું પાટો કયાં કરીયે;દાવ દુશ્મનનો વાળ્યોરે. ॥ લાડકડા ॥૩॥ ઢીકે ઢીંચણમાંથી ઢાળી;એથીસુત શું ભુંડો;ખાંખત કરી ખોવરાવિ નાંખ્યો,ચોટલો ચાંલ્લો ચુડોરે, લાડકડા. ॥૪॥ તાતને કેહેવે તમોગુણ વાપ્યો, તરછટ ઉતરયો આડો; હરતાં ફરતાં બંધ કરી આણ્યો, ખુણા ખોળવા દહાડોરે॥લાડકડા.શરીરની સંસાર શોભા ટાળી, ગોરણી ગણાતી કાહાડી; ચીર ઉતરાવિને પેહેરાવી સ્વેત સીંધુરિ સાડીરે. લાડકડા ॥ ૬ ॥ કાળાટીલી કપોળ ચોટી, કંથ મરાવ્યો નારી; તે જીવવું ધિક્કાર અમારું,ઘાલું પેટ કટારીરે.॥લાડકડા ॥૭॥ ભોગવે છે પીતાની પુજી તે કાંઇ મનમાં નાવ્યું;છોકરવાદી છેકજ કીધી, ફાટયો ફરયો જેમ ફાવ્યુંરે.લાડકડા.॥૮॥વળણ, માના મેહેણા સાંભળી, અતી થયો ઉચાટ, કહે વલ્લભ રડવા મચ્યો, કુવર હઇયા ફાટ.

કડવું ૬૫ રાગ કારી.

ત્યારે બોલ્યા જયમુની મુખ વાણી,સઉનાં નેત્રે ભરાયું પાણી;હા રે

બેઉ અબળાઓ નિકળી રડતિ, કેશ કાહાડિને પછડી પડતી ॥ ૧ ॥
હાંરે ત્રાહય ત્રાહય કરતી બાહાર આવી,લીધું કંથનું શીશ શોધાવી;હાંરે
ઉલપી ઉછંગમાં લે ચેતી, નાહાની ચીત્રકળા ધડ જોતી ॥ ૨ ॥ હાંરે
બાળીને ખોળામાં ધડ લીધું,પછી કલ્પાંત કારમું કીધું; હાંરેત્યાંતોબભ્રૂ
વાહન આવ્યો રડતો, બેઉ માતાને પાવલે પડતો ॥૩॥ હાંરે માહારીજનુ
ની કહો તે કરૂં; કોહો તો આપઘાત કરીને મરૂં; હાંરે મેં તો છોકરવાદી
છર ધારયો, ભુલ્યો ચુકયોપીતાજીને મારયો ॥૪॥હાંરેમને કહો ક્ષત્રીનો
સુત, તેથી થઈ ગયો આકળો ભુત, હાંરે મોહારી થઈ ગઇ વાંકી કરણી,
કહિ કટાર લઇ ઢળ્યો ધરણી ॥૫॥ હાંરેતવ ઉલ્પી બોલી મુખ એમ;
બેટા મરણ કરે તું કેમ;હાંરે તુને બતાવું એક ઉપાય,તેવું કરેતો સજીવન
થાય ॥૬॥હાંરે તેથી કાળા ટીલી બધી જાશે, પુન હશેતો સજીવનથાશે;
હાંરે તેથી લાજ જગતમાંરહેશે,આખું વીસ્વાસઆશી દેશે॥૭॥રાગસાખી
એટલે બભ્રૂવાહન બોલ્યો, માતાજી લાગું પાય; ઝટપટ મુને ઇલાજ બ-
તાવો, ઓરે માહારિ માય ॥૮॥ તવ બેઉ માતાએ ઉતારિ આપ્યા પો-
તાના શણગાર; લે આ લેઇને જા પાતાળે. ઓ માહારા કુમાર ॥૯॥શેશ
નાગ છે તાત અમારો, ત્યાં જઇને એમ કેહેજે, થઇ પુત્રીયો વિધવા
તમારી એમ કહી શણગાર દેજે ॥ ૧૦ ॥ જમાત્ર તમારો મરણ પામ્યો,
પણ ધડ શીશ છે પાસ; બેઉ બેહેનો બહુ રડે છે, પડી રહયોછે ત્રાસ;જ
માત્ર તમારા જીવતા થાયે,એવો આપો ઉપાય; નહી તો તમારી પુત્રીયો
મરશે, થાયબેઉ મુજમાય ॥૧૨॥ એટલે જીવાડવાની બુટી; આપશે બે-
ટા તુને; તેથી સહુ જીવતા થાશે, આનંદ જોથજે મુને॥૧૩॥ એવાંવચને
માતાનાં સુણી, તરત થયો તૈયાર; પાતાળ જાવા જનુનીના લીધા
થોડા શણગાર ॥૧૪॥ પ્રથવી પારથનાથી પાતાળ ગયો, જ્યાં આ-
ગળ શેષનાગ; પાસે જઇને શણગાર મુકયા, દરશાવ્યો વઇરાગ ॥૧૫॥
જુઓ તમારી પુત્રીઓના શણગાર સઊ ઊતરીયા; વીધવાપણુ એમને
આવ્યું, સુખના દીવસ ફરીયા ॥૧૬॥ તમારી પુત્રીનો પુત્ર હું થાવું,
મેં વીપ્રીત કરી વાત; શેજ સ્વભાવ યુધ થવાથી, મેં મારયો મુજ
તાત॥૧૭॥ ધડ મુસ્તક મેં જુદાં કીધાં, કળકળી મુજ માય; માટેઅર
જુન જીવે તેવો, આપો કાંઇ ઉપાય ॥ ૧૮ ॥ તવ શેષનાગે પાતારકેરા;તે
ડાવ્યા સહુ નાગ; બેસાડીને પુછે પોતે, દેખાડે વઇરાગ ॥ ૧૯ ॥ મુજ
પુત્રી વીધવા થઇ છે, આવી ગયો સુખ અંત; સજીવન કરવા આપુ

આણીતો; જીને એનો કંથ, એટલે સરવે નાગ બોલ્યા; પુત્રીનું કષ્ટકાપો;
ઝટપટ આપી જાય પાછો તો સુખ રૂપે મણી આપો॥૨૧॥ એ મણી આ
પણો પ્રાણજીવનછે, નાગોનેગરૂડનો ભય; હીંડતાં ચાલતાં આપણાવંશ
નો; કરી જાય છે ક્ષય ॥૨૨॥ માટે મણી આપણે રાખ્યો છે, તે જાણો છો
વાત,આપણું જીવન બગડે નહી એમ કરજો જાતો જાત॥૨૩॥ એટલામાં
ધુત્રાષ્ટર નામે, દુરિયોધનનો સ્નેહી, કહ્યું કે આપવો નથી પાછો ન પોહો
ચાડે લેઇ ॥૨૪॥ તે એકલાનું કહ્યું ન માન્યું, બબ્રૃને મણીઆપ્યોધુત્રા
ષ્ટર નાગ બહાજ્યો, બબ્રૃને ક્રોધ વાપ્યો ॥ ૨૫ ॥ સામાસામી બેઉજણ
થયા, વીપ્રીત થઇ છે બુધ; મન મુકીને પાતાળ વીશે, આરંભકીધુ યુદ્ધ
॥૨૬॥ ધુત્રાષ્ટરના સામો થયો, બબરૂવાહન લેઇ બાણ; કીડીયાસ્તરથી
ફીટીયો કેરૂં વાળ્યું બહુ હથરાણ ॥૨૭॥ તે કીડીયો નાગનેપડી બાહાજી,
નાગને કાયર કીધો; તેથી ધુત્રાષ્ટર ગયો નાશી, બબરૂએ જાવા દીધો
॥૨૮॥ પણ ધુત્રાષ્ટરના બે પુત્ર, હુંપદ ને હંકાર; રીસ ભરેલા ભોમીમાં
ગયા, વેર લેવા તે વાર ॥૨૯॥ બેઉ અપછરાના ખોળામાં, ધડ ને મુસ્તક
જેહ; અચાનક લઈ નાશી ગયા, રમણ દીપમાં તેહ ॥ ૩૦ ॥ તે સમે કુ-
ન્તાને એમ ભાસ્યું, અરજુન પામ્યો મરણ; વરશકેતુ પણ મરણ પામ્યો,
જેનો પીતા કરણ॥૩૨॥એવા એવા બહુ જન મુઆ એવું ભાસ્યુંજ્યારે
કુન્તાજીએ જાગ્રત થઇને, પુછયું પ્રભુને ત્યારે ॥ ૩૩ ॥ ઓ પ્રભુ મને
એમ ભાસ્યું, તેમાં કરવું કેમ; સતીનું એવું વચન સુણી, પડયો પ્રભુને
વેમ ॥૩૪॥ ખપર જોગણિ દ્રૂપતીને, જઇને પુછી વાત, ઓરે ભગની
સાચું કહેજો,જાણી મને તુજ ભ્રાત ॥ ૩૫ ॥ અશ્વ લેઇને જે જે ગયા
છે, તેઓની શી છે ગતી; તવ પ્રભુ આગળ ધરિ હથેળી, પોતે દ્રૂપતી
સતી ॥ ૩૬ ॥ તે હથેળીમાં જુગદિશે જોયું, દાઝ્યું અંતસકરણ; પારથ
વરસકેતુ પ્રદુમાન, સરવ પામેલા મરણ ॥ ૩૭ ॥ સરવ શૈન્ય પડેલું
દીઠું, પોતે જુગદાધાર, પામી ઉદાશ ઉભા થયા, વળી બોલ્યા મોરાર
॥ ૩૮ ॥ ઓ ભગની તેં ખપર ભરીયું; ઉતરયા તુજ શણગાર, પણ
હાલમાં મુકી દે સરવને. જીવવા દે લેગાર ॥૩૯॥ એટલે ખપર જોગણી
બોલી, આ જુગ થાય છે પુરો; થોડે દીનશે કળયુગ બેશે; મુજ ભક્ષ
રહે અધુરો ॥ ૪૦ ॥ કળીયુગના જીવોનું ભક્ષણ, મારે કરવું નથી;
તે માટે મેં ભક્ષ લીધું, તવ બોલ્યા જદુપતી ॥ ૪૧ ॥ હમણાં તું મુકી
દે સરવને, વેણ વહેલું થાપું; છપન ક્રોટી યાદવ માહારા, થોડે દીવશે

આપુ ॥૪૨॥ એટલે ધ્રુપતી સતી બોલી વચન પાળી લેજો;જાવોસરવે ને મુક્ષી દિધા, જાદવ મુજને દેજો ॥ ૪૩ ॥ એમ કહ્યું તવ ઇશ્વર ચાલ્યા, બહુ ચીંતામાં પેઠા; ભીમ કુન્તાને સાથે લેઇને, ગોવિંદ ગરૂડે બેઠા ૪૪ આકાશ મારગે ઉડી ચાલ્યો ગરૂડ તેણી વાર, મણીપુરમાં પ્રેમે પધાર્યા પોતે દેવ મોરાર ॥૪૫॥ ગરૂડ ઉપરથી ઉતરીયા;પ્રભુ કુન્તી ભીમ ધળીયા; તે સમે મણી લઇને આવ્યો. તે બબ્રૂવાહન મગીયો ॥૪૬॥ તેને પ્રભુએ ઠપકો દીધો, તુજને આવ્યું ન ઘટે બબરૂ કહે મેં યુદ્ધ કરયું છે, તાત સામુ રાજવટે ॥૪૭॥ મુને વેશયાનો નંદન કહયો માટે ચઢીબહુરીસ, યુદ્ધ કરીને તાત તણું મે, છેદી નાંખ્યું શીશ ॥૪૮॥ પાછળથી પસ્તાયો ઘણો, મુજ માનો ઠબકો આવ્યો,માટે સરવને જીવાડવાને,પાતાળથીમણી લાવ્યો ॥૪૯॥ એમ કહીને હળીમળીને, શેન્ય પડયું ત્યાંજાય;અગરૂએ માતાને પુછયું ધડમુસ્તક છે કયાંય ॥૫૦॥તવ અપછરાએઉચ્ચોલી એક થયું વીઘન, કોઇક નાગના પાતાળમાંથી,આવ્યા બે તન ॥ ૫૧ ॥ તે ધડ મુસ્તક લેઇને નાઠા, ઓરે મહારા બાળ; એટલે ભીમસેનમાજીને બોલ્યો, સાંભળો શ્રી ગોપાળ ॥૫૨॥ કેવા કનીષ્ટ માણુસ તમે,પગલાં તમારાં થયાં; એટલે ધડને મુસ્તક બેઉ,મુજ બંધુનાં ગયાં ॥૫૩॥એવું સાંભળી કશ્ન પ્રભુને, પુરણ પ્રગટી રીસ; પોતાના સુદરસણ ચક્રને.આગના કરી જુગધીસ ॥૫૪॥ જા જઇ ધડ મુસ્તક લાવી દે, કહી મુકયું મોરાર; રમણદીપમાં સમુદ્ર વીશે, પોહોચ્યું તેણીવાર ॥ ૫૫ ॥ હંકાર હું પદ બે ભાઇના, મુસ્તક નાંખ્યાં કાપી, અરજુનનું ધડ મૂસ્તકલાવી; દીધાં પ્રભુને આપી ॥૫૬॥ તે ધડ મૂસ્તક ભેગાં કીધા, પછા મણી ચળકાવ્યો; એટલે અરજુનના વપુમાં એક પલકે પ્રાણ આવ્યો ॥ ૫૭ ॥ માર માર કરતો ઉભો થયો, ખડગ લીધું હાથ; તવ ભીમશેને બળ કરીને, ભીડાવી દીધી બાથ ॥૫૮॥ ઓ ભાઇ મારવા જાવોછો કોને, મીથ્યા કરો શું શોર, કેવારના કેમ મરી પડયાતા, કયાંરે ગયું તું જોર ॥ ૫૯ ॥ મુગત મુકો બહુ નાખોલો, વીચારી વદીયે વચન; બબ્રૂવાહનસુતતમારો, શુભ સતીનો તન ॥ ૬૦ ॥ અરજુન કહે સત્યછે વીરા,જનેતાએની સતી. તવ બબરૂ પીતાને નમ્યો, નિરમળ થઇ ગતી મતી ॥૬૧॥ પછી શેન્યમાં મણી ચળકાવ્યો, સરવ થયા સજીવન; કશ્ન કુન્તાજીને ભીમ ના પ્રત્યે. બોલ્યા એમ વચન ॥ ૬૨ ॥ હસ્તીનાપુર તમે પધારો, હું રહીશ અરજુન સાથે, આગળ વીકટ દેશ આવે છે, બહુ બહુ વીઘન

માંથી॥૬૩॥એમ કહીને વિદાય કીધાં રહ્યા શ્રી રણછોડ;ગામનેવિશે લઇ ગયો સઉને બમણ ધરી મન કોડ ॥૬૪॥ પાંચ કહ્યા પરોણામ ન કીધી, પ્રેમ ઘણેરો વાધ્યો; પંચકલ્યાણી વાજી પીતાનો પ્રેમકરીને બાંધ્યો ॥૬૫॥ પોતે પોતાનું સૈન્ય લેઇને, તાતની જોડે જાય; અશ્વચોકી કરતાચાલ્યા આનંદ ઉર ન માય ॥૬૬॥વળણ ॥ આનંદ ઉર માતો નથી, આગળ ચાલ્યા છેક; વલ્લભ વદે આળગ જતાં આવી નગરી એક ॥

કડવું ૬૬ રાગ સામેરિનો દોહરો.

જયમુનીરૂશી એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજેરાય વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, અશ્વમેધ મહીમાય ॥ ૧ ॥ આગળ જાતાં નગરી આવી, ત્રંબાવતી છે નામ; તેનો રાજા મોરૂધ્વજ છે, પુન્ય તણો વિસરામ ॥ ૨ ॥ તામ્રધ્વજ છે દીકરો તેનો સદા રહે મગ્ન; પાન્ડવ જેવો મોરૂધ્વજને ઘેર થાય છે યગ્ન ॥ ૩ ॥ મોરૂધ્વજે પણ ઘોડો છોડયો, તેને કાડયો ફરવા; તેનો પુત્ર તામ્રધ્વજ તે, નીકળ્યો રક્ષા કરવા ॥ ૪ ॥ ભાગો ળે એ અશ્વ આવ્યો પુઠે આવ્યા બળીયા, એવામાં બે સામા સામી યગ્નના ગોડા મળીયા ॥ ૫ ॥ તે એક એકનું મોઢું સુગી, બાહાવ્યા અપરમપાર, બચકે લાતે લડવા લાગ્યા, મસ્તાન બે તોખાર ॥ ૬ ॥ તામ્રધ્વજે પાંડવના વાજીનું, પત્ર વાંચી જોયું સાર જાણ્યો કે લાવ્યગોડો બાંધું હું છું ક્ષત્રી કુંવાર ॥ ૭ ॥ એવું સમજી ઘોડો બાંધ્યો.કબજે કીધો પોતે; પોતાનો પણ કબજે કીધો, ઘોડો છોડયો હતો તે ॥ ૮ ॥ એવે દળ પાન્ડવનું આવ્યું, તેણે માગ્યો તોખાર; તામ્રધ્વજ કહે હું નહિ આપું, વઢવા છું તઇયાર ॥ ૯ ॥ એમ અન્યો અન્ય કહી સાંભળીને, ઘણાજ ક્રોપે ચેઢીયા; આયુધ લીધા હાથમાંને, વઢવા ટુટી પડીઆ॥૧૦॥ તામ્રધ્વજ છે જબરો ઝાઝો, એને ન જીતે કોય; બાણુ તણો બહુ માર મારયો પાંડવ કાયર હોય॥૧૧॥એવામાં એક બાણ લીધું, સોહસ્ત્રનું સાર; અગણીતો મંત્ર ભણ્યો, ફેંકયું તેણી વાર ॥૧૨॥ તેથી સહુની રૂદીયા ભેદી, પ્રાણુજ ઉંચા ચડાયા;હાથી ઘોડા ઉંટ શુધ્ધાં મુરછામાં સહુ પડીયા ॥૧૩॥ પછી સઉ અશ્વ લઇને, ગામમાં ગયો આપ; યગ્ન કરે ત્યાં ચાલી આવ્યો; જયાં પોતાનો બાપ ॥ ૧૪ ॥ તેને આવી અશ્વ આપ્યો, પીતાજી જીતીને આવ્યો; અરજુન કરનને હરાવીને, એમ

ને ઘોડો લાવ્યો ॥ ૧૫ ॥ એટલે મોરૂધ્વજ એમ બોલ્યો, એ શું કરયું
મુજ બાળ, યજ્ઞ માંડયો પ્રભુ પ્રાપ્ત થવા, શીદ ચીઢવ્યા ગોપાળ ॥૧૬॥
એમ અતી સોસના કરેછે, એવામાં શું થાય; પાન્ડવ ચોહુની મુરછા
વળી ઉઠયા જાદવ રાય ॥૧૭॥ એટલે પારથ પુછવા લાગ્યો, કેમ કરવું
મહારાજ; પ્રભુ કહે લડવાથી તમારી, નથી રહેવાની લાજ ॥૧૮॥ માટે
મુમત મુકીદેઇને,બીજી કરીએ પેર;તમે માહારી સાથે ચાલો,જઇએએને
ઘેર ॥૧૯॥ એમ કહી બબરૂવાહાનને,સોંપી સઘીં શેન્યાય;પછીપોતેવિપ્ર
બનીયા, જુકતિવંત જુગદીશ; અરજુનજીને વીપ્ર વેશે, બનાવીયો છે
શીશ્ય ॥૨૧॥ ગુરૂ શીશ બે બનીને ચાલ્યા, ગયા મોરૂધ્વજ ધામ, એટ-
લે રાજાએ ઉઠીને. કીધો પ્રેમે પરણામ ॥૨૨॥ પધારો માહારાજા રાજ-
ધીરાજા, મુને કરયો પાવન; એમ કહીને ઉભા થઇને, બેસવા દીધું આ-
સન ॥૨૩॥ પછી પોતે પુછવા લાગ્યો, વીપ્રની પ્રત્યે એમ; કહો માહારા
જા કીપા કરીન, હાંઇ પધાર્યા કેમ ॥૨૪॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી;
માહારે હતો એક તન, તેને તેડી જાત્રા જતાતા, મારગે આવ્યું વન,
॥૨૫॥ ત્યાં અમને અઘોરી મળ્યો, લઇ ગયો મુજ પુત્ર તેને અમેકરગરી
પડીયા, કહ્યું ભાગે ઘરસુત્ર ॥૨૬॥ મહારાજ માહારા પુત્રને મુકો, બીજું
માગો તે આપુ; એટલે અઘોરી એમ બોલ્યા, જા તારૂં કષ્ટ કાપું ॥૨૭॥
મોરદ્વજ રાજાનું મને; આપે અરધું અંગ; જમણું પાસુ ભક્ષ કરવા.છે
મુજને ઉમંગ ॥૨૮॥ તે અંગનું હું ભક્ષ કરીને, પાછો આપુ તુજ તન;
એવું સાંભળી તોરી પાસે, હું આવ્યો રાજન ॥ ૨૯॥ બ્રાહ્મણને દીકરો
ઉગરેછે,શરિરતારૂં દેતો,તને પુરો ધરમીષ્ટ જાણી,યાચના કીધીમેંતો॥૩૦
એટલે મોરૂદ્વજ એમ બોલ્યો,મહારાજ ધરજો હામ;બહુ પુન્યશાળીશરીર
મહારૂ,આવે વિપ્રને કામ ॥૩૧॥ કહોકેવીરીતે આપુ.તવ કહ્યુંજુગજીવન;
એક બાજઠપર બેસ તું તો,બોલાવ તારો તન॥૩૨॥ કરવતલાવેને; હાંઇ
આવે, બીજી આવે તુજ નારી; બેઉ મળી કરવત મુકે તુજ શીશઆડધે
ધારી ॥૩૩॥ કાષ્ટ વહેરે તેમ વહેરે તુજને, ધરીને ધરમનો ટેક; કોઇના
મનમાં દુખ ન ઉપજે, આંસુ ન આવે એક ॥૩૪॥ તેમજ તું પણદુખ
નવ ધરે ચોરવે નહિ જરા અંગ; તને પણ આંસુ નવઆવે ટેક ન કરવો
ભંગ ॥ ૩૫ ॥ એટલે મોરૂધજ એમ બોલ્યો, મહારાજ વચન થાપું;
તમારા કહેવા પ્રમાણે શરીર માહારૂ આપુ ॥ ૩૧ ॥ એમ કહી પોતા-

ની નારી, બોલાવી પોતાની કને; માતા પુત્રને ભેગા કરી કહ્યું, કરવત મુકો મને ॥૩૭॥ માહારા મરણનું દુખ ન ધરશો, વીપ્ર તણું કષ્ટ કાપો; કરવતથી વહેરી નાખીને, શરીર જમણુ આપો ॥૩૮॥ માહારી આત્મના લોપશોમાં, કરશો નહી સંતાપ; અંગ એ વિપ્રને આપો નહી તો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥૩૯॥ એમ કહી બાજઠપર બેઠો, સમરણ હરીનું કીધું; તામ્રધ્વજે ને એની માયે, કરવત કરમાં લીધુ. ॥૪૦॥ સામા સામી બેઉ જણ ઉભા, જોયા કરે જુગદીશ, રામ રામ રામ રામ કહેતાં કહેતાં, કરવત મુકયું શીશ ॥૪૧॥ કાષ્ટ વહેરે તેમ વહેરવા લાગ્યા, કઠીણ કારજ કરીયું, વહેરતાં વહેરતાં છાતી સુધી તે કરવત ઉતરિયું ॥ ૪૨ ॥ વહેરાવનારાં કે વહેરનારાં, મનમાં નવ સોસાય; આનંદથી તે કામ કરે છે, એવામાં શું થાય.॥૪૩॥ મોરૃદ્વજનું અંગ ડાભુ, દુખ ધરીને રડીયું; ડાભા લોચન વિશેથી, ગરગર આંસુ પડીયું. ॥૪૪॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા, વહેરી ન નાખો ફાંસુ; એ અંગ કામમાં નહી આવવાનું, નીકળ્યું નેત્રનું આંસુ. ॥ ૪૫ ॥ એમ કહીને રાસાઇ ચાલ્યા, પોતે દીનાનાથ; તવ મોરૃદ્વજની નારીયે; ઝાલ્યો પ્રભુનો હાથ. ॥ ૪૬ ॥ માહારાજ રીસાઇ જાવો છો શાને, આંસુનો સંદે ખુઓ, શાથી રડયું તે સજીવન કરી, પોતે પુછી જુઓ ॥૪૭॥ તવ પ્રભુએ આખો કીધો, મોરૃદ્વજને સાર; પછી પ્રેમે પુછવા લાગ્યા, પોતે જુગદાધાર. ॥૪૮॥ કહે ભાઇ કેમ રડી પડીયુ, તારૂ ડાભુ લોચન; મોરૃદ્વજ કહે સાચુ કહું છું, સાંભળજો વચન. ॥ ૪૯ ॥ માહારા ડાભા અંગના મનમાં, ઉપજ્યુ દારૂણ દુખ; એમ થયું કે અરેરે માહારૂં કોઇ ન ઇછે મુખ. ॥૫૦॥ ડાબી પાસે શા પાપ કરેલા, ડાભાનું કત શું કહાવ્યું; મોહોટા પુરૂષે માગ્યું નહી ને, શુભ કામે નવ આવ્યું ॥ ૫૧ ॥ એવું મનમાં ઓછુ આવ્યું, તેથી નીકળીયું આંસુ, બીજુ દુખ મનમાં ન લાગ્યું, તેમાં રીસાયા ફાંસુ. ॥૫૨॥ એવા દીનતાના વચન સુણી, હરખ્યા વિશ્વના ભુપ; ઉભા થઇને દરશન દીધા, ધરયું ચતરૃભુજ રૂપ. ॥૫૩॥ મોરૃધ્વજ પ્રદક્ષણા કરીયો, પ્રેમે લાગ્યો પાય; મહારાજ મુજને પાવન કીધો, જયજયરે જગરાય ॥૫૪॥ એવામાં સેન્યા લઇને, બભ્રૂવાહન આવ્યો, મોરૃધ્વજે અરજુન સુતને, માન્ય દેઇ બોલાવ્યો. ॥ ૫૫ ॥ તે સહુને પાંચ દીવસ રાખ્યા, મેમાન રીતે ઘેર; પોતાનો ઘોડો દીધો પાન્ડવને, ધન દીધુ બહુ પેર ॥૫૬॥ પછી પોતે પાન્ડવ દળમાં, જાવા થયો તેયાર, યજ્ઞનો સામાન મોકલી દીધો, હસ્તીનાપુર નીરધાર ॥૫૭॥ તામ્રધ્વજને બેસાડયો મા·

દી, પોતે ચાલ્યો શેન્ય સાથ; અતી આનંદ ઉપજ્યો ઉરમાં, સાથે દીનાનાથ. ॥ ૫૮ ॥ એવે જાતાં જાતાં આવ્યું, સારસ્વતપુર ગામ; તેનો રાજા વીરવરમા છે, પુશ્યક પુત્રનું નામ. ॥ ૫૯ ॥ રાજાનો જમાત્ર જમ રાજા છે, રેહે છે રાજાને ધામ. તેના નગ્રમાં અશ્વ પેઠા, પુશ્યકે જોયા તે ઠામ ॥ ૬૦ ॥ તેવાજ તેણે બાંધી લીધા. યુદ્ધ કરવા ઇચ્છાય; આયુદ્ધ લીધાં હાથમાંને, ત્યાર કરી શેન્યાય. ॥૬૧॥ વળણ, તૈયાર કીધું શેન્યને, યુદ્ધ કરવાને જાય; કહે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, જપતાં શ્રી જગરાય.

કડવું ૬૭ રાગ ધવળ ધન્યાસરી.

બોલ્યા જયમુની વચનજી, સુણ પરીક્ષત કેરા તનજી; ચઢયો યુદ્ધે પુશ્યક માહા બળીયોજી; એતો કોઇનો ન જાય કળીગો. ટેક; કોઇનો કળીયો નવ જાયે; વીર વરમાનો તન; તેની પક્ષે વીરસમા, આવ્યો છે રાજન. ॥ ૧ ॥ જમાત્ર એનો છે જમરાજ, યમદંડ સાથે લાવ્યો; એ કસોને આઠ રોગ તાબામાં. તેને લેઇને આવ્યો. ॥ ૨ ॥ પાન્ડવ સામા આવી ઉભા; કરવાને સંગરામ; સામા સામી રેહેચગ્રી કીધી, રાખી રૂદીયે હામ. ॥ ૩ ॥ અરજુન સામો વીરવરમા, ઉભો રહ્યો યુદ્ધ કરવા; પુશ્યકને વરસકેતુ ઉભા સંગ્રામ બહુ આદરવા. ॥ ૪ ॥ બભ્રૂવાહનને યમ રાજા, સામા સામી થયા ત્યાર; બાળાવળીયે ધનુસ લઇને, બળમાં કર્યા ટંકાર. ॥ ૫ ॥ પછી એકાએક હાથ ઉપાડયા, મેઘનાદે ગડગડીયા રાતા તાતા મદના માતા, મારવા ટુટી પડીયા. ॥ ૬ ॥ ઉંચા નીચા ઉછળે યોદ્ધા, બાણ બહુ રહે વરશી; ભેરી માળને ગોળા ચાલે ભાલા કટારીને ફરસી ॥ ૭ ॥ ભાલોડાં ભેદે, શરીર છેદે, પડે છે પુરણ ત્રાસ; શ્રોણીત કેરી છોળો ઉડે, હથીઆરો ચોપાસ. ॥ ૮ ॥ યમરાજાના રોગ ઉપડીયા, પાંન્ડવ દળમાં પેઠા; કેં જનને જઇને ખસ વળગી, તે તો વલુરવા બેઠા. ॥ ૯ ॥ કેં જનને ખાંશી રોગ વળગ્યો, તે તો ખુંખુ કરતા; કેં જનને ખંજવાળ વળગી, તે ખંજોળી મરતા. ॥ ૧૦ ॥ એવા બહુ રીતે રોગ વળગ્યા, શેન્યા થઇ બહુ રોગી; યમરાયને બભ્રૂવાહને બાણ માર્યા ઉપયોગી. ॥ ૧૧ ॥ તેથી યમરાજા ગભરાયો, પણે બહુ બળમાં ચઢીયો યમદંડ લીધો હાથમાંને શેન્યામાં ટુટી પડયો. ॥ ૧૨ ॥ તવ બભ્રૂએ બાણ લીધું, દારૂણ હેતતદાખ્યો; યમરાજાની રૂદીયા ભેદી, ધરણ ઢાળી નાંખ્યો. ॥૧૩॥ એવું જોઇને વીરવરમા, ઉછળી ઉંચો ચ-

ડીયો;અરજુનજીના રથની નીચે, અણુચી ગયો જઇ પડીયો ॥ ૧૪ ॥ પારથનો રથ ઉપાડીને, ચઠી ગયો ગગન;વાંકા વળીને બહુ બાણ મા- ર્યાં, કુંતાસતીને તન ॥ ૧૫ ॥ તેનું એક બાણ ન ગણીયું, એવો કરી મુ જાત; છેવટ પ્રભુએ પોતાના પગની, મારી છાતીમાં લાત ॥ ૧૬ ॥ તવ અરજુનનો રથ લેઇને, ઉતરી પડીયો ધરણ, રથની નીચેથી નીકળીને લાગ્યો હરીને ચરણ ॥ ૧૭ ॥ અરે પ્રભુ મારૂ કરીશું રદે, હવેથી કેમ ગ થશે; તમોએ મુજને લાત મારી તે, ચરણમાં વાગ્યું હશે ॥ ૧૮ ॥ એ મ કહી પ્રભુનો પાય લેઇ, ચાંપ્યો રૂદીયા સાથ; તવ ચત્રભુજ દરસણ દીધાં, પોતે દીનાનાથ ॥૧૯॥ એવે યમરાજાની વળી મુરછા, તવ વી- રવરમા રાય; સરવેને ચરણે લાગીને, તેડી ગયો ગામ માંય ॥ ૨૦ ॥ પરોણાગતે બે દન રાખ્યા, સનમાન સારૂં કીધું; પછી પોતાના દીકરાને રાજપાટ સોંપી દીધું ॥ ૨૧ ॥ પોતે નીકળ્યો પાડવ સાથે, અસ્વની પુઠે જાય જાતાં જાતાં કુંદનપુર આવ્યું, ત્યાં કુંદન શેન્ય રાય ॥૨૨॥ ચંદ્રહાસ છે જમાત્ર તેનો,તેને બે છે તન; ચીત્રસેન્યને મકરદ્વજતે, બહુ બળીયા પાવન ॥૨૩॥ તેના દેશમાં અશ્વ ગયા; તેને બંધન કીધા; યુદ્ધ તણી હીમ્મત ધરીને, પોતાના નગ્રમાં લીધા ॥ ૨૪ ॥ ગામ ભાગોળે શેન્ય ઉભું, પાન્ડવ કેરૂ સાર; એવે અરજુન પાસે આવ્યા; નારદજી તે વાર ॥ ૨૫ ॥ એટલે અરજુનજીએ પુછયું, ઓરે નારદ રૂશી; આ રાજા કેવો છે બળીયો, તે કહો થઇને ખુશી ॥ ૨૬ ॥ એટલે બોલ્યા નારદ રૂશી, કુંદનશેન્ય છે રાય; તેતો નીરબળ છે જનમનો; તુને જીતી નવ જાય ॥ ૨૭ ॥ પણ એનો જમાત્ર જે છે, તે છે બહુ બળવાન; પારથ કહે કયાંનો રહેવાશી, કોનો એ સંતાન ॥ ૨૮ ॥ એની કથા મુજને સં ભળાવો, લાગુ તમારે પાય; કેમ પરણ્યો કુંદનની પુત્રી; ઓરે રૂશીરાય ॥ ૨૯ ॥ વળણ ॥ એ હકીકત કહો મુજને, લાગું તમને પાય; વલ્લભ વદે નારદ રૂશી, કહે છે તે મહીમાય.

કડવું ૬૮ રાગ સઇયાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; ચંદ્રહાસની વીસ્તારીને તુજને કહુ કથાય ॥ ૧ ॥ નારદ કહે છે અરજુનજીને સાં- ભળી લે નરેશ; ઉતર દીશાયે કેકલ નામે હતો સુંદીર દેશ ॥ ૨ ॥ તે દેશનો કેકલસેન્ય રાજા, ચલવે ભલુ ધરસુત્ર; તેની રાણીને ગર્ભ રહેલો

એનો થયો એક પુત્ર ॥ ૩॥ નામ તેનું ચંદ્રહાસ પાડયું, છ માસનો થ- યો તન; એવામાં એ રાજાને માથે, દહીત થયો દુશમન ॥ ૪ ॥ તે દ- હીતોએ કેકલને ને, કેકલની નારીને ભંડાર સહીત લુટી લીધા, બે- ઉ જણને મારીને ॥૫॥ કેકલના એક ઘરની દાશી, તેને લાગી બીક માઠી; છ માસના છોકરાને ઉચકી, જીવને લઇને નાઠી ॥૬॥ ચંદ્રહાસને લઇને આવી, કંદન શેન્યને ગામ; બ્રાહ્મણ લોકોના ફળીયામાં, જઇ ક- ર્યો વિસરામ ॥૭॥ એક વીપ્રના ઓટલા ઉપર, બેઠી છોકરૂ લેઈ કને કાંઇ નહી ખાવા પીવા, પણ રહી ધારણ દેહ ॥ ૮ ॥ બાળકને બહુ ભુ- ખ લાગી, રડી આંસુડાં લાવ્યું; ઇશ્વર ઇચ્છાયે પાળક દાશી, તેને ધા- વણ આવ્યું ॥૯॥ તવ ચંદ્રહાસને ધવરાવ્યો, પણ પોતે ભુખી સાર; બેઠી બેઠી રડવા લાગી, નહી અનનો આધાર ॥ ૧૦ ॥ એવે ફળીયા- ની બ્રાહ્મણિયો, ટોળે મળી ગઇ જોવા; દાસીને સહુ પુછવા લાગી કેમ બાઇ બેઠી રોવા ॥૧૧॥ તું કોણ છે ને કયાંની રેહેવાશી, તવ દાસી બોલી વચન; વખાની મારી નાશી આવીછું, આછે માહારો તન ॥૧૨॥ ખાવા પીવા પહેરવા નથી, નથી માહારે વિસરામ; માટે મને કોઇ ભાડુ લેઇને રેહેવા આપો ઠામ ॥ ૧૩ ॥ પછી કોઇની મજુરી કરી, ભરીશ માહારૂ પેટ; એમ તેમ ઉછેરીસ છોકરાને, તમ જેવાની કરૂ વેઠ ॥૧૪॥ એટલે સરવેને ઊપની દયા; ઓરડી આપી એક; તેમાં જઇનેબેઠી પોતે, ક્ષુધાતુર છે છેક ॥ ૧૫ ॥ એવામાં એક બ્રાહ્મણે તો; લાવીને આપ્યું અન્ન; કોઇએ લાવિને પાણી આપ્યું, તેણે કર્યું ભોજન ॥ ૧૬ ॥કોઇએ આપ્યો ગોહડી ઘડો, કોઇએ કાષ્ટ તપેલી, કોઇએ થાળી વાટકી કોઇએ, કોઇએ કાંઇ ચીજ મેલી ॥૧૭॥ જેમ તેમ કરી ઘર મંડાવ્યું, પોતાનું પોશાણ કરતી; ઘેર ઘેર આખા ફરાયામાં તે મજુરી કરવા ફરતી ॥૧૮॥ કોઇનું ખાંડે કોઇનું ઝાટકે, કોઇનો એઠવાડ કાહાડે; કોઇનાં લાવી દે- ણાં દળે; પેટનું પુરૂ પાડે ॥ ૧૯ ॥ એમ કરીને ઉછેરેછે, પોતાનો ચં- દ્રહાસ; એ રીતે ત્યાં રહેતાં રહેતાં, વીતી ગયા બાર માસ ॥૨૦॥ એ- વામાં એક દીવસ રાતે, સુતાં માતા સુત ધરણ; ત્યાં દાશીને સરપ કર ડયો, તે તો પામી મરણ ॥ ૨૧ ॥ એટલામાં પરભાત થયો, જાગીયો ચંદ્રહાસ; રડતો રડતો બેઠો થઇને, બેઠો માની પાસ ॥૨૨॥ તવ તે મડદું કયાંથી બોલે, માતાનું મોડું હલાવે; શરીર ઉપર આડો પડીને સ્થાન ગ્રહીને ધાવે ॥ ૨૩॥ ધાવે પણ ધાવણ નવ આવે, તેમ તેમ વી- શેષ રડે; આડોશી પાડોશી થઇ ગઇ ભેગાં, સરવેને વેમ પડે ॥ ૨૩ ॥

ક્યાં ગઇ હરી રડતે મુઠ્ઠીને, કરીએ એનો તપાસ; દ્વાર ઠેલ્યાં તો શાં કળ દીઠી, રડે મહી ચંદ્રહાસ ॥૨૪॥ જાણ્યું કે મહી ઉંઘી ગયેલી સમજી બરકા પાડે; બારણું ઠોકે શાંકળ ઠોકે, પણ કોણ દ્વાર ઉઘાડે॥૨૫॥ એટલે લોકોએ દ્વાર ઉતાર્યાં, જોયું તો મરણ પામેલી;છોકરાને તવ ઉપાડી લીધો, એનો તો ઇશવર બેલી ॥૨૬॥ શબ ઉપડાવિ દહન કરાવ્યું, આ વીના રઝળ્યો બાળ; ફળીઆમાં એક બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણી, હતાં બેઉ દયાળ ॥ ૨૭ ॥ તેને પેટે પ્રજા નોહોતી, તેણે સુત કરી લીધો; નવરાવે ધવરાવે ઉછેરે, ઘણોજ આશરો દીધો ॥ ૨૮ ॥ પેટના પુત્ર સરીખો ગણે છે, તાકે છે એનું હિત; રમતાં જમતાં બોલતાં શીખ્યો, સૌને એના પર પ્રીત ॥૨૯॥ બોલે છે બહુ કાલુ કાલુ, વાહાલુ સરવને લાગે; જેને ત્યાં જાય ત્યાં થાય ડાહયો, ધીર રહી ખાવે માગે ॥ ૩૦॥ જેને તે એને આપે ખાવા ખોળે લેઇ રમાડે; જ્યાં કાંઇ જમણવાર હોયે જેને ત્યાં, બોલાવી જમાડે ॥ ૩૧ ॥ એવી રીતે એ ઊછરે છે, પ્રેમ રાખે સહુ કોઇ; રાખનાર વિપ્રે પાંચ વરસે, દીધી એને જનોઇ, ॥૩૨॥ ત્યારથી એ ખટ કર્મ શીખ્યો, ગલકી નાહવા નીત જાય; નાહાના નાહાના છોકરા સાથે, જઇ ગલકીમાં નાહાય ॥ ૩૩ ॥ નહાતાં નહાતાં ગલકીમાંથી; જડીયાસારંગરામ; ચંદ્રહાશે તેનું પુજનકીધું, શખો પાડયું નામ ॥૩૪॥ બીજા છોકરાનેબતાવ્યો, જુવો મને શખો જડીયો એટલે જુંટાવી લેવાને બાઝે, છોકરો બાહાજી પડીયો ॥ ૩૫ ॥ લાવ્ય મને દે લાવ્ય મને દે, કહીને જુલમ કીધો, તવ ચંદ્રહાસ રડવા લાગ્યો, મુખમાં ઘાલી દીધો ॥ ૩૬ ॥ બુમો પાડી જુઓરે લોકો મુજપર જુલમ થાય; ગલકીમાંથી શખો જડયો મુને આ છોકરાં લેઇ જાય ॥ ૩૭ ॥ એટલે મોહોટા મોહોટા ભરાયા, છીનવા નવ દેવો; લોકે કહ્યું દેખાડ અમને, શખો છે તારો કેવો ॥૩૮॥ ચંદ્રહાસે મુખમાંથી કાઢી, સરવો દેખાડયો; માહારો છે હું કેમ આપુ, કહી મુખમા સંતાડયો ॥૩૯॥ સારંગરામના પ્રતાપ વડે, લોકોનાં મન ફરીયાં; દયા આવી ચંદ્રહાશ કેરી, બાળકો આવાં કરીયા ॥૪૦॥ પછી ચંદ્રહાસ ઘેર ગયો, શખાને મુખમાં રાખે; જે જોવા ઇછે તેને દેખાડે, પાછો મુખમાં નાંખે ॥૪૧॥ નીત્ય સવારે વહેલો ઉઠી, ગલકીમાં કરે સ્નાન; સારંગ રામની કરે પુજા, રીઝે શ્રી ભગવાન ॥ ૪૨ ॥ પુશ્પચઢાવે ચંદન ચઢાવે, વળી નાંખે મુખમાંય; દરશણ કરવા ઇછે તેને દેખાડેછે ત્યાંય ૪ જે દેખે તે થાય ખુશી, વાહાલો લાગે ચંદહાસ; પ્રભુ સર્વને મો-

હ લગાડે, રીજ્યા છે અવીનાશ ॥૪૪॥ જેને ને તેને પ્રેમ ઉપજે, વી-ષ્ણુ દેવ પરતાપ; સોક ફરે છોકરા પુંઠે, શું કરી શકે મા બાપ ॥૪॥ ગામમાં છોકરા લખોટે રમે, તેના ભેગો ભમે; મુખમાંથી શખો કાઢીને લખોટા રીતે રમે ॥૪૬ ॥ લોકનાં ટોળાં ઉભારે જોવા, બાળ રમે ખરિ રીતે; શખાના પરતાપ વડે એ ચંદ્રહાસ તો જીતે ॥૩૭॥ જેને ને તેને હરાવે, સોળંગરામને વડે; ગમે તેવા હોશીઆર સાથે, રમતા પાછો ન પડે ॥ ૪૮ ॥ તેથી સરવે બાળકોને પડીયો પેટમાં વેમ; શખાથી ચંદ્ર-હાસ જીતે છે, લેવો જેમ તેમ ॥ ૪૯ ॥ અનેક પડપંચ કરે બાળકો, પણ હાથમાં નવ આવે; બદલે બીજુ આપવા જાયે, પૈસાથી લલચાવે ॥ ૫૦ ॥ પણ કોઇનો છેતર્યો નવ જાયે, વળી કોઇથી નવ હારે; વળી વીસેશ બુધ્ધી વધે, કલેશ ન થાયે કો વારે ॥૫૧॥ વળી શરીરનું તેજ વધે છે, થઇ મનોહર કાન્તી, જેને ને તેનો મોહ લાગે, દેખે તો વળે શાન્તી ॥ ૫૧॥ જેને તે ચંદ્રહાસને તો માન દઇ બોલાવે; ડાહીડાહી વાતો કેવરાવે, સારૂ સારૂ ખવરાવે ॥૫૩॥ આખા ગામમાં લાડકવાયો શું બનીયું એક દન,કુબુધ્ધી પ્રધાન રાજાની કરાવે બ્રહ્મ ભોજન॥૫૪॥ ત્યાં વીપ્ર બેઠાતો જમવા, પીરસણા નીકળીયા, તે ઘરની બહાર ચોક ઠામાં, દસ વીસ છોકરા મળીયા ॥ ૫૫ ॥ ચંદ્રહાસ છે તેના ભેગો, લ-ખોટેથી રમે; બ્રાહ્મણ પેલા જમે તેનું, ચંદ્રહાસમાં ચીત ભમે ॥ ૫૬ ॥ જમવામાં જીવ રહેતો નથી, ચંદ્રહાસને નરખે; એનું બોલવું એનું રમવું, જોઇ જોઇ વીર હરખે ॥ ૫૭ ॥ તવ કુબુધ્ધી પ્રધાન બોલ્યો, ભોજનપર નથી પ્રેમ; માહરાજો પેલા છોકરા સામુ, જોઇ રહયાછો કેમ ॥૫૮॥ મુરખ જેવું છોકરૂં રમે, તેને, નીરખો કેવા; ભોજન કરવાભાન ભુલ્યા, બ્રાહ્મણ મુરખ જેવા ॥ ૫૯ ॥ એનામાં એવું સું દીઠુ તે, ની-રખો એનું ગાત્ર; તવ વીપ્ર ક્રોધ કરીને બોલ્યા, એ છે તુજ જમાત્ર ॥૧૦॥ એવું સાંભળી ક્રોધે ચઢીયા, કહ્યા કટુ વચન; વીપ્ર કહે તું શીદ કરે છે, કરેશે એ રાજ્યાસન ॥ ૬૧ ॥ ધનમાલ તારો એ ભોગવશે વીપ્રનું વચન સાચુ, પ્રધાન કહે તમારૂ બોલવુ, કરી આપવાનો કાચુ, ॥ ૬૨ ॥ વળણ ॥ કાચુ વચન કરૂ તમ તણું, જોઇ લેજો મહારાજ, વલ્લભ વદે પ્રધાનને, ઉપજી હૃદમાં દાજ

કડવું ૬૯ રાગ સામેરનો દોહરો.

જયમુની રૂશી એજ્ઞીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય, વીસ્તારી તુ

જને સંભળાવું, ચંદ્રહાસનો મહીમાય ॥૧॥ દુષ્ટ બુધ્ધી પ્રધાનને આ-
વ્યું કુંવર ઉપર ઝેર; વીપ્રનું બોલ્યું જુઠું પાડું, કરૂં કુંવરપર કહેર ॥૨॥
એવે વીપ્રો ભોજન કરી, ગયા પોતાને ઠામ; તે પછી પાપી પરધાને, કેવું
કીધું કામ ॥૩॥ બોલાવ્યા ચારે ચંડાળોને, લેઇ ગયા એકાન્ત; ચંડા-
ળો કહે કામ બતાવો, કસી ન રાખશો ભ્રાત ॥ ૪ ॥ એટલે પ્રધાન
એમ બોલ્યો, વારતા રાખજો મનમા, પેલો ચંદ્રહાસ છોકરોછે.તેનેતેડી
જાઓ વનમાં ॥૫॥ કોઇ ન જાણે એવી રીતે, મારી. નાંખીને આવો;
નીશાની માટે કોરી કાડીને, આંખ્યો એની લાવો ॥ ૬ ॥ જમણે ભુજે
છ આંગળી છે. તે છઠી લાવજો કાપી; એટલું કામ કરો તો તમને. ખુ
સી કરૂં ધન આપી ॥૭॥ એટલે ચારે ચંડાળ બોલ્યા, એમાં શું છે
કામ ભારે; અમે તે વેળા મારી નાખીને, દેશું નીશાની સવારે ॥ ૮ ॥
એમ કહીને દુષ્ટ ઉઠયા, મનસુબા મન કરતા; ન માબાપુ જાણીને એને
લેવાને સારૂ ફરતા ॥૯॥ એવે સમે સાંજ પડી ને, મળીઓ ચંદ્રહાસ;
ફોસલાવી અળગો બોલાવી, લીધો પોતાની પાસ ॥ ૧૦ ॥ પછી એકા-
એક ઉચકીને નાઠા ચંડાળ ચારે; ધાંટા કાઢી ચંદ્રહાસ રડેછે.કોણ ચડે
એની વારે॥ ૧૧॥ નગ્રથી ચાર ગાઉ છેટે જઇને પ્રથ્વીપર ઉતાર્યો
રાત અજવાળી જાય ઝમારે, મનસુબો મારવા ધાર્યો ॥ ૧૨॥ એટલે
ચંદ્રહાસ બોલ્યો, મારે ગમે તેમ નથી; ચાહા તો મારી નાંખો તોહે,
સખો દેવાનો નથી ॥ ૧૩ ॥ એટલે ચારે ચંડાળ બોલ્યા, તારો શખો
નથી લેવો; વારૂ તું દેખાડ અમને, જોઇએ શખો છે કેવો ॥ ૧૪॥ એ
ટલે ચંદ્રહાસ બોલ્યો, મોહોમાંથી નહી કાહાડું; ચારે જણ આઘા ઉભા
રો તો તમને દેખાડું ॥ ૧૫॥ તવ ચંડાળો અળગા ખેસીયા, શખો
લેવાને કામ; ચંદ્રહાસે મુખમાંથી કાઢી દેખાડયા સાળંગરામ ॥ ૧૬ ॥
તે દેખીને ચંડાળોનું, ફરી ગયું છે મન; પ્રેર પ્રભુએ પેરણા કીધી.
જીવાડવા તે તન ॥ ૧૭॥ ચંડાળોને ઉપની દયા મનમાં આવ્યું એમ
અરેરે આ ગરીબડાને, આપણે મારીએ કેમ ॥ ૧૮॥ એટલે બીજો
ચંડાળ બોલ્યો. મુકી દો દયા આણી; પણ પ્રધાનની પાસે જઇને, શું
દઇશું નીશાની ॥૧૯॥ માટે એના જમણા ભુજની, છેલ્લી લ્યો આંગળી
કાપી; પછી જીવતો મુકી દો એને, એવી દયા મન વ્યાપી ॥ ૨૦ ॥
પછી ચંદ્રહાસને વળગી સમજાવીને છરી દીધી; જમણા ભુજની આં-
ગળી છઠી, તેતો કાપી લીધી ॥ ૧૨ ॥ ચંદ્રહાશે કારમી ચીશ પાડી,
કંપી ગયું શરીર; ઢળ ચડી તે ધરણ બેઠો, બહુ નીકળ્યું રૂધીર ॥૨૨॥

ચારે ચંડાળ વનમાં મુકી, ચાલ્યા તેણીવાર; લોચન લીધા વિના જઇ એ, તેતો ભુલ અપાર ॥૨૩॥ એવામાં એક મૃગને મારયો. તેના લીધાં લોચન;પછી ચારે નગરમાં ગયા, ચંદ્રહાસ રહયો વન ॥૨૪॥ રાત્રી બહુ ભયંકર ભાસે, ચાલે આંસુ હેલી થરથર એનું કાળજુ કંપે અરન્યમાં કોણ બેલી ॥૨૫॥ એવે ચંદ્રમા અસ્ત પામ્યો; થયું અંધારૂં ઘોર;વાઘ વરૂ કરે ઘુઘવાટા, થાય શીયાળોનો સોર ॥ ૨૬ ॥ એવા વનમાં બાળક રડે, મોડું રહ્યું છે પોહોળું; એવામાં ત્યાં ફરતું ફરતું આવ્યું હરણનું ટોળું ॥૨૭॥ સુતુ સુતુ છોકરૂ રડે પશુને આવી દયાય; કાપેલી આંગળી ચાટવા લાગ્યા, તેણે શીતળતા થાય ॥ ૨૮ ॥ શીતળતા વળવાથી એના, મીચાયાં લોચન; નીંદ્રાવસ બાળક થઇ ગયો, મુકી દીધું રૂદન ॥૨૯॥ પસુમાં પ્રેરણા ન કરી પ્રભુએ બાળક કરવા સુખી; શખે મુખમાં શખીને ઉંઘ્યો, ન થયો વીશેશ દુખી ॥ ૩૦ ॥ એવામાં તો વાહાણું વાહાયું, તવ જાગ્યો ચંદ્રહાસ;તોપણ હરણનું ટોળુંતે, બેઠું એની પાસ ॥ ૩૧ ॥ બાળકથી ઉઠાતુ નથી, પીડાથી રહયોપડી; હરણીંએ વનમાંથી લાવી,ફળ દીધાં તે ઘડી ॥ ૨૩ ॥ ચંદ્રહાસને જે મીઠાં લાગે, તે ફળ લઇને ખાય, એટલે જીવને શાન્તી વળી, બેઠો થયો વનમાંય ॥૩૩॥ એવે સુર્યનો તાપ આવ્યો, તડકો લાગ્યો તે સમે; આકાશ ઉડતી સમળીયો, ચંદ્રહાસ ઉપર ભમે ॥૩૫॥ તેથી પુત્રને થયો છાંયો પ્રભુ તણી મહેરબાની શખાને અળગો નવ મુકે, પ્રાણ પોતાનો જાણી ॥૩૫॥ એ રીતે વનમાં ને વનમાં, વીતી ગયા દસ દન; એવામાં કોળંદર નામનો, ત્યાં આવ્યો રાજન ॥૩૬॥ ગેરથી ગોડે બેશી આ વેલો, મૃગીયા રમવા વન; જ્યાંછે ચંદ્રહાસ ત્યા તે આવ્યો, દીઠોનાહાનો તન ॥૩૭॥ એ રાજાને ફરજન નથી, તેણે કરયો વીચાર, આ છોકરૂ કોઇ માબાપ વિના, વનમાં છે નોરાધાર ॥૩૮॥ પુત્ર નથી કાંઇમાહારે પેટે, માટે એને લઇ જાવું, દીકરો કરી મુજ ગેર રાખું સારૂ સારૂ ખવરાવું ॥૩૯॥ એવું સમજી કોળંદરે, પુત્રને આડિકાર દીધો; પાંગોઠું ઝાલી ઉપાડીને, અશ્વના ઉપર લીધો ॥૪૦॥ સાથે સુત લઇને ઘેરગયો, હરખ્યું ગામનું લોક;ચંદ્રહાસનું મોહોઢું જુએ, તેનો ટળે સૌક ॥ ૪૧ ॥ કોળંધરે મુકયો નીશાળે, ભણે નહિ વીલાય; કકો કહેતાં કષ્ણ બોલે બીજું ન ભણે કયાંય ॥૪૨॥ હરી ફરી સારંગરામ શેવે, શખે પોતાની પાશ; એક ઘડી અળગા નવ મુકે, તેથી રીજ્યા અવીનાશ ॥૪૩॥ એમ કરતાં સોલ વરસનો થયો, તાતને જોડયા હાથ; પીતાજી દેશ જી

તજી જાઉં; સેન્યા હો મુજ સાથ ॥૪૪॥ તેથી તાને સૈન્ય આપ્યું, જીતવા ચાલ્યો દેશ; મોહોટા સામી બાથ ન દીધી, જીત્યો નાના નરેશ, ॥૪૫॥ ઘણું ઘણું ધન પોતે લાવ્યો, પીતા અતી રાજી થાય; કોળંધર કને ખંડણી લેછે. કુન્દનપુરનો રાય ॥ ૪૬ ॥ તેને ત્યાં મોકલી નજરાણું; સો ગાડાં ભરી ધને, કહાવ્યું કે બહુદેશ જીત્યો, વમડેથી લાવ્યો તન ॥ ૪૭ ॥ કુન્દન રાજાને દ્રવ્ય પહોચ્યું; ઉડતી જાણિ વાત; કોળંધરનો પાળક પુત્ર થઈ ગયો પ્રખ્યાત ॥ ૪૮ ॥ છે ચંદ્રહાસ નામ તેનું, રૂપે ગુલાબનો ગોરો; મોહા ગુણવંતો માહા બળવંતો પ્રાક્રમમાં બહુ મોહોટો ॥૪૯॥ કુંદન રાજાઆનંદ પામ્યો, પ્રધાનને પડયો ત્રાસ; મેં મરાવવા મોકલ્યો તે તો, નહી હોય ચંદ્રહાસ ॥ ૫૦ ॥ એવામાં કુંદનરાય બોલ્યો; પ્રધાન તમે જાવો; કોળંધરનો દીકરો કેવો, તેના સમાચાર લાવો ॥ ૫૧ ॥ તવ કુબુદ્ધી પ્રધાન ગયો, કોળંધરને ઘેર; માન્ય દેઇને ઉતારો આપ્યો; કોળંધરે ભલી પેર ॥ ૫૨ ॥ પછી કુબુદ્ધી પુછવા લાગ્યો, ક્યાં છે તમારો તન; તેને જોવા માટે મુજને, મોકલીયો રાજન ॥ ૫૩ ॥ તવ ચંદ્રહાસને બોલાવ્યો; તે આવ્યો પ્રધાન પાસ; નજરે દેખી ઓળખ્યો તો મનમાં લાગ્યા ત્રાસ ॥ ૫૪ ॥ જાણ્યું મરાવવા મોકલ્યોતો, તેવો તે ચંદ્રહાસ, બ્રાહ્મણનું બોલ્યું સત્ય થાશે, હું તો થઇશ નીરાશ ॥ ૫૫ ॥ એવું જાણી કુબુદ્ધીયે કપટનો ખેલ કીધો; છાનો માનો એક પત્ર લખીને, ચંદ્રહાસને કર દીધો ॥૫૬॥ દીકરો પોતાનો મદન નામે તેને લખ્યું પત્ર લેજો; આ કાગળના લાવનારાને તુરતા તુરત વીષ દેજો ॥ ૫૭ ॥ વીલમ ન કરશો કોને ન કેહેશો, કાંઇ ન કરશો વાર; ઓરેલા બાજી હાથથી જાશે, ઓરે મદન કુંવાર ॥ ૫૮ ॥ એવો પત્ર લખીને આપ્યો, ચંદ્રહાસ કેરા કરમાં, જાવો જઇ પત્ર આપી આવો, અમ શુતને અમ ઘરમાં ॥ ૫૯ ॥ જોજો પત્રને ઉકેલશોમાં ઝટ પટ ચાલ્યા જાવો; મારા પુત્રને પત્ર આપી, પછી વીસામો ખાવો ॥૬૦॥

વળણ. વીસામો ખાજો પછી જાવો ચંદ્રહાસે; શ્રોતા જન સહુ સાંભળો કહે છે વલ્લભ વ્યાસ,

---

કડવું ૭૦ રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા જયમુનીજી વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; ચંદ્રહાસને કાગળ દીધો, એણે જાવાનો વીચાર કીધો ॥૧॥ એતો અશ્વ ઉપર થયો

સ્વાર, પેહેરી લીધા વસ્ત્ર શણુગાર; ચેત્ય રાખ્યાં સહુ હથીયાર, સાથે સેવક લીધા ચાર ।।૨।। તેવા તે અશ્વે સ્વાર, ચાહ્યા પત્ર દેવા તેણી વાર; મન મુકીને ઘોડા દોડાવ્યા. થોડી વારે કુંદનપુર આવ્યા. ।।૩।। ગલથી ગંગાની કીનાર, એક બાગ શોભીત અપાર; તેમાં રૂડાં વ્રક્ષની છાયા. તેના શીતળ વાયુ વાયા. ।।૪।। તેથી ચંદ્રહાસ બોલ્યો વચન, આવો છાયામાં કરિયે સહન; થોડી થોડી નિદ્રા લેશું, પછી પત્ર જઇને દેશું. ।।૫।।એમ કહીને બાગમાં પેઠા, દીઠો છાંયો ત્યાં જઇને બેઠા; વસ્ત્ર પાથરી બાગમાં સુતા,આવ્યો વાયુ નીંદ્રા વશ હુતા. ।। ૬ ।। બાગ સરસુ ગલથી તીર ત્યાં તો નીરમળ વહે છે નીર; ત્યાં તો નહાવા આવી છે કુંવર, પુત્રી કુંદનરાયની સાર. ।। ૭ ।। એ તો છે રૂપરૂપની ધામ, એનું ચંપક માલ્યની નામ; તેની સાથે પ્રધાનના બાળ, વિખ્યા નામે રૂપે રશાળ. ।।૮।। બેઉ બાળીયે કર્યું સ્નાન, ઘેર જાવા થઇ સાવધાન; તવ વિખ્યા બોલી બેહેન જાવો, મુજ માયે કહ્યું પુસ્પ લાવો. ।।૯।। માટે હું પુસ્પ લેવા જાઉં, બાગમાં વીણીને આવું; એમ કહિ કરી કુંવરિ વીદાય, પોતે બાગને વીશે જાય.।।૧૦।। પુશ્પ વીણવા લાગી પોતે, દીઠો ચંદ્રહાસ સુતો તે, એનાં દરસણે જાય દુખ, જઇ વીખીયાયે જેયું મુખે. ।।૧૧।। દીઠો પુરૂષ બહુ અલબેલો, હાલ આ નર છે ઉંઘેલો; એવે પત્ર જામાનિ કસે, તે તો વાંચવાને મન વસે. ।।૧૨।। ધીરે રહિને છોડયો સાર; વાંચી જાણ્યા સમાચાર; મુજતાતે ધાર્યો છે કેહેર મોકલ્યો કપટે મુજ ઘેર. ।। ૧૩ ।। વીખ દેવા લખ્યું મુજ તાત, દેશે કપટથી વિખ ભ્રાત; પછી કુંવરીએ શું કીધું. પોતે નેત્રનું કાજળ લીધું. ।।૧૪।। વિખ શબ્દ લખ્યો છે જ્યાંય; ખની જોડે લખ્યો ય ત્યાંય; તવ વીખીયા એમ વંચાય છાનું માનું લખ્યું કન્યાય. ।।૧૫।। એનું નામ છે વીખીયા માટ;એણે સમજી બેસાડયો ઘાટ;પછી હતો તેમજ બાંધી દીધો, પછી પંથ પોતાનો લીધો. ।।૧૬।। ચાલી ચાલી ગઇ આપ ઘેર, કોઇને કહી નહી તે પેર;એમ કરતાં થઇ ઘડી ચાર, ચંદ્રહાસ જાગ્યો તેણીવાર.।।૧૭।। એતો જાગ્રતથઇને ગયો, કુબુદ્ધીને ત્યાં જઇ ઉભો રહ્યો પત્ર મદન કુંવરને દીધો, એણે ઉકેલી વાંચી લીધો. ।। ૧૮ ।। મુજ તાતે મોકલીયો હાને રૂડા જમાત્રથી મન માને; એણે જાણ્યું જાણે કોઇ વાત, હાવો જમાત્ર નાવે હાથ. ।।૧૯।।એમ સમજીને વિપ્ર બોલાવ્યો, પોતાના ઘરનો ગોર આવ્યો, કીધું સમે વરતે સાવધાન, દીધું મદને કન્યાદાન, ।।૨૦।।વિખ્યા બાગની પોતાની જેહ,પરણાવી દીધી પ્રેમે તેહ; એવે જાણ્યો

કુબુદ્ધી તાત, એણે લગ્નની જાણી વાત. ॥૨૧॥ દીઠો ચુડો પુત્રીને હાથ. શતરૂ પરણ્યો દીકરી સાથ; વિપ્રોનું વેણ ના પડ્યું કાચુ, માહારૂ જુઠુને એમનુ સાચુ. ॥૨૨॥ પણ હું કયારે ખરો ખેલાડુ બોલ્યું બ્રાહ્મણનું ખોટુ પાડુ, એકવાર હું શંદે ખોવું, આમ કેમ થયુ પુછી જોવું ॥ ૨૩ ॥ પછી પોતાનો મદન તન, તેને તેડયો એકાન્ત ભોવન; બેટા તેં શીખ કોની લીધી, વિખ્યા બહેન પરણાવી દીધી ॥૨૪॥ ત્યારે મદન બોલ્યો એમ; પત્ર લખીને પુછો છો કેમ; જુઓ પત્ર તમારો લખેલો, મીથ્યા આરોપ મુજને મેલો. ॥ ૨૫ ॥ તવ પ્રધાને પત્ર લીધો, શબ્દ વાંચીને વિચાર કીધો; મહારી લખવામાં થઇ ભુલ, હાથેથી બન્યો મુરખ તુલ ॥૨૬॥ હવે વીધવા વેઠું કુંવારી, પણ જમાત્ર નાંખું મારી; એમ મનમાં રાખી એ વાત, ઘેર બેશી રહયો છે તાત ॥ ૨૭ ॥ એવે મદન સભામાં ગયો,જઇ રાજાને સંદેશો કહયો,સુણો કુંદનસેન્ય વાતવગની, મેંતો પરણાવી માહારી ભગની ॥ ૨૮ ॥ કોળંદરનો સુત ચંદ્રહાસ; તેની સાથે ધરીને હુલ્લાસ; સુણી કુન્દનસેન્ય એમ બોલે, કામ કીધુ રૂડુ અતોલે ॥૨૯॥ જા તું જયાં હોય ચંદ્રહાસ, ત્યાંથી મોકલ મારી પાસ; એને પુત્રી માહારી પરણાવું. સદા હાંઇ રહેવાને ઠરાવું ॥ ૩૦ ॥ એવાં વચન સુણીને મદને, ચાલ્યો દુષ્ટ બુધ્ધીનો તન; એવે કબુધ્ધા સું ખેલ લાવ્યો, એણે જમાત્રને બોલાવ્યો ॥ ૩૧ ॥ કહ્યું ચંદ્રહાસને કામ, તમે સ્નાન કરો આ ઠામ; પછી પુંજાપો હાથમાં સાહાવો, ચામુન્ડાના પુજન સારૂ જાવો ॥૩૨॥ અમારા કુળ રીત એવી, જઇ જમાત્ર પુંજે દેવી; નવ પુંજે તો વિઘન થાય, દીકરાનું હેવાતણુ જાય ॥ ૩૩ ॥ તવ બોલ્યો ચંદ્રહાસ એમ, વેણ લોપુ તમારૂ કેમ કહીને કરવા ગયો સ્નાન, તવ કપટ કર્યું પરધાન ॥ ૩૪ ॥ અણુ બોલાવ્યો બે ચંડાળ દીધી કબુધ્ધી તતકાળ; તમે ચામુન્ડા માતાએ જાવો, ડેરામાં પેશીને સંતાવો, ॥૩૫॥ રહેજો ઉઘાડી તરવારે, ગફલત નવ ખાસો લગારે; કોઇ આવે ત્યાં પુજન કરવા, તેને જાણજો આવ્યો મરવા ॥ ૩૬ ॥ ભય ધરશો નહી ઘોરે દીશ,આવનારનું છેદજો શીશ; એશું કહી મોકલ્યા ચંડાળ, જઇ સંતાયા તે તતકાળ ॥ ૩૭ ॥ હાથમાં ઉઘાડી તરવાર, રહ્યા મારવાને તઇયાર, એવે ચંદ્રહાસે કર્યું સ્નાન, સ્વચ્છ વસ્ત્ર થયો સાવધાન ॥૩૮॥ લીધો પુંજાપાનો છાબ હાથ, જાતાં સમરે ચામુન્ડા માત, ઘરથી નીકળી પંથ પળીયો, એવે સુત પ્રધાનનો મળીઓ ॥ ૩૯ ॥ પોતાનો બનેવી ચંદ્રહાસ આવ્યો મદન તેની પાસ, કહો વારૂ કયાં જાઓછો

તમો, તમોને તેડવા આવ્યા અમો ॥ ૪૦ ॥તવ બોલીયો ચંદ્રહાસ,જાઉં ચામુંડાને અવાસ; તમ તાતે બતાવ્યું છે કામ, દેવી પુજવા જાઉં તે ઠામ ॥૪૧॥ તવ મદન વદયો વચન, તમને તેડે છે રાજન,રોવા સામગ્રી મુજ કને લાવો, તમે રાજ્ય સભામાં જાવો ॥ ૪૨॥ તમ વલી સાલાએ હું જાઉં;પુજા કરી સભામાં આવું,એવું એવું કહીને સામગ્રીલીધી, ચંદ્ર હાસે તે આપી દીધી ॥ ૪૩ ॥ પોતે ચાલ્યો રાજ્ય સભામાં, પેલો મ દન દેરામાં જાય;જેવો પેઠો દેરાની માંય, તેવા ચંડાળઉભેલા ત્યાંય॥૪૪॥ ઉઘાડાં ખડકે કરી રીસ,મારી છેદયું મદનનું શીશ; ધડ મુસ્તકપડીયા ધરણ; પામ્યો પાપી તણો સુત મરણ ॥ ૪૫ ॥ ચંદ્રહાશી ગયો સભા- માંય; રાયે માન્યદીધું ઘણું ત્યાંય; બધી વાત કહિ વરણાવી, પોતાની પુત્રી પરણાવી ॥૪૬॥ જેનું ચંપક માલ્યણી નામ, ઘણી ગુણવંત રૂપની ધામ; તેનું કન્યાદાનજ દીધું, સહુ રાજ્ય અરપણ કીધું, ॥ ૪૭ ॥ તે તો વાત પ્રધાને જાણી, આવ્યો સભામાં વીચાર આણી; જોયું તો પરણ્યો ચંદ્રહાસ, જઇ બેઠો રાજાની પાસ ॥ ૪૮ ॥ લગનની તમામ વાત જાણી, એની મતી ઘણી ઘભરાણી;પુછયું ચંદ્રહાસનેએમ, દેવી પુજવા ન ગયા કેમ ॥૪૯॥ બોલ્યો ચંદ્રહાસ વચન, ગયો પુજવા તમારો તન; મને સભામાં મોકલી દીધો, પુજાપો એમણે હાથ લીધો, ॥ ૫૦.॥ ગયા પુજન કરવાને એહ, પડયો પ્રધાનને સંદેહ; દોટ મુકીને પ્રધાન, પોતે જોવા ગયો સંતાન ॥ ૫૧ વલણ ॥ સંતાન જોવા સંચર્યા જયાં છે દેવસ્થાન; વ્યાસ વલ્લભ વદે, સમરે સહુ ભગવાન.

કડવું ૭૧ રાગ સવઈયાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, અશ્વમેધ કથાય ॥૧॥ પ્રધાન સંચર્યો દેવીને દેર, જોયું ધોળે દીશ, દેરામાં પડેલું દીઠું, પુત્રનું ધડ ને શીશ ॥ ૨ ॥ પ્ર- ધાને જાણ્યું બ્રાહ્મણોનું, વચન સાચું પડીયું, જે જે કપટ મેં કર્યું તે મ હારૂં મુજને નડીયું ॥૩॥ હવે હું શું કરૂ જીવીને,દીકરાનીથઇ હાણ,એમ કહીને શીશ પછાડયું, નીકળી ગયો પ્રાણ ॥૪॥ એ વારતા સહુ લોકે જાણી, જોવા ગયો રાજન;તેની સાથે ચંદ્રહાસ ગયો, આ શું થયું વી- ઘન ॥૫॥ ચંદ્રહાસનું મોઢું ઉતરી ગયું, પગલાંનો હુંકાળો જગતની

કહેણી થઇ મુને મુઓ સાસરો ને સાળો ॥ ૬ ॥ એવું સમજી ચામુન્ડા નો, વહન પોતે કીધા; તેથી દેવી પ્રસન થયાં, હરીને ઉત્તર દીધો ॥૭॥ શું માગેછે શું માગેછે, જે માગું તે આપુ, ચંદ્રહાસ તું ચીંતાનકરતો, તું કહે તે કષ્ટ કાપુ ॥ ૮ ॥ સાંભળી ચંદ્રહાસ બોલ્યો, માતાજી કષ્ટી કાપો; માહારો સસરો માહારો શાળો, શજીવન કરી આપો ॥ ૯ ॥ માતાયે અમી દ્રષ્ટી કીધી, તવ થયા સજીવન; ચંદ્રહાશને ચરણે લાગ્યો, કુબુદ્ધી ને મદન ॥ ૧૦ ॥ દુષ્ટ બુદ્ધી જઇ જમાત્રને પડીયો પ્રેમે પાય; માહારૂં કૃત મુજને નડયું છે, તમે તો કીધી સાહાય ॥ ૧૧ ॥ પોતાનું કર્યું પોતાને નડે, તેમાં નહી મીન મેશ; કપટ તેનું ચપટ થાયે, સંદે નહી કાંઇ લેશ ॥ ૧૨ ॥ વિપ્રનું વચન સત્ય ન માને મુજ જેવો નાસ્તીક; પાછળથી તે પસ્તાય પાપી, પહેલી ન ધરે બીક ॥ ૧૩ ॥ મમત બાંધે વીપ્રની સાથે, તે નવ પહોચે ઠેઠ; એમ કહી ઘરબાર પોતાનુ, જમાત્રને કર્યું ભેઠ ॥૧૪॥ પોતાનો મદન દીકરો તે, ચંદ્રહાસનો દીધો, વૈરાગ્ય આણી તપ કરવાને, જાવા વીચાર કીધો ॥ ૧૫ ॥ એટલે કુંદનશેન્ય રાજાયે, જોડે જાવા ધાર્યું, રાજા પ્રધાન નીકળ્યા બેઉ, ઉતપાતસર્વનિવાર્યું ॥૧૬॥ તેમણે વનમાં વાસ પુર્યો રાજ્ય કરે ચંદ્રહાસ; મદનને પ્રધાન કરીને પોતે રાખ્યો પાસ ॥ ૧૭ ॥ રીતે રાજ ચલાવે, ધર્મ ધોરિંધર રાય; અણિ બ્રાહ્મણને વીશેશ માને, તેમ તેમ જય વરતાય ॥ ૧૮ ॥ તે ચંદ્રહાસને બે દીકરાછે, બાણાવળી બળવાન; એ બીના કહી નારદજીયે જાણ્યું સતી સંતાન ॥ ૧૯ ॥ નારદે કહ્યું અરજુનજીને, મુશીદો સોરાસોર, એની જોડે જુદ્ધ કર્યામાં, નહી ચાલે તુજ જોર ॥૨૦॥ માટે સલ્હા કરી લ્યો ઘોડા, કહી થયા અંતરધ્યાન; અરજુનજીએ વખત વીચારી, શું કરયું સતી સંતાન ॥૨૧॥ હંસદ્ધ્વજને ને નિલદ્ધ્વજને, મોકલી સંદેશા કરાવ્યા, કહીએ કે અરજુન ને પ્રભુ; પરોણાગતે આવ્યા ॥ ૨૨ ॥ એવું કહાવ્યું તે વાત પોહોચી, જ્યાં ચંદ્રહાસ રાય; સારા સમાચાર સાંભળીને સામો તેડવા જાય ॥ ૨૩ ॥ સામા આવી માન્ય દીધું, લેઇ ગયો આપ ઘેર; પાંચ દિવશે પરોણાગતે; રાખ્યા આનંદ ભેર ॥ ૨૪ ॥ પછી પોતાના પુત્રોને, સોંપી દીધું રાજ; અશ્વ લેઇને પાન્ડવ સાથે, નીકળ્યો ફરવા કાજ ॥ ૨૫ ॥ યજ્ઞના અશ્વ બે આગળ ચાલે, પુઠે સહુ સૈન્યાસ; સર્વના જીવને આનંદ ઘણો હૈયે હરખ ના માય ॥ ૨૬ ॥ જાતાં જાતાં આઘા ગયા, લાંબે પંથે ચડીયા; એવામાં સમુદ્ર આવ્યો, તેની જળમાં પડીયા ॥ ૨૭ ॥ વલણ ॥ પડીઆં સેના જળ વીસે, સાંભળ તું

કડવું ૭૨ રાગ સાખી.

જયમુની ફરી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય;વિસ્તારી તું જને સંભળાવું અશ્વમેધ કથાય ॥ ૧ ॥ બેઉ અશ્વ શીધુમાં પડીયા, તરતા જળમાં જાય; જળવિશે એક ટેકરી છે, તે જઇ પોહોચ્યા ત્યાંય ॥૨॥ શીંધુ કીનારે સઉ શેન્ય ઉભું, અશ્વ ગયા કેમ કરીએ; પ્રભુ કહે જળ તરણવાજી, લેઇ પુઠે પરવરીયે ॥૩॥ એમ કહી અરજુનને પ્રભુ બેઉ થયા તઇયાર;જળ તરવાણજી પર બેઠા, ચાલ્યા તેણિવાર ॥ ૪ ॥ ટેકરી ઉપર તે પણ ગયા, અશ્વ લેવાને કામ; ઘણા કાળથી તપ કરેછે બકદાલભ તે ઠામ ॥૫॥ તેમની પાસે અરજુન ગયો, ગયા અશરણા શરણ; મહા તપસ્વી મુની દેખી, પ્રેમે લાગ્યો ચરણ ॥૬॥ અરજુન કહે ઓ માહારાજા, એકવાત પુછી લેવું; તડકોવરસાદ નડતો હશે, ઝુંપડી કરો તો કેવુ ॥૭॥ એટલે બકદાલભ કહે બેટા, સાંભળ જે વેણ માહારૂં; ઝઇડાં લાવિ ઝુંપડી બાંધુ, કેટલું જીવવા સારૂ ॥૮॥ એવું સાંભળી પારથે પુછયું. મનમાં ધરીને હર્ષ; ઓ મહારાજા તમ કાયાને, કેટલાં થયેલાં વરસ ॥૯॥ બકદાલભ કહે ખબર નથી પણ કહું વિવેક; જન્મથી મહારા મુસ્તક ઉપર, પત્ર મુકયું છે એક ॥ ૧૦ ॥ મેહોટા મહોટા છીદ્ર પડેલાં, હશે તેની માંય; છીદ્રો જેટલા માહારી આગળ, થઇ ગયા બ્રહ્માય ॥ ૧૧ ॥ તવ અરજુને છીદ્ર ગણીયાં, ગણિયાં શ્રી જુગદીશ; ગણતી કરતાં વીશ છીદ્રોના બ્રહ્મા થએલા વીશ ॥ ૧૨ ॥ અરજુનજી મહા વિસ્મય પામ્યો, આ કેવિ વ્રતી ઢુંકી, કહે છે કે ઝુંપડી બાંધીને છેવટ જાવું મુકી ॥૧૩॥ આપણો આયુષ છે બહુ ટુકો, પણ આશા બહુ મોહોટી, અજ્ઞાનતાથી આપણ જીવો, આશા કરીએ ખોટી ॥ ૧૪ ॥ એમ કહીને ઉભા થયા, યજ્ઞના અશ્વ હંકાર્યા, પુઠળ પોતાના અશ્વો મુકયા, શેન્ય હતું ત્યાં ઊતર્યા ॥૧૫॥ ભોમી ભાગમાં અશ્વ ચલાવ્યા જાતાં જાતાં જાય; ચારો ચરતા મારગે ફરતા, ગયા શીંધુ દેશ માંય ॥૧૬॥ ત્યાં રાજ્ય કરે સુત જેદ્રથનો, દુર્યોધનનો ભાણેજ, જુગમ એવું નામ એનું, મોહોપર ઝાઝુ તેજ ॥ ૧૭ ॥ તેમા ગામમાં ઘોડા ગયા જુગમે જાણી વાત; અરવ લેલાટની પત્ર વાંચી જાણ્યા પાન્ડવ પ્રખ્યાત ॥૧૮॥ તેવોજ મુરછામાં પડીયો, થઇ ગયો બે ભાન, તે વાત જાણી દુશાલીયે, ગભરાયો સંતાન ॥ ૧૯ ॥ એવું જાણી ઘર બાહાર ચાલી દોડી ગઇ ભાગોળે ત્રાસ ભરેલી રડવા લાગી, અવળા મોઢે

પાળે ॥ ૨૦ ॥ આ મુજ બંધુ આ મુજ બંધુ, કરતી કરતી આવી; કુંતી નંદન અરજુનજીએ, ભગની કહી બોલાવી ॥ ૨૧ ॥ આવ મારી ભગની શો લાગ્યો અગની; વગની કહે મન વાત, હું તારો ભાઇ બેઠો છું ને કેમ કર આંસુપાત ॥ ૨૨ ॥ એટલે દુશાલી એમ બોલી, દુર-દશા માહારી જાગી; તને આવ્યો સાંભળી તારા, ભાણેજને બીકલાગી ॥ ૨૩ ॥ એના મનને એ ભય લાગ્યો, લેઇ લેશે મુજ રાજ; દુરીયોધન ના વતીની માહારી, ઉપર કાઢશે દાજ ॥૨૪॥ એવો ભય તુજ ભાણેજ પામ્યો, મુરછામાં ઢળી પડીયો, એવા બેનના વચન સુણી. પારથને પેમ ચડીયો ॥ ૨૫ ॥ સૈન્ય સહીત એ ગામમા ગયો, ભાણેજ પડીયો જ્યાંય; ભાઇ ભાઇ કહેતો કહેતો, આવીને ઉભો ત્યાંય ॥ ૨૬ ॥ હાથ ગ્રહી જુગમને ઉઠાડયો. કેમ તું મન ભય લાવ્યો, આપણે ઘેર યજ્ઞ થાય છે તે, તુજને નેડવા આવ્યો ॥ ૨૭ ॥ ચાલો ભાણેજ ચાલો ભગની, ચાળો આપણે ઘેર, એટલે જુગમ રાજી થયો, ઉપડયા આનંદભેર ॥૨૮॥ વાજતે ગાજતે ચાલ્યા સરવે, હસ્તીનાપુર ભણી, વરશકેતુ આગળ ગયો, કહેવા વધામણી ॥ ૨૯ ॥ ધરમને સમાચાર કહયા, તવ ઉઠયા સામા જાવા; મોતી પુષ્પોની થાળો ભરી, બેઉ અશ્વ વધાવા ॥૩૦॥ કુંતા દ્રૂપતી સુભદ્રા, ભીમશેન આદે જાય; હરખીને સૌ સામા આવી, અશ્વને લાગ્યા પાય ॥ ૩૧ ॥ મોતી પુષ્પે વધાવ્યા સહુને તેડયા ગામની માંય, રૂપાળા ઉતારા આપ્યા, સહુ જન ઉતરયું ત્યાંય ॥ ૩૨ ॥ આનંદ ઓચ્છવ ગામમાં થાયે, હરીજન લોકો માહાલે; અનીતીનો ન મળે કોઇ, રૂડી રીતે શહુ ચાલે ॥ ૩૩ ॥ યજ્ઞ મંડપની બહુ શોભા, કાંઇ ન રાખી ભુલ; સ્ફાટીક મણીના સ્થંભ રોપેલા, ફરતી મોતીની ઝુલ ॥ ૩૪ ॥ હીરા ચળકે લીલમો લળકે મલકે જોતાં મુખ; બ્રાહ્મણો નાં દરશન કરતાં, ટળે દળદર દુખ ॥ ૩૫ ॥ વેદ મંત્રના સુર ચાલે, નીકળે વાણી પવીત્ર; લોકોના જય-જય શબ્દ થાયે, વાગે રૂડાં વાજીંત્ર ॥ ૩૬ ॥ ઉછળે અબીલ ગુલાલ પુષ્પો, ભજનની થાય ધુન્ય; આપવું મેલવું તે સહુ કરે માહાબળીઓ અરજુન ॥૩૭॥ દેશ દેશાન્તર પત્ર લખીને, તેડયા સહુ રાજન, એઠાસી શહસ્ર રૂશી તેડયા, નગ્ર થયું પાવન ॥ ૩૮ ॥ રાજા રહીઅતને વળી રૂસી, જાદ્વ છપન્ન કરોડ, વજ્ઞના વીસે કારભાર કરે, પોતે શ્રી રણછોડ ॥ ૩૯ ॥ સરવને સારૂ લાગે છે, ભાગે છે ભવના પાપ, ખાન પાન પાન્ડવ પુરૂ કરે, નહી કોઇને શંતાપ ॥ ૪૦ ॥ ચોરી ચખારી જરા ન થાયે, વરકોદની ચોકી, નિચ વરણ

બેસા નવ આવે, ભીમશેન રાખે રોકી ॥ ૪૨ ॥ બેસવાની સભા ઓર જાને રચી, સર્વ ક્ષત્રીઓએ જાણ્યું; મેઘવરણ સાથે સેવક મોકલી, પરવતનું ધન આણ્યું ॥૪૩॥ કનક કેરા ઓરડા ભરીયા; સો શૈન્ય કીધી ત્યાર; ચૈત્ર સુદી પુણ્ય મીને દન, પુરણાઊતી વીચાર ॥ ૪૪ ॥ વળી પુરણમીનો દન થયો, સુણ જનમેજે રાય; વલ્લભ વાણી ઓચરે, યજ્ઞ તણી કથાય,

કડવું ૭૩ રાગ ધોળ.

બોલ્યા બોલ્યા જયમુની મુજ વચનરે; સાંભળ સાંભળ પરીક્ષત કેરા તનરે. ॥૧॥ યજ્ઞ કરવા બેઠાં ધરમને ભૂપતી જગતનો જસ લે છે કુન્તા સતીરે ॥૨॥ વેદ મંત્રે બ્રાહ્મણો કાર્ય કરાવેરે; જવ તલ ઘ્રતને, શીફળ સરવે હોમાવેરે ॥૩॥ તે યજ્ઞની ધુમ્ર આકાશે જાયરે; તેથી તેત્રી, કોટી દેવતા ત્રપ્ત થાયરે ॥ ૪ ॥ વાગેછે ત્યાં ભેર ભુગળને ઢોલરે જય જય સબ્દ થાય ને ઊપજે કલોલરે ॥ ૫ ॥ હરીજનો, જુએ છે રૂડેરી ચરચારે; શૌને કીધી, કપાક્ષે કુમ કુમ ચરચ્યારે ॥ ૬ ॥ અશ્વ પુજન કરી અવયવ ભાગ લીધોરે; પુરણ પ્રેમે, તેવો અશ્વ હોમ કીધોરે ॥ ૭ ॥ અશ્વને તો શજીવન કીધા વિદાયરે; પરી પુરણ યજ્ઞ થયો છે ત્યાંયર ॥૮॥ પછી ધરમે, આગના કરી તે વારરે; સહુને ભોજન કરાવો જુગદાધારરે ॥૯॥ તવ પ્રભુએ સર્વને આગના દીધીરે, જમવા માટે, વિવેક પતંગ કીધીરે ॥૧૦॥ પીરસવાને જાદવ છપન કોડરે; દેખે રેખ રાખે સઘળે શ્રી રણછોડરે ॥૧૧॥ કરાવી છે જમવા સામગ્રી અપારરે; વરણુન કરતા, ઘણીક લાગે વારરે ॥૧૨॥ પછી સરવે. ભાવતાં ભોજન કીધાંરે; સઊ પ્રાણીને સોપારી મુખવાસ દીધાંરે ॥૧૩॥ પછી પતંગ ઊઠીને ઊલટ વ્યાપેરે; ધરમ રાજા, કનકનું દાન આપેરે ॥ ૧૪ ॥ ભૂપતી તો કરે મોતીનું દાનરે, પાસે રહીને અપાવે શ્રી ભગવાનરે ॥૧૫॥ બ્રાહ્મણોને ભરેલી બ્રહ્મપુરી આપેરે; અવર જાતી, યાચકના કષ્ટ કાપેરે ॥૧૬॥ આપ્યાં પોતે ગોદાનને વસ્ત્ર દાનરે; આપ્યાં પાત્રો, કુન્તા સતીને સંતાનરે ॥ ૧૭ ॥ પછી કીધિ પુરણ પ્રેમે સભાયરે, તેમાં બેઠા, ક્ષત્રીનંદન સહુ રાયરે ॥૧૮॥ યુધિષ્ટરને વાવરવાનો ભાવરે; જેવો રાજા, તેવો કીધો સરપાવરે ॥ ૧૯ ॥ ધનમાલ આપી, સરવને દીધી વિદાયરે; પછી

સહુજન, પોતે પોતાને સ્થળ જાય રે ॥૨૦॥ તે પછી સઉ, યજ્ઞ સ્થળે ભેગા થાયરે; પાંચ પાંડવને, છઠા શ્રી જાદવરાયરે ॥ ૨૧ ॥ યજ્ઞકેરો કચરો નાંખ્યો જ્યાંયરે, સ્વર્ગ વીસેથી, નોળીયો આવ્યો ત્યાંયરે ॥ ૨૨ ॥ તે કચરામાં ઓળોટે ધરી ઉમંગરે; પણ ન થયું સોનારૂપાનું અંગરે ॥૨૩॥ ત્યારે ધરમે પ્રભુને પુછયું પ્રષ્ણરે; કાયા હાની કેમ બદલાઇ નહી કષ્ણરે ॥ ૨૪ ॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી એમરે, દ્વાપર ઉતર્યો તેથી કાયા બદલે કેમરે ॥ ૨૫ ॥ એટલે ટળીયા, ધરમનો સંદેહ રે; સરીતા સ્નાન, કરી સ્થળે ગયાં તેહરે ॥ ૨૬ ॥ નગ્રમાંથી રાજા રૂષી સહુ જાયરે; બીજી ત્રીજી રહીયત થઇ વીદાયરે ॥ ૨૭ ॥ બળદેવ ગયા; લઇને છપનકરોડરે; હસ્તીનાપુર, રહ્યા શ્રીરણછોડરે ॥ ૨૮ ॥ યજ્ઞ કથા પુરણ હવી આ ઠામરે; શ્રોતાજનને, સુણતાં રીઝે શ્રીરામરે ॥ ૨૯ ॥ યજ્ઞ કથા, સુણીને દાન અપાયરે; તે પ્રાણિને, યજ્ઞતણું ફળ થાયરે॥૩૦॥ શ્રદ્ધા રાખી, શ્રવણ કરે જે જનરે; તેને પ્રભુ, આપે અનધનતનરે॥૩૧॥ શ્રોતા વક્તા, સહુ બેસજો કરજોડરે; વલ્લભ વદે, બોલો જે જે શ્રી રણછોડરે ॥૩૨॥ વલણ ॥ જય બોલો રણછોડની; તો રણ છોડે નાથ; વલ્લભ વાણી ઓચરે, નીરમળ રહો મન સાથ,

---

કડવું ૭૪ રાગ સવાઇયાનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા; સુણજનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું સાંભળજે કથાય ॥ ૧ ॥ પરીપુરણ યજ્ઞ કીધો; રહ્યા સુખી થઈ જ્યારે; એવામાં એક કણબીને બ્રાહ્મણ વઢતા આવ્યાત્યારે ॥ ૨ ॥ ધરમ રાજાની સભામાં, આવીને ઉભા બેઉ; ધરમ કહે ટંટો સો છે, જુબાની તમારિ લેઉ ॥ ૩ ॥ તે વેળા શ્રીક્રશ્ન બેઠા છે, પોતે જુગજીવન; તે સમે પાટીદાર બોલ્યો, મુખથકી વચન ॥ ૪ ॥ માહારાજા મેં ખેતર માહારૂ, વીપ્રને અરપણ કીધું, માહારા બાપ પછાડે મેં આ, વીપ્રને આપી દીધુ ॥ ૫ ॥ આકાશથી કે પાતાળ સુધી, આપ્યું હતું રાજન; પણ તે ખેતરમાંથી નીકળ્યું, ચાર ચરૂ ભર્યું ધન ॥૬॥ તે ધન એ બ્રાહ્મણ લેઇ ગયો, તે મુજને અપાવો, તે કરતાં મુને પાપછો થાતુ ખેતર પાછુ લાવો ॥૭॥ બ્રાહ્મણ કહે પાછુ ન આપું, ખેતર કણબી કેરૂ; માહારા બે પુતરો લઇ જઇને ખેતરમાં વધેરૂ ॥ ૮ ॥ કણબી કહે વધેરૂ

નેતો, તેમાં માહારૂં શું જાશે; મારીશ તો મરસે સુત તારા, નીસ્વતી મને થાશે ॥૯॥ તું મારીશ તે પાપ તુને મુને ન લાગે રતી; બ્રાહ્મણ કહે એવા પાપો, હું કાંઇ ગણુતો નથી ॥ ૧૦ ॥ બેઊની વીપ્રીત વાત સુણી, ગભરાયા ધરમરાય; પ્રભુને પુછયું ઓ માહારાજા, આ તે શું કહેવાય ॥ ૧૧ । એટલે અંતરયામી બોલ્યા, બંને કાળ સમાવો; છ માસ પછી ન્યાય કરીશું, અત્યારે ઘેરં જાવો ॥૧૨॥ એમ કહી બ્રાહ્મણ કણબીને, પાછા કાઢયા ઘનશામ; પછી ધરમ પ્રત્યે બોલ્યા કશ્ન પ્રભુ તે ઠામ ॥૧૩॥ ઓ યુધિષ્ટર હવે ન કરશો, કોઇ જનનો ન્યાય; દ્વાપર ઉતસ કળીયુગ બેઠો, ઓરે ધરમ રાય ॥૧૪॥ એવું સાંભળી ધરમ બોલ્યા, ઓરે દેવાધી દેવા; મુને ગુણ લક્ષણ બતાવો, કળીયુગના જીવ કેવા ॥૧૫॥ કશ્ન પ્રભુ તવ કહેવા લાગ્યા, સાંભળો ધરમરાય; વ્યાસજી તમને તે સહુ કેહેસે, ઉપદેસની કથાય ॥ ૧૬ ॥ મુજને તમે આગના આપો, દવારકાં હું જાઊં; થોડે દીવસે વળી પાછો, મળવા માટે આવું ॥૧૭॥ વળણ ॥ મળવા માટે આવશું, એમ કરે છે વાત; એવામાં ત્યાં આવીયા, વઢતા પુરૂશ સાત. ॥

કડવું ૭૫ રાગ દુરધા સાખીનો.

જયમુની રૂશી એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, અશ્વમેધ કથાય ॥૧॥ કશ્ન જવાની ત્યારી કરે છે. સપ્તપુરૂશ ત્યાં આવ્યા, ખટ વીપ્ર એક એક અતી શુદ્રને, તાડનકરતા લાવ્યા ॥૨॥યુધિશટરનો કશ્ન બીરાજ્યા,ત્યાં આવી વીપ્રો બોલે;આઅતી શુદ્ર આચાર્ય થયો છે, વીપ્ર આચાર્યની તોલે ॥ ૩ ॥ ઉપવીત અંગે ધારણ કર્યું છે, વધાર્યા છે પંચકેશ, દર્ભાસનને જળ કમંડળ ધર્યાંછે માહાત્માનો વેશ ॥૪॥ વેશ ધરી ઉપદેશ કરે છે, વાંચેછે કથા પુરાણ, તે ઉંચ જાતી શ્રવણ કરે છે, નીચના મુખની વાણ ॥૫॥ નેવનું પાણી મોભ ચઢયું ને, અવની ગઇ આકાશ; અવળી ગંગા વ્હેવા માંડી, વાઘને અજાનો ત્રાસ ॥ ૬ ॥ મંઝારથી શ્વાન સંતાવ; લાગ્યાં, કાગથી સંતાયા હંશ; નીચ જાતીનો ઉંચ જાતીપર, ઉપન્યો અતી દ્વંશ ॥૭॥ આતે કારણ શું છે કૃપાળુ. કેમ બને વીચીત્ર; કાળ બળ કેમ ફરયો ભાસે છે, વળી દીસે અપવિત્ર ॥ ૮ ॥ એવું સાંભળી ધરમરાયે, જોયું

જુગદીશ સામુ, ઓ કૃપાનીધી હું તો આ વાતો;સાંભળી વીશ્મય પામું ॥૯॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે ઓરે યુધીષ્ટર, કળીયુગનાં એ કર્મ; હજી તો આગળ જાતાં થાશે, અતી ઉપાધીના ધર્મ. ॥૧૦॥ શુદ્ર લોકો આચાર્ય થઇને, રોમ રોમ નરકે પડશે; વૈશ્ય ક્ષત્રી ને વીપ્ર લોભ્યે; તેને પંથે ચડશે. ॥ ૧૧ ॥ તેથી તે પણ નરક પળાશે, તવ લય પામશે શ્રષ્ટી; ધર્મ વીશે અધર્મ થવાનો, સઉ જીવ ભોગવે કષ્ટી. ॥ ૧૨ ॥ શ્રોતા નરકે વક્તા નરકે, નરકે ઉંચ ને નીચ; ભક્તાણીયો ભારજા થવાની, પાતકના થશે કીચ. ॥ ૧૩ ॥ ધર્મને નામે ઢોંગ થવાના, આગળ અબળા વ્હેશે; હું મ્હારૂ સાર્થક કરૂં છું, કામની કંથને કેહેશે. ॥ ૧૪ ॥ મીઠાઇ મેવા દુધ કઢેલાં, ઢોંગીને જઇ દેશે;પતી તેની પુંઠ ન જુએ,મુખ વીકાશી રહેશે ॥૧૫॥પરણ્યા પતીનું પોશાણુ કરતાં, કંજુશાઇ દેખાડે; ઢોંગી ધુતારોને ધવરાવીને, પ્રેમપુર્વક જમાડે ॥૧૬॥ કંથ તણી નહી સાચવે લાવે, ઢોંગીની તક નહી ચુકે; ઢળતી વસ્તુ ઢળવા દેશે, બાળક રડતાં મુકે. ॥ ૧૭ ॥ ઢોંગીની છબી નીરખ્યા કરશે, ઢોંગીના ગુણ ગાશે; ચરણ ચાંપસે કાંમે ટાંપસે, પતીથી મુખ મરડશે. ॥૧૮॥ ધર્મના નામનો ધંધો ગ્રહીને, ધન મેળવસે ભારી; ભારે વઇભોગ ભોગવસે ને, દુનીયાની કરસે ખુવારી. ॥ ૧૯ ॥ પણ ઉંધ કરમી કળયુગી અબળા, ધણીનું ધન વેફરસે; કળીજુગના આચાર્યોને પોશી, મોહીત દ્વંદમાં ફરસે ॥ ૨૦ ॥ તે સહુ લક્ષણ કળયુગ કેરાં, આ બધી તેની લડાઇ;તેમાં આપણે ચીત ન દેવું, જ્ઞાનમાં રાખો ચડાઇ. ॥૨૧॥ હાવા તો અનેક ઉતપાત થાસે, તેમાં ન દેસો ધ્યાન; કળયુગ બેઠો નીશ્ચે માનો, એમ વદે ભગવાન. ॥ ૨૨ ॥ યુધીષ્ટરને ચાલી ચીંતા, આ તો આવ્યુ દુખ મ્હોટું; ધર્મના કામમાં ધાડ પાડે, એ દુખ સઉથી ખોટું ॥૨૩॥ અરેરે ધર્મનું ધરઓળ જાસે, અવળી મતી જગ ઝાલે; દેખાસે સવળું હસે અવળું, પણ તે પંથે ચાલે. ॥૨૪॥ એવા અતી ઉદ્વેગ ધરીને, થઇ બેઠા નીરાશ; અરેરે એ યુગ ભુંડો, સાંભળી પામ્યા ત્રાસ. ॥૨૫॥ પ્રભુ કહે તમે ત્રાસ ન ખાસો, વ્યાસજીને તમે મળજો; હવે હું આગના માગું છું,ધર્મ કહે વળી વળજો. ॥૨૬॥ એવું સાંભળી કરન પ્રભુજી, પોતે થયા વીદાય; એટલે અતી ઉદાસી રહે છે, પોતે ધરમ રાય. ॥ ૨૭ ॥ એમ કહીને કરન પ્રભુજી, પોતે થયા વીદાય; ઉદ્વેગ ભોગવે ધરમ રાજા. હવે કયારે દેહ જાય. ॥ ૨૮ ॥ એટલેથી અશ્વમેધ પર્વ, પુર્ણ થઇ કથાય; ઓ જનમેજે રાજા તોરી, ઉતરી બ્રહ્મહત્યાય. ॥ ૨૯ ॥ કાળા પડદા ધોળા થયા, રચે-

ત થઇ શામ ગાય; કાળા તલ મોળા થયા એ, પરીક્ષા દેખાય. ॥ ૨૯ ॥ પરીક્ષત સુતે વીધી પ્રમાણે, પુરણ કીધાં દાન; યજ્ઞની કથા શ્રવણ કીધી, ફળ તે યજ્ઞ સમાન ॥ ૩૦ ॥ શ્રોતા વક્તા સેરે જનના, મનના પોહોચે કોડ; વલ્લભ વદે બોલજો સઉ; જે જે શ્રી રણછોડ. ॥ ૩૧ ॥ વળણ ॥ જય જય શ્રી રણછોડ રાયની, બોલો શ્રોતા જન; અશ્વમેધ પર્વ કહ્યું, પાપી થાય પાવન.

